

Høringsnotat

Lovavdelingen
6. juli 2017
Snr. 17/4200

NY PERSONOPPLYSNINGSLOV – GJENNOMFØRING AV PERSONVERNFORORDNINGEN I NORSK RETT

Innhold

1	Høringsnotatets hovedinnhold	3
2	Bakgrunnen for høringsnotatet	9
3	Ny personopplysningslov – gjennomføring av personvernforordningen.....	13
4	Lovens saklige virkeområde	14
5	Lovens geografiske virkeområde	19
6	De grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger	20
7	Behandlingsgrunnlag	24
8	Behandling av sensitive personopplysninger	31
9	Samtykke	40
10	Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser ..	42
11	Behandling som ikke krever identifikasjon	43
12	Den registrertes rettigheter	44
13	Behandlingsansvarlig og databehandler	50
14	Personvernrådgiver	64
15	Melde- og konsesjonsplikt	69
16	Overføring av personopplysninger til tredjestater	74
17	Tilsynsmyndighetens organisering	76
18	Tilsynsmyndighetens oppgaver	80
19	Klage over Datatilsynets vedtak	82
20	Domstolsprøving	84
21	Datatilsynets og Personvernemndas taushetsplikt og tilgang til opplysninger 86	
22	Europeisk tilsynssamarbeid og konsistensmekanismen	88
23	Overtredelsesgebyr	91
24	Administrativ inndragning	98
25	Straffebestemmelser	99

26	Tvangsmulkt	100
27	Erstatning.....	101
28	Behandling i journalistisk, akademisk, kunstnerisk eller litterær virksomhet 102	
29	Offentlighet og innsyn	104
30	Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler.....	106
31	Særregler ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål	108
32	Behandling av barns personopplysninger	112
33	Kredittopplysningsvirksomhet.....	116
34	Kameraovervåking	117
35	Arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv.....	121
36	Tilpasninger i særlovgivningen som følge av forordningen	123
37	Annet pågående lovgivningsarbeid.....	125
38	Økonomiske og administrative konsekvenser	126
	Utkast til lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) .	127
	Utkast til bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass og bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr	133
	Utkast til bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse m.v.	135

Vedlegg: Uoffisiell norsk oversettelse av personvernforordningen

Innholdsfortegnelse til personvernforordningen

1 Høringsnotatets hovedinnhold

I april 2016 vedtok EU en ny forordning om behandling av personopplysninger – i det følgende omtalt som personvernforordningen eller forordningen. Forordningen erstatter og opphever EUs gjeldende personverndirektiv 95/46 – i det følgende omtalt som 95-direktivet eller direktivet, som er innlemmet i EØS-avtalen og gjennomført i norsk rett i personopplysningsloven. Forordningen er EØS-relevant, og det legges opp til at den skal innlemmes i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett. I høringsnotatet her presenterer departementet forslag til gjennomføring av forordningen i norsk rett.

Departementet foreslår at det gis en ny personopplysningslov som gjennomfører forordningen, og at den någjeldende personopplysningsloven og personopplysningsforskriften oppheves. Departementet foreslår at forordningen gjennomføres i norsk rett ved inkorporasjon, det vil si at forordningen gjøres gjeldende som norsk rett gjennom en henvisningsbestemmelse i den nye personopplysningsloven. Videre foreslår departementet lovbestemmelser som utfyller bestemmelsene i forordningen. Departementet foreslår at den nye personopplysningsloven gis anvendelse både innenfor og utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde, slik som den gjeldende personopplysningsloven. Departementets utkast til ny personopplysningslov er inntatt til slutt i høringsnotatet.

Forordningens regler vil i hovedsak måtte anvendes slik de står. Det er likevel slik at forordningen dels pålegger og dels åpner for nasjonale regler på en rekke områder. Dette gjelder særlig for behandling av personopplysninger i offentlig sektor. Der det foreslås nasjonale regler, har departementet i hovedsak tatt sikte på å videreføre gjeldende rett.

Forordningen gjelder direkte i alle EUs medlemsstater fra 25. mai 2018. Departementet tar sikte på at den nye personopplysningsloven skal tre i kraft i Norge 25. mai 2018, det vil si samme tidspunktet som forordningen begynner å gjelde i EU. Ikrafttredelse på dette tidspunktet forutsetter at forordningen formelt er innlemmet i EØS-avtalen, og at Stortinget har samtykket til innlemmelsen. Departementet arbeider for tiden med innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen og viser i den forbindelse til den nærmere omtalen av denne prosessen under i punkt 2.5.

Høringsinstansene bes særlig merke seg følgende endringer i forhold til gjeldende rett:

- Det europeiske personvernregelverket harmoniseres i større grad ved at regelverket gis som en forordning, og opprettelsen av et europeisk Personvernråd (EDPB) skal bidra til ensartet anvendelse.
- Den norske regelstrukturen blir lagt vesentlig om, ved at forordningens regler erstatter reglene i den någjeldende personopplysningsloven.
- De registrertes rettigheter er på flere punkter styrket. Blant annet innføres en ny rettighet for registrerte til å motta personopplysninger om seg selv og overføre disse fra en tjenestetilbyder til en annen (dataportabilitet).
- Melde- og konsesjonsplikten bortfaller og erstattes med en plikt til vurdering av personvernkonsekvenser og forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten.

- Det innføres en mer effektiv tilsynsordning på europeisk nivå ved at behandlingsansvarlige med virksomhet i flere stater kun skal behøve å forholde seg til én tilsynsmyndighet i EU/EØS (ettstedsmekanismen).
- Det innføres plikt til å ha personvernrådgiver for offentlige myndigheter og for visse private behandlingsansvarlige.
- Datatilsynet får mulighet til å ilegge vesentlig høyere overtredelsesgebyr.
- Departementet foreslår at overtredelser av forordningen ikke skal straffesanksjoneres.

Departementet fremmer en rekke forslag hvor det bes om høringsinstansenes syn. Det bes særlig om høringsinstansenes syn på:

- konsekvensene av at forordningens bestemmelser om behandlingsgrunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e og artikkel 9 nr. 2 bokstav b, h, i og j og artikkel 10 krever et supplerende rettslig grunnlag i nasjonal rett
- behovet for unntak fra den registrertes rett til korrigering og sletting av opplysninger, begrensning av behandling, dataportabilitet, retten til å protestere og retten til ikke å være gjenstand for automatiserte individuelle avgjørelser
- behovet for unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål
- om vilkårene for bruk av biometriske identifikasjonsmidler bør fastsettes i nasjonale særregler, eller om forordningens alminnelige regler for behandling av sensitive opplysninger bør gjelde
- om aldersgrensen for barns samtykke ved bruk av informasjonssamfunnstjenester bør settes til 13 år, slik departementet foreslår
- om Personvernemnda bør reduseres fra syv til fem medlemmer
- om Datatilsynet bør kunne ilegge gebyr for overtredelse av forordningen artikkel 10 og 24 i tillegg til overtredelse av artiklene som er regnet opp i forordningen artikkel 83, om det bør innføres en foreldelsesfrist for adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr og om Datatilsynet bør få adgang til administrativ inndragning
- om overtredelse av loven fortsatt bør være straffesanksjonert

Departementet går nedenfor kapittelvis gjennom hovedelementene i høringsnotatet.

I kapittel 2 redegjøres det nærmere for bakgrunnen for høringsnotatet, herunder reformen av EUs personvernregelverk og tilblivelsen av personvernforordningen. Det redegjøres også for forordningens betydning for norsk rett og prosessen med innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen. Videre redegjøres det kort for enkelte andre internasjonale personvernregelverk med betydning for norsk rett.

I kapittel 3 redegjøres det nærmere for gjennomføringsmetoden av forordningen i norsk rett. Det følger av EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a at forordninger skal gjennomføres «som sådan». Departementet foreslår derfor en lovbestemmelse som inkorporerer forordningen gjennom en henvisning med de tilpasninger som følger av EØS-komiteens beslutning. I den grad forordningen åpner for eller pålegger utfyllende nasjonal lovgivning, bør generelle bestemmelser gis i den nye personopplysningsloven, mens saks- og sektorspesifikke bestemmelser bør gis i eller i medhold av spesiallovgivningen.

I kapittel 4 redegjøres det for lovens og forordningens saklige virkeområde. Departementet foreslår at forordningens bestemmelser gis anvendelse også utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde, men slik at opplysninger som dekkes av EUs direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger med sikte på å forebygge, etterforske, avsløre eller rettsforfølge straffbare handlinger eller fullbyrde strafferettslige sanksjoner og om fri utveksling av slike opplysninger (straffesaksdirektivet), ikke omfattes av loven.

I kapittel 5 drøftes lovens geografiske virkeområde. Departementet foreslår at loven får anvendelse på Svalbard og Jan Mayen i tråd med gjeldende rett.

I kapittel 6 behandles forordningens grunnleggende prinsipper om behandling av personopplysninger. Det redegjøres for de grunnleggende prinsippene for behandling etter forordningen artikkel 5 nr. 1 og særlig om prinsippet om formålsbegrensning.

I kapittel 7 redegjøres det for reglene om behandlingsgrunnlag. Departementet drøfter her blant annet adgangen til å gi nasjonale utfyllende regler om behandling med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3. Departementet ber om høringsinstansenes syn på konsekvensene av at forordningens bestemmelser om behandlingsgrunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e krever et supplerende rettslig grunnlag i nasjonal rett.

I kapittel 8 redegjøres det for behandling av sensitive opplysninger. Departementet foreslår en lovbestemmelse om behandling av sensitive opplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål. Det foreslås også en lovbestemmelse som viderefører adgangen til å behandle sensitive personopplysninger etter tillatelse fra Datatilsynet. Bestemmelsen har imidlertid et snevrere anvendelsesområde enn dagens regel i personopplysningsloven § 9 tredje ledd. Departementet ber om høringsinstansenes syn på de foreslåtte reglene og konsekvensene av at artikkel 9 nr. 2 bokstav b, h, i og j krever nasjonale regler som åpner for behandling av sensitive personopplysninger.

I kapittel 9 redegjøres det for forordningens regler om samtykke. Forordningen viderefører i stor grad gjeldende rett, og departementet foreslår ingen nasjonale bestemmelser om samtykke. Barns samtykke ved informasjonssamfunnstjenester behandles nærmere i kapittel 32.

I kapittel 10 behandles reglene om behandling av opplysninger om straffedommer og lovovertridelser. Departementet ber om høringsinstansenes syn på konsekvensene av at artikkel 10 krever nasjonale lovbestemmelser for behandling av slike opplysninger.

I kapittel 11 beskrives forordningens regler om behandling som ikke krever identifikasjon. Departementet foreslår ingen nasjonale bestemmelser om dette.

I kapittel 12 redegjøres det for forordningens regler om den registrertes rettigheter og adgangen til å fastsette begrensninger i disse i nasjonal rett. Departementet foreslår at gjeldende rett om begrensninger i innsynsretten og retten til informasjon videreføres så langt forordningen åpner for dette. Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på om det bør fastsettes unntak fra retten til korrigerende, sletting, begrensning av behandling, dataportabilitet, retten til å protestere og retten til ikke å være gjenstand for automatiserte individuelle avgjørelser.

I kapittel 13 beskrives reglene om behandlingsansvarlig og databehandler, herunder reglene om internkontroll, innebygget personvern og personvern som standardinnstilling, informasjonssikkerhet, vurdering av personvernkonsekvenser, forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndighetene, atferdsnormer og sertifiseringsordninger. Departementet foreslår en forskriftshjemmel som kan brukes til nærmere regulering av plikten til forhåndsdrøftinger.

I kapittel 14 beskrives forordningens regler om personvernrådsgiver. Offentlige myndigheter og nærmere angitte kategorier av private rettssubjekter har plikt til å utpeke personvernrådsgiver. Departementet foreslår en egen lovbestemmelse om personvernrådsgiveres taushetsplikt og ber om høringsinstansenes syn på denne.

I kapittel 15 redegjøres det for meldeplikt og konsesjonsplikt. Forordningen avskaffer systemet med meldeplikt som i dag er gitt i personopplysningsloven. Forordningens system er at ansvaret i større grad skal påligge de behandlingsansvarlige, og at Datatilsynet skal ha en veiledende og kontrollerende rolle. I tråd med dette foreslår departementet at også ordningen med forhåndsgodkjennelse (konsesjon) avvikes. Det foreslås imidlertid en hjemmel for Datatilsynet til å gi tillatelse til behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser.

I kapittel 16 beskrives forordningens regler om overføring av personopplysninger til tredjestater. Departementet foreslår å videreføre at Kommisjonens beslutninger om tilstrekkelig beskyttelsesnivå i tredjestater gjelder for Norge med mindre reservasjonsadgangen er benyttet, samt en forskriftshjemmel for nærmere regler om overføring av sensitive opplysninger til tredjestater når det ikke foreligger en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå.

I kapittel 17 redegjøres det for tilsynsmyndighetens organisering. Det foreslås at Datatilsynet fremdeles skal være tilsynsmyndighet, og at reglene om utnevning til og opphør av tjenesten som Datatilsynets direktør videreføres.

I kapittel 18 beskrives Datatilsynets oppgaver og myndighet. Reglene om dette er fastsatt i forordningen artikkel 57 og 58, som i liten grad åpner for nasjonale tilpasninger. Artikkel 57 og 58 vil også gjelde for behandling av personopplysninger som er fastsatt i særlovgivningen.

I kapittel 19 redegjøres det for adgangen til å klage over Datatilsynets vedtak. Departementet foreslår at Personvernemnda fremdeles skal være klageorgan med kompetanse til å overprøve alle Datatilsynets vedtak med mindre annet er særskilt fastsatt. Datatilsynets vedtak som er fattet i henhold til forordningens regler om internasjonalt samarbeid, skal ikke kunne påklages til Personvernemnda. Departementet foreslår å endre oppnevningsreglene slik at alle medlemmene av Personvernemnda skal oppnevnes av Kongen. I dag oppnevnes leder og nestleder av Stortinget, mens de resterende medlemmene oppnevnes av Kongen. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om nemnda bør reduseres til fem medlemmer, fra dagens syv medlemmer.

I kapittel 20 beskrives reglene om domstolsprøving av Datatilsynets og Personvernemndas vedtak, samt muligheten for den registrerte til å bringe den behandlingsansvarlige eller databehandleren inn for retten. Det foreslås ingen lovendringer.

I kapittel 21 redegjøres det for reglene om taushetsplikt for Datatilsynet og Personvernemnda samt deres tilgang til opplysninger fra behandlingsansvarlige og databehandlere. Det foreslås at taushetsplikten utvides til å omfatte opplysninger om varsling. For øvrig foreslås ingen endringer i gjeldende regler.

I kapittel 22 redegjøres det for reglene om internasjonalt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene. Det foreslås ingen nasjonale lovbestemmelser.

I kapittel 23 redegjøres det for Datatilsynets myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om Datatilsynet bør kunne ilegge gebyr for overtredelse av forordningen artikkel 10 og 24 i tillegg til de artiklene som er regnet opp i forordningen artikkel 83. Departementet foreslår videre at Datatilsynet skal kunne ilegge overtredelsesgebyr overfor offentlige myndigheter på samme måte og med samme beløp som overfor private, slik som etter gjeldende rett. Videre foreslår departementet at et vedtak om overtredelsesgebyr skal kunne overprøves fullt ut av domstolene, og at domstolene skal kunne avsi realitetsdom i saken. Reglene om at overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg videreføres. Det bes om høringsinstansenes syn på om det bør innføres en foreldelsesfrist for adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr og i så tilfelle hvor lang fristen bør være.

I kapittel 24 ber departementet om høringsinstansenes syn på om Datatilsynet, i tillegg til å kunne ilegge overtredelsesgebyr, også bør kunne pålegge administrativ inndragning.

I kapittel 25 vurderer departementet om overtredelser av den nye personopplysningsloven bør være belagt med straff, slik som etter gjeldende rett og ber om høringsinstansenes syn på dette.

I kapittel 26 foreslår departementet at de gjeldende reglene om Datatilsynets adgang til å fastsette tvangsmulkt videreføres. Det foreslås imidlertid ikke å videreføre regelen om at tvangsmulkten først begynner å løpe når klagefristen er ute, eller dersom vedtaket blir påklaget, fra tidspunktet Personvernemnda har fastsatt. Tidspunktet for når tvangsmulkten begynner å løpe, vil dermed være tidspunktet for Datatilsynets vedtak dersom ikke annet bestemmes av Datatilsynet eller Personvernemnda.

I kapittel 27 beskrives forordningens regler om erstatning. Forordningen åpner ikke for nasjonale tilpasninger, men reglene tilsvarende i all hovedsak gjeldende norsk rett.

I kapittel 28 drøftes behandling av personopplysninger i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademisk, kunstnerisk eller litterær virksomhet. Departementet foreslår å videreføre gjeldende rett, slik at behandling av personopplysninger for kunstneriske, litterære og journalistiske formål er unntatt fra størsteparten av forordningens regler. Det foreslås at de reglene som i dag gjelder for slik behandling, videreføres så langt forordningen har tilsvarende bestemmelser. Videre foreslår departementet at det gjøres tilsvarende unntak for akademiske yringer.

I kapittel 29 redegjøres det for forordningens regler om offentlighet og innsyn. Forordningen artikkel 86 avklarer at forordningen ikke er til hinder for å utlevere personopplysninger etter offentleglova. Departementet foreslår ikke å videreføre en bestemmelse om at personopplysningsloven ikke er til hinder for innsyn etter annen lovgivning. En slik lovbestemmelse er etter departementets vurdering uten

praktisk betydning. Dette har ingen realitetsbetydning for rekkevidden av innsynsretten etter forvaltningsloven eller annen lov.

I kapittel 30 behandles reglene om fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler, herunder biometriske identifikasjonsmidler. Departementet foreslår at bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler på samme måte som etter gjeldende rett skal være betinget av at det foreligger saklig behov for sikker identifisering og at metoden er nødvendig for å oppnå identifisering. Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på om vilkårene for bruk av biometriske identifikasjonsmidler bør fastsettes i nasjonale særregler, eller om forordningens alminnelige regler for behandling av sensitive opplysninger bør gjelde. De gjeldende særreglene om forsendelser som inneholder postnummer og Datatilsynets kompetanse til å pålegge bruk av entydige identifikasjonsmidler foreslås ikke videreført. Disse anses som overflødige ved siden av forordningens regler.

I kapittel 31 behandles reglene om garantier ved behandlingen og unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål. Departementet foreslår en regel som gjør unntak fra den registrertes rettigheter ved slik behandling så langt forordningen artikkel 89 åpner for det. Det bes om høringsinstansenes syn på behovet for slike unntaksbestemmelser og hvordan de bør utformes. Departementet foreslår videre å videreføre unntaket fra innsynsrett når personopplysninger behandles utelukkende for arkiv-, forsknings- eller statistikkformål og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte, med et tilleggsvilkår om at det må kreve uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

I kapittel 32 behandles forordningens regler om behandling av barns personopplysninger, herunder artikkel 8, som overlater til nasjonal rett å fastsette den nærmere aldersgrensen for barns samtykke ved bruk av informasjonssamfunnstjenester. Departementet foreslår en lovbestemmelse hvor aldersgrensen settes til 13 år og ber om høringsinstansenes syn på dette. Departementet kan ikke se at forordningen åpner for å videreføre den gjeldende bestemmelsen i personopplysningsloven § 11 tredje ledd og foreslår derfor å ikke videreføre denne.

I kapittel 33 behandles kredittopplysningsvirksomhet. Forordningen inneholder ingen særskilte bestemmelser om kredittopplysningsvirksomhet, men forordningens alminnelige regler vil gjelde. Da regulering av kredittopplysningsvirksomhet reiser en rekke særlige spørsmål utover generelle spørsmål om behandling av personopplysninger, foreslår departementet ingen særlige bestemmelser om kredittopplysningsvirksomhet i høringsnotatet her. Departementet vil komme tilbake til spørsmålet om hvordan kredittopplysningsvirksomhet bør reguleres.

I kapittel 34 behandles kameraovervåking. Forordningen inneholder ingen særskilte bestemmelser om kameraovervåking, men de alminnelige bestemmelsene i forordningen vil komme til anvendelse. Departementet foreslår å videreføre nasjonale bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass og bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr. Departementet kan derimot ikke se at forordningen åpner for å gi eller videreføre generelle nasjonale regler om kameraovervåking og foreslår derfor ikke å videreføre de någjeldende reglene i personopplysningsloven og -forskriften.

I kapittel 35 behandles regler om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv. Departementet foreslår i hovedsak å videreføre de gjeldende norske reglene i personopplysningsforskriften om dette.

I kapittel 36 redegjøres det for behovet for tilpasninger i gjeldende særlovgivning som følge av gjennomføringen av forordningen.

I kapittel 37 redegjøres det kort for visse andre pågående lovarbeider som relaterer seg til vern av personopplysninger.

I kapittel 38 behandles økonomiske og administrative konsekvenser.

Til slutt i høringsnotatet følger departementets utkast til ny personopplysningslov, nye bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplasser m.v. og nye bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-post m.v.

2 Bakgrunnen for høringsnotatet

2.1 Bakgrunnen for forslaget om en ny personvernforordning

Kommisjonen presenterte 25. januar 2012 en reform for modernisering av EUs personvernregler. Kommisjonen foreslo to nye regelverk: en forordning om beskyttelse av personopplysninger generelt og et direktiv for myndighetenes behandling av personopplysninger i politi- og straffesektoren. Omtalen i det følgende gjelder forordningen. Direktivet blir kort omtalt under i punkt 2.7.2.

Forordningen skal ivareta flere forskjellige formål. Ved fremleggelsen av forslaget i 2012 viste Kommisjonen til at det teknologiske landskapet har endret seg betydelig siden 95-direktivet ble vedtatt, og at personopplysninger i dag samles inn, brukes og overføres på andre måter og i en helt annen målestokk enn tidligere. De europeiske personvernreglene må være oppdaterte for å kunne ivareta den enkeltes personvern i møte med den nye teknologiske virkeligheten.

Kommisjonen viste videre til at det ligger økonomiske fordeler i å ha et regelverk som gir et sterkt personvern. Forbrukeres villighet til å benytte online-tjenester og til å kjøpe varer og tjenester reduseres dersom personvernet ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Et godt personvern vil virke positivt på forbrukernes villighet til å kjøpe varer og tjenester og være positivt for den europeiske økonomien.

Videre viste Kommisjonen til at en utfordring med det gjeldende 95-direktivet er at det ikke er gjennomført på en harmonisert måte i medlemslandenes lovgivning. Blant annet pekte Kommisjonen på at tilsynsmyndighetene i de enkelte medlemsland er underlagt ulike regler, hvilket medfører at enkeltindivider ikke kan gjøre sine rettigheter gjeldende like effektivt. En forordning som gjelder direkte i medlemslandene, vil i større grad sørge for et harmonisert regelverk i hele EU.

Ytterligere en målsetting med personvernforordningen var å fjerne unødvendige administrative byrder for bedrifter. På denne bakgrunn ble det blant annet foreslått ikke å videreføre systemet med meldeplikt til tilsynsmyndighetene ved behandling av personopplysninger.

2.2 Høring av Kommisjonens forslag i 2012

Departementet sendte Kommisjonens forslag til ny personvernforordning på høring 19. april 2012 med frist 1. august 2012. En rekke høringsinstanser ga innspill til forslaget. Generelt var høringsinstansene positive til et nytt europeisk personopplysningsregelverk, men høringsinstansene var delte i synet på om regelverket burde gis i form av en forordning eller direktiv. Videre hadde høringsinstansene en rekke innspill til utformingen av enkeltartikler. Innspillene har dannet bakgrunn for de norske posisjonene under behandlingen i Rådet, se nærmere under i punkt 2.3.

2.3 Europaparlamentet og Rådets behandling av forordningen

Kommisjonens forslag har på vanlig måte blitt behandlet i Europaparlamentet og Rådet og deretter gjennomgått såkalte trialogforhandlinger mellom Europaparlamentet, Rådet og Kommisjonen. Behandlingen i Europaparlamentet og Rådet og de etterfølgende trialogforhandlingene resulterte i en rekke innholdsmessige endringer i forordningsteksten. Blant annet er Kommisjonens kompetanse vesentlig innskrenket. I Kommisjonens opprinnelige forslag var Kommisjonen i en rekke artikler gitt kompetanse til å gi delegerte og implementerende rettsakter, men den vedtatte forordningen inneholder bare et fåtall slike artikler.

I desember 2015 ble det oppnådd enighet i trialogforhandlingene om teksten til den nye forordningen. Etter juridisk gjennomgåelse og oversettelse til de forskjellige EU-språkene ble forordningen formelt vedtatt i EU 14. april 2016 og publisert i EU-tidende 4. mai 2016.

Norge har normalt ikke adgang til å delta i Rådets behandling av EØS-rettsakter, men som følge av at forordningen ble ansett Schengen-relevant fra Kommisjonens side da forslaget ble fremmet, har Norge kunnet delta i Rådets forhandlinger på arbeidsgruppenivå.

Norges generelle posisjon under forhandlingene i Rådet har vært å gå imot forslag som bidrar til å svekke den enkeltes personvern i forhold til beskyttelsesnivået i personopplysningsloven. Samtidig har det vært viktig for Norge at regelverket ikke skal legge unødvendige byrder på næringslivet, særlig på små og mellomstore bedrifter. Norge har derfor gått inn for en balansert tilnærming, der det avgjørende er å sikre individets rettigheter samtidig som næringslivets behov for et praktisk anvendbart og kostnadseffektivt regelverk ivaretas.

2.4 Oversettelse av forordningen til norsk

Departementene har i samarbeid med Datatilsynet utarbeidet en norsk oversettelse av forordningen som følger vedlagt høringsnotatet.

Oversettelsen er en uoffisiell oversettelse. Den norske oversettelsen blir først offisiell, det vil si at den får samme gyldighet som oversettelsene på EU-språkene, når den er kunngjort i EØS-tillegget til EU-tidende, jf. EØS-avtalen artikkel 129 nr. 1. Kunngjøring av oversettelsen i EØS-tillegget vil skje når forordningen er innlemmet i EØS-avtalen.

Departementet har også utarbeidet en innholdsfortegnelse til forordningen, som vil kunne være til hjelp ved oppslag i forordningen.

2.5 Innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen

For at forordningen skal bli folkerettslig bindende for Norge, må den innlemmes i EØS-avtalen ved et vedtak i EØS-komiteen. Samtidig med selve innlemmelsesvedtaket skal det også vedtas visse tilpasninger til teksten slik at den passer for EFTA-statene.

Det er svært begrensede muligheter til å lage tilpasningstekst til de materielle bestemmelsene i forordningen, og departementet vil heller ikke foreslå slike. Derimot er det nødvendig med enkelte tekniske tilpasninger, for eksempel at EU-lovgivning betyr EØS-lovgivning for EFTA-statene. Videre vil Norge jobbe for en tilpasningstekst som sikrer Datatilsynet deltakelse i Personvernrådet på best mulig måte. Det vil også bli foreslått å videreføre innlemmingsmåten av Kommisjonens beslutninger om personvern nivå i tredjestater, slik dette er regulert i tilpasningsteksten til 95-direktivet.

Departementet er i dialog med Island og Liechtenstein og EFTA-sekretariatet samt EU-kommisjonen om utformingen av tilpasningsteksten. Det tas sikte på innlemmelse i EØS-avtalen i god tid før forordningen begynner å gjelde i EU 25. mai 2018.

2.6 Arbeidet med forordningen i de andre nordiske landene

De øvrige nordiske landene og EU-landene for øvrig arbeider for tiden med å forberede nasjonal gjennomføring av forordningen. En prinsipiell forskjell mellom Norge og EU-landene er at forordningen gjelder som nasjonal rett i EU-landene uten ytterligere vedtakelse. Det er likevel behov for nærmere regler om gjennomføring av forordningen også i EU-landene, da forordningen dels pålegger og dels tillater at det gis nasjonale regler som utfyller forordningens regler. Etter det departementet kjenner til, har på det nåværende tidspunkt kun et fåtall EU-land offentliggjort forslag til slike nasjonale regler.

I Sverige la et utvalg 12. mai 2017 frem en utredning til det svenske justisdepartementet med forslag til en ny svensk personopplysningslov.¹ Forslaget inneholder bestemmelser som utfyller forordningens regler. Blant annet foreslår utvalget at forordningens regler skal gjelde også utenfor EU-rettens saklige virkeområde, at tilsynsmyndigheten skal kunne ilegge gebyr mot offentlige myndigheter og at den nasjonale aldersgrensen for barns samtykke ved informasjonssamfunnstjenester settes til 13 år. Det foreslås at straffebestemmelsen oppheves slik at overtredelser av loven kun vil sanksjoneres av overtredelsesgebyr. Videre inneholder forslaget generelle regler som åpner for behandling av sensitive personopplysninger, samt generelle regler om unntak fra den registrertes rettigheter. Det er også lagt frem en utredning om personvernforordningen og utdanningsfeltet², en utredning om behandling av personopplysninger for forskningsformål³, en utredning om styrking av den personlige integritet⁴, som omfatter blant annet forslag om tiltak innen feltene utdanning, arbeidsliv, helse, e-

¹ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/05/sou-201739/>

² <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201749/>

³ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201750/>

⁴ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201752/>

forvaltning og forbrukerforhold, en utredning om kameraovervåking⁵ og et notat om kredittopplysningsvirksomhet⁶.

Det danske justisdepartementet la 24. mai 2017 frem en betenkning om forordningen som skal danne grunnlag for det videre lovarbeidet i Danmark.⁷ Etter det departementet forstår, vil et forslag til ny dansk persondatalov sendes på høring før sommerferien 2017.

2.7 Kort omtale av internasjonal personvernregulering

2.7.1 EUs direktiv om personopplysninger i straffesakskjeden

Samtidig med vedtakelsen av personvernforordningen omtalt over, ble det 27. april 2016 vedtatt et direktiv som regulerer politiets og påtalemyndighetens behandling av personopplysninger til kriminalitetsbekjempende formål, og behandling av personopplysninger innenfor rammene av politisamarbeid og annet rettslig samarbeid i straffesaker, direktiv (EU) 2016/680. Direktivet erstatter den tidligere rammebeslutningen om samme tema, men er mer omfattende. Dette har først og fremst sammenheng med ønsket om en størst mulig harmonisering med forordningen.

Den største forskjellen mellom direktivet og rammebeslutningen er anvendelsesområdet. Rammebeslutningen gjaldt i utgangspunktet bare for behandling av opplysninger som utveksles mellom medlemslandene, mens direktivet også gjelder for den nasjonale behandlingen av opplysninger.

Direktivet regulerer innsamling, bruk og sekundærbruk av opplysninger, og inneholder blant annet regler om lovligheten av behandling av opplysninger. Sentralt står prinsippene om at opplysninger bare må behandles for nærmere angitte formål, samt at opplysningene må være nødvendige, relevante, korrekte og tilstrekkelige. Direktivet inneholder sentrale rettigheter for den opplysningen gjelder, herunder rett til innsyn og rett til å kreve opplysninger rettet, slettet eller sperret. Videre er det nedfelt regler om erstatning, tilsyn, informasjonssikkerhet og konfidensialitet.

Direktivet er Schengen-relevant og foreslått godtatt av Norge ved Prop. 98 S (2016–2017), og foreslått gjennomført i norsk rett ved endringer i politiregisterloven jf. Prop. 99 L (2016–2017).

Enkelte bestemmelser i politiregisterloven har sin parallell i personopplysningsloven. Dette gjelder for eksempel bestemmelsene om bruk av tvangsmulkt. Dersom slike bestemmelser endres i personopplysningsloven, vil tilsvarende endringer måtte foretas i politiregisterloven.

I EU reguleres også behandling av personopplysninger i forbindelse med straffegjennomføring av direktivet. Dette faller imidlertid utenfor Schengen-avtalens virkeområde, og Norge er dermed ikke bundet av direktivets regler på det området. Justis- og beredskapsdepartementet er imidlertid i ferd med å utarbeide forslag til

⁵ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2017/06/sou-201755/>

⁶ <http://www.regeringen.se/rattsdokument/departementsserien-och-promemorior/2017/06/ds-201726/>

⁷ <http://www.justitsministeriet.dk/nyt-og-presse/pressemeddelelser/2017/nye-regler-styrker-beskyttelsen-af-persondata-i-europa>

en ny lov om behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen som bygger på direktivets regler. Lovforslaget vil bli sendt på høring i løpet av høsten 2017.

2.7.2 EUs kommunikasjonsverndirektiv

EUs direktiv 2002/58/EU (kommunikasjonsverndirektivet) kommer til anvendelse på behandling av personopplysninger i forbindelse med tilbud om offentlige elektroniske kommunikasjons tjenester og -nett. Kommunikasjonsverndirektivet erstatter direktiv 97/66/EF om behandling av personopplysninger og beskyttelse av privatlivets fred innenfor telesektoren, og supplerer de generelle reglene i 95-direktivet.

Kommunikasjonsverndirektivet er foreslått erstattet med en ny forordning om behandling av personopplysninger i ekom-sektoren, se Kommisjonens forslag til ny kommunikasjonsvernforordning.⁸ Revisjonen har som mål å harmonisere personvernbeskyttelsen på ekom-området med personvernforordningens regler.

Samferdselsdepartementet sendte forslaget til kommunikasjonsvernforordning på høring 2. mars 2017 med høringsfrist 24. mars 2017.

2.7.3 Europarådets konvensjon nr. 108

Europarådets konvensjon nr. 108 fra 1981 er ratifisert av mer enn 40 land, og setter krav til og rammer for medlemslandenes lovgivning. Til forskjell fra personvernforordningen har konvensjon nr. 108 et helt generelt anvendelsesområde, det vil si at den også gjelder utenfor EU-rettens materielle virkeområde. Norge ratifiserte konvensjonen uten forbehold 20. februar 1984. Formålet med konvensjonen er å sikre respekten for frihet og andre grunnleggende rettigheter i forbindelse med lagring og håndtering av personopplysninger. Det pågår for tiden en prosess i Europarådet med å modernisere konvensjonen og bringe den i samsvar med EUs personvernforordning.

3 Ny personopplysningslov – gjennomføring av personvernforordningen

Det någjeldende 95-direktivet er gjennomført i norsk rett i personopplysningsloven. Forordningen opphever og erstatter 95-direktivet med virkning i EU fra 25. mai 2018, se forordningen artikkel 94.

Departementet foreslår at forordningen gjennomføres i en ny personopplysningslov og at den någjeldende personopplysningsloven oppheves.

Etter EØS-avtalen artikkel 7 bokstav a skal Norge gjennomføre EU-forordninger «som sådan» i nasjonal rett. Dette innebærer etter departementets vurdering at forordningen må gjennomføres i norsk rett ved inkorporasjon. Inkorporasjon innebærer at forordningen gjøres gjeldende som norsk lov uten omskrivninger. Det vises til lovutkastet § 1, hvor forordningen foreslås gjennomført ved inkorporasjon med de tilpasninger som avtales ved innlemmelse i EØS-avtalen gjennom en henvisningsbestemmelse.

⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/proposal-regulation-privacy-and-electronic-communications>

Forordningen dels *pålegger*, og dels *åpner for* at medlemslandene fastsetter nasjonale regler som utfyller, presiserer eller gjør unntak fra forordningen. Departementet foreslår at slike nasjonale generelle supplerende bestemmelser gis i den nye personopplysningsloven, mens sektorspesifikke regler gis i særlovgivningen. Det vises til omtalen av forslagene i lovutkastet i forbindelse med behandlingen av de enkelte spørsmål i det følgende. For eksempel *åpner* forordningen for at medlemslandene i nasjonal rett kan fastsette den nærmere aldersgrensen for barns samtykke til behandling av personopplysninger ved informasjonssamfunnstjenester (se artikkel 8 som omtales nærmere under i kapittel 32), mens den *pålegger* medlemslandene å gi bestemmelser i nasjonal rett om opprettelse av en nasjonal tilsynsmyndighet (se artikkel 54 som omtales nærmere under i kapittel 17).

Departementet bemerker at forordningens struktur, språk og regeloppbygging på en rekke punkter avviker fra det man vil betegne som alminnelig norsk lovgivningsteknikk. Dette kan medføre utfordringer for dem som skal anvende forordningen eller søker informasjon om dens innhold, men departementet kan ikke se at EØS-avtalen åpner for å gjennomføre forordningen ved å gjengi eller omskrive forordningens regler i det norske regelverket (transformasjon). De pedagogiske utfordringene forsterkes ved at personopplysningslovens regler dels vil følge av den inkorporerte forordningen og dels av de utfyllende nasjonale bestemmelsene.

Når det gjelder forholdet mellom personvernforordningen og særlovgivningen, viser departementet til omtalen under i kapittel 36.

4 Lovens saklige virkeområde

4.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 3 første ledd bestemmer at loven gjelder for behandling av personopplysninger som helt eller delvis skjer med elektroniske hjelpemidler (bokstav a), annen behandling av personopplysninger når disse inngår eller skal inngå i et personregister (bokstav b) og alle former for kameraovervåking, slik dette er definert i loven § 36 første ledd (bokstav c).

I § 3 annet ledd er det bestemt at loven ikke gjelder behandling av personopplysninger som den enkelte foretar for rent personlige eller andre private formål.

I § 3 tredje ledd er det bestemt at Kongen kan gi forskrift om at loven eller deler av den ikke skal gjelde for bestemte institusjoner og saksområder. Forskriftshjemmelen er benyttet til å fastsette en del unntak. I personopplysningsforskriften § 1-1 er det bestemt at når Riksrevisjonen behandler personopplysninger som ledd i sin kontrollvirksomhet, gjelder ikke personopplysningsloven §§ 18 (innsyn), 27 (retting), 31 (meldeplikt) og 33 (konsesjonsplikt). Det samme er bestemt i lov om riksrevisjonen § 17, med den følge at forskriftsbestemmelsen i prinsippet er overflødig. For Riksrevisjonens øvrige behandling gjelder personopplysningsloven i sin helhet. I forskriften § 1-2 fremgår det at behandling av personopplysninger som er nødvendig av hensynet til rikets sikkerhet eller de alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, er unntatt fra personopplysningsloven § 44 første til tredje ledd (tilsynsmyndighetens tilgang til opplysninger), samt fra loven §§ 31 (meldeplikt) og 33

(konsesjonsplikt). Samme sted er det bestemt at uenighet mellom behandlingsansvarlig og Datatilsynet om utstrekningen av unntaket avgjøres av Personvernemnda. I forskriften § 1-3 uttales at personopplysningsloven ikke gjelder for saker som behandles eller avgjøres i medhold av rettspleielovene (domstolloven, straffeprosessloven, tvisteloven og tvangsfullbyrdsloven mv.).

I § 3 fjerde ledd er det bestemt at Kongen kan gi forskrift om særskilte former for behandling av personopplysninger, og om behandling av personopplysninger i særskilte virksomheter eller bransjer. For behandling av personopplysninger som ledd i kredittopplysningsvirksomhet kan det i forskrift gis bestemmelser blant annet om hvilke typer opplysninger som kan behandles, hvilke kilder personopplysninger kan hentes fra, hvem kredittopplysninger kan utleveres til og hvordan utleveringen kan skje, sletting av kredittanmerkninger og taushetsplikt for de ansatte i kredittopplysningsbyrået. Det kan også gis regler om at loven eller enkelte bestemmelser gitt i eller i medhold av den skal gjelde for behandling av kredittopplysninger om andre enn enkeltpersoner. Forskriftshjemmelen er benyttet til å gi bestemmelser om kredittopplysningsvirksomhet, se forskriften kapittel 4.

Det er også en omfattende særlovgivning som regulerer behandling av personopplysninger. Det vises til kapittel 36 for en nærmere gjennomgåelse av forholdet mellom forordningen og særlovgivningen.

4.2 Forordningen

Artikkel 2 nr. 1 bestemmer at forordningen får anvendelse på behandling av personopplysninger som helt eller delvis utføres på en automatisert måte, og på ikke-automatisert behandling av personopplysninger som inngår i eller skal inngå i et register. Dette tilsvarer personopplysningsloven § 3 første ledd bokstav a og b.

Artikkel 2 nr. 2 fastsetter at forordningen *ikke* får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres i forbindelse med utøvelse av en aktivitet som ikke omfattes av unionsretten (bokstav a), av medlemsstatene når de utøver aktiviteter som omfattes av avdeling V kapittel 2 i TEU (bokstav b), av en fysisk person som ledd i rent personlige eller familiære aktiviteter (bokstav c) eller av kompetente myndigheter med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller forfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet (bokstav d).

Unntaket i bokstav a innebærer at forordningens regler ikke får anvendelse på behandling som faller utenfor EU-retten. Unntaket i bokstav b gjelder EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik. Unntaket i bokstav c tilsvarer unntaket i personopplysningsloven § 3 annet ledd. Unntaket i bokstav d presiserer at forordningens regler ikke gjelder på det området som dekkes av direktiv (EU) 2016/680, se omtalen av dette direktivet over i punkt 2.7.1.

Artikkel 2 nr. 3 fastsetter at forordning (EF) nr. 45/2001 kommer til anvendelse på behandling av personopplysninger som Unionens institusjoner, organer, kontorer og byrå foretar.

Artikkel 2 nr. 4 bestemmer at forordningen ikke berører anvendelsen av direktiv 2000/31/EF (ehandelsdirektivet), særlig reglene om formidleransvar for tjenesteytere som er fastsatt i artikkel 12 til 15 i dette direktivet.

4.3 Departementets vurdering

4.3.1 Anvendelse av forordningen utenfor EØS-retten?

Forordningen er etter ordlyden i artikkel 2 nr. 2 bokstav a saklig avgrenset til kun å gjelde EU-rettens saklige virkeområde. For Norges del vil det ved innlemmelse av forordningen i EØS-avtalen bli søkt presisert i tilpasningsteksten at den ikke får anvendelse på behandling som faller utenfor EØS-retten. At Norge ikke har en folkerettslig plikt etter EØS-avtalen til å anvende forordningens regler utenfor EØS-avtalens virkeområde, sperrer likevel ikke for at det fastsettes *nasjonalt* at forordningens bestemmelser skal gis anvendelse også utenfor EØS-rettens saklige virkeområde.

Etter departementets vurdering bør det fremdeles, slik som etter gjeldende rett, være én personopplysningslov i norsk rett med generell anvendelse. Å operere med to forskjellige regelsett for behandlinger som faller innenfor og utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde, vil by på vanskelige grensedragninger, og det måtte i så fall fastsettes egne nasjonale regler om slik behandling. Departementet nevner i denne forbindelse også at Norge er bundet av Europarådets personvernkonvensjon nr. 108, som har et helt generelt anvendelsesområde

Departementet går på denne bakgrunn inn for å videreføre gjeldende rettstilstand, slik at personopplysningsloven har generell anvendelse, det vil si at loven ikke er begrenset til å gjelde innenfor EØS-rettens saklige virkeområde. Ettersom forordningen foreslås gjennomført ved inkorporasjon, bør det etter departementets syn fastsettes i en egen lovbestemmelse at forordningens regler får anvendelse også utenfor EØS-rettens område, da det ellers kunne oppstå tvil om hvorvidt artikkel 2 nr. 2 bokstav a begrenser lovens saklige virkeområde. Departementet foreslår derfor en bestemmelse i personopplysningsloven § 2 hvor det bestemmes uttrykkelig at forordningens regler også gjelder for behandling som faller utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde, se lovutkastet § 2 første ledd. Forordningens bestemmelser om internasjonalt samarbeid kan imidlertid ikke komme til anvendelse, da disse bestemmelsene bare gjelder innenfor forordningens saklige virkeområde.

4.3.2 Behandling av personopplysninger i straffesakskjeden

Forordningen gjelder etter artikkel 2 nr. 2 bokstav d ikke for vedkommende myndigheters behandling av personopplysninger med henblikk på å forebygge, etterforske, avsløre eller straffeforfølge straffbare forhold eller iverksette strafferettslige sanksjoner, herunder vern mot og forebygging av trusler mot den offentlige sikkerhet. Formuleringen tilsvarer angivelsen av virkeområdet for direktiv (EU) 2016/680, jf. dette direktivets artikkel 2 nr. 1. Formålet med artikkel 2 nr. 2 bokstav d er å tydeliggjøre at forordningen ikke skal gjelde innenfor direktivets virkeområde.

Politiregisterloven § 3 bestemmer at loven gjelder for politiets og påtalemyndighetens behandling av opplysninger. Kriminalomsorgen er ikke omfattet av politiregisterloven, men det tas fra departementets side sikte på å utarbeide egne lovbestemmelser om behandling av personopplysninger under straffegjennomføring og varetekt på grunnlag av direktivet, jf. punkt 2.7.1 over.

Departementet foreslår derfor å avgrense lovens virkeområde mot straffesaksdirektivets virkeområde. Det vises til lovutkastet § 2.

4.3.3 Døde personer

Forordningen gjelder ikke for behandling av personopplysninger om avdøde personer, men det enkelte land kan gi egne regler om dette, jf. fortalepunkt 27. At forordningen ikke gjelder for personopplysninger om avdøde personer, kommer også til uttrykk i fortalepunkt 158 og 160.

Departementet foreslår å videreføre gjeldende norsk rett på dette punkt, slik at personopplysningsloven ikke gis anvendelse for personopplysninger om avdøde personer. I dette ligger at en personopplysning om en avdød person bare vil omfattes av forordningens regler hvis opplysningen samtidig er en personopplysning om en levende person. Personopplysningsloven § 2 nr. 1 definerer personopplysning som «opplysninger og vurderinger som kan knyttes til en enkeltperson». I Ot.prp. nr. 92 (1998–99) side 102, i spesialmerknadene til § 2, uttales det at opplysninger om en avdød person bare er «personopplysning» i lovens forstand dersom opplysningen også kan knyttes til en levende person.

4.3.4 Juridiske personer

Definisjonen av personopplysninger i forordningen artikkel 4 nr. 1 gjør det klart at begrepet omfatter opplysninger om fysiske personer. I dette ligger at opplysninger om juridiske personer faller utenfor forordningens anvendelsesområde. Dette er i samsvar med gjeldende norsk rett, og departementet går ikke inn for noen endring på dette punkt. Departementet presiserer for ordens skyld at en opplysning om en juridisk person vil utgjøre en personopplysning dersom opplysningen samtidig er en opplysning om en fysisk person, slik at vilkårene i forordningen artikkel 4 nr. 1 er oppfylt. Det samme er tilfellet etter gjeldende rett.

4.3.5 Riksrevisjonens behandling av personopplysninger

Riksrevisjonens behandling av personopplysninger er omfattet av gjeldende personopplysningslov og forordningens regler, men det følger av forskriften § 1-1 at Riksrevisjonens behandling av personopplysninger som ledd i sin kontrollvirksomhet er unntatt fra loven §§ 18 (rett til innsyn), 27 (retting av mangelfulle personopplysninger), 31 (meldeplikt) og 33 (konsesjon). For Riksrevisjonens øvrige behandling gjelder personopplysningsloven i sin helhet. Det samme følger av lov om riksrevisjonen § 17 annet ledd. Forskriftsbestemmelsen i personopplysningsloven § 1-1 er dermed overflødig. Departementet og departementet foreslår på denne bakgrunn at den ikke videreføres.

4.3.6 Behandling av personopplysninger som er nødvendig av hensyn til rikets sikkerhet

Etter personopplysningsforskriften § 1-2 er behandling av personopplysninger som er nødvendig av hensynet til rikets eller alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, unntatt fra personopplysningsloven § 44 første til tredje ledd (tilsynsmyndighetens tilgang til

opplysninger), samt fra loven §§ 31 (meldeplikt) og 33 (konesjonsplikt). Uenighet mellom behandlingsansvarlig og Datatilsynet om utstrekningen av unntaket avgjøres av Personvernemnda, jf. forskriften § 1-2 annet ledd.

Departementet går inn for å videreføre gjeldende rett for så vidt gjelder unntaket fra tilsynsmyndighetens tilgang til opplysninger, se lovutkastet § 19 tredje ledd. Ettersom den foreslåtte bestemmelsen kun gjør unntak fra tilsynsmyndighetens tilgang til opplysninger, foreslås det at bestemmelsen plasseres i kapittelet om tilsynsmyndigheten og ikke i lovens virkeområdebestemmelse. Gjeldende system med melde- og konsesjonsplikt bortfaller ved gjennomføring av forordningen, jf. nærmere under i kapittel 15, slik at det ikke lenger vil være behov for unntak fra disse reglene.

Særlige hensyn gjør seg gjeldende for virksomheten til Etterretningstjenesten. Etterretningstjenestens virksomhet faller utenfor EU-rettens virkeområde og omfattes dermed ikke av forordningen, jf. forordningen artikkel 2 nr. 2 bokstav a. I likhet med virksomheten til Politiets sikkerhetstjeneste, som reguleres av politiregisterloven, vil departementet foreslå at Etterretningstjenestens virksomhet unntas fra forordningens virkeområde og reguleres særskilt i etterretningstjenesteloven. Forsvarsdepartementet er i ferd med å foreta en revisjon av denne loven og vil i den forbindelse foreslå regler om behandling av personopplysninger. Reglene vil bli sendt på høring på vanlig måte.

4.3.7 Behandling av personopplysninger i rettspleien

Gjeldende personopplysningslov og forordningen gjelder som utgangspunkt også for domstolene, men etter gjeldende rett gjelder personopplysningsloven likevel ikke for saker som behandles eller avgjøres i medhold av rettspleielovene (domstoloven, straffeprosessloven, tvisteloven og tvangsfullbyrdelsesloven mv.).

Departementet går inn for å videreføre gjeldende rett på dette punkt, se lovutkastet § 2 annet ledd. Departementet legger til grunn at behandling av saker i medhold av rettspleielovene ligger utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde og at Norge ikke er bundet av forordningens regler på dette punkt. Departementet bemerker i denne forbindelse at også EUs medlemsland synes å ha et vidt handlingsrom når det gjelder å fastsette hvilke regler for behandling av personopplysninger som skal gjelde for domstolenes dømmende virksomhet. Forordningens foralepunkt 20 gjør det klart at det i medlemsstatenes nasjonale rett kan angis hvilke prosesser og fremgangsmåter for behandling som får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av domstoler og andre rettshåndhevende myndigheter.

4.3.8 Forholdet mellom særlovgivning og personopplysningsloven

Det følger av personopplysningsloven § 5 at personopplysningsloven gjelder dersom ikke annet følger av en særskilt lov som regulerer behandlingsmåten. Departementet foreslår å videreføre denne bestemmelsen, se lovutkastet § 5.

Departementet foreslår å presisere at spesiallovgivningen må vike hvis den er i strid med forordningen. Etter EØS-loven § 2 skal bestemmelser i lov som tjener til å oppfylle forpliktelser etter EØS-avtalen, i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold. En forskrift som tjener til å oppfylle forpliktelser etter avtalen, skal i tilfelle konflikt gå foran annen forskrift og også foran en senere lov. Når forordningen gjøres til norsk lov ved inkorporering i

personopplysningsloven, medfører dette etter departementets syn at forordningens regler vil gå foran regler i spesiallovgivningen så fremt ikke forordningen selv gir adgang til å fravike forordningens regler. Det foreslås at dette for ordens skyld sies uttrykkelig i personopplysningsloven, se forslag til § 5.

Forordningen åpner i en lang rekke bestemmelser for at det kan eller skal gis nasjonal lovgivning. I enkelte tilfeller åpnes det for at det kan gis mer spesifikke bestemmelser, se for eksempel artikkel 6 nr. 2 og 3. Lov eller forskrift gitt med hjemmel i denne bestemmelsen vil ikke være i strid med forordningen så lenge den holder seg innenfor rammene gitt i artikkel 6 nr. 2 og 3. Det vil da ikke oppstå et spørsmål om motstrid. Andre bestemmelser i forordningen, jf. for eksempel artikkel 23, åpner for at nasjonal lovgivning kan begrense rettighetene som følger av forordningen dersom visse vilkår er til stede. Heller ikke i disse tilfellene vil det oppstå spørsmål om motstrid så lenge den nasjonale lovgivningen holder seg innenfor de rammer artikkel 23 trekker opp.

Departementet foreslår i høringsnotatet her at loven (og dermed forordningens bestemmelser) også skal gjelde for behandling av personopplysninger som faller utenfor EØS-avtalens saklige virkeområde, se nærmere over i punkt 4.3.1. Utenfor forordningens og EØS-avtalens virkeområde står Norge fritt til å gi regler som fraviker forordningen. Selv om forordningen gis generell anvendelse etter en nasjonal lovbestemmelse, det vil si anvendelse også utenfor EØS-avtalens virkeområde, vil forordningen ikke ha noen forrang etter EØS-loven § 2 utenfor EØS-avtalens virkeområde.

5 Lovens geografiske virkeområde

5.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 4 første ledd bestemmer at loven gjelder for behandlingsansvarlige som er etablert i Norge. Kongen kan i forskrift bestemme at loven helt eller delvis skal gjelde for Svalbard og Jan Mayen, og fastsette særlige regler om behandling av personopplysninger for disse områdene. I personopplysningsforskriften § 1-4 er det fastsatt at loven med forskrift gjelder for behandlingsansvarlige som er etablert på Svalbard, men at Datatilsynet ved enkeltvedtak kan gi dispensasjon fra de enkelte bestemmelser i personopplysningsloven dersom stedlige forhold gjør det nødvendig. I forskriften § 1-5 er det bestemt at personopplysningsloven med forskrift gjelder for behandlingsansvarlige som er etablert på Jan Mayen.

Personopplysningsloven § 4 annet ledd bestemmer at loven også gjelder for behandlingsansvarlige som er etablert i stater utenfor EØS dersom den behandlingsansvarlige benytter hjelpemidler i Norge. Dette gjelder likevel ikke dersom hjelpemidlene bare brukes til å overføre personopplysninger via Norge. Det følger av § 4 tredje ledd at behandlingsansvarlige som nevnt i annet ledd skal ha en representant som er etablert i Norge. Reglene som gjelder for den behandlingsansvarlige gjelder også for representanten.

5.2 Forordningen

Artikkel 3 nr. 1 bestemmer at forordningen får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres i forbindelse med aktivitetene ved virksomheten

til en behandlingsansvarlig eller en databehandler i Unionen, uavhengig av om behandlingen finner sted i Unionen eller ikke.

Artikkel 3 nr. 2 utvider det geografiske virkeområdet ytterligere. Det er der bestemt at forordningen får anvendelse på behandling av personopplysninger om registrerte som befinner seg i Unionen, og som utføres av en behandlingsansvarlig eller databehandler som ikke er etablert i Unionen, dersom behandlingen er knyttet til enten tilbud av varer eller tjenester til registrerte i Unionen, uavhengig av om det kreves betaling fra den registrerte eller ikke (bokstav a), eller overvåking av deres atferd, i den grad deres atferd finner sted i Unionen (bokstav b). Artikkel 27 gir nærmere regler om plikten til å skriftlig utpeke en representant i de tilfeller som er regulert i artikkel 3 nr. 2.

Artikkel 3 nr. 3 fastslår at forordningen får anvendelse på behandling av personopplysninger som utføres av en behandlingsansvarlig som ikke er etablert i Unionen, men på et sted der medlemsstatenes nasjonale rett får anvendelse i henhold til folkeretten.

5.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner ikke for nasjonale bestemmelser som utvider eller innskrenker forordningens bestemmelser om geografisk virkeområde. Departementet bemerker at forordningens geografiske virkeområde er betydelig utvidet i forhold til personopplysningsloven og 95-direktivet, ved at artikkel 3 nr. 2 gir forordningen anvendelse i tilfeller som i praksis vil omfatte et betydelig antall behandlingsansvarlige etablert i land utenfor EU/EØS. Datatilsynet påpekte i sin høringsuttalelse at det kan stilles spørsmål ved om det er mulig å håndheve lovgivningen utenfor Europas grenser, og at det ikke er gitt hvordan europeiske tilsynsmyndigheter skal gjennomføre kontroller med og gi pålegg til virksomheter som ikke er etablert i EU. Departementet antar i likhet med Datatilsynet at håndhevelse av forordningen utenfor EU/EØS, både for den registrerte og for tilsynsmyndigheten, reiser faktiske og rettslige spørsmål som i første rekke må få sin avklaring gjennom praksis.

Ettersom Svalbard ikke omfattes av EØS-avtalen, og det er fastsatt i svalbardloven § 2 at andre bestemmelser enn de i § 2 første ledd ikke gjelder for Svalbard uten når det er særskilt fastsatt, går departementet inn for å videreføre gjeldende rett om at personopplysningsloven gis anvendelse på Svalbard, se lovutkastet § 4. Det samme foreslås for så vidt gjelder Jan Mayen, jf. lov om Jan Mayen § 2, se lovutkastet § 4.

6 De grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger

6.1 Gjeldende rett

Grunnkravene til behandling av personopplysninger fremgår i dag av personopplysningsloven § 11 første ledd. Det er der bestemt at den behandlingsansvarlige skal sørge for at personopplysningene bare behandles når det foreligger et behandlingsgrunnlag i medhold av §§ 8 og 9 (bokstav a), bare nyttes til uttrykkelig angitte formål som er saklig begrunnet i den behandlingsansvarliges virksomhet (bokstav b), ikke brukes senere til formål som er uforenlige med det opprinnelige

formålet med innsamlingen med mindre den registrerte samtykker (bokstav c), er tilstrekkelig og relevante for formålet med behandlingen (bokstav d) og er korrekte og oppdaterte og ikke lagres lenger enn det som er nødvendig ut fra formålet med behandlingen (bokstav e).

Personopplysningsloven § 11 annet ledd bestemmer at senere behandling av personopplysningene for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål ikke anses uforenlig med de opprinnelige formålene med innsamlingen av opplysningene dersom samfunnets interesse i at behandlingen finner sted, klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte.

Personopplysningsloven § 11 tredje ledd bestemmer at personopplysninger som gjelder barn, ikke skal behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste.

6.2 Forordningen

Forordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a til f fastsetter nærmere angitte krav (prinsipper) for behandlingen av personopplysninger. Hvert prinsipp har en egen betegnelse, for eksempel prinsippet om «lovlighet, rettferdighet og gjennom-siktighet» i bokstav a. Artikkel 5 nr. 2 fastslår at det er den behandlingsansvarlige som er ansvarlig for og skal kunne dokumentere at prinsippene overholdes.

Artikkel 5 nr. 1 bokstav a bestemmer at personopplysningene skal behandles på en lovlig, rettferdig og gjennom-siktig måte med hensyn til den registrerte.

Artikkel 5 nr. 1 bokstav b bestemmer at personopplysningene skal samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål og ikke viderebehandles på en måte som er uforenlig med disse formålene. Det er videre fastsatt at videre-behandling av opplysningene for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål ikke skal anses som uforenlig med de opprinnelige formålene. Dette utgjør prinsippet om «formålsbegrensning». Nærmere regler om når en behandling skal anses uforenlig med den opprinnelige behandlingen, er gitt i artikkel 6 nr. 4, se omtalen under i punkt 6.4.

Artikkel 5 nr. 1 bokstav c bestemmer at personopplysningene skal være adekvate, relevante og begrenset til det som er nødvendig for formålene de behandles for. Dette utgjør prinsippet om «dataminimering».

Artikkel 5 nr. 1 bokstav d bestemmer at personopplysningene skal være korrekte og, dersom det er nødvendig, oppdaterte. Videre er det bestemt at det må treffes ethvert rimelig tiltak for å sikre at personopplysninger som er uriktige med hensyn til formålene de behandles for, uten opphold slettes eller korrigeres. Dette utgjør prinsippet om «riktighet».

Artikkel 5 nr. 1 bokstav e bestemmer at personopplysningene skal lagres slik at det ikke er mulig å identifisere de registrerte i lengre perioder enn det som er nødvendig for formålene som personopplysningene behandles for. Det er fastsatt at opplysningene kan lagres i lengre perioder dersom de utelukkende vil bli behandlet for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål, forutsatt at det

gjennomføres egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre de registrertes rettigheter og friheter. Dette er prinsippet om «lagringsbegrensning».

Artikkel 5 nr. 1 bokstav f bestemmer at personopplysninger skal behandles på en måte som sikrer tilstrekkelig sikkerhet for personopplysningene, herunder vern mot uautorisert eller ulovlig behandling og mot utilsiktet tap, ødeleggelse eller skade, ved bruk av egnede tekniske eller organisatoriske tiltak («integritet og fortrolighet»).

6.3 Departementets vurdering

De grunnleggende prinsippene i forordningen artikkel 5 tilsvarer i betydelig grad prinsippene som følger av personopplysningsloven § 11 første og annet ledd. Prinsippet om integritet og fortrolighet i artikkel 5 nr. 1 bokstav f har likevel ingen direkte parallell i personopplysningsloven. I personopplysningsforskriften § 2-11 stilles det imidlertid krav om sikring av konfidensialitet (som tilsvarer fortrolighet), mens det i forskriften § 2-13 stilles krav om sikring av integritet.

Bestemmelsen i personopplysningsloven § 11 tredje ledd om behandling av barns opplysninger har på sin side ingen direkte parallell i forordningen og omtales nærmere under i kapittel 32.

Prinsippene i forordningen artikkel 5 utgjør selvstendige pliktbestemmelser, og overtredelser kan møtes med sanksjoner fra tilsynsmyndighetene, herunder sanksjoneres med administrative gebyrer i henhold til artikkel 83 nr. 5. Forordningens bestemmelser om overtredelsesgebyr omtales nærmere under i kapittel 23.

De spesifikke rettighetene som tilkommer den registrerte etter forordningen kapittel 3, slik som retten til å motta informasjon, innsyn, korrigerings og sletting mv., kan anses som en konkretisering av de mer overordnede prinsippene artikkel 5 gir anvisning på. Som en konsekvens av dette kan det i medhold av artikkel 23 fastsettes unntak også fra prinsippene i artikkel 5 når det fastsettes unntak fra den registreres spesifikke rettigheter, i den grad prinsippene i artikkel 5 svarer til disse rettighetene. Artikkel 5 åpner ellers ikke for nasjonale tilpasninger. For øvrig vises det til omtalen av artikkel 23 under i kapittel 12.

6.4 Særlig om prinsippet om formålsbegrensning

6.4.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 11 første ledd bokstav c påligger det den behandlingsansvarlige å sørge for at personopplysningene ikke brukes senere til formål som er uforenlige med det opprinnelige formålet med innsamlingen, med mindre den registrerte samtykker. Ved Høyesteretts dom inntatt i Rt. 2013 s. 143 (Avfallsservice) ble det fastslått at bestemmelsen i § 11 første ledd bokstav c skal anses som et tilleggskrav i forhold til behandlingsgrunnlagene i §§ 8 og 9. Dette innebærer at den registrerte må samtykke før allerede innsamlede opplysninger lovlig skal kunne behandles for et uforenlig formål.

I § 11 annet ledd er det bestemt at senere behandling av personopplysningene for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål ikke anses uforenlig med de opprinnelige formålene med innsamlingen av opplysningene, jf. første ledd

bokstav c, dersom samfunnets interesse i at behandlingen finner sted, klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte.

6.4.2 Forordningen

Forordningen artikkel 6 nr. 4 inneholder nærmere bestemmelser om behandling av personopplysninger for andre formål enn det de var innhentet for. Behandling av opplysninger til et formål som ikke er forenlig med det opprinnelige formål er i utgangspunktet forbudt, jf. prinsippet om «formålsbegrensning» i artikkel 5 nr. 1 bokstav b.

Artikkel 6 nr. 4 fastslår at behandling for uforenlige formål er *tillatt* hvis den registrerte har gitt sitt samtykke eller det i nasjonal rett er åpnet for behandling for uforenlige formål for ivaretagelse av de formål som fremgår av artikkel 23 nr. 1. I disse tilfellene er det derfor i prinsippet ikke nødvendig å ta stilling til om det nye formålet er uforenlig med det opprinnelige formålet for å fastlegge behandlingens lovlighet. I andre tilfeller må det tas stilling til om det nye formålet er uforenlig med det opprinnelige formålet. Departementet nevner for ordens skyld at det i artikkel 5 nr. 1 bokstav b uttrykkelig er fastsatt at viderebehandling av opplysningene for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål ikke skal anses som uforenlig med de opprinnelige formålene.

Artikkel 6 nr. 4 gir anvisning på en ikke-uttømmende liste av momenter som den behandlingsansvarlige skal ta i betraktning. Det skal tas hensyn til enhver forbindelse mellom formålene som personopplysningene er blitt samlet inn for, og formålene med den tiltenkte viderebehandlingen (bokstav a), i hvilken sammenheng personopplysningene er blitt samlet inn, særlig med hensyn til forholdet mellom de registrerte og den behandlingsansvarlige (bokstav b), personopplysningenes art, især om særlige kategorier av personopplysninger behandles i henhold til artikkel 9, eller om personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser behandles i henhold til artikkel 10 (bokstav c), de mulige konsekvensene av den tiltenkte viderebehandlingen for de registrerte (bokstav d) og om det foreligger nødvendige garantier, som kan omfatte kryptering eller pseudonymisering (bokstav e).

6.4.3 Departementets vurdering

Artikkel 6 nr. 4 innebærer en videreføring av prinsippet i personopplysningsloven § 11 om at den registrertes samtykke kreves for at behandling for uforenlige formål skal være lovlig. I tillegg tillater artikkel 6 nr. 4 at det i nasjonal rett åpnes for behandling for uforenlige formål for ivaretagelse av de formål som fremgår av artikkel 23 nr. 1. Dette innebærer etter departementets vurdering at det er en vid adgang til i nasjonal lov å tillate behandling av allerede innsamlede opplysninger for uforenlige formål, da listen i artikkel 23 nr. 1 blant annet omfatter «viktige mål av generell samfunnsinteresse for Unionen eller en medlemsstat», jf. artikkel 23 nr. 1 bokstav e.

Et spørsmål som har vært diskutert, er om personopplysningslovens regler om at personopplysninger ikke skal brukes til formål som er uforenlige med innsamlingsformålet, sperrer for utlevering av opplysninger mellom forvaltningsorganer med sikte på håndheving av lovgivning, herunder lovgivningen om arbeidsmiljø, skatter og avgifter o.l. Det finnes i dag en rekke

lovregler i spesiallovgivningen som åpner for viderebruk av personopplysninger til formål som ikke er forenlige med innsamlingsformålet, herunder regler om deling av informasjon mellom forvaltningsorganer til kontrollformål. Forordningen artikkel 6 nr. 4 åpner for å opprettholde slike regler. Videre åpner forordningen for at det ved behov vedtas nye regler om informasjonsdeling mellom forvaltningsorganer som gir grunnlag for å fravike kravet om formålsbegrensning. Det bes om høringsinstansenes syn på om det likevel er behov for en bestemmelse som understreker at formålsbegrensningen ikke er til hinder for at offentlige myndigheter som har til oppgave å håndheve lovgivningen om arbeidsmiljø, trygd, skatter og avgifter, utveksler informasjon så langt dette er nødvendig for å utføre tilsynsoppgavene, se forslaget i lovutkastet § 12. Bestemmelsen skal ikke forstås slik at informasjonsutveksling på områder som ikke er dekket av bestemmelsen, er forbudt.

Når det gjelder fastleggelsen av om et formål er (u)forenlig med det opprinnelige formålet, innebærer den ikke-uttømmende listen av momenter i artikkel 6 nr. 4 bokstav a til e at det må foretas en bred vurdering. Blant annet må de momenter artikkel 6 nr. 4 bokstav a til e selv gir anvisning på, tas i betraktning. At det må foretas en bred vurdering, innebærer en videreføring av gjeldende rett etter personopplysningsloven, jf. blant annet den ovenfor omtalte avgjørelsen i Rt. 2013 s. 143. Når det gjelder selve innholdet i vurderingen, antar departementet at denne neppe har et vesentlig annet innhold enn etter dagens rettstilstand.

7 Behandlingsgrunnlag

7.1 Vilkårene for lovlig behandling av opplysninger (behandlingsgrunnlag)

7.1.1 Gjeldende rett

Reglene om behandlingsgrunnlag angir de grunnleggende vilkårene for når behandling av personopplysninger kan finne sted, med andre ord kravene til rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger. I gjeldende personopplysningslov fremgår de alminnelige reglene om behandlingsgrunnlag av §§ 8 og 9.

Etter personopplysningsloven § 8 kan behandling av personopplysninger finne sted dersom den registrerte har samtykket, dersom det er en lovfestet adgang til behandling, eller dersom behandlingen er nødvendig for et av formålene i bokstav a til f. Bokstav a gir adgang til å behandle personopplysninger når behandlingen er nødvendig for å oppfylle en avtale med den registrerte, eller for å utføre gjøremål etter den registrertes ønske før en slik avtale inngås. Etter bokstav b kan behandling skje for å oppfylle en rettslig forpliktelse, mens bokstav c gir grunnlag for behandling som er nødvendig for å vareta den registrertes vitale interesser.

Bokstav d og e gir adgang til behandling for henholdsvis å utføre en oppgave av allmenn interesse eller utøve offentlig myndighet. Endelig følger det av bokstav f at behandling av personopplysninger også kan finne sted når det er nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller tredjepersoner som opplysningene utleveres til, kan vareta en berettiget interesse, og hensynet til den registrertes personvern ikke overstiger denne interessen. For sensitive opplysninger må i tillegg et av vilkårene i § 9 første ledd være oppfylt. Se nærmere under i kapittel 8 om behandling av sensitive opplysninger.

7.1.2 Forordningen

Reglene om behandlingsgrunnlag følger av forordningen artikkel 6. Forordningen svarer på dette punktet i stor grad til gjeldende rett, men det er visse forskjeller.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav a viderefører samtykke som behandlingsgrunnlag. Kravene til gyldig samtykke behandles under i kapittel 9. *Artikkel 6 nr. 1 bokstav b* svarer til gjeldende lov § 8 første ledd bokstav a, og gir grunnlag for behandling av personopplysninger når det er nødvendig for å oppfylle en avtale som den registrerte er part i, eller for å gjennomføre tiltak på den registrertes anmodning før en avtaleinngåelse. *Artikkel 6 nr. 1 bokstav c* svarer til dagens lov § 8 første ledd bokstav b, og gir grunnlag for behandling som er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige. Etter *artikkel 6 nr. 1 bokstav d* foreligger det behandlingsgrunnlag når behandling er nødvendig for å verne den registrertes eller annen fysisk persons vitale interesser. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 8 første ledd bokstav c, men innebærer også en viss utvidelse, ettersom gjeldende lov ikke omfatter andre personers vitale interesser. *Artikkel 6 nr. 1 bokstav e* viderefører gjeldende lov § 8 første ledd bokstav d og e, og gir adgang til behandling når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav f viderefører gjeldende lov § 8 første ledd bokstav f, og gir adgang til å behandle opplysninger på grunnlag av en interesseavveining. Bestemmelsen skiller seg imidlertid på to punkter fra dagens lov. For det første er det i forordningens regel presisert at det skal legges særlig vekt på den registrertes interesser når den registrerte er et barn. For det andre kommer artikkel 6 nr. 1 bokstav f ikke til anvendelse på «behandling som utføres av offentlige myndigheter som ledd i utførelsen av deres oppgaver». Begrunnelsen for dette er at skal det være opp til lovgiveren å sørge for et rettsgrunnlag for slik behandling, se fortalepunkt 47.

Gjeldende lov § 8 første ledd annet alternativ, som gir grunnlag for behandling av personopplysninger når det er «fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling», har ingen parallell i forordningen. Dette kan imidlertid ikke antas å medføre noen realitetsendring. Departementet er ikke kjent med lovbestemmelser som gir adgang til behandling av personopplysninger uten at behandlingen har tilknytning til utførelsen av en oppgave i allmennhetens interesse, utøvelse av offentlig myndighet eller oppfyllelsen av en rettslig forpliktelse, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e og c.

For behandling av opplysninger som regnes som sensitive, jf. artikkel 9 nr. 1, kreves det i tillegg at en av unntaksbestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 åpner for behandlingen, eventuelt i kombinasjon med nasjonale lovbestemmelser. Se nærmere under i kapittel 8 om behandling av sensitive opplysninger.

7.1.3 Departementets vurdering

Departementet knytter i det følgende noen kommentarer til behandlingsgrunnlagene i forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, da disse som følge av artikkel 6 nr. 2 og 3 foranlediger enkelte særlige tolkningsspørsmål. Det knyttes også noen kommentarer til forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f. Når det gjelder behandlingsgrunnlagene i forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav b og d, reiser ikke disse tilsvarende tolkningsspørsmål, og de åpner heller ikke for særlige nasjonale

tilpasninger. Departementet viser derfor til gjennomgåelsen over i punkt 7.1.2. Forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a om samtykke omtales nærmere under i kapittel 9.

Etter forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e er det tillatt å behandle personopplysninger der behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller nødvendig for å utøve offentlig myndighet. Forordningen viderefører på dette punkt behandlingsgrunnlagene i personopplysningsloven § 8 bokstav b, d og e, som igjen bygger på de tilsvarende behandlingsgrunnlagene i 95-direktivet.

Slik forordningen artikkel 6 nr. 2 og 3 er formulert, oppstår det enkelte tolknings-spørsmål i relasjon til behandlingsgrunnlagene i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Et første spørsmål er om behandlingsgrunnlagene i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e utgjør selvstendige behandlingsgrunnlag, eller om de må *suppleres* med et ytterligere rettsgrunnlag for å utgjøre behandlingsgrunnlag. På bakgrunn av ordlyden i artikkel 6 nr. 3 om at «grunnlaget» for behandlingen i nr. 1 bokstav c og e «skal» fastsettes i unionsretten eller medlemsstatens nasjonale rett, legger departementet til grunn at artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e *ikke alene* kan utgjøre et tilstrekkelig behandlingsgrunnlag. For å kunne benytte bokstav c og e som behandlingsgrunnlag må den behandlingsansvarlige *i tillegg* kunne vise til et supplerende grunnlag for behandlingen, som må finnes i nasjonal rett som den behandlingsansvarlige er underlagt eller i unionsretten. Forordningen skiller seg på dette punktet fra gjeldende lov § 8 bokstav b, d og e, som ikke stiller krav om slikt supplerende rettslig grunnlag.

Dette reiser i sin tur to hovedspørsmål. For det første må det avgjøres hva som kan utgjøre et slikt supplerende rettslig grunnlag etter bokstav c og e, og for det andre om det stilles nærmere krav til dette rettslige grunnlaget.

Når det gjelder det første spørsmålet – hva som kan utgjøre et supplerende rettslig grunnlag etter bokstav c og e – gir ikke forordningens ordlyd noe klart svar. Slik departementet forstår forordningen på dette punkt, vil imidlertid nasjonal lov og forskrift kunne utgjøre et rettslig grunnlag. Det samme må gjelde vedtak som er fastsatt med grunnlag i lov eller forskrift.

Når det gjelder det andre spørsmålet – hvilke nærmere krav forordningen eventuelt stiller til det supplerende rettslige grunnlaget – må det tas utgangspunkt i ordlyden i artikkel 6 nr. 3, hvor det er bestemt at «[f]ormålet med behandlingen skal være fastsatt i nevnte rettslige grunnlag eller, med hensyn til behandlingen nevnt i nr. 1 bokstav e, være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt.» Ordlyden er på dette punktet nokså uklar, men gir etter departementets vurdering grunnlag for følgende to slutninger om hva det rettslige grunnlaget *må* inneholde og hva det rettslige grunnlaget *kan* (men ikke *må*) inneholde.

Når det gjelder hva det rettslige grunnlaget *må* inneholde, kan den siterte formuleringen tilsi at forordningen stiller forskjellige krav for henholdsvis bokstav c og e. For så vidt gjelder bokstav c om rettslige forpliktelser, stilles det krav om at formålet med behandlingen skal være fastsatt i det aktuelle rettsgrunnlaget. Det kan stilles spørsmål ved om dette innebærer at formålet(ene) må fremgå eksplisitt av det aktuelle rettslige grunnlaget, eller om det er tilstrekkelig at formålet fremgår forutsetningsvis eller eventuelt av lovforarbeidene. Departementet legger til grunn

at forordningen ikke oppstiller et krav om at formålet må fremgå eksplisitt av en egen lov/forskriftsbestemmelse, og at det er tilstrekkelig at formålet fremgår mer indirekte gjennom det rettslige grunnlaget, eksempelvis gjennom forarbeidene.

Det stilles ikke noe tilsvarende krav til det nasjonale rettsgrunnlaget for så vidt gjelder bokstav e om utførelsen av en oppgave i allmennhetens interesse eller utøvelse av offentlig myndighet. For bokstav e kreves det etter forordningens ordlyd kun at formålet med behandlingen skal være nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. I dette ligger at artikkel 6 nr. 3 ikke foreskriver noen nærmere krav om hva det rettslige grunnlaget *må* inneholde utover at det som nevnt må foreligge et rettsgrunnlag.

Enten behandlingen har grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller e, må rettsgrunnlaget for behandlingen «oppfylle et mål i allmennhetens interesse og stå i forhold til det berettigede målet som søkes oppnådd», jf. artikkel 6 nr. 3 siste punktum.

Når det gjelder hva det rettslige grunnlaget *kan* (og dermed forutsetningsvis ikke *må*) inneholde, er det i artikkel 6 nr. 3 bestemt at rettsgrunnlaget «kan» inneholde bestemmelser om blant annet vilkårene for behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter. Departementet viser i denne forbindelse også til at forordningen i visse artikler benytter en formulering om at særskilte forhold må være *uttrykkelig* fastsatt i nasjonal rett, se for eksempel artikkel 14 nr. 5 bokstav c. Tilsvarende formulering er ikke benyttet i artikkel 6 nr. 1 eller 3. Videre viser departementet til artikkel 35 nr. 10, hvor det forutsetningsvis fremgår at det rettslige grunnlaget for behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e ikke behøver å spesifikt regulere behandlingsaktivitetene. Departementet nevner i denne forbindelse også fortalepunkt 45, hvor det gis uttrykk for at forordningen ikke krever en særlig lovbestemmelse for hver enkelt behandling, og at en lov kan være tilstrekkelig som grunnlag for flere behandlingsaktiviteter som bygger på en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, eller dersom behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet.

På bakgrunn av det ovennevnte forstår departementet forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e sammenholdt med nr. 3 slik at det må foreligge et rettslig grunnlag i nasjonal rett utover forordningen. Forordningen oppstiller ikke formelle krav til innholdet av det aktuelle rettsgrunnlaget bortsett fra at det for behandling som bygger på bokstav c med rimelig grad av klarhet må kunne utledes et eller flere formål fra rettsgrunnlaget. Etter departementets syn vil for eksempel en lov eller forskrift som gir et rettssubjekt rett eller plikt til å utføre oppgaver i allmennhetens interesse eller å utøve offentlig myndighet, og der utføringen av disse oppgavene direkte eller indirekte forutsetter behandling av personopplysninger, tilfredsstillende kravet til rettslig grunnlag etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Det stilles ikke krav om at det supplerende rettsgrunnlaget eksplisitt regulerer behandling av personopplysninger.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav f viderefører gjeldende lov § 8 bokstav f, og gir adgang til å behandle opplysninger på grunnlag av en interesseavveining. Som nevnt over skiller imidlertid forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f seg fra gjeldende lov ved

at den ikke kommer til anvendelse på «behandling som utføres av offentlige myndigheter som ledd i utførelsen av deres oppgaver». Etter fortalepunkt 47 skal det være opp til lovgiveren å sørge for et rettsgrunnlag for slik behandling. Dette innebærer at offentlige myndigheter ikke kan falle tilbake på artikkel 6 nr. 1 bokstav f når det mangler et supplerende rettslig grunnlag for behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Mangler et slikt supplerende rettslig grunnlag, må dette gis i eller i medhold av lov.

Ettersom unntaket fra artikkel 6 nr. 1 bokstav f bare retter seg mot «offentlige myndigheter» og «deres oppgaver», legger departementet imidlertid til grunn at unntaket bare gjelder behandling av personopplysninger i forbindelse med utøvelse av offentlig myndighet. Det offentlige må altså ha samme adgang som private behandlingsansvarlige til å benytte artikkel 6 nr. 1 bokstav f i for eksempel kommersiell virksomhet eller i egenskap av å være arbeidsgiver.

Departementet finner grunn til å påpeke følgende: Det må prinsipielt skilles mellom kravet til supplerende rettslig grunnlag forordningen oppstiller for behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, og hjemmelskravet som gjelder etter legalitetsprinsippet og Grunnloven § 102. Et rettslig grunnlag kan være tilstrekkelig behandlingsgrunnlag etter bokstav c og e uten å oppfylle lovskravet som kan følge av disse reglene. Bestemmelser i lov eller forskrift som bare oppfyller minimumskravene til supplerende rettslig grunnlag etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, jf. nr. 3, behøver altså ikke være tilstrekkelig når behandlingen er så inngripende at Grunnloven § 102 og § 113 stiller krav til klarere lovhjemmel.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes tilbakemelding på eventuelle konsekvenser av at behandlingsgrunnlagene i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e krever et supplerende rettslig grunnlag i nasjonal rett. Det bes særlig om tilbakemelding på konkrete tilfeller eller grupper av tilfeller der personopplysningsloven § 8 bokstav b, d og e i dag utgjør behandlingsgrunnlag og hvor høringsinstansene mener det ikke vil foreligge behandlingsgrunnlag etter forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller e som følge av kravet om et supplerende rettslig grunnlag. Departementet ber om at høringsinstansene i disse tilfellene vurderer om de øvrige behandlingsgrunnlagene i forordningen artikkel 6 nr. 1, særlig artikkel 6 nr. 1 bokstav f, vil kunne utgjøre behandlingsgrunnlag.

Det bes særlig om innspill på hvorvidt det vil være behov for en lovregulering som kan utgjøre behandlingsgrunnlag for private forskningsinstitusjoner, se for eksempel forslaget inntatt som § 6 i SOU 2017:50 Personoppgiftsbehandling för forskningsändamål. Se i denne forbindelse også omtalen av rettsgrunnlag for behandling av sensitive opplysninger til forskningsformål under punkt 8.3.6.

Departementet vil på generelt grunnlag påpeke at det ved utformingen av nasjonale lov- eller forskriftsbestemmelser ikke bør være et mål i seg selv å kun oppfylle de minimumskrav forordningen oppstiller til et supplerende rettslig grunnlag etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Ofte vil mer spesifikke bestemmelser enn det forordningen krever være ønskelig av personvern- og rettssikkerhetsgrunner. Forordningen artikkel 6 nr. 3 viser til at det rettslige grunnlaget *kan* inneholde de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter og fremgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å

sikre lovlig og rettferdig behandling. Ofte *bør* slike bestemmelser gis, selv om dette ikke er et formelt krav for at behandlingen skal være lovlig etter forordningen. En nærmere redegjørelse for adgangen til å gi utfyllende nasjonale regler gis i punkt 7.2.

7.2 Nærmere om adgangen til å gi utfyllende nasjonale regler om behandling på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, jf. artikkel 6 nr. 2 og 3

7.2.1 Når kan det gis utfyllende nasjonale regler med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3?

Forordningen artikkel 6 nr. 2 bestemmer at medlemsstatene kan opprettholde eller innføre mer spesifikke bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av forordningens regler med henblikk på å sikre samsvar med artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, ved nærmere å fastsette mer spesifikke krav til behandlingen samt andre tiltak som har som mål å sikre en lovlig og rettferdig behandling. Videre følger det av artikkel 6 nr. 3 at det nasjonale rettsgrunnlaget for behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e «kan» inneholde bestemmelser om blant annet de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter og framgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling, slik som dem fastsatt med henblikk på andre særlige behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX.

Departementet forstår artikkel 6 nr. 2 og 3 slik at de åpner for at det i tilknytning til bestemmelser som gir supplerende rettsgrunnlag for behandling etter artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, kan gis eller opprettholdes nasjonale særregler som nærmere regulerer behandlingen. Artikkel 6 nr. 2 og 3 åpner derimot ikke for å gi nasjonale særregler for behandling som bygger på et av de andre behandlingsgrunnlagene i artikkel 6 nr. 1, for eksempel samtykke etter bokstav a eller en interesseavveining etter bokstav f. I disse tilfellene må grunnlaget for nasjonale særregler eventuelt finnes i andre bestemmelser i forordningen som åpner for nasjonal særregulering, for eksempel reglene i kapittel IX. Dersom det behandles sensitive personopplysninger, åpner også artikkel 9 nr. 2 for visse nasjonale utfyllende regler, se nærmere under i kapittel 8.

Etter ordlyden i artikkel 6 nr. 2 er adgangen til å gi nasjonale særregler avgrenset til tilfeller hvor den aktuelle behandlingen av personopplysninger enten er påbudt for nærmere angitte formål (bokstav c, jf. artikkel 6 nr. 3), eller der behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve offentlig myndighet (bokstav e). På denne bakgrunn vil det relevante kriteriet for om det kan gis utfyllende regler med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3 *ikke* kunne formuleres som et spørsmål om det er ønskelig eller nødvendig i allmennhetens interesse å ha nasjonale særregler på det aktuelle området – for eksempel om det er i allmennhetens interesse er ønskelig eller nødvendig å ha nasjonale regler om kameraovervåking. Det relevante spørsmålet vil i stedet være om den aktuelle behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse (bokstav c), eller utføre en oppgave i allmennhetens interesse, eller utøve offentlig myndighet

(bokstav e). I disse tilfellene vil det i tilknytning til det supplerende nasjonale rettsgrunnlaget som åpner for behandling, kunne gis nasjonale regler som utfyller forordningens regler, jf. artikkel 6 nr. 2 og 3.

Dette innebærer at det i prinsippet må trekkes en grense mellom behandlinger som har behandlingsgrunnlag i bokstav c eller e og behandlinger som har behandlingsgrunnlag i en annen bokstav – for eksempel bokstav f. I noen tilfeller vil grensedragningen være klar – for eksempel der behandlingen gjøres av offentlige myndigheter som ledd i utførelsen av deres oppgaver. I slike tilfeller vil bokstav c eller e nødvendigvis utgjøre behandlingsgrunnlag, ettersom bokstav f selv bestemmer at den ikke vil kunne utgjøre behandlingsgrunnlag ved offentlig myndighetsutøvelse. Departementet legger til grunn at det med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3 i betydelig utstrekning vil være adgang til å gi nasjonale utfyllende regler om det offentliges behandling av personopplysninger.

Når det derimot gjelder private aktørers behandling av personopplysninger, blir grensedragningen vanskeligere. Også private aktørers behandling av personopplysninger kan imidlertid være nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller utføre en oppgave i allmennhetens interesse, og det kan åpnes for slik behandling gjennom nasjonale supplerende rettsgrunnlag, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Adgangen til å gi nasjonale utfyllende regler etter artikkel 6 nr. 2 og 3 er etter ordlyden ikke begrenset til offentlige myndigheters behandlinger av opplysninger. I fortalepunkt 45 fremgår det at det i nasjonal rett bør fastsettes «om den behandlingsansvarlige som utfører en oppgave i allmennhetens interesse eller utfører offentlig myndighet, bør være en offentlig myndighet eller en annen juridisk eller fysisk person underlagt offentlig rett eller, dersom det er i allmennhetens interesse, herunder for helseformål som folkehelse og sosial trygghet og forvaltning av helsetjenester, privatrett, f.eks. en yrkessammenslutning.» Etter departementets syn er det også her forutsatt at private aktørers behandling av personopplysninger kan omfattes av artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e og 6 nr. 2 og 3. Departementet understreker imidlertid – som nevnt over – at adgangen til å gi utfyllende regler ikke beror på om det er ønskelig eller nødvendig i allmennhetens interesse å ha nasjonale særregler på det aktuelle området – for eksempel om det i allmennhetens interesse er ønskelig eller nødvendig å ha nasjonale regler om kameraovervåking. Det avgjørende er om *behandlingen* er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse eller utføre en oppgave i allmennhetens interesse. I hvilken utstrekning det er anledning til å gi nasjonale utfyllende regler som retter seg mot private behandlingsansvarlige, vil bero på en konkret vurdering.

7.2.2 Hva slags nasjonale utfyllende regler kan gis med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3?

Hva slags nasjonale utfyllende regler som kan gis for behandling basert på artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, beror på en tolkning av artikkel 6 nr. 2 og 3. Etter artikkel 6 nr. 2 kan det opprettholdes eller innføres mer «spesifikke bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene for behandling i denne forordning». Dette kan tyde på at adgangen til å gi nasjonale særregler ikke strekker seg lenger enn til å spesifisere de alminnelige reglene i forordningen. Fortalepunkt 10 trekker i samme retning. Det sies der at for så vidt gjelder behandling av personopplysninger på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, bør medlemsstatene kunne

oppretholde eller innføre nasjonale bestemmelser for nærmere å «presisere» anvendelsen av reglene i forordningen.

Artikkel 6 nr. 3 åpner for at rettsgrunnlaget for behandling på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e kan inneholde «særlige bestemmelser for å tilpasse anvendelsen av reglene i denne forordning, blant annet de generelle vilkårene som skal gjelde for lovligheten av den behandlingsansvarliges behandling, hvilken type opplysninger som skal behandles, berørte registrerte, enhetene som personopplysningene kan utleveres til, og formålene med dette, formålsbegrensning, lagringsperioder samt behandlingsaktiviteter og framgangsmåter for behandling, herunder tiltak for å sikre lovlig og rettferdig behandling, slik som dem fastsatt med henblikk på andre særlige behandlingssituasjoner som nevnt i kapittel IX».

Det er etter departementets vurdering noe usikkert i hvilken utstrekning det er adgang til å gi utfyllende regler. Departementet legger imidlertid til grunn at det i tilknytning til lovgivning som utgjør supplerende rettsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 2 og 3, i alle fall er adgang til å gi regler som nærmere presiserer når opplysninger lovlig kan behandles, hvilke opplysninger som kan behandles og hvordan opplysningene kan behandles. Departementet legger videre til grunn at det som et utgangspunkt synes å være adgang til å gi regler som presiserer de skjønsmessige generelle prinsippene i artikkel 5 nr. 1, noe som særlig er aktuelt for prinsippet om formålsbegrensning, dataminimering, riktighet, lagringsbegrensning og integritet og fortrolighet.

Det er noe usikkert om artikkel 6 nr. 2 og 3 også kan åpne for regler som *skjerper kravene* til behandlingen utover det som ville fulgt av en tolkning av disse generelle prinsippene. I alle fall når det gjelder private behandlingsansvarlige, kan det argumenteres for at forordningens harmoniseringsformål taler mot slike nasjonale regler. Som følge av at forordningens generelle regler er svært skjønsmessige, vil grensen mellom presiserende og skjerpende regler i alle tilfelle være flytende. Når det gjelder offentlige myndigheters behandling av personopplysninger, kan departementet ikke se at det har vesentlig betydning om de nasjonale reglene presiserer eller skjerper forordningens krav.

Artikkel 6 nr. 2 og 3 kan derimot ikke anses å åpne for nasjonale regler som fastsetter *lempeligere krav* til behandlingen enn det som ville fulgt av en tolkning av forordningens generelle regler, verken overfor offentlige eller private behandlingsansvarlige. Slike regler må ha grunnlag i bestemmelser som åpner for unntak i nasjonal rett, for eksempel artikkel 23 og 89 om den registrertes rettigheter.

8 Behandling av sensitive personopplysninger

8.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 9 stiller ytterligere krav til behandling av sensitive personopplysninger, jf. også § 33 om konsesjon. Sensitive personopplysninger er i § 2 nr. 8 definert som opplysninger om rasemessig eller etnisk bakgrunn, eller politisk, filosofisk eller religiøs oppfatning (bokstav a), at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling (bokstav b), helseforhold (bokstav c), seksuelle forhold (bokstav d) og medlemskap i fagforeninger

(bokstav e). Slike opplysninger kan bare behandles dersom behandlingen oppfyller både et av vilkårene i § 8 og et av vilkårene i § 9 første ledd bokstav a til h.

Også sensitive personopplysninger kan behandles ved samtykke fra den registrerte eller ved lovbestemt adgang til slik behandling, jf. bokstav a og b. Dersom den registrerte ikke er i stand til å samtykke, kan opplysningene videre behandles for å beskytte en persons vitale interesser, jf. bokstav c. Etter bokstav d kan sensitive personopplysninger behandles dersom det utelukkende er tale om opplysninger som den registrerte selv har gjort alminnelig kjent. Bokstav e gir grunnlag for behandling som er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav. Etter bokstav f kan den behandlingsansvarlige behandle sensitive personopplysninger når det er nødvendig for å gjennomføre arbeidsrettslige plikter og rettigheter. Bokstav g gir grunnlag for behandling i forbindelse med helsetjenester, mens bokstav h gir adgang til etter en interesseavveining å behandle sensitive opplysninger for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål.

Personopplysningsloven § 9 annet ledd gir ideelle sammenslutninger og stiftelser en begrenset adgang til å behandle sensitive personopplysninger selv om ingen av vilkårene i første ledd er oppfylt. Behandlingen kan bare omfatte opplysninger om medlemmer eller personer som frivillig er i regelmessig kontakt med sammenslutningen eller stiftelsen på grunn av dens formål, og bare opplysninger som samles inn gjennom kontakten.

I personopplysningsloven § 9 tredje ledd er Datatilsynet gitt kompetanse til å bestemme at sensitive personopplysninger kan behandles selv om verken vilkårene i første eller annet ledd er oppfylt, dersom viktige samfunnsinteresser tilsier det og det settes i verk tiltak for å sikre den registrertes interesser.

Behandling av sensitive opplysninger krever også som hovedregel konsesjon fra Datatilsynet, jf. personopplysningsloven § 33 første ledd.

8.2 Forordningen

Reglene om behandling av sensitive opplysninger følger av forordningen artikkel 9. Bestemmelsen oppstiller i nr. 1 en hovedregel om at behandling av opplysninger som regnes som sensitive, er forbudt. Forbudet omfatter behandling av opplysninger om «rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion, overbevisning eller fagforeningsmedlemskap, samt behandling av genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person, helseopplysninger eller opplysninger om en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering», jf. artikkel 9 nr. 1. Forordningen skiller seg fra gjeldende lov på to punkter. For det første omfattes ikke opplysninger om at en person har vært mistenkt, tiltalt eller dømt for en straffbar handling. Slike opplysninger er i stedet særregulert i artikkel 10. For det andre er det kommet til to kategorier av opplysninger som ikke regnes som sensitive etter dagens lov, nemlig genetiske opplysninger og biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person.

For at behandling av opplysninger som omfattes av forbudet i artikkel 9 nr. 1 skal være lovlig, må vilkårene i et av unntakene i artikkel 9 nr. 2 være oppfylt. I tillegg må det foreligge behandlingsgrunnlag etter artikkel 6, jf. fortalepunkt 51, hvor det fremgår at også de allmenne prinsippene og de andre reglene i forordningen får anvendelse, «særlig når det gjelder vilkårene for lovlig behandling».

Unntaksregelen i *artikkel 9 nr. 2 bokstav a* gir adgang til å behandle sensitive personopplysninger når den registrerte gir uttrykkelig samtykke, og viderefører § 9 første ledd bokstav a i dagens lov. Bestemmelsen åpner for at medlemslandene kan fastsette i nasjonal rett at samtykke ikke er tilstrekkelig.

Artikkel 9 nr. 2 bokstav b gir adgang til å behandle sensitive personopplysninger når behandlingen er «nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser og utøve sine særlige rettigheter på området arbeidsrett, trygderett og sosialrett i den grad dette er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett, eller en tariffavtale i henhold til medlemsstatenes nasjonale rett som gir nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser». Behandlingen må være «tillatt» i nasjonal rett eller tariffavtale. Bestemmelsen viderefører dels § 9 første ledd bokstav f i gjeldende lov om arbeidsrettslige plikter. Trygderett og sosialrett er derimot ikke nevnt i dagens lov.

Artikkel 9 nr. 2 bokstav c åpner for å behandle sensitive personopplysninger når dette er nødvendig for å verne den registrertes eller annen fysisk persons vitale interesser, når den registrerte fysisk eller juridisk er ute av stand til å samtykke. Bestemmelsen viderefører § 9 første ledd bokstav c i gjeldende lov, med en viss utvidelse idet forordningen også omfatter andre fysiske personers vitale interesser. *Artikkel 9 nr. 2 bokstav d* viderefører i det vesentlige dagens § 9 annet ledd, og gir adgang for ideelle sammenslutninger og stiftelser til å behandle sensitive opplysninger om medlemmer og andre som sammenslutningen eller stiftelsen kommer i regelmessig kontakt med på grunn av sitt formål. Opplysningene kan ikke utleveres til andre uten samtykke. *Artikkel 9 nr. 2 bokstav e* svarer i det vesentlige til § 9 første ledd bokstav d i dagens lov. Etter denne bestemmelsen er det tillatt å behandle sensitive opplysninger som det er «åpenbart at den registrerte selv har offentliggjort». *Artikkel 9 nr. 2 bokstav f* gjør unntak for behandling av sensitive opplysninger som er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav eller når domstolene handler innenfor rammen av sin domsmyndighet. Bestemmelsen viderefører § 9 første ledd bokstav e i gjeldende lov.

Forordningen *artikkel 9 nr. 2 bokstav g* åpner for behandling av sensitive opplysninger når dette er nødvendig av hensyn til «viktige samfunnsinteresser», på grunnlag av unionsretten eller nasjonal rett som skal stå i forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det vesentligste innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser. Bestemmelsen viderefører § 9 første ledd bokstav b i dagens lov, som åpner for å behandle sensitive opplysninger når det er fastsatt i lov at det er adgang til slik behandling.

Artikkel 9 nr. 2 bokstav h, jf. nr. 3, gir adgang til å behandle sensitive opplysninger i forbindelse med helsehjelp, sosialtjenester mv. og forvaltning av slike tjenester, på grunnlag av unionsretten, nasjonal rett eller en avtale med helsepersonell. Opplysningene kan bare behandles under taushetsplikt. Bestemmelsen viderefører i det vesentlige dagens § 9 første ledd bokstav g.

Unntaket i *artikkel 9 nr. 2 bokstav i* svarer derimot ikke til noen regel i gjeldende lov. Bestemmelsen åpner for å behandle sensitive personopplysninger når det er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett.

Endelig følger det av *artikkel 9 nr. 2 bokstav j* at sensitive opplysninger kan behandles når det er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål i samsvar med artikkel 89 nr. 1, på grunnlag av unionsretten eller nasjonal rett. Bestemmelsen svarer dels til gjeldende lov § 9 første ledd bokstav h. Kravet til rettsgrunnlag behandles nedenfor.

Adgangen for Datatilsynet til å bestemme at sensitive personopplysninger kan behandles dersom viktige samfunnsinteresser tilsier det jf. § 9 siste ledd i gjeldende lov, har ingen parallell i forordningen. Etter forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g kan det imidlertid i nasjonal rett åpnes for behandling av sensitive personopplysninger som er «nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser».

Artikkel 9 nr. 4 åpner for at medlemslandene opprettholder eller innfører ytterligere vilkår, herunder begrensninger, med hensyn til behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger eller helseopplysninger. Forordningen stiller ingen nærmere vilkår for eller krav til innholdet i slike særregler.

8.3 Departementets vurdering

8.3.1 Generelt om unntakene i artikkel 9 nr. 2

Artikkel 9 nr. 2 bokstav a til j oppstiller nærmere avgrensede unntak fra forbudet mot å behandle sensitive personopplysninger. På samme måte med artikkel 6 må det tas stilling til hvilke av disse unntakene som eventuelt krever et ytterligere rettsgrunnlag i nasjonal rett.

Departementet legger til grunn at det ikke er nødvendig med et ytterligere rettsgrunnlag i nasjonal rett for behandling på grunnlag av bokstav a om samtykke, bokstav c om vitale interesser, bokstav d om stiftelser og sammenslutninger, bokstav e om offentliggjorte opplysninger og bokstav f om rettskrav. Ingen av disse unntakene forutsetter etter sin ordlyd at det kan påvises et ytterligere rettsgrunnlag i nasjonal rett.

Fire av de øvrige unntakene krever derimot at behandlingen har grunnlag i unionsretten eller nasjonal rett. For behandling med grunnlag i disse unntakene må det derfor kunne påvises et ytterligere rettslig grunnlag ved siden av artikkel 9 nr. 2. Dette gjelder bokstav g om viktige samfunnsinteresser, bokstav h om helsetjenester mv., bokstav i om folkehelse bokstav og j om arkiv, forskning og statistikk. Endelig krever bokstav b om arbeidsrettslige, trygderettslige og sosialrettslige rettigheter og forpliktelser at behandlingen er «tillatt» i unionsretten, nasjonal rett eller i tariffavtale.

Departementet legger til grunn at det innenfor disse bestemmelsenes anvendelsesområde er opp til unionsretten og nasjonal rett å fastsette *om* og i så fall *i hvilken utstrekning* det skal fastsettes unntak fra forbudet i artikkel 9 nr. 1. Når det er opp til nasjonal rett å gjøre unntak fra forbudet i artikkel 9 nr. 1 i de tilfellene som omfattes av 9 nr. 2 bokstav b, g, h, i og j, legger departementet til grunn at det i disse tilfellene som utgangspunkt må foreligge en lov eller forskrift som åpner for behandlingen.

Bestemmelser som åpner for behandling av sensitive personopplysninger kan fastsettes både i særlovgivning og i den generelle personopplysningslovgivningen. Under i punkt 8.3.2 til 8.3.7 drøfter departementet om det *i den generelle*

personopplysningsloven bør gis lovbestemmelser som åpner for behandling av personopplysninger i de tilfellene som omfattes av artikkel 9 nr. 2 bokstav b, g, h, i og j. Disse bestemmelsene vil supplere særlovgivningen.

Departementet vil bemerke at forordningen ikke gir noe klart svar på hvor klart eller spesifikt det nasjonale rettsgrunnlaget som åpner for behandling av sensitive personopplysninger må være. Når de nevnte bestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 krever et «grunnlag» for behandlingen, eller at behandlingen er «tillatt», kan de etter sin ordlyd neppe sies å stille et ubetinget krav om helt uttrykkelig og spesifikk lovhjemmel. Samtidig er formålet med artikkel 9 nr. 1 å sikre sensitive personopplysninger et særlig vern, noe som kan tilsi at det kan gjelde noe strengere krav til lovgrunnlaget enn det som kreves i artikkel 6 nr. 3. Når det offentlige behandler personopplysninger, kan også legalitetsprinsippet stille krav til lovhjemmelens klarhet, jf. Grunnloven § 113.

Videre stiller tre av bestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 krav om at det i unionsretten eller i nasjonal rett sikres «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter», jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g, i og j om henholdsvis viktige samfunnsinteresser, folkehelse og arkiv, forskning og statistikk. Artikkel 9 nr. 2 bokstav b om arbeidsrettslige, trygderettslige og sosialrettslige rettigheter og forpliktelser krever at det gis «nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser». Forordningen klargjør ikke nærmere hva som ligger i disse kravene, og hvordan slike tiltak eller garantier skal forholde seg til forordningens alminnelige regler. Kravene er ikke utdypet i fortalen.

Etter departementets syn kan bestemmelsene neppe forstås slik at et ethvert rettsgrunnlag for behandling av sensitive personopplysninger må ledsages av en omfattende særregulering eller eventuell skjerping av forordningens alminnelige regler for behandling. Når det i nasjonal rett gis adgang til behandling av sensitive opplysninger, må det imidlertid på egnet måte sikres at behandling kan finne sted med et beskyttelsesnivå som tar hensyn til opplysningenes sensitivitet. Et praktisk tiltak er regler om taushetsplikt, som også er nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav i, jf. også h med henvisning til nr. 3. Etter omstendighetene kan det videre være aktuelt å gi mer spesifikke bestemmelser om for eksempel lagringstid, prosedyrer for innhenting av opplysninger, personvernrådsgiver mv.

Forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a åpner for å fastsette i nasjonal rett at samtykke ikke er tilstrekkelig for behandling av sensitive opplysninger. En slik begrensning kan enten sies uttrykkelig i lovgivningen, eller være implisitt ved at den nasjonale bestemmelsen oppstiller vilkår som gjelder uavhengig av den registrertes samtykke. Ved tolkningen av nasjonale regler som åpner for behandling av sensitive opplysninger, må det dermed tas stilling til om bestemmelsene er ment å være et *alternativ* til samtykke, eller om bestemmelsene er ment å begrense adgangen til å behandle på grunnlag av samtykke.

8.3.2 Arbeidsrett, trygderett og sosialrett

Forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav b gjør unntak fra artikkel 9 nr. 1 for behandling som er «nødvendig for at den behandlingsansvarlige eller den registrerte skal kunne oppfylle sine forpliktelser og utøve sine særlige rettigheter på området arbeidsrett, trygderett og sosialrett». Behandlingen må være tillatt i unionsretten, nasjonal rett eller tariffavtale som gir «nødvendige garantier for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».

Unntaket for trygderett og sosialrett har ingen parallell i gjeldende lov § 9 første ledd. Ettersom disse rettsområdene i stor grad er lovregulert, antar departementet at behandling av sensitive personopplysninger på disse områdene etter gjeldende rett ofte kan skje med grunnlag i eksisterende særlovgivning, jf. gjeldende personopplysningslov § 9 første ledd bokstav b. Departementet ber likevel om høringsinstansenes syn på om den gjeldende særlovgivningen gir tilstrekkelig grunnlag for behandling av sensitive personopplysninger i tråd med forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav b, herunder om lovgivningen i tilstrekkelig grad sikrer «nødvendige garantier» for den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Når det gjelder behandling av sensitive personopplysninger på arbeidsrettens område, følger det av gjeldende personopplysningslov § 9 første ledd bokstav f at sensitive personopplysninger kan behandles i den utstrekning det er «nødvendig for at den behandlingsansvarlige kan gjennomføre sine arbeidsrettslige plikter eller rettigheter». Departementet er i tvil om det er behov for å videreføre et slikt generelt unntak fra forbudet i artikkel 9 nr. 1, og om en slik bestemmelse i så fall bør plasseres i arbeidsmiljølovgivningen eller i den generelle personopplysningsloven. Arbeidsmiljølovgivningen inneholder i en viss utstrekning regler om behandling av sensitive opplysninger, se særlig arbeidsmiljøloven §§ 9-3 og 9-4 om helseopplysninger. Departementet ber om høringsinstansenes syn på det eventuelle behovet for en slik unntaksregel.

8.3.3 Behandling som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser

Artikkel 9 nr. 2 bokstav g gjør unntak fra forbudet i artikkel 9 nr. 1 når behandling av sensitive personopplysninger er «nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser» og har grunnlag i unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. Unntaket er en sekkebestemmelse som er aktuell i de tilfellene der behandlingen av sensitive opplysninger har grunnlag i lovgivning som ikke faller inn under en av de øvrige unntaksbestemmelsene. Lovgivningen må imidlertid «stå i forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det i dag skjer behandling av sensitive opplysninger med grunnlag i særlovgivning som ikke kan sies å oppfylle disse kravene.

I noen tilfeller kan det oppstå et særlig og uforutsett behov for behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser, uten at det er tilstrekkelig tid til å forberede og vedta lovgivning som regulerer behandlingen. Det kan også forekomme behandlingssituasjoner som er såpass unike at det ikke vil være naturlig å gi forskrifter. Som eksempel kan nevnes Datatilsynets tillatelse til 22. juli-kommisjonen til å behandle sensitive personopplysninger i forbindelse med granskning.

Departementet mener på denne bakgrunn at det med grunnlag i artikkel 9 nr. 2 bokstav g bør gis en lovregel som gir Datatilsynet en snever adgang til å gjøre unntak fra forbudet i artikkel 9 nr. 1 i særlige tilfeller når viktige samfunnsinteresser tilsier dette, se lovutkastet § 7 første ledd.

For å oppfylle forordningens krav om at det treffes tiltak for å verne registrertes grunnleggende rettigheter og interesser, foreslås det at Datatilsynet må fastsette

nærmere vilkår for behandlingen. En slik snever hjemmel vil etter departementets syn ikke være i strid med artikkel 9 nr. 2 bokstav g, da Datatilsynet i vurderingen av om tillatelse skal gis vil vurdere nødvendigheten og forholdsmessigheten av behandlingen og kunne sette de nødvendige vilkår for å verne de registrertes rettigheter. Bestemmelsen viderefører § 9 tredje ledd i gjeldende personopplysningslov, men er ment å ha et snevrere anvendelsesområde enn dagens regel slik denne praktiseres. Det bes om høringsinstansenes syn på den foreslåtte bestemmelsen, herunder om det bør lovfestes en tidsbegrensning for konsesjonene.

Det foreslås videre at det åpnes for en tilsvarende adgang til å gi forskrift om behandlingen, se lovutkastet § 7 annet ledd.

8.3.4 Behandling av sensitive personopplysninger i forbindelse med helsetjenester mv.

Artikkel 9 nr. 2 bokstav h åpner for behandling av sensitive personopplysninger når dette er nødvendig «i forbindelse med forebyggende medisin eller arbeidsmedisin for å vurdere en arbeidstakers arbeidskapasitet, i forbindelse med medisinsk diagnostikk, yting av helse- eller sosialtjenester, behandling eller forvaltning av helse- eller sosialtjenester og -systemer på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett eller i henhold til en avtale med helsepersonell og med forbehold for vilkårene og garantiene nevnt i nr. 3.» Bestemmelsen stiller i motsetning til de andre unntakene som krever nasjonalt rettsgrunnlag, ikke krav om «egne og særlige tiltak» eller «garantier» utover det som følger av artikkel 9 nr. 3, som krever at opplysningene må behandles av personer med taushetsplikt.

Ettersom yting og forvaltning av helse- og sosialtjenester i norsk rett er underlagt en omfattende lov- og forskriftsregulering, herunder om behandling av opplysninger og om taushetsplikt, legger departementet til grunn at det neppe er nødvendig med en generell lovbestemmelse som åpner for behandling av sensitive personopplysninger på disse områdene. Departementet foreslår derfor ingen generell lovbestemmelse om behandling av personopplysninger på helse- og sosialområdet, slik det i dag finnes for helseopplysninger i personopplysningsloven § 9 første ledd bokstav g. Det bes imidlertid om høringsinstansenes syn på om det forekommer at sensitive personopplysninger i dag behandles utelukkende på grunnlag av personopplysningsloven § 9 første ledd bokstav g, uten ytterligere rettsgrunnlag i helselovgivningen.

8.3.5 Behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn

Artikkel 9 nr. 2 bokstav i om behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn, har ingen parallell i dagens lov. Departementet legger derfor til grunn at behandling av sensitive opplysninger med dette formålet i dag skjer på grunnlag av samtykke eller lovhjemmel. Det bes om høringsinstansenes syn på om det er behov for generelle regler om behandling som er nødvendig av allmenne folkehelsehensyn, herunder om eksisterende særlovgivning i tilstrekkelig grad sikrer egne og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og interesser.

8.3.6 **Behandling av sensitive personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål**

Artikkel 9 nr. 2 bokstav j åpner for at det i nasjonal rett kan gjøres unntak fra artikkel 9 nr. 1 for behandling som er «nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål» i samsvar med artikkel 89 nr. 1. Artikkel 89 nr. 1 pålegger den behandlingsansvarlige en plikt til å sørge for at behandlingen omfattes av «nødvendige garantier», blant annet at det er innført tekniske og organisatoriske tiltak for å sørge for dataminimering. Nasjonal rett som åpner for behandling av sensitive personopplysninger til disse formålene, må stå i forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser. Behandlingen kan imidlertid også skje direkte med grunnlag i artikkel 9 nr. 2 bokstav a om samtykke. Departementet legger derfor til grunn at lovgrunnlag bare vil være nødvendig dersom de sensitive personopplysningene skal behandles uten samtykke fra den registrerte.

I de tilfellene særlovgivningen åpner for behandling av sensitive personopplysninger for arkiv-, forsknings- eller statistikkformål, og rettsgrunnlaget tilfredsstiller kravene i artikkel 9 nr. 2 bokstav j, vil det være adgang til behandling med grunnlag i den aktuelle særloven. Behandling av opplysninger til disse formålene er i noen grad regulert i eksisterende særlovgivning, se særlig arkivlova med forskrifter, statistikkloven med forskrifter, helseforskningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Forskning på andre sensitive opplysninger enn helseopplysninger og behandling av opplysninger i private arkiver er imidlertid i liten grad lovregulert. Etter departementets syn er det på denne bakgrunn nødvendig med en generell lovbestemmelse som åpner for behandling av sensitive opplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål uten samtykke.

Etter gjeldende rett gir personopplysningsloven § 9 første ledd bokstav h behandlingsgrunnlag for behandling av sensitive opplysninger uten samtykke dersom det er «nødvendig for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, og samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte». Departementet foreslår å videreføre denne bestemmelsen, men med visse ytterligere vilkår i lys av kravet til proporsjonalitet og egnede og særlige tiltak i forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav j.

Departementets forslag til lovbestemmelse som åpner for behandling av sensitive personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål er inntatt i lovutkastet § 6. Bestemmelsen åpner for slik behandling på nærmere angitte vilkår som gjennomgås under.

Departementet legger til grunn at det som hovedregel bør innhentes samtykke til behandling av sensitive personopplysninger dersom behandlingen ikke har grunnlag i særlov. Departementet foreslår derfor at en generell lovbestemmelse som åpner for behandling av sensitive personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål bør sette som vilkår at innhenting av samtykke etter forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a er umulig eller uforholdsmessig vanskelig.

Departementet foreslår videre at det bør være et vilkår at den behandlingsansvarlige setter i verk egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes

grunnleggende rettigheter og interesser, jf. forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav j. Et slikt vilkår vil dels overlape det generelle kravet om «nødvendige garantier» i artikkel 89 nr. 1, men kan også innebære strengere krav der dette er påkrevd i lys av opplysningenes sensitivitet.

Videre mener departementet det bør settes vilkår om at den behandlingsansvarlige har utpekt personvernrådgiver og at personvernrådgiveren har tilrådd behandlingen. Behandling av sensitive personopplysninger vil ikke lenger være underlagt konsesjonsplikt, jf. at konsesjonsplikten ikke videreføres. Den behandlingsansvarlige vil videre – i fravær av et slikt vilkår som departementet her foreslår – kun ha plikt til å utpeke personvernrådgiver i tilfeller hvor forordningens alminnelige vilkår for dette er oppfylt. For å sikre at vilkårene for behandling er oppfylt, at behandlingen omfattes av «nødvendige garantier» etter artikkel 89 nr. 1, og at det sikres egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav g, foreslår departementet derfor at det bør stilles vilkår om tilråding fra personvernrådgiver for arkiv-, forsknings- og statistikkformål uten grunnlag i samtykke eller særlovgivning.

Departementet foreslår videre at kravet om tilråding fra personvernrådgiver også skal gjelde for forskningsprosjekter som behandler sensitive opplysninger på grunnlag av den registrertes samtykke etter forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a, se lovutkastet § 6 annet ledd. Det nevnes i denne forbindelse at ordningen der Norsk senter for forskningsdata (NSD) er personvernrådgiver for en rekke forskningsinstitusjoner når det gjelder forskningsvirksomhet, tilsynelatende fungerer godt, og at det er ønskelig at en slik ordning kan videreføres også under forordningen. Det bes om høringsinstansenes innspill på hvordan en slik ordning kan videreføres, herunder hvorvidt en funksjonsdeling der en institusjon har flere personvernrådgivere som dekker ulike deler av institusjonens aktivitet, kan være en hensiktsmessig løsning. Dette kan for eksempel være aktuelt der et universitet, som driver omfattende virksomhet utover forskning, er pålagt å utpeke en personvernrådgiver. Der en virksomhet har forskning som sin primære virksomhet, vil trolig en personvernrådgiver som dekker dette feltet være tilstrekkelig etter forordningen. En annen løsning kan være at NSD fortsetter sin virksomhet som personvernrådgiver ved siden av den ordningen som reguleres av forordningen, for eksempel slik at en intern personvernrådgiver innhenter råd fra NSD.

Departementet understreker at forslaget kun er ment å utgjøre en generell regel for når sensitive personopplysninger kan behandles for arkiv-, forsknings- og statistikkformål uten samtykke, på samme måte som § 9 første ledd bokstav h i den gjeldende personopplysningsloven. Av pedagogiske grunner er det derfor reflektert i ordlyden i lovutkastet § 6 første ledd at behandling også vil kunne skje med grunnlag i særlovgivningen. Forutsetningen vil være at særlovgivningen oppfyller kravene i artikkel 9 nr. 2 bokstav j. Dersom det på enkelte områder er behov for andre, og for den behandlingsansvarlige mer lempelige regler, bør dette etter departementets oppfatning fastsettes i særlovgivning. Dette vil sikre kravene i artikkel 9 nr. 2 bokstav j til proporsjonalitet og tiltak for å ivareta den registrertes rettigheter og interesser.

8.3.7 Genetiske opplysninger mv.

Artikkel 9 nr. 4 åpner for at det i nasjonal rett fastsettes ytterligere vilkår og begrensninger for behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger og helseopplysninger. Bestemmelsen stiller ikke nærmere vilkår for eller krav til innholdet i slike særregler. Departementet legger derfor til grunn at nasjonale særregler som begrenser behandlingen av slike opplysninger, kan videreføres, se for eksempel helseregisterloven, helseforskningsloven, pasientjournalloven, bioteknologiloven mv.

9 Samtykke

9.1 Gjeldende rett

Den registrertes samtykke er et av de alternative behandlingsgrunnlagene i personopplysningsloven, jf. § 8 første ledd og § 9 første ledd bokstav a. Samtykke er i personopplysningsloven § 2 nr. 7 definert som «en frivillig, uttrykkelig og informert erklæring fra den registrerte om at han eller hun godtar behandling av opplysninger om seg selv». Bestemmelsen stiller tre krav til et gyldig samtykke. Kravet om *frivillighet* innebærer at et gyldig samtykke ikke kan gis under tvang, eller dersom nektelse av samtykke medfører sanksjoner eller andre uforholdsmessige negative konsekvenser. Kravet at samtykket må være *uttrykkelig* innebærer at det må være på det rene at den registrerte samtykker og hva han eller hun samtykker til. Det gjelder imidlertid ingen formkrav. Kravet om at samtykket er *informert* innebærer at den registrerte skal vite hva han eller hun samtykker til og konsekvensene av dette. Se i denne forbindelse personopplysningsloven § 19 om informasjonsplikt ved innsamling av opplysninger fra den registrerte.

9.2 Forordningen

Den registrertes samtykke står sentralt som behandlingsgrunnlag også i forordningen, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav a og artikkel 9 nr. 2 bokstav a. Det at samtykke er et behandlingsgrunnlag, innebærer kun at kravene om behandlingsgrunnlag i artikkel 6 og 9 er oppfylt når det foreligger et gyldig samtykke. Forordningens øvrige regler vil gjelde også for behandling med grunnlag i samtykke.

Forordningen viderefører i det vesentlige gjeldende rett om kravene til et gyldig samtykke, samtidig som kravene er noe utdypet og presisert. Vilkårene for et gyldig samtykke følger av artikkel 4 nr. 11, samt artikkel 7 og 8. Artikkel 4 nr. 11 definerer samtykke som «enhver frivillig, spesifikk, informert og utvetydig viljesytring fra den registrerte der vedkommende ved en erklæring eller en tydelig bekreftelse gir sitt samtykke til behandling av personopplysninger som gjelder vedkommende».

Kravet om *frivillighet* skal i henhold til fortalepunkt 42 ikke anses oppfylt dersom den registrerte ikke har reell valgfrihet, eller ikke er i stand til å nekte å gi eller trekke tilbake et samtykke uten at det er til skade for vedkommende. Det følger videre av fortalepunkt 43 at et samtykke ikke bør utgjøre et gyldig rettslig grunnlag for behandling dersom det er en klar skjevhet mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, særlig dersom den behandlingsansvarlige er en

offentlig myndighet og det derfor er usannsynlig at samtykket er gitt frivillig med hensyn til alle omstendigheter som kjennetegner den bestemte situasjonen.

Etter artikkel 7 nr. 3 skal den registrerte ha rett til å trekke tilbake sitt samtykke til enhver tid. Den registrerte skal opplyses om dette før det gis samtykke, og det skal være like enkelt å trekke tilbake som å gi samtykke. Videre følger det av artikkel 7 nr. 4 at det ved vurderingen av om et samtykke er gitt frivillig skal tas størst mulig hensyn til blant annet «om oppfyllelse av en avtale, herunder om yting av en tjeneste, er gjort betinget av samtykke til behandling av personopplysninger som ikke er nødvendig for å oppfylle nevnte avtale», jf. også fortalepunkt 43. Videre følger det av fortalepunkt 43 at samtykke ikke skal antas å være gitt frivillig dersom det ikke er mulig å gi separat samtykke til forskjellige behandlingsaktiviteter, når dette er hensiktsmessig (appropriate) i det enkelte tilfellet. På dette punktet medfører forordningen trolig en viss innstramming sammenlignet med gjeldende rett. Det er imidlertid noe uklart hvor langt kravet til separat samtykke rekker.

Kravet til *spesifikt* samtykke innebærer at det må gis samtykke til alle behandlingsaktiviteter som utføres for samme formål, og at det gis samtykke til alle formålene dersom behandlingen har flere formål, jf. fortalepunkt 32. Samtykket til behandling av personopplysninger skal videre skilles fra andre forhold, jf. artikkel 7 nr. 2. Det følger av fortalepunkt 33 at kravet til spesifikt samtykke er noe lempeligere ved behandling for vitenskapelige forskningsformål, fordi det i slike tilfeller ofte ikke er fullt mulig å identifisere formålet med behandlingen av opplysningene på innsamlingstidspunktet. I slike tilfeller kan det derfor gis samtykke til visse områder innen vitenskapelig forskning når dette er i overensstemmelse med etiske standarder. Det skal likevel være mulig å samtykke bare til visse forskningsområder eller deler av forskningsprosjekter, i det omfang formålet tillater det.

Kravet til *informert* samtykke innebærer etter fortalepunkt 42 at den registrerte minst kjenner den behandlingsansvarliges identitet og formålene med behandlingen av personopplysningene. Videre følger det av artikkel 7 nr. 2 at en anmodning om samtykke skal være i en forståelig og lett tilgjengelig form og formulert på et klart og enkelt språk. Dersom den inngår i en større tekst, skal anmodningen om samtykke legges frem på en måte som gjør at den tydelig kan skilles fra andre forhold, jf. artikkel 7 nr. 2.

Kravet om at samtykket skal være en *utvetydig* viljesytring og en *erklæring* eller en *tydelig bekreftelse* svarer til dagens krav om uttrykkelig samtykke. I henhold til fortalepunkt 32 kan dette innebære å krysse av i en boks under et besøk på et nettsted, velge tekniske innstillinger for informasjonssamfunnstjenester eller en annen erklæring, eller handling som tydelig viser at den registrerte godtar den foreslåtte behandlingen av personopplysninger. Det følger videre av fortalepunkt 32 at taushet, forhåndsavkryssede bokser eller inaktivitet ikke bør være tilstrekkelig. Den behandlingsansvarlige skal kunne påvise at den registrerte har gitt samtykke, jf. artikkel 7 nr. 1.

9.3 Departementets vurdering

Reglene om samtykke vil gjelde som norsk lov gjennom at forordningen inkorporeres i personopplysningsloven. Disse artiklene åpner ikke for å fastsette generelle nasjonale regler om samtykke og omtales derfor ikke nærmere her.

Artikkel 8 om barns samtykke ved bruk av informasjonssamfunnstjenester omtales nærmere under i punkt 32.3.2.

10 Behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser

10.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 10 bestemmer at et fullstendig register over straffedommer bare kan føres under kontroll av en offentlig myndighet. Det følger av personopplysningsloven § 2 nr. 8 at opplysninger om at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling, regnes som sensitive personopplysninger.

10.2 Forordningen

Artikkel 10 bestemmer at behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertrедelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bare skal utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som sikrer egnet vern av de registrertes rettigheter og friheter. Videre fastsetter artikkel 10 at alle omfattende registre over straffedommer bare må føres under en offentlig myndighets kontroll.

Etter forordningen regnes ikke opplysninger om at en person har vært mistenkt, siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling som sensitive personopplysninger. Dette er en endring i forhold til personopplysningsloven § 2 nr. 8. Slike opplysninger er likevel på flere punkter undergitt en særskilt regulering i forordningen. Etter artikkel 6 nr. 4 skal det ved vurderingen av om en behandling er (u)forenlig med det opprinnelige formålet legges vekt på om behandlingen gjelder slike opplysninger som nevnt i artikkel 10. Hvorvidt det behandles slike opplysninger som nevnt i artikkel 10, har også betydning ved fastleggelse av pliktene etter artikkel 27 (utpeking av representant i Unionen), artikkel 30 (protokollføring av behandlingsaktiviteter), artikkel 35 (vurdering av personvernkonsekvenser) og artikkel 37 (utpeking av personvernrådgiiver).

10.3 Departementets vurdering

Forordningen artikkel 10 kommer til anvendelse ved behandling av personopplysninger «om straffedommer og lovovertrедelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak». Det er ikke uten videre klart ut fra ordlyden hvilke opplysninger som omfattes. Eksempelvis kan det reises spørsmål om bare fellende straffedommer omfattes, eller om også frifinnende dommer omfattes. Endelig er det ikke uten videre klart hva som ligger i begrepet «tilknyttede sikkerhetstiltak», men departementet legger til grunn at straffeprosessuelle avgjørelser under etterforskningen av straffbare forhold vil omfattes.

Behandling av slike personopplysninger må som ellers skje med grunnlag i et behandlingsgrunnlag, jf. forordningen artikkel 6 nr. 1. Det følger videre av artikkel 10 at behandlingen av slike personopplysninger som utgangspunkt bare kan

utføres under en offentlig myndighets kontroll. Artikkel 10 åpner likevel for at de opplysningskategorier som er nevnt i artikkel 10, kan behandles også uten at behandlingen er under en offentlig myndighets kontroll der behandlingen er tillatt i henhold til nasjonal rett eller unionsretten, såfremt de registrertes rettigheter der er sikret et egnet vern av deres rettigheter og friheter.

En rekke bestemmelser i gjeldende norsk rett gir i dag hjemmel for å behandle opplysninger om straffedommer mv. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om artikkel 10 medfører behov for å gi supplerende bestemmelser hvor det åpnes for behandling av slike opplysninger.

Videre følger det av artikkel 10 at alle omfattende registre over straffedommer må føres under en offentlig myndighets kontroll. Denne bestemmelsen åpner ikke for nasjonale unntak og tilsvarer någjeldende personopplysningslov § 10.

11 Behandling som ikke krever identifikasjon

11.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven inneholder ingen bestemmelser som nærmere regulerer den behandlingsansvarliges plikter i tilfeller hvor den behandlingsansvarlige behandler personopplysninger for formål som ikke nødvendiggjør at de(n) registrerte kan identifiseres, herunder tilfeller der den behandlingsansvarlige ikke er i stand til å identifisere de(n) registrerte.

11.2 Forordningen

Artikkel 11 nr. 1 bestemmer at dersom formålene med den behandlingsansvarliges behandling av personopplysninger ikke krever eller ikke lenger krever at den behandlingsansvarlige kan identifisere en registrert, skal den behandlingsansvarlige ikke ha plikt til å bevare, innhente eller behandle ytterligere opplysninger for å identifisere den registrerte utelukkende med det formål å oppfylle kravene i denne forordning.

Videre er det bestemt i forordningen artikkel 11 nr. 2 at dersom den behandlingsansvarlige i tilfeller nevnt i 11 nr. 1 kan påvise at vedkommende ikke er i stand til å identifisere den registrerte, skal den behandlingsansvarlige, dersom det er mulig, informere den registrerte om dette. I slike tilfeller får artikkel 15 til 20 ikke anvendelse, bortsett fra når den registrerte for å utøve sine rettigheter i henhold til disse artikler gir ytterligere opplysninger som gjør det mulig å identifisere vedkommende.

11.3 Departementets vurdering

Artikkel 11 er ny i forhold til personopplysningsloven. Bestemmelsen vil gjelde som norsk lov gjennom at forordningen inkorporeres i personopplysningsloven. Artikkel 11 åpner ikke for å fastsette nasjonale supplerende bestemmelser og omtales derfor ikke nærmere her.

12 Den registrertes rettigheter

12.1 Gjeldende rett

12.1.1 Generelt

Den registrertes rettigheter etter personopplysningsloven følger av lovens kapittel III og IV. I kapittel III finnes regler om innsyn og informasjon, mens kapittel IV gir regler om andre rettigheter for den registrerte. Den registrertes rettigheter og databehandlerens plikter må sees i sammenheng med vilkårene for og grunnkravene til behandling av personopplysninger, jf. lovens kapittel II. Innsyns- og informasjonsrettighetene skal gjøre den registrerte i stand til å kontrollere om disse kravene er tilfredsstilt, mens andre bestemmelser mer direkte knytter seg til lovens grunnkrav, for eksempel plikten til korrigering av mangelfulle opplysninger.

12.1.2 Innsyns- og informasjonsrettigheter

Kapittel III om innsyn og informasjon er bygget opp slik at de enkelte rettighetene fremgår av §§ 18 til 22, med visse nærmere presiseringer og unntak, mens det i § 23 er gitt visse generelle unntak fra innsyns- og informasjonsrettighetene.

Retten til innsyn følger av § 18, der første ledd gir en rett for enhver til å få generell informasjon fra en behandlingsansvarlig om behandlingen av personopplysninger. Annet ledd gir rett til mer utfyllende informasjon dersom den som ber om innsyn er registrert. Den registrerte kan videre etter tredje ledd kreve en utdyping av informasjonen enhver har krav på etter første ledd.

Innsynsrettighetene for den som er registrert, gjelder ikke når personopplysningene behandles utelukkende for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte, jf. § 18 fjerde ledd.

Informasjonsrettighetene følger av §§ 19 til 21. I §§ 19 og 20 er det regler om den behandlingsansvarliges plikt til å gi informasjon til den registrerte ved innsamling av opplysninger. Informasjonen skal gis av eget tiltak. Loven sonderer mellom tilfellene der det samles inn opplysninger fra den registrerte, jf. § 19, og der opplysningene samles inn fra andre, jf. § 20. I førstnevnte tilfelle er det bare dersom den registrerte allerede kjenner til informasjonen, at varsling kan unnlates, jf. § 19 annet ledd. Dersom opplysningene samles inn fra andre, har den registrerte heller ikke krav på varsel dersom innsamlingen eller formidlingen er uttrykkelig fastsatt i lov eller varsling er umulig eller uforholdsmessig vanskelig, jf. annet ledd. Personopplysningsloven § 21 pålegger den behandlingsansvarlige en informasjonsplikt ved henvendelser eller avgjørelser som retter seg mot den registrerte på grunnlag av personprofiler.

Endelig har den registrerte etter § 22 rett til informasjon om regelinnholdet i datamaskinprogrammer som ligger til grunn for avgjørelser som fullt ut er basert på automatisert behandling av personopplysninger.

Personopplysningsloven § 23 første ledd oppstiller visse generelle unntak fra innsynsrettighetene og informasjonspliktene i §§ 18 til 22. Etter *bokstav a* omfattes ikke opplysninger som vil kunne skade rikets sikkerhet, landets forsvar eller forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner dersom de

blir kjent. *Bokstav b* gjør unntak for opplysninger som det er påkrevd å hemmelig- holde av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger. *Bokstav c* gjelder opplysninger som det må anses util- rådelig at den registrerte får kjennskap til, av hensyn til vedkommendes helse eller forholdet til personer som står vedkommende nær. Opplysningene kan likevel gjøres kjent for en representant for den registrerte når ikke særlige grunner taler mot, jf. annet ledd. Etter første ledd *bokstav d* er det videre unntak for taushets- plikt i medhold av lov. Etter *bokstav e* omfattes heller ikke opplysninger som ute- lukkende finnes i tekst som er utarbeidet for den interne saksforberedelse og som heller ikke er utlevert til andre. Endelig følger det av *bokstav f* at innsyns- og informasjonsrettighetene ikke omfatter opplysninger som det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om, herunder hensynet til den registrerte selv. Ytterligere unntak og vilkår kan fastsettes i forskrift, jf. § 23 siste ledd.

I personopplysningsloven § 24 er det regler om hvordan informasjon skal gis. I § 17 er det fastsatt forbud mot å kreve vederlag for å gi informasjon eller for å etterkomme andre krav fra den registrerte. Videre er den behandlingsansvarlige etter § 16 pålagt å svare uten ugrunnet opphold og senest innen 30 dager på henvendelser om innsyn eller andre rettigheter. Gjennomføring kan utsettes etter annet ledd dersom særlige forhold gjør det umulig å svare på henvendelsen.

12.1.3 Andre rettigheter for den registrerte

Lovens kapittel IV inneholder visse andre rettigheter for den registrerte.

Etter § 25 første ledd er den enkelte gitt rett til at fullt automatiserte avgjørelser som nevnt i § 22 overprøves av en fysisk person. Retten gjelder ikke dersom den registrertes personverninteresser varetas på tilstrekkelig måte og avgjørelsen er hjemlet i lov eller knytter seg til oppfyllelse av kontrakt.

Personopplysningsloven § 27 gjelder retting av mangelfulle opplysninger. Etter første ledd skal den behandlingsansvarlige av eget tiltak eller på den registrertes begjæring rette personopplysninger som er uriktige, ufullstendige eller som det ikke er adgang til å behandle. Videre skal den behandlingsansvarlige om mulig å sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte, for eksempel ved varsling til mottagere av opplysningene. Ufullstendige eller uriktige opplysninger som kan ha betydning som dokumentasjon, skal som hovedregel rettes ved at opplysningene markeres og suppleres med korrekte opplysninger, jf. annet ledd. Datatilsynet kan imidlertid pålegge sletting eller sperring, jf. tredje ledd.

Personopplysningsloven § 28 oppstiller et forbud mot å lagre unødvendige person- opplysninger. Etter første ledd skal personopplysninger ikke lagres lenger enn det som er nødvendig for å gjennomføre formålet med behandlingen, og de skal slettes med mindre arkivloven eller annen lov pålegger oppbevaring. Etter annet ledd kan opplysningene likevel lagres for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål dersom samfunnets interesse i lagringen klart overstiger ulempene for den enkelte. Tredje ledd gir den registrerte en rett til å få slettet «sterkt belastende» opplysninger om seg selv dersom dette ikke strider mot annen lov og er forsvarlig ut fra en samlet vurdering av blant annet andres behov for dokumentasjon, hensynet til den registrerte, kulturhistoriske hensyn og de ressurser gjennomføringen av kravet forutsetter. Datatilsynet kan treffe vedtak om at retten til sletting går foran reglene i arkivloven §§ 9 og 18, jf. fjerde ledd.

12.2 Forordningen

12.2.1 Generelt

Den registrertes rettigheter etter forordningen følger av forordningen kapittel III. Bestemmelsene innebærer i stor grad en videreføring av dagens rettstilstand. Samtidig medfører forordningen en presisering og utdyping av flere av rettighetene, og noen nye rettigheter er kommet til. Endelig er det noen av rettighetene i personopplysningsloven som mangler en klar parallell i forordningen. På samme måte som etter gjeldende lov må rettighetene sees i sammenheng med de generelle prinsippene for databehandling, jf. forordningen kapittel II.

Artikkel 12 gir visse generelle regler om gjennomføringen av den registrertes rettigheter. Bestemmelsen stiller blant annet krav om forståelig og lett tilgjengelig informasjon og kommunikasjon. Videre plikter den behandlingsansvarlige, på samme måte som etter gjeldende rett, som hovedregel å svare på henvendelser om rettigheter innen én måned, jf. artikkel 12 nr. 3. Fristen kan forlenges med ytterligere to måneder ved behov. Utøvelse av rettighetene skal være gratis, jf. artikkel 12 nr. 5, med unntak for åpenbart grunnløse eller overdrevne krav.

De enkelte rettighetene følger av artikkel 13 til 22, jf. oversikten nedenfor. Ved siden av de presiseringer og unntak som forordningen oppstiller i de enkelte rettighetsbestemmelsene, gir artikkel 23 på nærmere vilkår adgang til å fastsette unntak fra rettighetene i nasjonal rett.

12.2.2 Innsyns- og informasjonsrettighetene

Innsyns- og informasjonsrettighetene er regulert i artikkel 13 til 15. Artikkel 13 gir regler om informasjon som skal gis når det samles inn opplysninger fra registrerte. Bestemmelsen viderefører i stor grad dagens regler i personopplysningsloven §§ 19, 21 og 22, men med noe mer utfyllende krav til informasjon. Videre skal det etter forordningen artikkel 13 nr. 3 gis informasjon også ved formålsendring. Artikkel 13 oppstiller bare ett unntak fra informasjonsplikten, nemlig for de tilfellene der den registrerte allerede har informasjonen, jf. artikkel 13 nr. 4.

Artikkel 14 regulerer informasjonsplikten når opplysningene ikke samles inn fra den registrerte. Også på dette punktet innebærer forordningen en viss presisering og utdyping av informasjonsplikten sammenlignet med gjeldende rett. Unntaksreglene svarer i de vesentlige til dagens unntaksregler, med unntak fra informasjonsplikten dersom den registrerte allerede har informasjonen jf. artikkel 14 nr. 5 bokstav a, dersom det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å gi informasjon, jf. artikkel 14 nr. 5 bokstav b, og dersom innsamlingen eller formidlingen er uttrykkelig fastsatt i lov, jf. artikkel 14 nr. 5 bokstav c. Etter forordningens regel gjøres det i tillegg unntak for opplysninger underlagt taushetsplikt, jf. artikkel 14 nr. 5 bokstav d. Etter gjeldende rett gjelder unntak for opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt etter den generelle unntaksregelen i personopplysningsloven § 23, jf. første ledd bokstav d.

Innsynsretten reguleres av forordningen artikkel 15. Forordningen skiller seg på dette punktet fra gjeldende personopplysningslov ved at den ikke oppstiller noen regel om innsynsrett for enhver, slik det i dag er etter personopplysningsloven § 18 første ledd. Forordningen artikkel 15 gir bare innsynsrett for den registrerte.

Reglene om den registrertes innsynsrett vil, på samme måte som de øvrige informasjonsreglene, i det vesentlige være en videreføring av gjeldende rettstilstand med noen utvidelser. Forordningen artikkel 15 har ikke noe særskilt unntak for behandling til historiske, statistiske eller vitenskapelige formål tilsvarende personopplysningsloven § 18 siste ledd.

12.2.3 Korrigerings, sletting og begrensning av behandling

Artikkel 16 gir rett til korrigerings av uriktige personopplysninger og mangelfulle personopplysninger. Bestemmelsen viderefører i det vesentlige gjeldende rett etter personopplysningsloven § 27. Forordningen har imidlertid ingen nærmere regulering av hvordan korrigerings skal skje, slik det finnes i personopplysningslovens bestemmelse.

Artikkel 17 regulerer retten til sletting, også kalt «retten til å bli glemt». Bestemmelsen gir den registrerte rett til sletting av personopplysninger på en rekke ulike grunnlag, jf. artikkel 17 nr. 1 bokstav a til f. Regelen er imidlertid i stor grad knyttet til om vilkårene for behandling av personopplysningene er oppfylt, og medfører derfor først og fremst en tydeliggjøring og ingen vesentlig utvidelse av plikten til sletting. Retten til sletting av sterkt belastende personopplysninger etter personopplysningsloven § 28 tredje ledd har ingen klar parallell i forordningen.

En ny regel i forordningen sammenlignet med gjeldende norsk rett er at behandlingsansvarlige som har offentliggjort opplysningene skal treffe rimelige tiltak for å underrette andre behandlingsansvarlige som behandler personopplysningene om at den registrerte har bedt om sletting, jf. artikkel 17 nr. 2. Sammen med sletteplikten utgjør dette den såkalte «retten til å bli glemt».

Artikkel 17 nr. 3 gjør en rekke unntak fra retten til sletting, blant annet for utøvelsen av ytrings- og informasjonsfrihet og for behandling for arkivformål, vitenskapelig og historisk forskning og for statistikk, jf. artikkel 17 nr. 3 bokstav a og d.

En ny rettighet sammenlignet med gjeldende norsk rett er retten til begrensning av behandling, jf. artikkel 18 nr. 1. Begrensning av behandling er i artikkel 4 nr. 3 definert som «merking av lagrede personopplysninger med det som mål å begrense behandlingen av disse i framtiden». Retten inntreffer dersom a) opplysningenes riktighet er omtvistet, b) behandlingen er ulovlig og den registrerte motsetter seg sletting av personopplysningene og i stedet anmoder om begrensning, c) behandling ikke lenger er nødvendig, men opplysningene trengs for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav, eller d) den registrerte har protestert mot videre behandling i medhold av artikkel 21, i påvente av en avgjørelse av om videre behandling kan skje. Opplysningene kan bare behandles for visse formål som er nærmere angitt i artikkel 18 nr. 2.

Artikkel 19 inneholder regler om underrettelsesplikt ved korrigerings, sletting og begrensning av behandling etter artikkel 16 til 18. Den behandlingsansvarlige skal selv sørge for å underrette enhver mottager som opplysningene er videreformidlet til om at korrigerings, sletting eller begrensning er utført (med mindre dette viser seg uforholdsmessig vanskelig), og på den registrertes oppfordring opplyse ham eller henne om hvem disse mottagerne er.

12.2.4 Retten til dataportabilitet

Regelen i forordningen artikkel 20 nr. 1 om rett til dataportabilitet er en ny rettighet. Hvis behandlingen baserer seg på kontrakt eller samtykke, har den registrerte rett til å motta opplysninger om seg selv som han eller hun selv har gitt til den behandlingsansvarlige og å overføre disse til andre. Opplysningene skal være i et strukturert, alminnelig anvendt og maskinleselig format. Etter artikkel 20 nr. 2 har den registrerte rett til å få overført personopplysningene direkte fra en behandlingsansvarlig til en annen i den utstrekning det er teknisk mulig.

Etter artikkel 20 nr. 3 gjelder retten til dataportabilitet ikke behandling som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet. Det følger av artikkel 20 nr. 4 at retten til dataportabilitet ikke skal krenke andres rettigheter eller frihetsrettigheter.

Artikkel 29-gruppen vedtok 5. april 2017 dokumentet «Guidelines on the right to data portability», som omhandler tolkningen og implementeringen av retten til dataportabilitet etter forordningen artikkel 20.⁹

12.2.5 Retten til å protestere

Artikkel 21 gir den registrerte en rett til å protestere mot behandling av personopplysninger. Retten gjelder der behandlingen foretas på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav e eller f, herunder ved profilering basert på disse bestemmelsene. Når den registrerte protesterer, plikter den behandlingsansvarlige å stoppe behandlingen av personopplysningene, med mindre den behandlingsansvarlige kan påvise tvingende legitime grunner for behandlingen som veier tyngre enn den registrertes interesser, rettigheter og friheter, eller behandlingen er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare rettskrav. Etter artikkel 21 nr. 2 og 3 har den registrerte en særlig rett til å protestere mot behandling av personopplysninger som behandles med henblikk på direkte markedsføring, og den behandlingsansvarlige plikter da å stoppe behandlingen. Etter artikkel 21 nr. 6 har den registrerte rett til å protestere også når personopplysningene behandles for vitenskapelige eller historiske forskningsformål eller for statistiske formål, med mindre behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse.

12.2.6 Automatiserte individuelle avgjørelser

Artikkel 22 nr. 1 gir den registrerte rett til ikke å være gjenstand for en avgjørelse som utelukkende er basert på automatisert behandling, herunder profilering, når avgjørelsen har rettsvirkning eller i betydelig grad påvirker vedkommende. Regelen er i stor grad en videreføring av personopplysningsloven § 25, jf. § 22. Artikkel 22 nr. 2 bokstav a til c gjør unntak fra hovedregelen ved a) behandling i forbindelse med en avtale mellom den registrerte og den behandlingsansvarlige, b) dersom behandlingen er hjemlet i nasjonal rett eller c) dersom behandlingen er basert på samtykke. Etter artikkel 22 nr. 3 skal den registrerte i tilfellene nr. 2 bokstav a og b ha rett til blant annet menneskelig inngripen fra den behandlingsansvarlige, til å uttrykke sine synspunkter og til å motsette seg avgjørelsen. Endelig følger det av artikkel 22 nr. 4 at avgjørelsene nevnt i nr. 2 ikke kan bygge på sensitive personopplysninger, med mindre det foreligger

⁹ http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=44099

samtykke etter artikkel 9 nr. 2 bokstav a eller behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g og det er innført egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter, friheter og berettigede interesser.

12.2.7 Adgangen til å fastsette unntak fra rettighetene i nasjonal rett

Forordningen artikkel 23 gir hjemmel for unionsretten og medlemslandenes nasjonale rett til å fastsette ytterligere begrensninger i den registrertes rettigheter etter artikkel 12 til 22 og artikkel 34, samt artikkel 5 i den utstrekning bestemmelsene der tilsvarer rettighetene og forpliktelsene i artikkel 12 til 22. Begrensningene må overholde det vesentlige innholdet i de grunnleggende rettighetene og frihetene og være nødvendige og forholdsmessige tiltak i et demokratisk samfunn av hensyn til et av formålene i artikkel 23 nr. 1 bokstav a til j.

Etter artikkel 23 nr. 2 skal lovgivning som begrenser den registrertes rettigheter, «når det er relevant, minst inneholde særlige bestemmelser» om formålene med behandlingen eller kategorier av behandling, kategoriene av personopplysninger, omfanget av begrensningene som er innført, garantiene for å inngå misbruk eller ulovlig tilgang eller overføring, spesifisering av den behandlingsansvarlige eller kategoriene av behandlingsansvarlige, lagringsperioder og gjeldende garantier, risikoene for de registrertes rettigheter og friheter og de registrertes rett til å bli underrettet om begrensningen.

12.3 Departementets vurderinger

12.3.1 Generelt

Den registrertes rettigheter i artiklene 12 til 22 vil gjelde som norsk lov gjennom at forordningen inkorporeres i personopplysningsloven. Disse artiklene åpner ikke for å fastsette nasjonale supplerende bestemmelser og omtales ikke nærmere her. Artikkel 23 åpner imidlertid for at medlemsstatene på nærmere vilkår kan begrense rettighetene i artiklene 12 til 22. Slike begrensninger kan gjøres i den generelle personopplysningsloven eller i særlovgivningen. Under i punkt 12.3.2 og 12.3.3 diskuterer departementet om slike unntak bør gis i den generelle personopplysningsloven. Når det gjelder særlovgivningen, vises det til omtalen under i kapittel 36.

12.3.2 Unntak fra retten til informasjon og innsyn

Departementet går inn for å videreføre gjeldende rett om begrensninger i innsynsretten og informasjonsplikten så langt forordningen åpner for dette, se lovutkastet § 13.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å videreføre unntaket for opplysninger av betydning for rikets sikkerhet, landets forsvar eller forholdet til fremmede makter eller internasjonale organisasjoner. For å tilpasse unntaket til de tilsvarende reglene i offentleglova foreslår departementet at personopplysningslovens unntaksregel knytter seg direkte til vilkårene i offentleglova §§ 20 og 21, på samme måte som unntaksregelen fra retten til partsinnsyn i forvaltningsloven § 19 første ledd bokstav a. Unntakene for opplysninger som det må antas utilrådelig at den registrerte får kjennskap til, som i medhold av lov er underlagt taushetsplikt

eller som det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om, foreslås videreført uendret. Unntakene må etter departementets vurdering anses som proporsjonale begrensninger i retten til informasjon og innsyn.

Unntaket for opplysninger i interne dokumenter som i dag finnes i personopplysningsloven § 23 første ledd bokstav e, vil det etter departementets syn derimot ikke være adgang til å videreføre med grunnlag i forordningen artikkel 23. Denne unntaksregelen er – i motsetning til de øvrige – ikke knyttet til arten av opplysningene eller til hva disse skal brukes til, men utelukkende til hvor opplysningene finnes. Etter departementets oppfatning vil en slik begrensning i mange tilfeller kunne favne videre enn det som kan anses som nødvendig og proporsjonalt, jf. artikkel 23 nr. 1. Departementet understreker at innsynsretten kun omfatter opplysninger, og den registrerte har derfor ikke krav på innsyn i dokumenter som sådanne. Det vises til kapittel 29 om forholdet mellom forordningen og innsynsreglene i offentleglova.

Når det fastsettes unntak fra retten til informasjon og innsyn av generell karakter, blir det etter departementets vurdering ikke relevant å gi nærmere bestemmelser om alle de forholdene som nevnes i artikkel 23 nr. 2. Den foreslåtte bestemmelsen i lovutkastet § 13 regulerer imidlertid omfanget av begrensningene, jf. artikkel 23 nr. 2 bokstav c og kravet om skriftlig begrunnelse tar sikte på å motvirke misbruk av unntakene, jf. bokstav d, og å sikre at den registrerte blir underrettet, jf. bokstav h.

Departementet foreslår å videreføre adgangen til å gi forskrifter med ytterligere unntak fra informasjons- og innsynsrettighetene, se siste ledd i lovutkastet § 13. I stedet for å gjøre unntak kan begrensningene etter artikkel 23 nr. 1 også fastsettes som nærmere vilkår for bruk av informasjons- og innsynsretten.

12.3.3 Unntak fra de øvrige rettighetene (korrigering, sletting, begrensning av behandling, dataportabilitet, retten til å protestere og retten til ikke å være gjenstand for automatiserte individuelle avgjørelser)

Departementet har vurdert om det er behov for å fastsette unntak i nasjonal rett også fra de øvrige rettighetene i artikkel 16 til 22 om korrigering, sletting, begrensning av behandling, dataportabilitet, retten til å protestere og retten til ikke å være gjenstand for automatiserte individuelle avgjørelser, men foreslår ingen konkrete lovbestemmelser om dette.

Det bes om høringsinstansenes syn på om og eventuelt i hvilken utstrekning det er behov for å fastsette slike unntaksregler i nasjonal rett. Unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling for forsknings-, arkiv- og statistikkformål behandles under i kapittel 28.

13 Behandlingsansvarlig og databehandler

13.1 Innledning

Etter personopplysningsloven § 2 nr. 4 er *behandlingsansvarlig* den som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke hjelpemidler som skal brukes. Den behandlingsansvarlige har ansvaret for at personopp-

lysninger behandles i samsvar med personopplysningsloven og personopplysningsforskriften. *Databehandler* er den som behandler opplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige, jf. § 2 nr. 5. Definisjonene av behandlingsansvarlig og databehandler videreføres i forordningen, jf. artikkel 4 nr. 7 og 8.

Forordningen kapittel IV har overskriften «Behandlingsansvarlig og data-behandler» og inneholder en rekke til dels ulikeartede bestemmelser som særlig tar sikte på å sikre at behandlingen av personopplysninger foregår på en måte som sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå og at forordningens øvrige regler overholdes. Reglene har dels materiell og dels prosessuell karakter. Kapittelet har blant annet regler om internkontroll, innebygd personvern, bruk av databehandlere, representasjon for behandlingsansvarlige som ikke er etablert i EU/EØS, samarbeid med tilsynsmyndigheten, rapportering av brudd på personopplysningssikkerheten og protokollføring. Videre inneholder kapittelet bestemmelser om den behandlingsansvarliges plikt til å rådføre seg med tilsynsmyndigheten og treffe tiltak før det igangsettes behandlinger som kan innebære en høy risiko for personvernet, plikt for bestemte behandlingsansvarlige til å ha personvernrådsgiver og personvernrådsgiverens stilling og oppgaver, samt om atferdsnormer og sertifiseringsordninger på personvernområdet.

Reglene om personvernrådsgiver og forhåndsgodkjennelser (konsesjon) behandles særskilt under i henholdsvis kapittel 14 og 15.

13.2 Internkontroll, innebygget personvern og personvern som standardinnstilling

13.2.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 14 og personopplysningsforskriften kapittel 3 gir regler om internkontroll. Etter personopplysningsloven § 14 første ledd skal den behandlingsansvarlige «etablere og holde vedlike planlagte og systematiske tiltak som er nødvendige for å oppfylle kravene i eller i medhold av denne loven, herunder sikre personopplysningenes kvalitet». En rekke ulike tiltak kan være aktuelle i denne forbindelse, men en sentral del av internkontrollen vil ofte være å etablere rutiner for oppfyllelse av pliktene og rettighetene etter loven. Den behandlingsansvarlige skal dokumentere tiltakene, og dokumentasjonen skal være tilgjengelig for medarbeidere hos den behandlingsansvarlige og hos databehandleren, samt for Datatilsynet og Personvernemnda, jf. § 14 annet ledd.

I henhold til forskriften § 3-1 første ledd skal tiltakene tilpasses virksomhetens art, aktiviteter og størrelse, og det skal legges særlig vekt på etterlevelsen av kravene til informasjonssikkerhet i personopplysningsloven § 13. Kravene om tiltak er konkretisert i forskriften § 3-1 annet ledd, som stiller krav om den behandlingsansvarlige blant annet skal sørge for kjennskap til gjeldende regler og tilstrekkelig og oppdatert dokumentasjon for gjennomføring av rutiner. Tredje ledd bokstav a til f gir en ikke uttømmende oversikt over plikter og rettigheter den behandlingsansvarlige skal ha rutiner for, blant annet innhenting og kontroll av samtykke, vurdering av formål med behandling og oppfyllelse av begjæringen om innsyn og informasjon.

13.2.2 Forordningen

Forordningen inneholder ingen bestemmelse som helt tilsvarer personopplysningsloven § 14 og de tilhørende forskriftsreglene. Artikkel 24 om den behandlingsansvarliges ansvar fastsetter imidlertid en nokså lik forpliktelse til å gjennomføre «egne tekniske og organisatoriske tiltak», jf. artikkel 24 nr. 1. Tiltakene skal både «sikre» og «påvise» at behandlingen utføres i samsvar med forordningens regler. Det skal tas hensyn til «behandlingsens art, omfang, formål og sammenheng den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter». Etter artikkel 24 nr. 2 skal tiltakene omfatte «iverksetting av retningslinjer for vern av personopplysninger» dersom dette står i forhold til behandlingsaktivitetene. Overholdelse av godkjente atferdsnormer eller sertifiseringsmekanismer kan brukes som en faktor for å påvise at forpliktelsene overholdes, jf. artikkel 24 nr. 3.

Plikten etter artikkel 24 må sees i sammenheng med andre regler som pålegger den behandlingsansvarlige å treffe egnede tekniske og organisatoriske tiltak, blant annet reglene om innebygd personvern og personvern som standardinnstilling, jf. artikkel 25. Personopplysningsloven og -forskriften har i dag ingen regler som tilsvarer forordningens bestemmelser om innebygget personvern eller personvern som standardinnstilling. Plikten til å sørge for *innebygd personvern* følger av artikkel 25 nr. 1, som bestemmer at den behandlingsansvarlige skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak «både på tidspunktet for fastsettelse av midlene som skal brukes i forbindelse med behandlingen, og på tidspunktet for selve behandlingen». Kravet om tiltak allerede fra tidspunktet for fastsettelse av midlene som skal benyttes, innebærer at det ved utvikling av løsninger for behandling av personopplysninger må bygges inn personverntiltak fra begynnelsen av, slik at personvernet blir en integrert del. Det skal tas hensyn til «den tekniske utviklingen, gjennomføringskostnadene, behandlingens art, omfang, formål og sammenheng den utføres i, samt risikoene av varierende sannsynlighets- og alvorlighetsgrad for fysiske personers rettigheter og friheter som behandlingen medfører». Pseudonymisering og dataminimering er nevnt som eksempler på tiltak. Pseudonymisering er i artikkel 4 nr. 5 definert som «behandling av personopplysninger på en slik måte at personopplysningene ikke lenger kan knyttes til en bestemt registrert uten bruk av tilleggsopplysninger, forutsatt at nevnte tilleggsopplysninger lagres atskilt og omfattes av tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at personopplysningene ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person». Prinsippet om dataminimering følger av artikkel 5 nr. 1 bokstav c.

Personvern som standardinnstilling innebærer at den behandlingsansvarlige skal gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre at det «som standard» bare behandles personopplysninger som er nødvendige for hvert spesifikke formål. Forpliktelsen gjelder mengden personopplysninger, omfanget av behandling, lagringstid og tilgjengeligheten av personopplysningene. Det er særlig nevnt i artikkel 25 nr. 2 at tiltakene skal sikre at personopplysninger som standard ikke gjøres tilgjengelige for et ubegrenset antall personer uten den registrertes medvirkning.

Etter artikkel 25 nr. 3 kan en godkjent sertifiseringsmekanisme i henhold til artikkel 42 brukes som en faktor for å påvise at kravene til innebygget personvern og personvern som standardinnstilling er oppfylt.

Den behandlingsansvarlige eller den behandlingsansvarliges representant skal videre føre *protokoll over behandlingsaktiviteter* som utføres under deres ansvar, jf. forordningen artikkel 30 nr. 1. Dette er nye forpliktelser i forhold til gjeldende norsk rett. I artikkel 30 nr. 1 bokstav a til g er det listet opp hva den behandlingsansvarliges protokoll skal inneholde. Artikkel 30 nr. 2 fastsetter at også databehandleren eller dennes representant skal føre protokoll, og angir i bokstav a til d hva denne skal inneholde. Plikten til å føre protokoll gjelder som utgangspunkt ikke for foretak eller organisasjoner med færre enn 250 ansatte, jf. artikkel 30 nr. 5. Bestemmelsene kommer imidlertid til anvendelse også for slike foretak eller organisasjoner dersom behandlingen trolig vil medføre en risiko for «de registrertes rettigheter og friheter», behandlingen ikke bare skjer «leilighetsvis», eller dersom det behandles sensitive opplysninger eller opplysninger om straffedommer og lovovertridelser nevnt i artikkel 10.

13.2.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner ikke for at det kan fastsettes generelle regler om internkontroll i nasjonal rett. Det er derfor ikke adgang til å gi eller opprettholde lov- og eller forskriftsbestemmelser som konkretiserer kravene til internkontrolltiltak, slik det i dag finnes i personopplysningsforskriften kapittel 3. Heller ikke reglene om innebygget personvern eller personvern som standardinnstilling åpner etter departementets vurdering for ytterligere regulering i nasjonal rett.

Departementet foreslår på denne bakgrunn ingen nasjonale bestemmelser om internkontroll, innebygget personvern eller personvern som standardinnstilling.

13.3 Felles behandlingsansvarlige

13.3.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven og personopplysningsforskriften har i dag ikke egne bestemmelser om delt behandlingsansvar. Det er likevel lagt til grunn at det er mulig å dele behandlingsansvaret mellom flere, noe som kan være praktisk når flere har ansvar for ulike deler av én og samme behandling.

13.3.2 Forordningen

Etter forordningen artikkel 26 nr. 1 anses det å foreligge delt behandlingsansvar når to eller flere i fellesskap fastsetter formålene med og midlene for behandling av personopplysninger. De behandlingsansvarlige skal fastsette delingen av rettigheter og plikter etter forordningen ved hjelp av en ordning seg imellom. Dette gjelder likevel ikke dersom slik deling av ansvaret er fastsatt i unionsretten eller landenes nasjonale rett. Informasjon om det vesentlige innholdet i ordningen om deling av behandlingsansvaret skal gjøres tilgjengelig for de registrerte, jf. artikkel 26 nr. 2.

13.3.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner for at det kan fastsettes nærmere regler om ansvarsfordelingen mellom felles behandlingsansvarlige i nasjonal rett. Departementet anser det imidlertid ikke hensiktsmessig å gi generelle bestemmelser om dette. Dersom det viser seg å være behov for regler om delt behandlingsansvar på konkrete områder,

antar departementet at dette trolig best kan reguleres i særlovgivning for dette området.

13.4 Databehandler og databehandleravtaler

13.4.1 Gjeldende rett

Bruk av databehandlere er regulert i personopplysningsloven § 15. Av denne bestemmelsen følger at avtaler om bruk av databehandler skal gjøres skriftlig, og at databehandleren ikke kan behandle personopplysninger på annen måte enn det som fremgår av avtalen mellom databehandler og behandlingsansvarlig. Opplysningene kan heller ikke uten slik avtale overlates til noen andre for lagring eller bearbeidelse.

Databehandleren har etter personopplysningsloven § 13 en selvstendig plikt til å oppfylle kravene til tilfredsstillende informasjonssikkerhet og dokumentasjon av dette. Det følger videre av § 15 annet ledd at det skal fremgå av avtalen mellom behandlingsansvarlig og databehandler at databehandleren plikter å iverksette de sikringstiltakene som fremgår av personopplysningsloven § 13.

13.4.2 Forordningen

Databehandler er i forordningen artikkel 4 nr. 8 definert som «en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institusjon eller ethvert annet organ som behandler personopplysninger på vegne av den behandlingsansvarlige». Dette er en videreføring av gjeldende rett.

Forordningen fastsetter langt mer detaljerte regler om databehandlere enn gjeldende lov. Den mest sentrale bestemmelsen om databehandlere er artikkel 28. Artikkel 28 nr. 1 stiller krav om at den behandlingsansvarlige bare kan bruke databehandlere som gir tilstrekkelige garantier for at de vil gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak som sikrer at behandlingen oppfyller kravene forordningen og vern av den registrertes rettigheter. Etter artikkel 28 nr. 2 kan databehandleren ikke engasjere en annen databehandler uten tillatelse fra den behandlingsansvarlige.

Artikkel 28 nr. 3 stiller krav om at behandling som utføres av en behandlingsansvarlig, skal være underlagt en avtale eller et annet rettslig dokument i henhold til unionsretten eller nasjonal rett. Denne bestemmelsen er en videreføring av gjeldende lov § 15, men gir mer detaljerte regler. Avtalen skal fastsette hensikten med og varigheten av behandlingen, behandlingens formål og art, typen personopplysninger og kategorier av registrerte samt den behandlingsansvarliges rettigheter og plikter. I tillegg skal avtalen stille krav om det som fremgår av oppregningen i artikkel 28 nr. 3 bokstav a til h. Her er det blant annet slått fast at databehandleren bare skal behandle personopplysninger på dokumenterte instruksjoner fra den behandlingsansvarlige, med mindre nasjonal rett eller unionsretten pålegger behandling, jf. bokstav a. Av artikkel 28 nr. 3 bokstav g fremgår det at databehandleravtalen skal spesifisere at databehandleren, etter beslutning fra den behandlingsansvarlige, skal slette eller tilbakelevere personopplysninger når databehandleroppdraget er gjennomført. Også kopier av opplysninger skal slettes. Krav om sletting eller tilbakelevering gjelder likevel ikke dersom lagringsplikt er pålagt enten i unionsretten eller i nasjonal rett.

Departementet er ikke kjent med regler om lagringsplikt som retter seg direkte mot databehandlere. Avtalen kan bygge helt eller delvis på en standardavtale i henhold til artikkel 28 nr. 6 til 8.

Artikkel 29 viderefører personopplysningsloven § 15 første ledd og slår fast at de som utfører oppdrag på vegne av den behandlingsansvarlige eller databehandleren, skal behandle personopplysninger bare etter instruks fra den behandlingsansvarlige. Bestemmelsen føyer til at dette gjelder for så vidt ikke noe annet følger av unionsretten eller nasjonal rett.

Ved siden av mer detaljerte regler om databehandleravtaler pålegger forordningen kapittel IV databehandleren flere selvstendige plikter enn etter gjeldende rett. Databehandleren har blant annet plikt til å protokollføre behandlingsaktiviteter, jf. artikkel 30 nr. 2, plikt til å samarbeide med tilsynsmyndigheten, jf. artikkel 31, og plikt til å underrette den behandlingsansvarlige om brudd på personopplysningssikkerheten, jf. artikkel 33 nr. 2. Videre har databehandlere på nærmere vilkår en selvstendig plikt til å utpeke personvernrådsgiver, jf. den nærmere omtalen av artikkel 37 under i kapittel 14. På samme måte som etter gjeldende rett har databehandleren en selvstendig plikt til å overholde reglene om sikkerhet ved behandlingen, jf. artikkel 32.

13.4.3 Departementets vurdering

Etter departementets vurdering gir artikkel 28 nr. 3 adgang til å fastsette nasjonale regler som nærmere regulerer forholdet mellom den behandlingsansvarlige og databehandleren og databehandlerens plikter. Etter departementets vurdering er det imidlertid ikke hensiktsmessig å gi generelle regler om dette. Departementet er av den oppfatning at forholdet mellom den behandlingsansvarlige og databehandleren er godt egnet for å reguleres i avtale mellom de to partene, og at det ikke er behov for nærmere regulering enn det som følger av forordningen artikkel 28.

Store databehandlere som for eksempel Altinn og andre felleskomponenter vil behandle store mengder personopplysninger. Det samme gjelder felleskomponentene Enhetsregisteret, Folkeregisteret og Matrikkelen. Bruk av Altinn er i sterk vekst både hva gjelder datavolumer, antall tilknyttede offentlige virksomheter og antallet elektroniske sluttbrukertjenester. Altinn og andre felles plattformer reiser flere spørsmål, herunder grenseoppgangen mellom hvem som er databehandler og hvem som er behandlingsansvarlig for opplysningene som formidles gjennom portalen. Datatilsynet har god dialog med Brønnøysundregistrene med tanke på ivaretagelse av den registrertes rettigheter, samtykkeerklæringer og å bygge personvern inn i videreutviklingen av Altinnplattformen.

13.5 Sikkerhet ved behandlingen

13.5.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 13 og -forskriften kapittel 2 regulerer sikring av personopplysninger. Etter personopplysningsloven § 13 første ledd skal den behandlingsansvarlige og databehandleren «gjennom planlagte og systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til

konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandling av personopplysninger». Informasjonssystemet og informasjonssikkerhetstiltak skal dokumenteres, og dokumentasjonen skal være tilgjengelig for tilsynsmyndighetene, jf. § 13 annet ledd. Kravene til tilfredsstillende informasjonssikkerhet er utdypet i forskriften kapittel 2.

13.5.2 Forordningen

Forordningens regler om informasjonssikkerhet følger av artikkel 32. Bestemmelsen fastslår at både den behandlingsansvarlige og databehandleren plikter å «gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å oppnå et sikkerhetsnivå som er egnet i forhold til risikoen», jf. nr. 1. Eksempler på slike tiltak fremgår av bokstav a til d. En angivelse av sentrale elementer i risikovurderingen følger av artikkel 32 nr. 2. Overholdelse av godkjente atferdsnormer etter artikkel 40 eller en godkjent sertifiseringsmekanisme etter artikkel 42 kan brukes som en faktor for å påvise at kravene til informasjonssikkerhet er oppfylt, jf. artikkel 32 nr. 3. Etter artikkel 32 nr. 4 skal den behandlingsansvarlige og databehandleren sikre at enhver som handler på vegne av den behandlingsansvarlige eller databehandleren bare behandler opplysninger etter instruks fra den behandlingsansvarlige, men mindre unionsretten eller medlemsstatenes rett pålegger en plikt til behandling.

13.5.3 Departementets vurdering

Artikkel 32 åpner ikke for å fastsette generelle nasjonale bestemmelser og personopplysningsforskriften kapittel 2 kan derfor ikke videreføres. Etter departementets vurdering vil imidlertid anvendelse av reglene i artikkel 32 trolig langt på vei gi samme resultat som gjeldende regler slik de er formulert i personopplysningsloven § 13 og personopplysningsforskriften kapittel 2.

13.6 Underretning av tilsynsmyndigheten og den registrerte ved brudd på personopplysningssikkerheten

13.6.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsforskriften § 2-6 tredje ledd skal Datatilsynet varsles ved sikkerhetsbrudd og bruk av informasjonssystem i strid med fastlagte rutiner dersom dette har ført til «uautorisert utlevering av personopplysninger hvor konfidensialitet er nødvendig». Derimot oppstiller verken personopplysningsloven eller -forskriften plikt til å varsle den registrerte om brudd på sikkerheten.

Tilbydere av adgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller -tjenester som omfattes av ekomloven, har plikt til å varsle abonnenter eller brukere ved særlig risiko for brudd på sikkerheten, sikkerhetsbrudd som har skadet eller ødelagt lagrede data, eller sikkerhetsbrudd som har «krenket personvernet» til abonnent eller bruker, jf. ekomloven § 2-7 annet ledd. Varsling i sistnevnte tilfelle er ikke nødvendig dersom tilbyderen dokumenterer overfor tilsynsmyndigheten (Nasjonal kommunikasjonsmyndighet) at det er gjennomført tilfredsstillende tekniske beskyttelsestiltak for dataene som er omfattet, jf. tredje ledd. Varsling av abonnent eller bruker må skje uten opphold og senest innen 24 timer. Tilsynsmyndigheten skal varsles straks ved særlig risiko for brudd på sikkerheten og ved sikkerhetsbrudd som har krenket personvernet, jf. fjerde ledd.

13.6.2 Forordningen

Forordningen artikkel 33 og 34 gir regler om varsling av henholdsvis tilsynsmyndigheten og den registrerte ved «brudd på personopplysningssikkerheten». Brudd på personopplysningssikkerheten er i artikkel 4 nr. 12 definert som «et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet».

Etter artikkel 33 nr. 1 skal den behandlingsansvarlige melde brudd på personopplysningssikkerheten til *tilsynsmyndigheten* uten ugrunnet opphold etter å ha fått kjennskap til det, eller innen 72 timer når dette er mulig. Plikten gjelder ikke dersom det er «lite trolig at bruddet vil medføre en risiko for fysiske personers rettigheter og friheter». Bestemmelsen innebærer en viss utvidelse av plikten til å varsle om brudd på sikkerheten sammenlignet med personopplysningsforskriften § 2-6 tredje ledd, ettersom det etter forordningen ikke er nødvendig at sikkerhetsbruddet har ført til noen utlevering av opplysninger. Forordningen stiller også mer utfyllende krav til meldingens innhold, jf. artikkel 33 nr. 3 bokstav a til d.

Databehandlere plikter ved brudd på personopplysningssikkerheten å varsle behandlingsansvarlig uten opphold, jf. artikkel 33 nr. 2. Den behandlingsansvarlige skal dokumentere ethvert brudd på personopplysningssikkerheten, herunder de faktiske forhold rundt bruddet, virkningene av det og hvilke tiltak som er truffet for å utbedre det, jf. artikkel 33 nr. 5.

Artikkel 34 fastsetter en plikt til å varsle også *den registrerte* om brudd på personopplysningssikkerheten. En slik regel finnes som nevnt ikke i gjeldende personopplysningslov. Varslingsplikten inntreffer når det er «sannsynlig at bruddet på personopplysningssikkerheten vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter», jf. artikkel 34 nr. 1. Terskelen er dermed høyere enn for varsling av tilsynsmyndigheten. Kravene til innholdet i underretningen følger av artikkel 34 nr. 2.

Artikkel 34 nr. 3 fastsetter tre unntak fra plikten til å underrette den registrerte. Plikten gjelder for det første ikke dersom den behandlingsansvarlige har gjennomført sikkerhetstiltak og anvendt disse på personopplysningene som er rammet – særlig tiltak som gjør personopplysningene uleselige, slik som kryptering, jf. bokstav a. For det andre gjelder plikten ikke dersom den behandlingsansvarlige har truffet etterfølgende tiltak som «sikrer at det er lite trolig at den høye risikoen for de registrertes rettigheter og friheter nevnt i nr. 1 vil oppstå», jf. bokstav b. Varsling er for det tredje ikke påkrevd dersom det krever «uforholdsmessig stor innsats», jf. bokstav c. I så fall skal allmennheten underrettes, eller det skal treffes et lignende tiltak som sikrer underretning av de registrerte på en like effektiv måte.

13.6.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner ikke for at det fastsettes nasjonale lovbestemmelser om varsling av tilsynsmyndigheten ved brudd på personopplysningssikkerheten utover forordningens regler. Departementet foreslår derfor ingen bestemmelser om dette.

Med hensyn til varsling av den registrerte åpner derimot artikkel 23 for at det gjøres unntak i samme utstrekning som fra den registrertes rettigheter etter kapittel III, se nærmere under i punkt 12.2.7 om artikkel 23. Etter departementets syn er det behov for å gjøre visse unntak fra plikten til å varsle den registrerte, for å unngå at slikt varsel vil røpe opplysninger som det er av samfunnsmessig betydning å hemmeligholde og som etter lovutkastet § 13 er unntatt fra innsyns- og informasjonsretten. Dette gjelder særlig i tilfeller der det er av vesentlig betydning at den registrerte ikke får kjennskap til at det behandles opplysninger om ham eller henne, for eksempel der dette er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til etterforskningen av en straffbar handling. Også når den registrerte er kjent med at han eller hun er registrert, kan en nærmere beskrivelse av arten av bruddet på personopplysningsikkerheten, slik artikkel 34 nr. 2 krever, røpe opplysninger som bør hemmeligholdes av hensyn til rikets sikkerhet eller som må hemmeligholdes på grunnlag av en lovbestemt taushetsplikt.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at plikten til underretning etter artikkel 34 ikke bør gjelde i den utstrekning slik underretning vil røpe opplysninger som er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser og som kan unntas offentlighet etter offentleglova §§ 20 og 21, opplysninger som er det er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger og opplysninger som i lov eller medhold av lov gjelder taushetsplikt for, se lovutkastet § 13 fjerde ledd.

Det bes om høringsinstansenes syn på behovet for og rekkevidden av en slik unntaksregel, særlig om unntaksregelen bør være begrenset til de tilfeller der den registrerte ikke er kjent med at det behandles personopplysninger om ham eller henne.

13.7 Vurdering av personvernkonsekvenser

13.7.1 Gjeldende rett

Det gjeldende personvernregelverket inneholder ingen bestemmelser som pålegger de behandlingsansvarlige en plikt til å gjøre en generell vurdering av personvernkonsekvenser før behandling iverksettes. Personopplysningsforskriften § 2-4 pålegger behandlingsansvarlige å foreta en risikovurdering for å kartlegge sannsynligheten for og konsekvensene av eventuelle sikkerhetsbrudd, men plikten er begrenset til informasjonssikkerhetsområdet. Vurdering av personvernkonsekvenser kan også være aktuelt i forbindelse med utredningen av statlige tiltak i tråd med utredningsinstruksen.

13.7.2 Forordningen

Personvernforordningen artikkel 35 nr. 1 bestemmer at den behandlingsansvarlige på nærmere vilkår har plikt til å foreta en vurdering av personvernkonsekvenser før behandlingen begynner. Plikten inntreer når det er «trolig at en type behandling, særlig ved bruk av ny teknologi og idet det tas hensyn til behandlingens art, omfang, formål og sammenhengen den utføres i, vil medføre en høy risiko for fysiske personers rettigheter og friheter».

Artikkel 35 nr. 3 angir visse tilfeller der vurdering av personvernkonsekvenser «særlig» er nødvendig. Dette gjelder «systematiske og omfattende vurderinger av personlige aspekter ved fysiske personer» som er basert på automatisert behandling, herunder profilering, når vurderingene danner grunnlag for avgjørelser som har rettsvirkninger for den registrerte eller på lignende måte påvirker den registrerte i betydelig grad, jf. bokstav a, behandling i «stor skala» av sensitive opplysninger eller opplysninger om straffedommer og lovovertridelser, jf. bokstav b, og «systematisk overvåking i stor skala» av et offentlig tilgjengelig område, jf. bokstav c. Etter artikkel 35 nr. 4 skal tilsynsmyndigheten utarbeide og offentliggjøre en liste over hvilke typer av behandling som krever vurdering av personvernkonsekvenser. Tilsynsmyndigheten kan også angi hvilke typer behandlinger som *ikke* krever slik vurdering, jf. artikkel 35 nr. 5.

Kravene til innholdet i vurderingen følger av artikkel 35 nr. 7 bokstav a til d. Vurderingen skal minst inneholde en systematisk beskrivelse av behandlingsaktivitetene og formålene med dem, en vurdering av om behandlingsaktivitetene er nødvendige og forholdsmessige, en vurdering av risikoen for de registrertes rettigheter og friheter og tiltakene for å håndtere risikoen. I vurderingen skal det hensyn til overholdelse av godkjente atferdsnormer, jf. artikkel 35 nr. 8. Etter artikkel 35 nr. 9 plikter den behandlingsansvarlige på nærmere vilkår å innhente synspunkter fra de registrerte eller deres representanter.

Artikkel 35 nr. 10 angir et unntak fra plikten til vurdering av personvernkonsekvenser for visse lovregulerte behandlinger. Etter denne bestemmelsen gjelder plikten ikke dersom behandlingen er lovregulert, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, rettsgrunnlaget regulerer de spesifikke behandlingsaktivitetene og det allerede er gjort en generell konsekvensvurdering i forbindelse med vedtakelsen av det rettslige grunnlaget (kumulative vilkår). Bestemmelsen åpner for at medlemsstatene kan fastsette i nasjonal rett at det likevel skal gjøres en konsekvensvurdering.

13.7.3 Departementets vurdering

Forordningens bestemmelser om vurdering av personvernkonsekvenser åpner i liten grad for regulering i nasjonal rett. Et spørsmål er imidlertid om det bør pålegges en plikt til vurdering av personvernkonsekvenser også i de tilfeller som omfattes av unntaksregelen i artikkel 35 nr. 10. Ettersom dette unntaket bare kommer til anvendelse når rettsgrunnlaget for behandlingen inneholder en spesifikk regulering av de ulike behandlingsaktivitetene, foreslår departementet ingen generell regel om konsekvensutredning i disse tilfellene. Departementet antar at unntaket har en nokså snever rekkevidde, ettersom de lovregulerte behandlingene sjelden er underlagt spesifikke regler om behandlingsaktivitetene. For de tilfellene der spesifikke regler finnes, og personvernkonsekvensene allerede er vurdert, anser departementet det ikke som nødvendig å innføre en generell regel om konsekvensutredning. Det kan likevel hevdes at en slik bestemmelse vil være hensiktsmessig for å unngå at den behandlingsansvarlige må ta stilling til rekkevidden av unntaket i artikkel 35 nr. 10. Det bes om høringsinstansenes syn på om det bør være plikt til vurdering av personvernkonsekvenser også i de tilfeller som omfattes av unntaksregelen i artikkel 35 nr. 10, herunder om dette kan være hensiktsmessig for å unngå eventuelle uklare grensdragnings spørsmål knyttet til rekkevidden av unntaksregelen i artikkel 35 nr. 10.

13.8 Forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten

13.8.1 Gjeldende rett

Gjeldende personopplysningslov oppstiller ingen plikt for den behandlingsansvarlige til å rådføre seg med Datatilsynet før behandling påbegynnes. Forhåndsdrøftinger vil imidlertid kunne skje ved søknad om konsesjon, som etter gjeldende rett i visse tilfeller er obligatorisk, eller med grunnlag i Datatilsynets veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11.

13.8.2 Forordningen

Dersom en vurdering av personvernkonsekvenser etter forordningen artikkel 35 tilsier at behandlingen «vil medføre en høy risiko dersom den behandlingsansvarlige ikke treffer tiltak for å redusere risikoen», plikter den behandlingsansvarlige å «rådføre seg med tilsynsmyndigheten» før behandling, jf. artikkel 36 nr. 1. Dette medfører at Datatilsynet vil måtte gjennomføre forhåndsdrøftinger i alle tilfeller der behandlingen kan medføre en høy risiko for personvernet, og dermed kunne legge føringer for hvilke risikoreduserende tiltak som skal settes i verk. Hvilken informasjon den behandlingsansvarlige skal fremlegge for tilsynsmyndigheten, følger av artikkel 36 nr. 3 bokstav a til h, og inkluderer blant annet formålene og midlene for den planlagte behandlingen og vurderingen av personvernkonsekvenser. Dersom tilsynsmyndigheten mener at den planlagte behandlingen vil være i strid med forordningen, skal tilsynsmyndigheten gi skriftlige råd, jf. artikkel 36 nr. 2. Tilsynsmyndigheten kan også utøve myndighet i samsvar med artikkel 58, for eksempel ved å vedta et forbud mot behandlingen eller pålegge vilkår for behandlingen. Skriftlige råd skal som hovedregel gis innen åtte uker fra anmodningen om forhåndsdrøftinger er mottatt. Fristen kan forlenges med seks uker ved komplekse behandlinger.

Etter artikkel 36 nr. 4 plikter medlemsstatene å rådføre seg med tilsynsmyndigheten ved utarbeiding av lover og forskrifter som er knyttet til behandling av personopplysninger.

13.8.3 Departementets vurdering

Forordningens plikt til forhåndsdrøftinger med Datatilsynet beskrevet over i punkt 13.8.2 kan på mange måter erstatte og forsterke de konsultasjoner som etter gjeldende rett kan finne sted mellom Datatilsynet og den behandlingsansvarlige i saker om konsesjon.

Forordningen åpner ikke for at nasjonale regler om plikten til forhåndsdrøftelse etter artikkel 36 kan begrenses. Artikkel 36 nr. 5 gir imidlertid medlemstatene adgang til å fastsette ytterligere plikt til forhåndsdrøftinger dersom opplysningene behandles til utførelse av en oppgave i allmennhetens interesse.

Etter departementets syn er det vanskelig i dag å overskue hvordan plikten til forhåndsdrøftelse vil utvikle seg og om det er nødvendig å utvide plikten til å gjelde andre områder. Det kan også være nødvendig eller hensiktsmessig å presisere nærmere hvilke type behandlinger som krever forhåndsdrøftinger.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en forskriftshjemmel som kan brukes til nærmere regulering av plikten til forhåndsdrøftinger, se lovutkastet § 11.

Adgangen etter artikkel 36 nr. 5 til å gi regler i nasjonal rett om krav til forhåndsgodkjenning (konsesjon) fra tilsynsmyndigheten drøftes under i kapittel 15.

13.9 Atferdsnormer

13.9.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 42 tredje ledd nr. 6 skal Datatilsynet «bistå i utarbeidelse av bransjevise adferdsnormer». Slike bransjenormer er utarbeidet på flere områder, også med bistand fra Datatilsynet. Brudd på normene vil ikke i seg selv kunne føre til offentligrettslige reaksjoner, men normene er et hjelpemiddel til etterlevelse av regelverket og godt personvern i en bransje.

13.9.2 Forordningen

Etter forordningen artikkel 40 nr. 1 skal medlemsstatene, tilsynsmyndighetene, Personvernrådet og Kommisjonen oppmuntre til at det utarbeides atferdsnormer som skal bidra til riktig anvendelse av forordningen, jf. også artikkel 57 nr. 1 bokstav m om tilsynsmyndighetens oppgaver. Det skal tas hensyn til de særlige forholdene i de forskjellige behandlingssektorene og de særlige behovene til svært små, små og mellomstore bedrifter. I henhold til artikkel 40 nr. 2 kan «sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere», utarbeide atferdsnormer, eller endre eller utvide omfanget av slike regler for nærmere å angi anvendelsen av forordningen. I artikkel 40 nr. 2 bokstav a til k er det listet opp en rekke eksempler på hva slike normer kan dreie seg om. Normene kan være svært omfattende, eller regulere kun en smal behandlingsform eller bruk av en spesiell type teknologi. Det kan for eksempel utarbeides normer for pseudonymisering eller avvikshåndtering.

Etter artikkel 40 nr. 5 skal sammenslutninger og organer som har til hensikt å utarbeide atferdsnormer eller endre eller utvide eksisterende atferdsnormer, fremlegge utkast og utkast til endringer eller utvidelser for tilsynsmyndigheten. Tilsynsmyndigheten skal avgi uttalelse om hvorvidt utkastet oppfyller forordningens krav, og skal godkjenne utkastet dersom den finner at de inneholder tilstrekkelige og nødvendige garantier.

Kontroll med om godkjente atferdsnormer overholdes, kan etter artikkel 41 nr. 1 utføres av et organ med et «egnet nivå av dybdekunnskap om temaet for atferdsnormene og som er akkreditert for dette formål av vedkommende tilsynsmyndighet». Vilkårene for akkreditering av et slikt organ følger av artikkel 41 nr. 2, som blant annet stiller krav om uavhengighet og fremgangsmåter og rutiner for behandling av klager på overtredelser av atferdsnormene.

Organets kontrollvirksomhet vil være begrenset til de som frivillig har sluttet seg til normene og ordningen. Forordningen pålegger ingen behandlingsansvarlige eller databehandlere noen plikt til å slutte seg til atferdsnormer eller kontrollordninger. Atferdsnormene skal etter artikkel 40 nr. 4 inneholde mekanismer som gjør det mulig for organet å utføre obligatorisk tilsyn med at atferdsnormene overholdes av behandlingsansvarlige og databehandlere som har sluttet seg til dem. Organets kontroll med overholdelsen av atferdsnormene må altså fastsettes i

atferdsnormene, og den behandlingsansvarlige eller databehandleren må dermed slutte seg til kontrollordningen som ledd i tilslutningen til atferdsnormene.

I henhold til artikkel 41 nr. 4 skal kontrollorganet «under forutsetning av nødvendige garantier, treffe egnede tiltak i tilfelle en behandlingsansvarlig eller databehandler ikke overholder atferdsnormene, herunder suspendere eller utelukke den berørte behandlingsansvarlige eller databehandleren fra atferdsnormene». Forordningen gir ikke kontrollorganene noen kompetanse til å ilegge sanksjoner, pålegge erstatningsplikt eller lignende. Tiltakene som organet kan treffe, må fastsettes i atferdsnormene.

Det er presisert i artikkel 40 nr. 1 at kontrollorganenes tilsyn med overholdelsen av bransjenormene ikke berører tilsynsmyndighetens oppgaver og kompetanse til å føre tilsyn med overholdelsen av forordningens regler. Organene kan ikke føre kontroll med behandling utført av offentlige myndigheter og organer, jf. artikkel 41 nr. 6.

Tilsynsmyndighetens kompetanse til å vedta pålegg eller sanksjoner knytter seg bare til overtredelser av forordningens regler, jf. artikkel 58 nr. 2 og 83 nr. 1 og nr. 4 til 6. Datatilsynet kan derfor ikke vedta pålegg eller sanksjoner direkte for brudd på atferdsregler. Også erstatningsansvaret etter artikkel 82 knytter seg til overtredelser av forordningen, jf. artikkel 82 nr. 1. I flere bestemmelser er det imidlertid fastsatt at overholdelse av godkjente atferdsregler kan brukes som en faktor for å påvise at forpliktelsene etter forordningen overholdes, se artikkel 24 nr. 3 om den behandlingsansvarliges plikter, artikkel 28 nr. 5 jf. 1 og 4 om krav til databehandlere, artikkel 32 nr. 3 jf. 1 om sikkerhet ved behandlingen og artikkel 46 nr. 2 bokstav e om garantier ved overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner uten særlig godkjenning fra tilsynsmyndigheten. Videre følger det av artikkel 83 nr. 2 bokstav j at det skal tas hensyn til overholdelse av godkjente atferdsnormer ved avgjørelsen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og gebyrets størrelse.

13.9.3 Departementets vurdering

Departementet ser på atferdsnormer som en god måte å sikre etterlevelse av regelverket. Dette gjelder særlig i bransjer som er relativt oversiktlige, har en sterk bransjeorganisasjon og en ikke ubetydelig grad av indre selvjustis. Departementet mener videre det er et særlig behov for å utarbeide normer som kan komme mindre virksomheter til gode, slik forordningen legger opp til. Datatilsynet har erfaring med at mindre virksomheter i større grad enn store finner det utfordrende å etterleve regelverket.

Datatilsynets akkreditering av kontrollorganer kan etter departementets oppfatning skje direkte med grunnlag i forordningen artikkel 41 nr. 2. Det foreslås derfor ingen lovbestemmelse om dette.

13.10 Sertifiseringsordninger

13.10.1 Gjeldende rett

Gjeldende norsk personvernregelverk inneholder ingen bestemmelser om sertifiseringsordninger på personvernområdet.

13.10.2 Forordningen

Etter forordningen artikkel 42 skal landene oppmuntre til ordninger med personvernsertifisering. Sertifisering skal i samsvar med artikkel 42 nr. 5 foretas av et akkreditert sertifiseringsorgan eller av tilsynsmyndigheten. Kriteriene for sertifiseringen skal være godkjent av tilsynsmyndigheten eller Personvernrådet. Også behandlingsansvarlige eller databehandlere som ikke er omfattet av forordningen, kan sertifiseres, for å påvise at det foreligger nødvendige garantier i forbindelse med overføring til tredjestater eller internasjonale organisasjoner, jf. artikkel 42 nr. 2.

Etter artikkel 43 nr. 1 skal sertifiseringsorganer ha et egnet nivå av dybdekunnskap om personvern. De skal dessuten være akkreditert av enten den nasjonale tilsynsmyndigheten eller av det nasjonale akkrediteringsorganet utpekt i samsvar med forordning 765/2008 om akkrediterings- og markedstilsynskrav i forbindelse med markedsføring av produkter. Akkrediteringen skal gjøres i henhold til EN-ISO/IEC 17065/2012 og tilleggskrav fastsatt av det nasjonale tilsynsorganet med kompetanse etter personvernforordningen artikkel 55 og 56.

Det er presisert i artikkel 42 nr. 4 at en sertifisering ikke begrenser ansvaret for å oppfylle kravene i forordningen eller oppgavene og kompetansen til tilsynsmyndigheten. På samme måte som overholdelse av atferdsnormer, kan sertifisering brukes som en faktor for å påvise at forordningens regler etterleves, jf. artikkel 24 nr. 3, 25 nr. 3, 28 nr. 5 og 32 nr. 3.

13.10.3 Departementets vurdering

Hvordan sertifiseringsordninger skal fungere, er ikke inngående beskrevet i forordningen, men departementet legger til grunn at det dreier seg om ulike ordninger eller systemer som den behandlingsansvarlige kan kontrolleres og godkjennes etter. At en behandlingsansvarlig eller databehandler er personvern-sertifisert, vil innebære at de er vurdert og godkjent etter et system som dokumenterer at de behandler personopplysninger i samsvar med fastsatte kriterier.

Sertifiseringsorganer skal akkrediteres enten av tilsynsmyndigheten med kompetanse etter forordningen artikkel 55 eller 56, eller av et akkrediteringsorgan utpekt i samsvar med forordning 765/2008. Denne forordningen er gjennomført i Norge ved lov om det frie varebytte i EØS (EØS-vareloven) § 2. EØS-vareloven § 3 første ledd utpeker Norsk akkreditering som nasjonalt akkrediteringsorgan i Norge. Både Datatilsynet, Norsk akkreditering eller begge i fellesskap kan derfor akkreditere sertifiseringsorganer som skal sertifisere i samsvar med personvernforordningen. I tillegg gjelder akkreditering av sertifiseringsorganer foretatt av akkrediteringsorganer i andre EU-/EØS-land.

Det følger av forordningen artikkel 43 nr. 1 at landene skal sikre at sertifiseringsorganer akkrediteres av enten tilsynsmyndigheten eller akkrediteringsorganet. Det er etter departementets vurdering ikke nødvendig med lovbestemmelser om dette utover forordningens regler.

14 Personvernråd giver

14.1 Gjeldende rett

Det eksisterer i dag ingen plikt i norsk rett til å ha personvernombud. Den gjeldende ordningen med personvernombud er basert på frivillighet for den behandlingsansvarlige og er åpen for behandlingsansvarlige i både privat og offentlig sektor.

Behandlingsansvarlige som oppnevner personvernombud, får etter gjeldende rett enkelte administrative fordeler. For det første medfører oppnevning av personvernombud at det kan gjøres unntak fra den behandlingsansvarliges meldeplikt til Datatilsynet, jf. personopplysningsforskriften § 7-12. For det andre er behandling av personopplysninger i forbindelse med et forskningsprosjekt på nærmere vilkår unntatt fra konsesjonsplikt dersom prosjektet er tilrådd av personvernombud, jf. personopplysningsforskriften § 7-27.

Personvernombudets oppgaver fremgår av personopplysningsforskriften § 7-12. Det følger av § 7-12 at personvernombudet skal sikre at den behandlingsansvarlige følger personopplysningsloven med forskrift, og det er særskilt bestemt at personvernombudet skal føre en oversikt over opplysningene som nevnt i personopplysningsloven § 32. Det følger videre av forskriften § 7-12 at personvernombudet skal være uavhengig, men bestemmelsen konkretiserer ikke nærmere hva som ligger i kravet til uavhengighet.

Personvernregelverket inneholder ikke egne regler om taushetsplikt for personvernombudet, men ellers gjeldende regler om taushetsplikt vil kunne komme til anvendelse. For eksempel vil et personvernombud for et offentlig organ være underlagt forvaltningslovens taushetspliktsbestemmelser, mens et ombud i privat sektor vil kunne være underlagt lovbestemt taushetsplikt i kraft av sektorlovgivningen for det aktuelle rettsområdet. I tillegg vil avtalebestemt taushetsplikt kunne være aktuelt.

Ordningen med personvernombud er formalisert gjennom regulering i politi-registerloven, jf. § 63. Personvernombud er der benevnt personvernråd giver. Ordningen med personvernråd giver videreføres med enkelte endringer i direktivet om behandling av personopplysninger i straffesakskjeden som gjennomføres i politiregisterloven med tilhørende forskrifter – se omtalen over i punkt 2.7.1.

14.2 Forordningen

Forordningens regler om personvernråd givere innebærer en betydelig utvidelse av ordningen sammenlignet med gjeldende norsk rett. Om begrepet personvernråd giver vises det til punkt 14.3.1 under.

Behandlingsansvarlige og databehandlere får på nærmere vilkår en *plikt* til å utpeke personvernråd giver. Videre oppstiller forordningen detaljerte regler om personvernråd giverens oppgaver og uavhengige posisjon.

Artikkel 37 nr. 1 pålegger den behandlingsansvarlige og databehandleren en plikt til å utpeke personvernråd giver når vilkårene i bokstav a til c er oppfylt, det vil si når behandlingen utføres av en offentlig myndighet eller et offentlig organ, jf. bokstav a, når virksomheten består av behandlingsaktiviteter som på grunn av sin art, omfang eller formål krever regelmessig eller systematisk monitorering av

registrerte i stor skala, jf. bokstav b, og i tilfeller der den behandlingsansvarliges hovedvirksomhet består i behandling i stor skala av sensitive opplysninger eller opplysninger om straffedommer og lovovertridelser, jf. bokstav c.

Det følger av artikkel 37 nr. 4 at det i nasjonal rett kan fastsettes en plikt til å oppnevne personvernrådsgiver også i andre tilfeller enn de som følger av artikkel 37 nr. 1. Videre følger det av artikkel 37 nr. 4 at behandlingsansvarlige og databehandlere som ikke har plikt til å utpeke personvernrådsgiver, likevel har adgang til dette.

Artikkel 37 nr. 2 bestemmer at et konsern kan oppnevne én personvernrådsgiver forutsatt at alle virksomhetene har enkel tilgang til vedkommende. Videre bestemmer artikkel 37 nr. 3 at offentlige myndigheter eller offentlige organer kan oppnevne én personvernrådsgiver under hensyn til deres organisasjonsstruktur og størrelse. Artikkel 37 nr. 6 bestemmer at personvernrådsgiveren kan være ansatt hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren eller utføre sine oppgaver på grunnlag av en tjenesteavtale.

Den som utpekes til personvernrådsgiver, må inneha visse faglige kvalifikasjoner. Artikkel 37 nr. 5 bestemmer at personvernrådsgiveren skal utpekes på grunnlag av faglige kvalifikasjoner og særlig på grunnlag av dybdekunnskap om personvernlovgivningen, samt evne til å utføre oppgavene som følger av forordningen artikkel 39.

Artikkel 38 inneholder bestemmelser om personvernrådsgiverens stilling. Den behandlingsansvarlige og databehandleren skal sikre at personvernrådsgiveren på riktig måte og til rett tid involveres i alle spørsmål som gjelder vern av personopplysninger, og at personvernrådsgiveren skal ha de ressurser som er nødvendige for å utføre sine pålagte oppgaver. Personvernrådsgiveren skal ikke motta instruksjoner om utførelsen av sine oppgaver og skal ikke kunne avskjediges eller straffes av den behandlingsansvarlige eller databehandleren for å utføre sine oppgaver. Personvernrådsgiveren skal rapportere direkte til det høyeste ledelsesnivået hos den behandlingsansvarlige eller databehandleren.

Artikkel 38 nr. 4 bestemmer at de registrerte kan kontakte personvernrådsgiveren angående alle spørsmål om behandling av deres personopplysninger, og om utøvelsen av de rettighetene de har i henhold til forordningen.

Artikkel 38 nr. 5 bestemmer at personvernrådsgiveren skal være bundet av taushetsplikt eller en plikt til fortrolig behandling av opplysninger ved utførelsen av sine oppgaver, i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett. Det følger av artikkel 38 nr. 6 at personvernrådsgiveren også kan utføre andre oppgaver og ha andre plikter, såfremt dette ikke fører til interessekonflikt.

Artikkel 39 pålegger personvernrådsgiveren en rekke oppgaver. Etter artikkel 39 nr. 1 bokstav a og b skal personvernrådsgiveren informere og gi råd til virksomheten om forpliktelsene som følger av forordningen og annet personopplysningsregelverk og kontrollere overholdelsen av personvernregelverket og eventuelt internt regelverk. Personvernrådsgiveren skal også gjennomføre holdningsskapende tiltak og opplæring av personellet som er involvert i behandlingsaktivitetene. Etter artikkel 39 nr. 1 bokstav c skal personvernrådsgiveren på anmodning gi råd om vurderingen av personvernkonsekvenser og kontrollere gjennomføringen av den i henhold til artikkel 35. Artikkel 39 nr. 1 bokstav d og e bestemmer at personvernrådsgiveren

skal samarbeide med tilsynsmyndigheten og fungere som kontaktpunkt for tilsynsmyndigheten ved spørsmål om behandlingen, herunder forhåndsdrøftingene nevnt i artikkel 36, og ved behov rådføre seg med tilsynsmyndigheten om eventuelle andre spørsmål.

Personvernrådgiiveren er omtalt også i en rekke av forordningens øvrige artikler. Etter artikkel 35 nr. 2 skal den behandlingsansvarlige rådføre seg med personvern- rådgiiveren i forbindelse med vurdering av personvernkonsekvenser. Etter artikkel 33 og 34 skal meldinger om brudd på personopplysningssikkerheten inneholde kontaktopplysningene til personvernrådgiiveren. Etter artikkel 30 nr. 1 bokstav a og 30 nr. 2 bokstav a skal personvernrådgiiverens navn og kontaktdetaljer fremgå av protokollene over behandlingsaktiviteter. Etter artikkel 13 nr. 1 bokstav b og 14 nr. 1 bokstav b skal kontaktopplysningene til personvernrådgiiveren inngå i opplysningene som gis til den registrerte. Etter artikkel 47 nr. 2 bokstav h skal bindende virksomhetsregler angi oppgavene til personvernrådgiiveren.

Den såkalte Artikkel 29-gruppen vedtok 5. april 2017 retningslinjene «Guidelines on Data Protection Officers ('DPOs')»¹⁰. Der behandles blant annet spørsmål knyttet til vilkårene for oppnevning av personvernrådgiivere, samt til rådgiiverens posisjon og oppgaver.

14.3 Departementets vurdering

14.3.1 Generelt om ordningen med personvernrådgiiver

Forordningen innebærer at ordningen med personvernrådgiiver utvides vesentlig i forhold til gjeldende norsk rett. Forordningens bestemmelser om personvern- rådgiiverens oppnevning, stilling og oppgaver er detaljerte og åpner i liten grad for nasjonale tilpasninger. Departementet knytter likevel noen kommentarer til personvernrådgiiverens rolle i offentlig sektor, se under i punkt 14.3.2. På enkelte områder åpner forordningens regler om personvernrådgiiver for nasjonale særregler, og departementet vurderer under i punkt 14.3.3 til 14.3.5 om og hvordan denne adgangen bør benyttes.

Departementet har i den norske oversettelsen av forordningen valgt å benytte begrepet personvernrådgiiver i stedet for personvernombud. Dermed benyttes samme begrep i den norske oversettelsen av forordningen og den norske over- settelsen av direktivet om behandling av personopplysninger i straffesakskjeden, som er nærmere behandlet over i punkt 2.7.1. Departementet bemerker at den danske versjonen av forordningen benytter begrepet «databeskyttelsesrådgiiver», mens den svenske versjonen benytter begrepet «dataskyddsbud». I den engelske versjonen benyttes «data protection officer».

14.3.2 Personvernrådgiiver i offentlig sektor

I relasjon til offentlig sektor reiser forordningens regler om personvernrådgiiver to hovedspørsmål. For det første *hvilke* offentlige organer som har plikt til å utpeke personvernrådgiiver og for det andre i hvilken utstrekning de offentlige organene som omfattes av plikten har adgang til å ha *felles* personvernrådgiiver.

¹⁰ http://ec.europa.eu/newsroom/document.cfm?doc_id=44100

Behandlingsansvarlige og databehandlere har plikt til å utnevne personvern-
rådgiver når «behandlingen utføres av en offentlig myndighet eller et offentlig
organ», jf. artikkel 37 nr. 1 bokstav a. Forordningen gir ingen nærmere definisjon
av «offentlig myndighet» eller «offentlig organ». Etter departementets vurdering
tilsier en alminnelig språklig forståelse av forordningen at de organer som
omfattes av offentleglova § 2 første ledd bokstav a, må ha personvernrådgiver,
mens rettssubjektene i offentleglova § 2 første ledd bokstav b til d faller utenfor.
En nærmere omtale av hvilke organer som vil omfattes etter en slik forståelse gis i
Justis- og beredskapsdepartementets *Rettleiar til offentleglova* kapittel 3.¹¹

Artikkel 37 nr. 3 bestemmer at dersom den behandlingsansvarlige eller
databehandleren er en offentlig myndighet eller et offentlig organ, «kan det
utpekes én personvernrådgiver for flere av nevnte myndigheter eller organer, idet
det tas hensyn til deres organisasjonsstruktur og størrelse». Bestemmelsen
fastsetter ingen nærmere angitt grense for hvor mange organer mv. som kan ha
felles personvernrådgiver. Etter departementets vurdering må adgangen for
offentlige organer til å ha felles personvernrådgiver bero på en funksjonell
betraktning, slik at det avgjørende blir om delingen er forenlig med utførelsen av
de oppgavene personvernrådgiveren er pålagt i forordningen. Det må foretas en
grundig vurdering av om personvernrådgiverens oppgaver står i fare for å bli så
omfattende at de ikke kan utføres av én enkelt personvernrådgiver. Er oppgavene
samlet sett håndterbare for én rådgiver, kan flere organer dele personvernrådgiver.

Departementet legger til grunn at artikkel 37 nr. 6, som åpner for at
personvernrådgiveren både kan være ansatt eller utføre sine oppgaver på grunnlag
av en tjenesteavtale, gjelder for både offentlige og private rettssubjekter.

14.3.3 Utvidelse av plikten til å utpeke personvernrådgiver?

Artikkel 37 nr. 4 åpner for at det i nasjonal rett kan fastsettes regler som pålegger
behandlingsansvarlige og databehandlere å utpeke personvernrådgiver i andre
tilfeller enn dem artikkel 37 nr. 1 gir anvisning på.

Etter departementets vurdering bør det ikke på nåværende tidspunkt gis nasjonale
regler som generelt utvider plikten til å utpeke personvernrådgiver utover det som
følger av artikkel 37 nr. 1. Departementet viser i denne forbindelse til at artikkel
37 nr. 1 medfører at ordningen allerede favner nokså vidt. Videre viser
departementet til at det ligger et nokså stort tolkningsrom i artikkel 37 nr. 1.
Særlig gjelder dette vilkårene i artikkel 37 nr. 1 bokstav b og c, og spesielt hva
som skal regnes som «regelmessig og systematisk monitorering i stor skala». Det
totale nedslagsfeltet for plikten til å oppnevne personvernrådgiver etter
forordningen, det vil si eksakt hvilke typer virksomheter og antallet virksomheter
som er omfattet, er på denne bakgrunn ikke klart. På denne bakgrunn mener
departementet at man bør se hen til eventuell utvikling av felleseuropeisk praksis
på området før det vurderes nasjonal utvidelse av ordningen.

Dersom det skulle bli aktuelt å utvide plikten til å ha personvernrådgiver, bør
reglene om dette etter departementets vurdering fastsettes i forskrift.
Departementet foreslår derfor en forskriftshjemmel hvor Kongen gis adgang til å
fastsette at plikten til å utpeke personvernrådgiver skal omfatte andre

¹¹https://www.regjeringen.no/contentassets/3a11886db3604e9d9a049e872564467d/rettleiar_offentleglova.pdf

behandlingsansvarlige og databehandlere enn det som omfattes av forordningen artikkel 37 nr. 1, se lovutkastet § 16.

Når det spesielt gjelder behandling av sensitive personopplysninger i forbindelse med forskning mv., vises det til behandlingen over i punkt 8.3.6 hvor departementet har foreslått at utpeking og tilråding fra personvernråd giver skal være et vilkår for behandling i medhold av lovutkastet § 6.

14.3.4 Utvidelse av personvernråd givers oppgaver?

Det følger av forordningen artikkel 39 nr. 1 at personvernråd giveren *minst skal ha* de opplistede oppgavene. Bestemmelsen åpner etter ordlyden for at personvern- råd giveren kan ha flere oppgaver enn det forordningen som et minimum krever. Slike oppgaver vil for eksempel kunne følge av personvernråd givers avtale med den behandlingsansvarlige. Departementet er i tvil om bestemmelsen åpner for å pålegge personvernråd givere ytterligere plikter ved nasjonal lovgivning, men kan uansett ikke se at det på det nåværende tidspunkt ved lov er nødvendig å pålegge personvernråd givere flere plikter enn pliktene som allerede følger av artikkel 39. Departementet går på denne bakgrunn inn for at det ikke fastsettes bestemmelser om ytterligere oppgaver og plikter for personvernråd givere.

14.3.5 Personvernråd givers taushetsplikt

Artikkel 38 nr. 5 bestemmer at personvernråd giveren skal være bundet av «taushetsplikt eller en plikt til fortrolig behandling av opplysninger ved utførelse av sine oppgaver i samsvar med unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett». Etter departementets vurdering oppstiller forordningen her en plikt for nasjonale myndigheter til å sørge for at personvernråd givere er underlagt taushetsplikt i nasjonal rett.

Det finnes i norsk rett ingen taushetspliktbestemmelser som retter seg spesielt mot personvernråd givere. I praksis vil mange personvernråd givere være underlagt lovfestet taushetsplikt om noens personlige forhold de under tjenesten får kunnskap om i kraft av forvaltningslovens taushetspliktsbestemmelser eller annen yrkes- eller sektorspesifikk lovgivning, for eksempel finansforetaksloven. Mange personvernråd givere vil dessuten ha bestemmelser om taushetsplikt i sin arbeids- eller tjenesteaftale.

Som følge av plikten i artikkel 38 nr. 5 til å sørge for at personvernråd givere er underlagt taushetsplikt, foreslår departementet en taushetsbestemmelse som er bygget over samme lest som taushetspliktsbestemmelsen i forvaltningsloven § 13, se lovutkastet § 15. Brudd på bestemmelsen vil kunne innebære at straffelovens bestemmelser om brudd på taushetsplikt kommer til anvendelse, jf. straffeloven §§ 209 og 210.

Taushetsplikten omfatter i likhet med forvaltningsloven § 13 opplysninger om personlige forhold og ulike typer næringsrelaterte opplysninger som det er av konkurranse- eller næringsmessig betydning å hemmeligholde. I tillegg er det presisert at taushetsplikten omfatter informasjon om informasjonssikkerhet og ulike sikringstiltak, samt enkeltpersoners varslings om overtredelser av loven. Taushetsplikten er på dette området den samme som for tilsynsmyndighetene. Taushetsplikten gjelder også etter at personvernråd giveren har avsluttet tjenesten eller arbeidet.

Taushetsplikten er ikke til hinder for at personvernrådgiveren skal kunne utføre sine lovpålagte oppgaver, eller ved samtykke fra den opplysningene gjelder.

Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på forslaget til taushetspliktsbestemmelse.

15 Melde- og konsesjonsplikt

15.1 Gjeldende rett

Gjeldende bestemmelser om konsesjons- og meldeplikt finnes i personopplysningsloven kapittel VI. Det følger av § 31 at den behandlingsansvarlige skal gi melding til Datatilsynet før det behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler eller opprettes manuelle personregistre som inneholder sensitive personopplysninger. Unntak fra meldeplikten kan fastsettes i forskrift. I personopplysningsforskriften kapittel 7 II er det gitt en rekke unntak fra meldeplikten for spesifikke typer behandling av personopplysninger. Det er også gitt hjemmel for Datatilsynet til å samtykke til unntak fra meldeplikt dersom den behandlingsansvarlige har utpekt et uavhengig personvernombud.

Etter personopplysningsloven § 33 første ledd kreves det i utgangspunktet konsesjon for å behandle sensitive personopplysninger. Konsesjonsplikten gjelder ikke dersom personopplysningene er avgitt uopfordret. Den gjelder heller ikke for behandling av personopplysninger i organ for stat eller kommune når behandlingen har hjemmel i egen lov. Loven § 31 siste ledd fastsetter at Kongen kan gi forskrift om at visse behandlingsmåter eller behandlingsansvarlige skal være underlagt konsesjonsplikt og § 33 siste ledd fastsetter at det kan gi s forskrift om andre unntak fra konsesjonsplikten. I personopplysningsforskriften kapittel 7 I er det gitt bestemmelser om utvidet konsesjonsplikt for behandling av personopplysninger i telesektoren, forsikringsbransjen og i bank- og finansinstitusjoner. I kapittel 7 III er det gitt unntak fra både konsesjons- og meldeplikt for en rekke spesifikke behandlingsmåter. I kapittel 7 IV er det gitt ytterligere unntak fra konsesjonsplikten, men disse behandlingene er underlagt meldeplikt. Det følger videre av personopplysningsloven § 33 annet ledd og forskriften § 7-4 at Datatilsynet kan beslutte at enkelte behandlingsmåter som er unntatt fra konsesjonsplikt etter enkelte bestemmelser i forskriften, likevel skal underlegges konsesjons- eller meldeplikt.

Datatilsynets behandling av konsesjonssøknader er en forhåndskontroll av om søkerens planlagte databehandlinger oppfyller regelverkets krav, og utgjør i utgangspunktet ikke et selvstendig behandlingsgrunnlag. Behandling av sensitive personopplysninger må alltid ha et behandlingsgrunnlag i samsvar med personopplysningsloven §§ 8 og 9. Unntaket er personopplysningsloven § 9 tredje ledd, som fastsetter at Datatilsynet kan bestemme at sensitive opplysninger kan behandles i andre tilfeller enn det som er tillatt etter § 9 første og annet ledd når viktige samfunnsinteresser tilsier det.

I personopplysningsloven § 34 oppstilles det visse retningslinjer for Datatilsynets vurdering av om konsesjon skal gis. Tilsynet skal foreta en konkret vurdering av om behandlingen vil medføre eventuelle ulemper for den registrerte, og om problemene kan fjernes ved at det stilles vilkår for behandlingen i medhold av personopplysningsloven § 35.

Den behandlingsansvarlige har rett til på forhånd å få avklart av Datatilsynet om en behandling vil kreve konsesjon eller ikke, jf. personopplysningsloven § 33 fjerde ledd. Både forhåndsavgjørelser og konsesjonsvedtak er enkeltvedtak som kan påklages til Personvernemnda.

På grunn av det store antallet konsesjonssøknader har Datatilsynet på en rekke områder utarbeidet standardkonsesjoner som setter visse generelle vilkår. Disse trer i stedet for individuelt utarbeidede konsesjoner. Eksempler på slike konsesjoner er kredittopplysningskonsesjonen, forsikringskonsesjonen og bankkonsesjonen. I saker der det benyttes standardkonsesjon, er den reelle saksbehandlingen i enkeltsakene begrenset.

Datatilsynet fører en offentlig tilgjengelig oversikt over gitte konsesjoner.¹² I 2016 behandlet Datatilsynet til sammen 297 konsesjonssøknader. 203 av disse ble innvilget, mens 90 gjaldt endringsvedtak. Fire søknader ble avslått. De fleste nye konsesjonssøknader gjelder forskning eller opprettelse av registre innen helsesektoren.¹³

15.2 Forordningen

Forordningen avskaffer ordningen med meldeplikt som følger av 95-direktivet artikkel 18 og som er gjennomført i norsk rett i personopplysningsloven §§ 31 og 32. Forordningen legger heller ikke opp til at behandlinger skal forhåndsgodkjennes av tilsynsmyndighetene. Tilsynsmyndighetenes kontroll skal som hovedregel foregå som etterkontroll. Tilsynsmyndighetene gis også en sterkere veiledningsrolle, blant annet gjennom plikten til å foreta forhåndsdrøftinger. Videre skal tilsynsmyndighetene godkjenne atferdsnormer. Samtidig skjerpes pliktene til den behandlingsansvarlige og databehandler for å sikre at behandlingen er i samsvar med forordningen. Eksempler på dette er skjerpet plikt til internkontroll, risikovurderinger og utredning av personvernkonsekvenser og plikt for visse virksomheter til å ha personvernrådgiver. Den behandlingsansvarliges og databehandlerens plikter er nærmere beskrevet over i kapittel 13.

Artikkel 36 nr. 5 åpner for at medlemsstatene kan fastsette nasjonale regler som pålegger forhåndsdrøftinger og forhåndsgodkjenning (konsesjon) fra tilsynsmyndighetene når behandlingen foretas som ledd i utførelsen av en oppgave i allmennhetens interesse. Sosial trygghet og folkehelse nevnes spesielt som områder av allmenn interesse.

Videre åpner forordningen artikkel 9 nr. 4 for at medlemsstatene kan «opprettholde eller innføre ytterligere vilkår, herunder begrensninger, med hensyn til behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger eller helseopplysninger». Departementet legger til grunn at denne bestemmelsen åpner for å pålegge konsesjonsplikt for behandling av denne type opplysninger. Artikkel 9 nr. 4 inneholder, i motsetning til artikkel 36 nr. 5, ikke et krav om at behandlingen av opplysningene må skje for et visst formål. Bestemmelsen synes således å hjemle en *videre* rett til å videreføre konsesjonsplikt for behandling av de tre angitte opplysningskategoriene enn det artikkel 36 nr. 5 gjør.

¹² Se liste med eksempler på konsesjoner som gis av Datatilsynet her:

www.datatilsynet.no/Regelverk/Konsesjoner/

¹³ Datatilsynets årsmelding for 2016, s. 13.

15.3 Departementets vurderinger

15.3.1 Meldeplikt

Som nevnt over avskaffer forordningen meldeplikten som i dag følger av personopplysningsloven §§ 31 og 32. Disse reglene vil derfor ikke bli videreført.

15.3.2 Konesesjon

15.3.2.1 *Bør konsesjonsplikten videreføres?*

Spørsmålet om hvorvidt adgangen til å fastsette nasjonale regler om forhånds-godkjennelse (konesesjon) bør utnyttes til å videreføre en ordning med konsesjonsplikt i norsk rett, må vurderes ut ifra en rekke forhold, herunder fordeler og ulemper ved konsesjonsplikt som reguleringsform, mulige alternative virkemidler og i hvilken grad øvrige plikter i forordningen vil etterleves i praksis.

En klar fordel ved dagens konsesjonsordning er at det etableres kontakt mellom Datatilsynet og den behandlingsansvarlige og at saken presenteres for Datatilsynet. Denne kontakten gir grunnlag for å formidle regelinformasjon til de konsesjonspliktige og bidrar til å høyne bevissthetsnivået om personvernspørsmål hos disse. De samlede konsesjonsvedtakene vil utgjøre en del av grunnlaget for tilsynets prioritering av arbeidsoppgaver, særlig i relasjon til kontroll, veiledning og regelverk, og de vil sikre offentlighet med hensyn til de behandlinger som foretas.

Konesesjonsbehandlingen muliggjør videre en individuell vurdering av den enkelte behandling og av om konsesjon skal gis. Ved at det kan stilles vilkår i konsesjonen, gis tilsynsmyndigheten mulighet til å fastsette de vilkår som er best egnet til å ivareta personvernet under den enkelte behandling. Dette åpner for en fleksibel og smidig regulering og gir forutberegnelighet for den behandlingsansvarlige. Ettersom vurderingen av behandlingen skjer *før* behandlingen finner sted, hindres det dessuten at det oppstår skade eller andre uheldige virkninger som senere må repareres. Dette vil være kostnadsbesparende for den behandlingsansvarlige.

I dag gis en rekke konsesjoner som standardkonesesjoner basert på egenerklæringer, uten at det foretas drøftelser med den behandlingsansvarlige, og uten at Datatilsynet foretar individuelle vurderinger i særlig grad. Dette svekker fordelene ved konsesjonsbehandling. I tillegg er konsesjonsbehandlingen svært ressurskrevende for Datatilsynet.

Forordningen legger i utgangspunktet ikke opp til et system hvor tilsynsmyndigheten skal gi forhåndsgodkjennelse. I stedet legges det opp til en rekke alternative virkemidler for å sikre at reglene overholdes. Det vises særlig til plikten til å foreta vurdering av personvernkonsekvenser etter artikkel 35 og plikten til å foreta forhåndsdrøftinger med tilsynsmyndigheten etter artikkel 36, som departementet antar at vil gjelde for mange av de behandlinger som i dag er underlagt konsesjonsplikt. Etter departementets syn vil disse mekanismene gi et vel så godt personopplysningsvern, ved at de behandlingsansvarlige i større grad enn i dag vil måtte tenke gjennom hvilke personvernkonsekvenser en behandling vil ha og hvilke tiltak som må settes i verk for å avhjelpe risikoen for brudd på regelverket. Samtidig vil plikten til forhåndsdrøftinger med Datatilsynet videreføre de positive virkningene av konsesjonsbehandlingen.

Som nevnt over gis også en rekke konsesjoner i dag som konsesjoner med standardvilkår. Dette gjelder for eksempel konsesjon for bankers, finansinstitusjoners, forsikringsselskapers og pensjonskassers behandling av personopplysninger. Departementet vil i denne sammenheng vise til bestemmelsene i forordningen artikkel 40, som fastsetter at bransjen selv kan utarbeide atferdsnormer. Slike atferdsnormer skal godkjennes av tilsynsmyndighetene, jf. artikkel 40 nr. 5, og hvis de gjelder for behandlinger i flere medlemsstater, forelegges Personvernrådet for uttalelse. Bransjene nevnt over har sterke bransjeorganisasjoner, og etter departementets syn ligger det derfor godt til rette for at det utarbeides atferdsnormer for behandling av personopplysninger på dette feltet. Dette vil etter departementets syn kunne gi et vel så godt personopplysningsvern som dagens standardkonsesjoner, og gi aktørene samme forutberegnelighet for at behandlingen er i tråd med loven.

Det vises også til adgangen til, og til dels plikten til, å fastsette særskilte regler i lov eller forskrift etter artikkel 6 nr. 2 og 3 og 9 nr. 2 og 4, se kapittel 7 og 8. En slik lov- eller forskriftsregulering vil kunne erstatte og utbygge vilkårene som er gitt i standardkonsesjoner i dag, og dermed gi samme personopplysningsvern og samme forutberegnelighet for aktørene.

I lys av ovenstående vurderinger foreslår departementet at plikten til å innhente forhåndsgodkjennelse (konsesjon) fra Datatilsynet ikke videreføres. Dette gjelder også for behandling av genetiske opplysninger, biometriske opplysninger og helseopplysninger, jf. forordningen artikkel 9 nr. 4. Ettersom det hefter noe usikkerhet om hvordan de alternative virkemidlene i forordningen vil virke i praksis, foreslås det imidlertid å innføre en forskriftshjemmel som kan benyttes til å gjeninnføre konsesjonsplikt dersom det skulle vise seg at dette skulle være nødvendig for å sikre et tilstrekkelig personvern, se lovutkastet § 11. Dette er ment som en sikkerhetsventil som bare bør benyttes for spesifikke behandlingssituasjoner. Det vil dessuten være mulig å innføre konsesjonsplikt i særlovgivningen dersom dette anses nødvendig på et spesifikt område, for eksempel når det gjelder helseforskning.

Det bes om høringsinstansenes syn på disse spørsmålene.

15.3.2.2 Særlig om personopplysningsloven § 9 tredje ledd

Datatilsynet har gitt en rekke tillatelser med hjemmel i personopplysningsloven § 9 tredje ledd, som gir Datatilsynet kompetanse til å bestemme at sensitive personopplysninger kan behandles «også i andre tilfeller dersom viktige samfunnsinteresser tilsier det og det settes i verk tiltak for å sikre den registrertes interesser». I motsetning til konsesjoner etter personopplysningsloven § 33, som er en forhåndsgodkjennelse av en behandling som har behandlingsgrunnlag i andre bestemmelser i personopplysningsloven, utgjør tillatelser etter personopplysningsloven § 9 tredje ledd et selvstendig behandlingsgrunnlag for sensitive opplysninger. Slike tillatelser er aktuelle der det ikke finnes annet behandlingsgrunnlag i personopplysningsloven eller i særlovgivningen, til tross for at viktige samfunnsinteresser tilsier behandling. Det er gitt tillatelser for blant annet behandling av personopplysninger i antidopingarbeidet ved treningssentre, fylkeskommunale oppreisningsordninger og *due diligence* (bakgrunnsundersøkelser av samarbeidspartnere med henblikk på å avdekke risiko for korrupsjon). Det er også gitt en del tillatelser knyttet til forskningsprosjekter, særlig knyttet til samfunnsforskning.

Personopplysningsloven § 9 tredje ledd svarer i en viss grad til forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g, som åpner for at nasjonal lovgivning kan fastsette at sensitive personopplysninger kan behandles når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser. Departementet foreslår at det for behandling av sensitive personopplysninger som baserer seg på unntaket i artikkel 9 nr. 2 bokstav g, i utgangspunktet verken bør være nødvendig eller tilstrekkelig med tillatelse fra Datatilsynet. Behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser, bør som den klare hovedregelen skje med grunnlag i særlovgivning som fastsetter egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og interesser. Dette kan innebære at noen av de behandlingene som i dag kan få tillatelse etter personopplysningsloven § 9 tredje ledd, i fremtiden må ha grunnlag i særlovgivning, og at de vilkårene som er fastsatt i Datatilsynets konsesjoner må fastsettes som lov- eller forskriftsbestemmelser. Etter departementets syn gir en godt tilpasset lovgivning kombinert med de øvrige pliktene som forordningen stiller til den behandlingsansvarlige og databehandleren, et minst like godt personvern som dagens ordning med tillatelse fra Datatilsynet.

Departementet er, som nevnt i punkt 8.3.3, likevel oppmerksom på at det kan oppstå et særlig og uforutsett behov for behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser, uten at det er tilstrekkelig med tid til å forberede og vedta lovgivning som regulerer behandlingen. Det kan også forekomme behandlingssituasjoner som er så unike at det ikke vil være naturlig å regulere behandlingen i lov eller forskrift. Det foreslås derfor at Datatilsynet som en sikkerhetsventil bør ha adgang til å gi tillatelse til behandling av sensitive personopplysninger når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser. Denne adgangen bør imidlertid etter departementets syn være snevrere enn i dag, og forbeholdt særlige tilfeller. Det vises til lovutkastet § 7 første ledd.

15.3.3 Gjeldende konsesjoner – overgangsregler

Datatilsynet har gitt en rekke konsesjoner etter personopplysningsloven med forskrifter. Disse er gitt med varierende varighet, men de fleste varer lenger enn til forordningens ikrafttredelsestidspunkt. Konsesjonene gir ikke bare tillatelse til en behandling, men oppstiller også en rekke vilkår for at behandlingen skal være lovlig.

Forordningens foralepunkt 171 fastslår at pågående behandling av personopplysninger må være i tråd med forordningen når denne trer i kraft. Siste punktum åpner imidlertid for at gjeldende tillatelser gitt av tilsynsmyndighetene fortsetter å gjelde inntil de endres, oppheves eller erstattes. Departementet tolker dette slik at det er adgang til å la gjeldende konsesjoner med vilkår fortsette å gjelde. Det er noe uklart om behandlingen likevel må være fullt i samsvar med forordningen når denne trer i kraft.

Som nevnt over legger departementet opp til at konsesjonsplikten oppheves og erstattes med andre mekanismer, herunder atferdsnormer og lov eller forskrift. Det kan imidlertid ikke garanteres at slike regler er på plass ved ikrafttredelsen av ny personopplysningslov, og det kan dermed være grunn til å la gjeldende konsesjoner og tillatelser gjelde i en overgangsperiode. En overgangsregel kan enten overlates til Datatilsynet å vurdere når gjeldende konsesjoner bør oppheves,

eller det kan reguleres ved lov at gjeldende konsesjoner skal oppheves etter for eksempel to år.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det er behov for overgangsregler, om det bør fastsettes ved lov at gjeldende konsesjoner oppheves etter en gitt periode og hvor lang en slik periode eventuelt bør være.

16 Overføring av personopplysninger til tredjestater

16.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven kapittel V inneholder særskilte regler om overføring av personopplysninger til utlandet. Hovedregelen er etter § 29 første ledd første punktum at personopplysninger bare kan overføres til stater som sikrer en forsvarlig behandling av personopplysningene. Stater som har gjennomført 95-direktivet, oppfyller dette vilkåret, jf. annet punktum. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 25 nr. 1 i 95-direktivet. Verken personopplysningsloven eller direktivet gir noen definisjon av overføring, men i praksis dreier det som flytting av eller tilgang til personopplysninger på tvers av landegrensene.

Bestemmelsen i § 29 tillater at personopplysninger fritt kan overføres innenfor EU/EØS. Overføring av personopplysninger til land utenfor EU/EØS (tredjestater) er betinget av at landet har et tilstrekkelig beskyttelsesnivå.

Kommisjonen kan ifølge artikkel 25 nr. 6 beslutte at en bestemt tredjestat sikrer et tilstrekkelig beskyttelsesnivå i henhold til artikkel 25 nr. 2. Kommisjonens beslutninger om beskyttelsesnivå er rettsakter som normalt må innlemmes i EØS-avtalen gjennom en beslutning i EØS-komiteen. Imidlertid følger det av EØS-komiteens beslutning som innlemmer direktivet, at Kommisjonens beslutninger skal anvendes av EØS/EFTA-statene med mindre de notifiserer Kommisjonen før ikrafttredelsen av beslutningen om at man ikke ønsker å anvende den. Det følger av personopplysningsforskriften § 6-1 at beslutninger om beskyttelsesnivå også skal gjelde for Norge. Når Kommisjonen har truffet slik beslutning, kan den behandlingsansvarlige overføre personopplysninger til mottagere i den aktuelle staten i medhold av hovedregelen i personopplysningsloven § 29 første ledd.

Personopplysningsloven § 30 fastsetter bestemmelser om overføring til tredjestater som ikke har et tilstrekkelig beskyttelsesnivå. Etter første ledd kan personopplysninger overføres dersom den registrerte har gitt samtykke, det foreligger en plikt etter folkerettslig avtale, eller dersom overføringen er nødvendig av en nærmere angitt grunn, for eksempel for å oppfylle en avtale med den registrerte, for å fastsette eller gjøre gjeldende et rettskrav mv. Etter annet ledd kan Datatilsynet tillate overføring selv om vilkårene i første ledd ikke er oppfylt, dersom den behandlingsansvarlige gir tilstrekkelige garantier for vern av den registrertes rettigheter. Det kan settes vilkår for overføringen. I henhold til forskriften § 6-3 kan overføringen også skje uten forhåndsgodkjenning fra Datatilsynet dersom mottageren av opplysningene er en databehandler og grunnlaget for overføringen er EUs standardkontrakt inntatt i kommisjonsbeslutning 2010/87/EU datert 5. februar 2010. Kommisjonen har utarbeidet kontraktsvilkår for dette formålet, som etter direktivet artikkel 26 nr. 4 skal anses som slike tilstrekkelige garantier som nevnt i bestemmelsen. Standardkontraktene har vært mye brukt av norske virksomheter og er mange

sammenhenger anbefalt av Datatilsynet som et sikrere overføringsgrunnlag enn unntakene i § 30 første ledd.

16.2 Forordningen

Kapittel V i forordningen inneholder regler om overføring av personopplysninger til tredjestater og internasjonale organisasjoner. Forordningen definerer ikke nærmere hva som ligger i overføringsbegrepet.

Etter artikkel 44 kan overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner bare finne sted dersom vilkårene i kapittel V er oppfylt. Artikkel 44 presiserer dessuten at de øvrige, alminnelige vilkårene for å behandle personopplysninger må være til stede. Reglene om overføring kommer med andre ord i tillegg til de alminnelige kravene som forordningen stiller til enhver behandling.

Artikkel 45 gir regler om Kommisjonens beslutninger om beskyttelsesnivå. Artikkelen oppstiller en rekke momenter Kommisjonen skal vektlegge i vurderingen av om beskyttelsesnivået er tilfredsstillende. Videre slås det fast at Kommisjonen kan godkjenne en tredjestat, et territorium eller en bestemt sektor i en tredjestat. Det samme gjelder for internasjonale organisasjoner som definert i forordningen artikkel 4 nr. 26. Foreligger det en beslutning om tilstrekkelig beskyttelsesnivå, kan opplysninger overføres uten forhåndsgodkjenning fra nasjonale tilsynsmyndigheter. En rekke slike kommisjonsbeslutninger eksisterer allerede etter 95-direktivet, og artikkel 45 nr. 9 slår fast at disse skal fortsette å gjelde.

Etter artikkel 46 nr. 1 kan den behandlingsansvarlige eller databehandleren overføre data til tredjestater uten at det foreligger en beslutning om beskyttelsesnivå dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren gir «nødvendige garantier» og de registrerte har «håndhevnbare rettigheter og effektive rettsmidler».

I artikkel 46 nr. 2 er det gitt nærmere regler om hvordan garantiene kan sikres. Garantiene kan sikres ved hjelp av et rettslig bindende og håndhevbart instrument mellom offentlige myndigheter eller organer, standardkontrakter, bindende virksomhetsregler (jf. artikkel 47), godkjente atferdsnormer (jf. artikkel 40) eller gjennom en godkjent sertifiseringsmekanisme (jf. artikkel 42).

Bindende virksomhetsregler er nærmere regulert i artikkel 47. Dette er retningslinjer som gjelder internt i et konsern eller en gruppe av foretak, jf. artikkel 4 nr. 20. Artikkel 47 oppstiller en rekke krav som må være oppfylt for at det kompetente tilsynsorganet skal kunne godkjenne virksomhetsreglene. Kravene kodifiserer stort sett Artikkel 29-gruppens arbeidsdokumenter og anbefalinger. Godkjenningen skal skje i samsvar med konsistensmekanismen i artikkel 63.

Etter artikkel 46 nr. 3 kan nødvendige garantier også sikres ved hjelp av avtalevilkår mellom den behandlingsansvarlige eller databehandleren og den behandlingsansvarlige, databehandleren eller mottageren av personopplysninger i tredjestaten eller den internasjonale organisasjonen, eller ved administrative ordninger mellom offentlige myndigheter og organer. I disse tilfellene kreves det imidlertid godkjenning fra tilsynsmyndigheten. Etter artikkel 46 nr. 4 skal tilsynsmyndigheten anvende konsistensmekanismen etter artikkel 63.

Artikkel 48 innfører en regel som slår fast at rettslige avgjørelser avsagt av domstoler eller administrative myndigheter i tredjestater, bare kan utgjøre et rettslig grunnlag for utlevering av personopplysninger så fremt de er basert på en internasjonal avtale.

Artikkel 49 tilsvarer langt på vei personopplysningsloven § 30 første ledd. Etter bestemmelsen er overføring tillatt ved samtykke og etter nærmere angitte nødvendighetsgrunner. Artikkelen presiserer at en overføring som ikke kan baseres på et av vilkårene i artikkel 49 nr. 1 bokstavene a til g eller et av alternativene i artikkel 45 og 46, bare kan finne sted dersom den ikke er gjentakende, bare gjelder et begrenset antall registrerte og er «nødvendig av hensyn til de tvingende berettigede interessene som forfølges av den behandlingsansvarlige, og den registrertes interesser eller rettigheter og friheter ikke går foran». Den behandlingsansvarlige må dessuten ha vurdert alle relevante omstendigheter og må gi nødvendige garantier for vern av opplysningene. Den behandlingsansvarlige skal videre informere tilsynsmyndighetene og den registrerte om overføringen.

I artikkel 50 er det gitt regler om internasjonale samarbeidsmekanismer for håndhevelse av den europeiske personvernlovgivningen, gjensidig internasjonal bistand, felles drøftelser og aktiviteter, samt utveksling og dokumentasjon av informasjon om relevant lovgivning og praksis.

16.3 Departementets vurdering

Forordningen viderefører i hovedtrekk gjeldende rett. Reglene er imidlertid mer utførlige og fastsetter tydeligere enn 95-direktivet hvilke krav som må oppfylles for å sikre de registrertes personvern ved overføringer.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen i personopplysningsforskriften § 6-1 om at Kommisjonens beslutninger om tilstrekkelig beskyttelsesnivå gjelder for Norge med mindre reservasjonsadgangen er benyttet, se lovutkastet § 10 første ledd.

Artikkel 49 nr. 5 åpner for at det i nasjonal rett, av hensyn til viktige samfunnsinteresser, fastsettes nærmere grenser for overføring av sensitive personopplysninger til en tredjestat eller en internasjonal organisasjon i tilfeller hvor det ikke foreligger en beslutning om beskyttelsesnivå. Slike bestemmelser finnes ikke i den gjeldende personopplysningsloven eller forskriften, og departementet foreslår ikke å lovfeste slike begrensninger på nåværende tidspunkt. Det foreslås imidlertid at Kongen skal kunne gi bestemmelser om dette i forskrift, se lovutkastet § 10 annet ledd. For øvrig åpner ikke bestemmelsene i kapittel V for nasjonale tilpasninger eller utfyllende regler.

17 Tilsynsmyndighetens organisering

17.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett er Datatilsynet og Personvernemnda tilsynsmyndighet. Datatilsynets vedtak kan påklages til Personvernemnda. Personvernemnda behandles under i kapittel 19.

Personopplysningsloven § 42 gir det rettslige grunnlaget for Datatilsynet og fastsetter hvilke oppgaver Datatilsynet har. Bestemmelsen gjennomfører

95-direktivet artikkel 28, samtidig som den tar hensyn til norsk forvaltnings-tradisjon og det faktum at Datatilsynet fra det ble etablert i 1981 har hatt både tilsyns- og ombudsoppgaver.

Det følger av 95-direktivet at tilsynsmyndigheten skal være fullstendig uavhengig når den utfører sine oppgaver. Datatilsynet er administrativt underlagt Kongen og departementet, jf. personopplysningsloven § 42 første ledd. Kompetansen etter bestemmelsen er delegert til Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det følger klart av bestemmelsen at Kongen og departementet ikke kan gi instruks om eller omgjøre Datatilsynets utøving av myndighet i enkelttilfeller etter loven.

Datatilsynet ledes av en direktør som utnevnes av Kongen. Etter personopplysningsloven § 42 annet ledd *kan* direktøren utnevnes på åremål. Den sittende direktøren er utnevnt på åremål i samsvar med de alminnelige reglene om åremål i tjenestemannsloven med forskrifter. Direktøren er en uavsettlig embetsmann. Det er Kongen i statsråd som er tilsettingsmyndighet, men departementet som har arbeidsgiveransvar for direktøren i Datatilsynet. For å sikre direktørens uavhengighet er lønnen ikke knyttet til lederlønnssystemet i staten, men reguleres i stedet i samsvar med lønnsregulering for stortingsrepresentantene.

17.2 Forordningen

Det følger av forordningen artikkel 51 at hvert land skal opprette en uavhengig tilsynsmyndighet som skal ha ansvar for å overvåke anvendelse av forordningen i sitt hjemland, samt bidra til enhetlig anvendelse av forordningen i hele EU/EØS. Et land kan ha mer enn én tilsynsmyndighet. For eksempel har Tyskland én tilsynsmyndighet i hver forbundsstat. Det følger av flere av bestemmelsene i kapittel VI avsnitt 1 at landene skal eller kan vedta særskilte regler for gjennomføring av forordningens bestemmelser om tilsynsmyndighetens ansvar og oppgaver. I henhold til artikkel 51 nr. 4 skal Kommisjonen notifiseres om slike regler innen 25. mai 2018.

Etter artikkel 52 skal tilsynsmyndigheten opptre fullstendig uavhengig når den utfører sine oppgaver etter forordningen. Medlemmene av tilsynsmyndigheten skal ikke kunne påvirkes utenfra, og skal verken be om eller ta imot instruks fra noen. De skal også avstå fra aktiviteter som er uforenlige med oppgaven i tilsynsmyndigheten, uavhengig av om aktivitetene er inntektsbringende eller ikke. Landene pålegges å sørge for at tilsynsmyndighetene har de ressurser og den bemanning den behøver for å løse sine oppgaver på en effektiv måte. Tilsynsmyndigheten skal tildeles et særskilt budsjett og underlegges revisjon på en slik måte at det ikke går ut over uavhengigheten. Prosedyrer for dette fastsettes i nasjonal rett. Videre skal medlemsstatene sørge for at tilsynsmyndigheten ansetter på selvstendig basis og at de ansatte utelukkende skal stå under ledelse av tilsynsmyndigheten.

Artikkel 53 fastslår at landene skal fastsette nasjonale regler som angir vilkår for utnevning og avskjedigelse av medlemmer av tilsynsmyndigheten. Medlemmene skal tilsettes gjennom en åpen prosess, og tilsettingsmyndighet skal være parlamentet, regjeringen, statsoverhodet eller et uavhengig organ som i nasjonal lovgivning er gitt i oppgave å forestå tilsettingen. Medlemmene skal ha kvalifikasjoner, kompetanse og erfaring, særlig om personvern, som gjør dem i stand til å gjennomføre sine oppgaver og utøve sin myndighet. Det skal fastsettes nasjonale regler om opphør av tilsettingsforholdet.

Etter artikkel 54 skal medlemslandene fastsette regler om etablering av tilsynsmyndigheten. Reglene skal inneholde bestemmelser om medlemmenes kvalifikasjoner og forutsetninger for oppdraget, regler om utnevning, funksjonsperiode og gjenoppnevning, samt regler om bierverv og roller som ikke er forenlige med stillingen i tilsynsmyndigheten både under og etter arbeidsforholdet, og endelig regler om opphør av arbeidsforholdet og om taushetsplikt for medlemmer og ansatte ved tilsynsmyndigheten.

17.3 Departementets vurderinger

17.3.1 Tilsynsmyndigheten

Forordningen gir landene et visst handlingsrom med hensyn til organisering av tilsynsmyndigheten. Samtidig er tilsynsmyndighetens uavhengighet etter 95-direktivet tolket svært strengt av EU-domstolen, se blant annet sak C-614/10 mot Østerrike, C-518/07 mot Tyskland og C-288/12 mot Ungarn. Med bakgrunn i blant annet disse sakene åpnet ESA våren 2016 sak mot Norge for uriktig gjennomføring av personverndirektivets bestemmelser om tilsynsmyndighetens uavhengighet. Etter dialog med ESA har Norge begrenset sin styring av Datatilsynet til et minimum. I vurderingen av hvordan det handlingsrommet forordningen gir til landene skal benyttes, er det derfor nødvendig å se hen til eksisterende rettspraksis etter direktivet, samt ESAs vurderinger av det norske Datatilsynets uavhengighet.

Artikkel 51 pålegger landene å ha minst én tilsynsmyndighet på personvernområdet. Departementet foreslår å videreføre Datatilsynet som det organet som skal håndheve personvernregelverket og ivareta de oppgavene forordningen pålegger tilsynsmyndigheten, se lovutkastet § 17.

Det kan reises spørsmål ved om Personvernnemnda skal anses som en del av tilsynsmyndigheten eller som et administrativ klageordning utenfor tilsynsmyndigheten som ikke trenger følge forordningens krav. Forordningen åpner for at statene kan opprette slike klageordninger, jf. forutsetningsvis artikkel 78 nr. 2. Departementet er under tvil kommet til at Personvernnemnda skal anses som et klageorgan som dermed ikke trenger følge forordningens krav. Imidlertid anser departementet det som nødvendig at også Personvernnemnda er et uavhengig organ. Det vil neppe være i tråd med intensjonen i forordningen at et vedtak fattet av tilsynsmyndigheten kan overprøves av et klageorgan som ikke er uavhengig. I realiteten blir det derfor neppe stor forskjell på om Personvernnemnda anses som en del av tilsynsmyndigheten eller ikke.

I samsvar med kravene i forordningen skal Datatilsynet fremdeles være et faglig uavhengig forvaltningsorgan. Departementet foreslår at Datatilsynet fortsatt skal være administrativt underordnet Kongen og departementet, jf. lovutkastet § 17. Stortinget skal fastsette de årlige budsjettene til Datatilsynet etter forslag fra departementet. Tilsynet skal tildeles et eget budsjett og underlegges finansiell kontroll på en slik måte at det ikke påvirker uavhengigheten. Departementet legger til grunn at praksis med et eget kapittel for Datatilsynet i statsbudsjettet og Riksrevisjonens kontroll er i samsvar med kravene i forordningen.

Forordningen artikkel 52 krever at tilsynsmyndigheten skal opptre fullstendig uavhengig når den utfører sine oppgaver og bruker sin myndighet etter

forordningen. Kongen og departementet kan derfor ikke på noen måte påvirke Datatilsynets myndighetsutøvelse. Dette er en videreføring av gjeldende praksis. Departementet utsteder i dag tildelingsbrev til Datatilsynet med angivelse av regjeringens fellesføringer og andre administrative krav til tilsynet, men dette legger ingen føringer for Datatilsynets utøvelse av de oppgaver og den myndighet tilsynet er pålagt i personopplysningsloven eller særlovgivning. Gjennom tildelingsbrevet stilles Stortingets årlige bevilgning til disposisjon for tilsynet. Etter departementets vurdering ligger dette innenfor forordningens krav til uavhengighet, og det foreslås å videreføre denne praksisen. Departementet anser det ikke nødvendig å regelfeste ordningen nærmere.

I tillegg til at medlemsstatene skal sørge for at tilsynsmyndigheten har nødvendige finansielle ressurser, skal de sørge for nødvendige personalmessige, tekniske og andre fysiske ressurser som står i forhold til pålagte oppgaver. Landene skal også sørge for at tilsynsmyndigheten kan ansette eget personale som ikke kan instrueres av andre enn tilsynsmyndighetens ledelse. Det er direktøren i Datatilsynet som ansetter og sier opp personalet og har instruksjonsmyndighet overfor tilsynsmyndighetens ansatte. Disse fullmaktene er fastsatt i økonomi- og virksomhetsinstruksen som departementet har fastsatt for Datatilsynets virksomhet. Departementet anser det som tilstrekkelig at denne type bestemmelser er fastsatt i instruks, og finner ikke grunn til å utarbeide nærmere regler om ordningen.

17.3.2 Tilsetting av direktøren i Datatilsynet

I samsvar med artikkel 53 skal det fastsettes nasjonale regler om tilsetting av medlemmer av tilsynsmyndigheten. I Norge vil dette være Datatilsynets direktør.

Direktøren ansettes i dag av Kongen i statsråd, noe som er i tråd med forordningen, jf. artikkel 53 nr. 1, og som foreslås videreført, se lovutkastet § 17 annet ledd. Etter personopplysningsloven § 42 annet ledd kan Kongen bestemme at direktøren ansettes på åremål. Forskrift til lov om statens tjenestemenn regulerer tilsettingen. I henhold til forskriften § 3 nr. 2 er åremålsperioden normalt seks år med adgang til én gjenoppnevning.

Forskriften § 3 nr. 1 bestemmer at åremålsstillinger ikke skal nyttes når virksomheten i hovedsak har kontrollerende funksjoner overfor arbeids- eller næringsliv, eller hvor det for øvrig er særlig viktig at lederen har en uavhengig stilling. Datatilsynet er et slikt organ med kontrollerende funksjoner overfor både næringsliv og offentlig sektor der det er særlig viktig at direktøren har en uavhengig stilling, jf. det som er sagt over om EU-domstolens tolkning av krav til uavhengighet i 95-direktivet.

Forordningen artikkel 53 nr. 3 forutsetter imidlertid at medlemmer av tilsynsmyndigheten kan tilsettes på åremål med adgang til gjenoppnevning. Slike åremålstilsettinger eller oppnevninger vurderes altså ikke å være i strid med kravet til uavhengighet.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet uttaler i Prop. L 94 (2016–2017) om lov om statens ansatte mv. (statsansatteloven) punkt 13.4.6 side 124 at det er behov for å utrede bruk av åremål i tilsynsorganer og i organer med en særlig uavhengig stilling. I den forbindelse kan det også vurderes nærmere forhold som knytter seg til adgangen til gjentagelse av åremålsperioden og varigheten av

denne. Etter departementets syn bør spørsmålet om Datatilsynets leder fortsatt kan utnevnes på åremål, og eventuelt om åremålets lengde og adgang til gjenoppnevning, vurderes i denne sammenheng. Det foreslås derfor å videreføre gjeldende regel om at Datatilsynets leder kan tilsettes på åremål. Det vises til lovutkastet § 17 annet ledd.

Direktøren bør fremdeles være embetsmann og beskyttet av oppsigelsesvernet i Grunnloven § 22 annet ledd.

18 Tilsynsmyndighetens oppgaver

18.1 Gjeldende rett

Datatilsynets myndighet etter det generelle personvernregelverket er i dag regulert i personopplysningsloven § 42. I henhold til denne bestemmelsen skal Datatilsynet blant annet føre tilsyn med etterlevelse av personvernregelverket, gi råd og veiledning, holde seg orientert om utviklingen på personvernområdet og delta i den offentlige debatten om personvern, og gi uttalelser i spørsmål om behandling av personopplysninger. I tillegg følger det av andre bestemmelser i loven at Datatilsynet kan gi pålegg eller tillatelser til behandlingsansvarlige i forskjellige saker, avgjøre konsesjoner og ilegge tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, jf. loven §§ 9, 12, 27, 28, 30, 33, 34, 35, 44, 46 og 47.

Datatilsynet avgir årlige rapporter om sin virksomhet til Kongen, jf. personopplysningsloven § 42 tredje ledd nr. 8. Årsmeldingen skal tilfredsstille kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 1.5.1. Ut over dette står tilsynet fritt til å beslutte innretning og innhold i årsrapportene.

18.2 Forordningen

Tilsynsmyndighetens kompetanse reguleres i artikkel 55. Hver tilsynsmyndighet er kompetent i samsvar med de plikter og fullmakter tilsynet er gitt etter forordningen på sitt hjemlands territorium. Artikkel 55 bestemmer også at tilsynsmyndighetene ikke skal ha kompetanse til å føre tilsyn med domstolenes behandling av personopplysninger i deres dømmende virksomhet. I artikkel 56 reguleres kompetansen til den ledende tilsynsmyndigheten i saker som involverer tilsynsmyndigheten i flere land. Det vises til punkt 22.3 for en nærmere gjennomgåelse av denne bestemmelsen.

Artikkel 57 gir en oppregning av tilsynsmyndighetenes oppgaver. Det slås fast at tilsynsmyndigheten skal føre tilsyn med og håndheve anvendelsen av forordningen. Tilsynsmyndigheten skal videre blant annet ha rådgivnings- og informasjonsoppgaver. I tillegg skal den vedta standardkontraktsvilkår, godkjenne atferdsnormer og bindende virksomhetsregler og utarbeide kriterier for akkrediterings- og sertifiseringsorganer. Det fastslås at tilsynets tjenester skal være gratis for den registrerte.

Det følger at artikkel 58 nr. 1 bokstav f at tilsynsmyndigheten skal kunne behandle klager fra de registrerte. Artikkel 77 fastsetter at enhver har rett til å inngi klage til tilsynsmyndigheten, og at tilsynsmyndigheten plikter å underrette klageren om forløpet av klagebehandlingen og utfallet av klagen. Artikkel 80 nr. 1 fastsetter at den registrerte kan la seg representere av en ideell organisasjon som er aktive på personvernområdet.

Artikkel 58 gir nærmere bestemmelser om hvilken myndighet tilsynsmyndighetene skal ha. Tilsynsmyndighetene skal ha nærmere definert undersøkelsesmyndighet, myndighet til å treffe korrigerende tiltak og til å godkjenne visse typer behandlinger samt standardregler.

Artikkel 58 nr. 6 åpner for at medlemsstatene kan fastsette nasjonale regler i tillegg til det som fremgår av artikkel 58 nr. 1 til 3. Det er en forutsetning at slike regler ikke hindrer det internasjonale samarbeidet som er forutsatt i forordningen kapittel VII.

Artikkel 59 bestemmer at hver tilsynsmyndighet skal utarbeide en årlig rapport. Rapporten skal sendes nasjonalforsamlingen, regjeringen og andre organer utpekt i nasjonal rett, og skal inneholde en oversikt over de tiltak som er iverksatt med grunnlag i forordningen artikkel 58 nr. 2 for å håndheve regelverket. Rapporten skal gjøres tilgjengelig for allmennheten, for Kommisjonen og Personvernrådet.

18.3 Departementets vurderinger

En rekke av de oppgaver forordningen tillegger tilsynsmyndigheten, tilsvarer de oppgaver Datatilsynet har i dag. Samtidig vil Datatilsynet få en rekke nye oppgaver etter forordningen. Som nevnt over i kapittel 15 endres forhåndskontrollsystemet ved at konsesjons- og meldeplikten som hovedregel opphører og erstattes med utvidede plikter for den behandlingsansvarlige til å sørge for at behandlingen er i samsvar med forordningen og nasjonal lovgiving, gjennom blant annet konsekvensutredninger, oppnevning av personvernrådgiver mv. Tilsynsmyndigheten vil ha plikt til å inngå i forhåndsdrøftinger med den behandlingsansvarlige når behandlingen medfører høy risiko, ha myndighet til å godkjenne atferdsnormer, standardkontraktsvilkår mv. I tillegg skal tilsynsmyndigheten, som i dag, føre tilsyn og behandle klager fra de registrerte.

Artikkel 57 og 58 om tilsynsmyndighetenes oppgaver og myndighet vil gjelde direkte som norsk rett ved at forordningen inkorporeres i personopplysningsloven. Artikkel 58 nr. 6 åpner i tillegg for at nasjonal lovgivning kan gi tilsynsmyndigheten mer omfattende myndighet så langt det ikke hindrer en effektiv anvendelse av samarbeidspliktene og ensartet anvendelse i kapittel VII.

Etter departementets syn må forordningen forstås slik at Datatilsynet har samme oppgaver og myndighet etter forordningen artikkel 57 og 58 uavhengig av om behandlingen av personopplysningene er regulert direkte av forordningen eller om den er regulert i særlov i medhold av forordningen. Departementet ser heller ingen grunn til at personvernbestemmelser i særlovgivningen som regulerer behandling av personopplysninger til formål som faller utenfor EØS-avtalen, og derfor ikke er omfattet av forordningen, ikke bør omfattes av Datatilsynets myndighet i artikkel 57 og 58 med mindre annet er særskilt fastsatt. Hovedregelen vil derfor være at Datatilsynet har den myndighet som fremgår av forordningen artikkel 57 og 58 for all behandling av personopplysninger.

Forordningen artikkel 77 regulerer adgangen til å inngi en klage til tilsynsmyndigheten. Denne bestemmelsen må suppleres av forvaltningslovens alminnelige regler, og departementet legger til grunn at artikkel 77 ikke endrer gjeldende rett. Artikkel 80 fastsetter særlige regler for representasjon, ved at parten kan la seg representere av en ideell organisasjon. Etter forvaltningsloven § 12 kan en part la seg representere av en ideell organisasjon, men bare dersom han

eller hun er medlem av organisasjonen. Forordningen stiller ikke krav om medlemskap. Artikkel 80 nr. 1 medfører dermed en utvidelse av hvem som kan representere klageren overfor Datatilsynet.

Datatilsynet leverer i dag årsrapport til Kongen. Kongen legger hvert år rapportene frem for Stortinget i en stortingsmelding. Departementet legger til grunn at en videreføring av denne praksisen er i samsvar med kravene i forordningen artikkel 59. Rapporten blir på denne måten gjort tilgjengelig for alle andre som ønsker å lese den. Rapporten blir også publisert på regjeringens nettsider, jf. bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 1.5.1. Datatilsynet kan dessuten gjøre årsrapporten tilgjengelig via de informasjons- og distribusjonskanaler tilsynet til enhver tid benytter i sin virksomhet. Departementet foreslår derfor at gjeldende bestemmelse videreføres.

Personopplysningsloven § 44 siste ledd gir hjemmel til å fastsette forskrifter om dekning av Datatilsynets utgifter ved kontroll, og § 47a fastsetter at et slikt krav er tvangsgrunnlag for utlegg. Det er foreløpig ikke gitt slik forskrift. Etter departementets syn vil det ligge innenfor det nasjonale handlingsrommet å fastsette regler om refusjon av utgifter til dekning av kontroller. Departementet foreslår derfor at gjeldende forskriftshjemmel videreføres, se lovutkastet § 17 tredje ledd.

19 Klage over Datatilsynets vedtak

19.1 Gjeldende rett

Personvernemnda er klageorgan for vedtak fattet av Datatilsynet, jf. personopplysningsloven § 43. Nemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underlagt Kongen og departementet.

Personvernemnda består av syv medlemmer med personlige varamedlemmer. Funksjonstiden for både faste medlemmer og varamedlemmer er fire år med mulighet for én gjenoppnevning. Leder og nestleder oppnevnes av Stortinget, mens de øvrige fem medlemmene oppnevnes av Kongen. Det følger av Ot.prp. nr. 92 (1998–99) punkt 13.3.5.2 side 92 at leder og nestleder bør ha juridisk utdanning på masternivå. For øvrig er det ikke stilt formelle kompetansekrav til medlemmene. Departementet har lagt vekt på at nemnda skal være bredt sammensatt, og det har vært lagt vekt på å sikre at den særlig har arbeidsrettslig, teknisk og medisinsk kompetanse i tillegg til personvernkompetanse.

19.2 Forordningen

Etter forordningen skal nasjonal rett fastsette at det skal være adgang til domstolsprøving av Datatilsynets vedtak, jf. artikkel 58 nr. 4 og 78. For øvrig står medlemsstatene fritt til å fastsette andre klageordninger så lenge disse er i samsvar med EUs charter.

19.3 Departementets vurderinger

19.3.1 Personvernnemndas myndighet

Personvernnemnda ble opprettet da 95-direktivet ble gjennomført i norsk rett. Formålet med opprettelsen var å flytte klagebehandlingen ut av departementet for å sikre tilsynsmyndighetens uavhengighet. Departementet foreslår å videreføre Personvernnemnda som klageorgan for Datatilsynets vedtak, jf. lovutkastet § 18.

Som i dag bør Personvernnemnda fortsatt behandle alle klager over vedtak fattet av den nasjonale tilsynsmyndigheten med to unntak. For det første er det i enkelte tilfeller fastsatt særlige klageordninger i særlov. Et eksempel på dette er klage over avslag på innsyn etter offentleglova, som etter offentleglova § 32 første ledd første punktum skal behandles av nærmeste overordnede forvaltningsorgan. Klager over Datatilsynets avslag på begjæring om innsyn etter offentleglova skal derfor fremdeles behandles av administrativt overordnet departement.

I saker som berører behandlingsansvarlige eller registrerte i flere EU-/EØS-land, skal klager behandles i samsvar med de ordninger forordningen etablerer for å sikre enhetlig etterlevelse av regelverket, jf. personvernforordningen artikkel 60 til 66. Dette medfører at tilsynsmyndigheten i det landet der den behandlingsansvarlige har sin hovedvirksomhet skal behandle en klage fra en registrert. Tilsynsmyndigheten som skal avgjøre saken omtales som den ledende tilsynsmyndigheten, men tilsynsmyndighetene i alle berørte land skal delta i saksbehandlingen. Dersom ikke alle berørte tilsynsmyndigheter blir enige, skal saken forelegges for Det europeiske personvernråd. En nærmere beskrivelse av denne ordningen fremgår av kapittel 22.

Etter departementets syn er det ikke hensiktsmessig at vedtak som er truffet av Datatilsynet etter prosedyren i forordningen artikkel 60 til 66 kan påklages til Personvernnemnda. I disse sakene vil det ha vært en bred internasjonal prosess i forkant, og forordningens saksbehandlingsregler passer i disse tilfellene ikke for en administrativ nasjonal overprøving. Det er også tvilsomt om en administrativ klageadgang i disse tilfellene vil være tillatt etter forordningen. Departementet foreslår derfor at slike vedtak ikke kan påklages til Personvernnemnda, se lovutkastet § 18 annet ledd. Den behandlingsansvarlige og den registrerte vil imidlertid ha full adgang til domstolsprøving av vedtaket.

I personopplysningsloven § 42 fjerde ledd siste punktum er det gitt en bestemmelse om at avgjørelser som Personvernnemnda fatter med hjemmel i personopplysningsloven §§ 27 og 28, det vil si om retting og sletting av personopplysninger, skal kunne påklages videre til Kongen dersom avgjørelsen gjelder personopplysninger som behandles for historiske formål. Bestemmelsen har ikke vært benyttet siden den ble vedtatt i 2000. Bestemmelsen reiser også spørsmål om Personvernnemndas uavhengighet, og departementet foreslår ikke å videreføre denne bestemmelsen.

19.3.2 Oppnevning av Personvernnemndas medlemmer

Etter personopplysningsloven er ansvaret for å oppnevne medlemmer av Personvernnemnda delt mellom Stortinget og Kongen. Denne delte oppnevningskompetansen har vist seg å skape praktiske utfordringer i arbeidet med å sette en sammen godt kvalifisert nemnd med tilstrekkelig kjønnsmessig og

geografisk spredning. Nemndas sammensetning for så vidt gjelder kjønn, bosted og kompetanse må sees under ett for alle medlemmene, noe som er krevende når oppnevningen er delt. Praksis hittil har vært at Stortinget utpeker leder og nestleder, hvoretter departementet legger deres valg til grunn når de øvrige kandidater skal utpekes. Dette legger stramme føringer for departementets arbeid med hensyn til kjønn og geografi, noe som kan tale for å legge oppnevning av alle medlemmer til ett organ. Departementet foreslår på denne bakgrunn ikke å videreføre den delte oppnevningen, slik at alle Personvernnemndas medlemmer med vararepresentanter, inkludert leder og nestleder, oppnevnes av Kongen, se lovutkastet § 18 tredje ledd.

Medlemmer til klageorganer som det kan være naturlig å sammenligne Personvernnemnda med, herunder Markedsrådet, Likestillings- og diskrimineringsnemnda og Utlendingsnemnda, oppnevnes alle av Kongen. Dette tilsier at nemndenes legitimitet og uavhengighet anses vel ivaretatt gjennom en slik ordning. Det bes om høringsinstansenes syn på forslaget.

Personvernnemnda har i dag syv medlemmer. Dette er en relativt stor klagenemnd. Samtidig gir det mulighet for en bredt sammensatt nemnd med god og variert kompetanse. Alle medlemmene har et personlig varamedlem som skal sikre at nemnda har den nødvendige kompetansen dersom det faste medlemmet ikke kan delta i behandlingen av en sak. Varamedlemmene er oppnevnt for samme fireårsperiode som de faste medlemmene.

Det er avgjørende at nemnda har god juridisk og personvern faglig kompetanse. Som klageorgan i et forvaltningssystem er det dessuten svært viktig at nemnda har god forvaltningsrettslig kompetanse. Dessuten vil det i mange sammenhenger være en fordel om nemnda har medisinsk og teknisk kompetanse. Departementet mener samtidig at en nemnd bestående av sju medlemmer kan være en unødig stor nemnd. Over tid kan det være krevende å finne tilstrekkelig mange personer som har interesse for personvern og samtidig annen nødvendig kompetanse, og tid til å påta seg oppgaven som medlem i Personvernnemnda. Dette vil være enklere å sikre dersom antallet nemndsmedlemmer reduseres noe. Til sammenlikning settes Likestillings- og diskrimineringsnemnda med fire medlemmer når de behandler saker, mens UNE kun er tre personer ved behandling av den enkelte sak.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om antallet medlemmer i nemnda bør reduseres til fem. Medlemmene bør fremdeles oppnevnes for fire år med mulighet for én gjenoppnevning, slik at maksimal total funksjonstid vil være åtte år. Det bør fremdeles oppnevnes personlige varamedlemmer. Det vises til lovutkastet § 18 tredje ledd.

20 Domstolsprøving

20.1 Oversikt

Forordningens bestemmelser om domstolsprøving regulerer tre situasjoner: (1) retten til rettslig overprøving av tilsynsmyndighetens vedtak, (2) retten for en registrert til å bringe den behandlingsansvarlige eller databehandleren inn for retten for brudd på forordningens regler og (3) retten for Datatilsynet til å bringe en sak inn for rettslig overprøving og til å delta i rettslige prosesser.

20.2 Gjeldende rett

Etter gjeldende rett kan vedtak fra Datatilsynet og Personvernemnda bringes inn for domstolene etter tvisteloven § 1-3. Det er også adgang for en registrert til å bringe en sak mot en behandlingsansvarlig eller databehandler direkte inn for domstolene etter samme bestemmelse. Tvisteloven § 1-4 første ledd gir foreninger og stiftelser rett til å reise søksmål i eget navn om forhold som ligger innenfor deres virkeområde dersom forutsetningene i § 1-3 er oppfylt. Etter annet ledd kan offentlige organer med oppgave å fremme særskilte interesser på tilsvarende måte reise søksmål for å ivareta disse.

20.3 Forordningen

Etter artikkel 58 nr. 4 skal landene sørge for at det nasjonale regelverket inneholder bestemmelser om effektive klageordninger og ivaretagelse av de registrertes rettssikkerhet.

Artikkel 78 nr. 1 gir enhver fysisk eller juridisk person rett til et effektivt rettsmiddel overfor et bindende vedtak som gjelder dem. En sak mot tilsynsmyndigheten skal anlegges i den stat der tilsynsmyndigheten er etablert. Dersom det gjelder en sak hvor vedtaket har blitt truffet etter en uttalelse eller en avgjørelse fra Personvernrådet, skal tilsynsmyndigheten fremlegge uttalelsen eller avgjørelsen for domstolen. Etter artikkel 78 nr. 2 skal enhver registrert ha rett til et effektivt rettsmiddel dersom den kompetente tilsynsmyndigheten ikke behandler en klage eller ikke underretter den registrerte innen tre måneder om utfallet av saken eller om behandlingsforløpet.

Forordningen artikkel 79 omhandler retten til et effektivt rettsmiddel overfor en behandlingsansvarlig eller databehandler. Det er der bestemt at saken skal bringes inn for domstolene i den staten der den behandlingsansvarlige eller databehandleren er etablert eller der den registrerte er bosatt. Dersom den behandlingsansvarlige eller databehandleren er en offentlig myndighet, og saken gjelder utøvelse av offentlig myndighet, kan saken bare behandles i den staten der den offentlige myndigheten er etablert.

Artikkel 80 nr. 1 fastsetter at en registrert kan la seg representere av en ideell organisasjon eller sammenslutning som tilfredsstillende vilkår overfor tilsynsmyndigheten og domstolene.

Artikkel 81 nr. 1 pålegger en domstol i en medlemsstat å informere en domstol i en annen medlemsstat dersom den har kunnskap om at det verserer en sak om samme saksgjenstand mot samme behandlingsansvarlig eller databehandler. Artikkel 81 nr. 2 åpner for at en domstol i disse tilfellene kan utsette saken. I henhold til artikkel 58 nr. 5 skal medlemsstatene fastsette i lov at tilsynsmyndigheten har myndighet til å opplyse rettshåndhevende myndigheter om overtredelser av forordningen. Der det er relevant, skal tilsynsmyndigheten videre ha myndighet til å innlede eller på annen måte opptre i rettssaker.

20.4 Departementets vurderinger

Forordningen fastsetter at det skal være adgang til rettslig prøving av Datatilsynets vedtak, jf. artikkel 78. Bestemmelsen vil gjelde som norsk lov ved at forordningen inkorporeres, men det må være opp til den enkelte stat å fastlegge de nærmere reglene for utøvelsen av denne rettigheten. Departementet legger til grunn at de

norske reglene om adgang til å prøve forvaltningsvedtak for domstolene oppfyller forordningens krav til et effektivt rettsmiddel overfor tilsynsmyndigheten.

I artikkel 79 kreves det at de registrerte skal kunne bringe en behandlingsansvarlig eller databehandler inn for domstolene dersom de mener at deres rettigheter er krenket. Også her må det være opp til den enkelte stat å fastlegge nærmere regler for utøvelsen av rettigheten. Etter departementets syn vil tvistelovens regler oppfylle kravet til et effektivt rettsmiddel.

Artikkel 80 nr. 1 fastsetter at en part kan la seg representere overfor tilsynsmyndighetene og domstolene av en ideell organisasjon eller sammenslutning som tilfredsstillende visse vilkår. Bestemmelsen kan anvendes direkte, men også denne må forstås slik at organisasjonen eller sammenslutningen må følge nasjonale prosessregler i utøvelsen av rettigheten.

Tvisteloven § 1-4 første ledd gir foreninger og stiftelser rett til å reise søksmål i eget navn. Tvisteloven § 3-3 fjerde ledd gir retten adgang til å oppnevne enhver skikket myndig person som prosessfullmektig. En organisasjon eller forening med oppgave å fremme personverninteresser vil videre kunne yte partshjelp etter tvisteloven § 15-7. Departementet legger til grunn at disse bestemmelsene er i tråd med forordningen artikkel 80 nr. 1 og foreslår ikke ytterligere nasjonale regler.

Etter artikkel 58 nr. 5 skal nasjonal rett fastsette at tilsynsmyndigheten skal ha adgang til å opplyse rettshåndhevende myndigheter om overtredelser av forordningen. Tilsynsmyndigheten skal også, der det er relevant, ha anledning til å delta i en rettslig prosess for å sikre etterlevelse av forordningens bestemmelser.

Tvisteloven § 1-4 gir Datatilsynet mulighet til å reise sivil sak for domstolene. Videre vil tvisteloven § 15-7 åpne for at Datatilsynet kan gi partshjelp. Departementet legger til grunn at disse reglene er tilstrekkelige til å oppfylle forordningen artikkel 58 nr. 5.

21 Datatilsynets og Personvernemndas taushetsplikt og tilgang til opplysninger

21.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 44 regulerer Datatilsynets og Personvernemndas tilgang til opplysninger og adgang til steder mv. De samme reglene gjelder for Personvernemnda som for Datatilsynet, som med hjemmel i § 44 første ledd kan kreve de opplysninger som trengs for at de kan gjennomføre sine oppgaver. Etter § 44 tredje ledd, jf. første og annet ledd, gjelder dette også taushetsbelagte opplysninger.

Personopplysningsloven § 45 fastsetter taushetsplikt for ansatte og andre som utfører tjenester for Datatilsynet eller Personvernemnda, ved at taushetsplikten i forvaltningsloven § 13 flg. gjelder tilsvarende. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om sikkerhetstiltak.

21.2 Forordningen

Forordningen artikkel 54 nr. 2 pålegger medlemmene av tilsynsmyndigheten taushetsplikt i samsvar med nasjonal rett om opplysninger de får kjennskap til i

arbeidet sitt. Taushetsplikten skal særlig omfatte fysiske personers varsling om overtredelser av forordningens bestemmelser.

Etter artikkel 58 nr. 1 bokstav a, e og f kan tilsynsmyndigheten kreve tilgang til alle opplysninger eller alle steder der opplysninger finnes når dette er nødvendig for utførelse av tilsynsmyndighetens oppgaver.

Etter artikkel 90 kan landene fastsette nasjonale regler om tilsynsmyndighetens tilgang til opplysninger underlagt lovbestemt taushetsplikt, dersom slike regler er nødvendige for å forene retten til personvern med bestemmelser om taushetsplikt. Eventuelle nasjonale regler skal kun omfatte tilgang til personopplysninger innhentet eller mottatt som ledd i en aktivitet omfattet av den lovbestemte taushetsplikten og skal meddeles Kommisjonen.

21.3 Departementets vurderinger

Etter forordningen artikkel 54 nr. 2 skal medlemsstatene fastsette regler om taushetsplikt for tilsynsmyndighetene. Det er også nødvendig å fastsette bestemmelser om taushetsplikt for Personvernemnda. Departementet foreslår å videreføre reglene i personopplysningsloven § 45.

Det følger av forordningen artikkel 54 nr. 2 siste punktum at taushetsplikten skal omfatte opplysninger fra private om varsling om brudd på personvernreglene. Etter offentleglova § 24 annet ledd kan det gjøres unntak fra innsynsrett i melding, tips eller liknende om lovbrudd fra private. Slike opplysninger kan det derfor nektes innsyn i. Det er likevel forskjell på adgangen til å unnta opplysninger fra offentlighet på den ene siden og ivaretagelse av taushetsplikten som beskrevet i forordningen artikkel 54 nr. 2 på den andre. For å ivareta hensynet til varslere slik forordningen forutsetter, foreslår departementet derfor å utvide taushetspliktsbestemmelsen til også å gjelde for opplysninger om varsling. Det vises til lovutkastet § 20 første ledd. Forvaltningslovens regler for unntak av taushetsplikt vil, på samme måte som i dag, komme til anvendelse.

Departementet foreslår ikke å videreføre bestemmelsen i personopplysningsloven § 44 første ledd for så vidt gjelder Datatilsynets tilgang til opplysninger, fordi denne tilgangen følger direkte av forordningen artikkel 58 nr. 1 bokstav a og e. For så vidt gjelder Personvernemndas tilgang til opplysninger, foreslår departementet å videreføre personopplysningsloven § 44 første ledd ved å la personvernforordningen artikkel 58 nr. 1 bokstav a og e gjelde tilsvarende for Personvernemnda, se lovutkastet § 19 annet ledd.

Datatilsynets rett til å kreve adgang til steder hvor det finnes personopplysninger og mv., jf. personopplysningsloven § 44 annet ledd, følger direkte av forordningen, jf. artikkel 58 nr. 1 bokstav f. Personopplysningsloven § 44 annet ledd foreslås derfor ikke videreført.

Departementet foreslår å videreføre regelen i personopplysningsloven § 44 tredje ledd om at tilgangen til opplysninger eller steder gjelder uten hinder av taushetsplikt, se lovutkastet § 19 første og annet ledd.

Bestemmelsene om tilgang til opplysninger må som i dag leses med de begrensninger som følger av forbudet mot selvinkriminering i den europeiske menneskerettskonvensjon. Datatilsynet vil dermed ha begrenset rett til å kreve opplysninger i saker om overtredelsesgebyr eller andre administrative sanksjoner.

Videre vil det foreligge begrensninger for bruk av tidligere innhentede opplysninger i disse sakene. Det vises til Prop. 62 L (2015–2016) side 134–139 om rekkevidden av forbudet mot selvinkriminering.

22 Europeisk tilsynssamarbeid og konsistensmekanismen

22.1 Innledning

Forordningen legger opp til et utvidet europeisk samarbeid og fastsetter til dels detaljerte regler for hvordan dette samarbeidet skal foregå. Det opprettes et Personvernråd hvor alle nasjonale tilsynsmyndigheter skal være representert ved lederen, og det legges opp til mekanismer som skal benyttes dersom en behandling av personopplysninger har virkninger i flere EU-stater.

22.2 Det europeiske personvernråd (EDPB)

I henhold til 95-direktivet er det opprettet en arbeidsgruppe bestående av representanter for EU-landenes nasjonale datatilsyn, den såkalte Artikkel 29-gruppen. Artikkel 29-gruppens hovedoppgave er å gi råd og informasjon til Kommisjonen, men den kan også utarbeide anbefalinger på eget initiativ. Det følger av tilpasningsteksten til 95-direktivet at EFTA-statenes tilsynsmyndigheter har rett til å delta i Artikkel 29-gruppen som observatør uten stemmerett. Datatilsynet deltar i gruppen på vegne av Norge.

Forordningen fastsetter at det skal opprettes et europeisk personvernråd, i den engelske versjonen kalt European Data Protection Board (i det følgende omtalt som EDPB), jf. artikkel 68 til 76. EDPB vil være et eget rettssubjekt og skal bestå av representanter fra de nasjonale tilsynsmyndigheter og EUs datatilsyn (EDPS). Kommisjonen skal ha rett til å delta i EDPBs møter uten stemmerett. EDPB skal assisteres av et sekretariat stilt til rådighet av EUs datatilsyn.

EDPB kan ses på som en videreføring av Artikkel 29-gruppen, men har fått vesentlig utvidede oppgaver. EDPB skal gi råd til Kommisjonen i personvernspørsmål, gi retningslinjer, anbefalinger og «best practices» til medlemsstatenes tilsynsmyndigheter og arbeide for effektivt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene. Uttalelser og retningslinjer fra EDPB er ikke bindende, men det er grunn til å anta at uttalelsene i praksis vil bli tillagt stor vekt. EDPB skal utarbeide en årlig rapport.

EDPB spiller også en sentral rolle i den såkalte konsistensmekanismen, og vil i den forbindelse også ha kompetanse til å treffe bindende avgjørelser. Konsistensmekanismen omtales nedenfor.

22.3 Kompetanse til og samarbeid mellom de nasjonale tilsynsmyndighetene

22.3.1 Gjeldende rett

Etter 95-direktivet har hver stats tilsynsmyndighet kompetanse til å utøve tilsyn og fatte vedtak overfor behandling av personopplysninger som skjer på eget territorium. Andre lands tilsynsmyndigheter kan anmode om at kompetent tilsynsmyndighet utøver sin myndighet, og det foreligger en plikt for tilsynsmyndighetene til å samarbeide, herunder utveksle nødvendig informasjon.

Personopplysningsloven § 45 annet ledd fastsetter at Datatilsynet og Personvernemnda kan utveksle opplysninger med utenlandske tilsynsmyndigheter uten hinder av taushetsplikten når det er nødvendig for å kunne treffe vedtak som et ledd i tilsynsvirksomheten.

22.3.2 Forordningen

Også etter forordningen er utgangspunktet at hver stats tilsynsmyndighet skal utøve den myndighet de er tillagt etter forordningen på eget territorium, jf. artikkel 55 nr. 1. Ved forordningen innføres samtidig en ordning der bedrifter som er etablert i flere EU-land, eller dersom de bare er etablert i ett EU-land men like fullt utøver grenseoverskridende behandling av personopplysninger, bare behøver å forholde seg til én tilsynsmyndighet (ettstedsmekanismen), jf. artikkel 56. Formålet med ordningen er å redusere administrative byrder for selskaper som opererer i flere EU-land, ved at de kan forholde seg til én tilsynsmyndighet.

Der en databehandler eller behandlingsansvarlig er etablert i flere medlemsland, eller utøver grensegrenseoverskridende behandling av personopplysninger, er hovedregelen at tilsynsmyndigheten i det landet der databehandleren eller behandlingsansvarlige har sin hovedvirksomhet har kompetanse til å føre tilsyn med virksomheten. Denne tilsynsmyndigheten kalles den ledende tilsynsmyndigheten. Det kan dermed oppstå situasjoner der det behandles personopplysninger i Norge, men der en utenlandsk tilsynsmyndighet har kompetanse til å føre tilsyn med behandlingen av personopplysningene. Det kan også oppstå situasjoner der Datatilsynet i Norge er kompetent til å føre tilsyn med behandling av personopplysninger som foretas i andre EØS-land.

Ordningen gjelder ikke for offentlige myndigheter eller for private hvor behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse, eller der behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i offentlighetens interesse eller utøve offentlig myndighet, jf. artikkel 55 nr. 2. Den gjelder i utgangspunktet heller ikke hvis behandlingen av personopplysninger bare skjer i én medlemsstat eller i vesentlig grad påvirker registrerte bare i en medlemsstat, jf. artikkel 56 nr. 2.

Forordningen kapittel VII avsnitt 1 har bestemmelser som regulerer samarbeid mellom tilsynsorganer. Artikkel 60 regulerer samarbeidet mellom den ledende tilsynsmyndigheten og andre tilsynsmyndigheter i saker der flere EØS-stater er berørt. Det fastsettes at den ledende tilsynsmyndigheten skal samarbeide med de andre berørte tilsynsmyndighetene og bestrebe seg på å oppnå enighet om et vedtak. Andre berørte tilsynsmyndigheter er forpliktet til å yte gjensidig bistand. Forordningen har detaljerte bestemmelser om foreleggelse av utkast til vedtak, inkludert tidsfrister. Når alle berørte tilsynsorganer er enige om et vedtak eller det ikke er kommet innsigelser innen fristen, treffer den ledende tilsynsmyndighet en beslutning og meddeler denne til den behandlingsansvarliges eller databehandlerens sentraladministrasjon, som plikter å gjennomføre de nødvendige tiltak for å overholde beslutningen i alle medlemsstater de har virksomhet. Beslutningen skal også meddeles de berørte tilsynsmyndighetene, som blir bundet av beslutningen, og til EDPB. Tilsynsmyndigheten i den stat der klagen er inngitt, meddeler beslutningen til klageren. Det er gitt egne regler om beslutningsmyndighet og meddelelse i de tilfellene en klage helt eller delvis skal avvises.

Dersom den ledende tilsynsmyndigheten ikke etterkommer en innsigelse fra en annen tilsynsmyndighet, skal saken legges frem for EDPB gjennom konsistensmekanismen, jf. under i punkt 22.4.

Artikkel 61 regulerer plikten til å yte gjensidig bistand mellom nasjonale tilsynsmyndigheter og gir anvisning på hvilke prosedyrer og frister som gjelder. Alle tilsynsmyndigheter er forpliktet til å yte gjensidig bistand etter anmodning, med mindre de ikke har kompetanse til å gjennomføre de tiltak de er bedt om å iverksette eller å etterkomme anmodningen vil være i strid med forordningen, EU-lovgivningen eller nasjonal rett. Dersom en tilsynsmyndighet ikke underretter den anmodende tilsynsmyndighet om resultatene eller tiltakene som er truffet for å besvare anmodningen innen en måned, kan den anmodende tilsynsmyndighet iverksette midlertidige tiltak på sitt territorium, og saken skal forelegges EDPB for en bindende avgjørelse.

Artikkel 62 gir regler for felles aktiviteter, herunder felles undersøkelser og felles håndhevingstiltak. Artikkelen fastsetter bestemmelser om rett til deltakelse, de forskjellige tilsynsmyndighetenes kompetanse og erstatningsansvar. Dersom en behandlingsansvarlig eller databehandler har virksomhet i flere stater eller virksomheten i vesentlig grad berører et betydelig antall registrerte i flere medlemsstater, skal tilsynsmyndighetene i alle berørte medlemsstater ha rett til å delta. Hvilken myndighet som kan utøves av deltakerne i aktivitetene avgjøres av vertsstatens lovgivning.

Forordningen artikkel 62 nr. 3 åpner for at et lands tilsynsmyndighet (vertslandet), i samsvar med bestemmelser i nasjonal rett, og med godkjenning fra et annet land (avgiverlandet), kan gi myndighet, herunder undersøkelseskompetanse, til medlemmer eller ansatte i andre lands tilsynsmyndighet til utførelse av felles oppgaver. De ansatte fra avgiverlandet skal i disse tilfellene i utgangspunktet være underlagt lovgivningen i vertslandet, men forordningen åpner for at vertslandet kan tillate at ansatte ved avgiverlandets tilsynsmyndighet skal kunne utøve sine undersøkelsesoppgaver i samsvar med avgiverlandets rett. Dette skal i så fall skje under veiledning og tilstedeværelse av representanter for vertslandets tilsynsmyndighet.

22.4 Konsistensmekanismen

For å bidra til en ensartet anvendelse av forordningen er det opprettet en konsistensmekanisme hvor EDPB er gitt en sentral rolle, jf. artikkel 64 til 67.

Artikkel 64 pålegger nasjonale tilsynsmyndigheter å forelegge visse typer tiltak for EDPB. Blant annet skal vedtak med lister over hvilke behandlingsaktiviteter som omfattes av kravet om personvernkonsekvensutredning, godkjenning av kriterier for akkreditering, godkjenning av avtalevilkår for overføring av opplysninger til tredjestater og godkjenning av konsernregler forelegges EDPB. I tillegg kan Kommisjonen og nasjonale tilsynsmyndigheter anmode om uttalelse ved spørsmål av allmenn interesse og saker som har ringvirkninger i mer enn én medlemsstat. EDPB må behandle saken innen visse frister. I perioden saken behandles i EDPB kan ikke de nasjonale tilsynsmyndigheter treffe vedtak i saken. Uttalelsen fra EDPB er i utgangspunktet ikke bindende, men de nasjonale tilsynsmyndigheter er pålagt å ta størst mulig hensyn til uttalelsen. De nasjonale tilsynsmyndighetene er dessuten pålagt å informere EDPB dersom de ikke følger uttalelsen og EDPB vil da ha anledning til å treffe bindende avgjørelse i saken.

Artikkel 65 fastsetter at EDPB skal kunne fatte avgjørelser dersom en ledende nasjonal tilsynsmyndighet ikke følger en innsigelse fra en annen berørt nasjonal tilsynsmyndighet, dersom det er uenighet om hvilken nasjonal tilsynsmyndighet som har kompetanse til å behandle saken, eller dersom en nasjonal tilsynsmyndighet ikke anmoder om eller ikke følger en uttalelse gitt i medhold av artikkel 64. Det fastsettes også saksbehandlingsregler, inkludert tidsfrister for behandling av disse sakene. De nasjonale tilsynsmyndighetene kan ikke fatte avgjørelser i disse sakene mens saken er til behandling i EDPB, og avgjørelsene er bindende for de nasjonale tilsynsmyndighetene.

I artikkel 66 gis det anvisning på en hasteprosedyre, dersom det anses å være et akutt behov for å treffe tiltak. I disse tilfellene kan den nasjonale tilsynsmyndigheten treffe midlertidig vedtak og også anmode om at EDPB treffer en hastebeslutning i saken.

22.5 Departementets vurdering

Departementet anser det som en fordel at det er opprettet mekanismer for samarbeid mellom tilsynsmyndighetene for å bidra til en ensartet praksis i hele EU/EØS. Det er viktig at det norske Datatilsynet får delta i mekanismen, og norske myndigheter vil arbeide for en tilpasningstekst til forordningen som sikrer dette.

For at samarbeidsmekanismen skal bli effektiv, er det viktig at Datatilsynet får anledning til å samarbeide med tilsynsmyndighetene i andre land uten hinder av taushetsplikten. Departementet vil derfor foreslå å videreføre personopplysningsloven § 45 annet ledd som fastslår at Datatilsynet og Personvernemnda kan gi opplysninger til utenlandske tilsynsmyndigheter uten hinder av taushetsplikten når dette er nødvendig for å kunne treffe vedtak som ledd i tilsynsvirksomheten, se lovtkastet § 20 annet ledd.

Departementet finner ikke grunn til å fastsette regler for at andre lands tilsynsmyndigheter kan utøve myndighet på norsk territorium etter artikkel 62 nr. 3 nå. Det anses som tilstrekkelig at ansatte fra andre lands tilsynsmyndigheter kan være til stede ved tilsynsaktiviteter sammen med det norske Datatilsynet, men uten å ha myndighet på norsk territorium. Etter departementet vurdering vil det når forordningen har vært i kraft noen tid og man har fått erfaring med hvordan samarbeidsmekanismene fungerer, foreligge et bedre grunnlag for å vurdere behovet for regler om overføring av myndighet til representanter for utenlandske tilsynsmyndigheter.

23 Overtredelsesgebyr

23.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 46 har bestemmelser om overtredelsesgebyr. Datatilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr for overtredelser av personopplysningsloven eller forskriften med et beløp inntil ti ganger folketrygdens grunnbeløp. 1. mai 2016 tilsvarte dette et maksimumsbeløp på 925 760 kroner. Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ikke ilegges overtredelsesgebyr dersom overtredelsen skyldes forhold utenfor foretakets kontroll.

Personopplysningsloven § 46 annet ledd angir momenter det skal legges vekt på i vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyrets størrelse. Det skal legges vekt på er overtredelsens alvor, graden av skyld, om overtredelsen kunne vært forebygget, om overtredelsen er begått for å fremme overtrederens interesser, om overtrederen har eller kunne oppnådd fordeler, om det foreligger gjentakelse, om det er ilagt andre reaksjoner som følge av overtredelsen og overtrederens økonomiske evne.

Tredje ledd fastsetter at oppfyllelsesfristen er fire uker fra vedtaket om overtredelsesgebyr er endelig. I motsetning til hovedregelen ved domstolsprøving av forvaltningsvedtak kan domstolene prøve alle sider av saken.

Ved lov 27. mai 2016 nr. 15 ble det vedtatt nye bestemmelser om administrative sanksjoner i forvaltningsloven, jf. §§ 43 til 50. Loven trer i kraft 1. juli 2017. Reglene gjelder for administrative sanksjoner som anses som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjon. Bestemmelsene gir ikke selv hjemmel for overtredelsesgebyr eller andre administrative sanksjoner, men gir enkelte felles regler når særlovgivningen fastsetter slik hjemmel. Blant annet gis det regler om hvilke momenter som kan tillegges vekt i vurderingen av om det skal gis overtredelsesgebyr og utmålingen, jf. §§ 44 og 46, samordning av sanksjoner i de tilfellene lovgivningen åpner både for straff og administrative sanksjoner, plikt til å orientere om taushetsrett mv., plikt til å underrette om sakens utfall og domstolens kompetanse ved prøving av vedtak om administrative sanksjoner.

23.2 Forordningen

Forordningen artikkel 83 regulerer overtredelsesgebyr. Artikkel 83 nr. 1 fastslår at de nasjonale tilsynsmyndigheter skal sikre at overtredelsesgebyr i den enkelte sak skal være virkningsfulle, stå i forhold til overtredelsen og virke avskrekkende.

Artikkel 83 nr. 2 angir momenter det skal legges vekt på i vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyrets størrelse. Det skal legges vekt på karakteren, alvorlighetsgraden og varigheten av overtredelsen, om overtredelsen er begått forsettlig eller uaktsomt, eventuelle tiltak som er truffet for å begrense skaden, graden av ansvar under hensyntagen til de tekniske og organisatoriske tiltak som er gjennomført, eventuelle tidligere relevante overtredelser, graden av samarbeid med tilsynsmyndigheten, hvilke kategorier av personopplysninger som påvirkes av overtredelsen, på hvilken måte tilsynsmyndigheten fikk kjennskap til overtredelsen, om tidligere advarsler, irettesettelser eller pålegg fra tilsynsmyndigheten i samme sakskompleks er fulgt og om godkjente atferdsregler eller godkjente sertifiseringsmekanismer er overholdt. Det fremgår at opplistingen ikke er uttømmende og at det også kan legges vekt på andre momenter, herunder om overtrederen har hatt økonomiske fordeler ved overtredelsen.

Artikkel 83 nr. 4 fastslår at overtredelser av behandlingsansvarlig og databehandlers forpliktelser etter forordningen artikkel 8 (barns samtykke), artikkel 11 (behandling som ikke krever identifikasjon), artikkel 25 til 39 om deres generelle forpliktelser, personopplysningssikkerhet, personvernkonsekvensvurdering og personvernrådgiver samt artikkel 42 og 43 om sertifisering skal sanksjoneres med et gebyr opptil 10 millioner euro, eller hvis det er tale om foretak, opptil 2 % av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår hvis denne er høyere. Det samme gjelder for sertifiseringsorganets overtredelser av artikkel 42 og 43 og, dersom det er

opprettet et eget tilsynsorgan for å kontrollere overholdelse av atferdsnormer, for dette organets overtredelse av artikkel 41 nr. 4 om tiltak for å sikre at behandlingsansvarlig eller databehandler overholder atferdsnormene.

Ved overtredelse av artikkel 5, 6, 7 og 9 om de grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger, artikkel 12 til 22 om de registrertes rettigheter eller artikkel 44 til 49 om overføring av personopplysninger til en mottager i en tredjestat, kan det ilegges et overtredelsesgebyr på opptil 20 millioner euro, eller hvis det er et foretak, opp til 4 % av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår hvis denne er høyere. Det samme gjelder for overtredelse av nasjonale regler gitt i medhold av forordningen kapittel IX om særlige behandlingssituasjoner, og dersom en behandlingsansvarlig eller databehandler ikke overholder et pålegg fra tilsynsmyndigheten gitt i medhold av artikkel 58 nr. 2 eller ikke gir tilgang etter artikkel 58 nr. 3.

Dersom det gis overtredelsesgebyr for flere overtredelser, skal overtredelsesgebyret ikke overstige maksimumsbeløpet for den mest alvorlige overtredelsen, artikkel 83 nr. 3.

Forordningen overlater til medlemsstatene å fastsette om overtredelsesgebyr skal kunne ilegges offentlige myndigheter og organer, jf. artikkel 83 nr. 7. Det overlates også til nasjonal rett å fastsette prosessuelle rettigheter, herunder effektive rettsmidler og rett til en rettferdig rettergang, jf. 83 nr. 8.

23.3 Departementets vurderinger

23.3.1 Innledning

Som nevnt over gir personopplysningsloven hjemmel for Datatilsynet til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på personopplysningsloven og forskriften. Den største endringen med forordningens bestemmelser om overtredelsesgebyr er at maksimumsbeløpet heves betraktelig. Mens dagens lov har en øvre grense på 10 G, fastsetter forordningen en øvre grense på 20 millioner euro, eller hvis det gjelder foretak, 4 % av den samlede globale årsomsetningen i forutgående regnskapsår hvis denne er høyere.

Dette reiser spørsmål om overtredelsesgebyret anses som straff etter Grunnloven § 96.

Det er ikke tvilsomt at forordningens bestemmelser om administrative bøter har et pønalt formål. Dette er imidlertid ikke tilstrekkelig til å klassifisere gebyret som straff etter Grunnloven § 96, jf. Rt. 2014 s. 620 avsnitt 53, hvor Høyesterett uttaler at «... en reaksjons straffformål ikke i seg selv [er] nok til å bringe Grunnloven § 96 til anvendelse».

Et tungtveiende moment i vurderingen av om gebyret skal anses som straff er hvordan lovgiver har klassifisert reaksjonen, selv om Grunnloven § 96 har en kjerne som også lovgiver må respektere.

Administrative sanksjoner har lang tradisjon i Norge og det er hjemler for å ilegge slike gebyrer i en lang rekke lover. Forordningens krav om overtredelsesgebyr skiller seg ikke vesentlig fra personopplysningslovens regler om overtredelsesgebyr, og departementet legger til grunn at beløpets størrelse alene ikke kan gi grunnlag for å klassifisere gebyret som straff i henhold til Grunnloven

§ 96. Det vises i denne sammenheng også til at det legges opp til sterke rettssikkerhetsgarantier, herunder til at domstolene kan prøve alle sider av saken, også forvaltningens skjønnsutøvelse.

Departementet finner det likevel ikke tvilsomt at overtredelsesgebyret er omfattet av straffebegrepet i den europeiske menneskerettskonvensjon og dermed av rettssikkerhetsgarantiene konvensjonen fastsetter. Det vises til Prop. 62 L (2015–2016) om endringer i forvaltningsloven mv. punkt 4.3 side 28 for en beskrivelse av disse.

23.3.2 Hvilke lovbrudd skal kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr?

Som nevnt over inneholder gjeldende personopplysningslov § 46 en hjemmel for Datatilsynet til å ilegge overtredelsesgebyr. Datatilsynet har mulighet til å ilegge overtredelsesgebyr for enhver overtredelse av loven eller forskriften. I praksis har Datatilsynet ilagt overtredelsesgebyr ved grove overtredelser av personopplysningsloven, for eksempel der det er behandlet personopplysninger uten hjemmel eller ved grove mangler på informasjonssikkerheten, internkontroll og rutiner.

I forordningen artikkel 83 gis Datatilsynet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr for overtredelse av de fleste materielle bestemmelsene i forordningen som gjelder behandling av personopplysninger. Unntaket er artikkel 10 om behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser, og artikkel 24 som pålegger den behandlingsansvarlige en generell plikt til å gjennomføre egnede tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningen.

Datatilsynet har flere ganger ilagt overtredelsesgebyr for overtredelse av personopplysningsloven § 14 om internkontroll. Det vises i denne sammenheng til Datatilsynets vedtak mot enkelte kommuner og mot Justisdepartementet 30. april 2015. Forordningens parallell til personopplysningsloven § 14 er artikkel 24, som blant annet pålegger den behandlingsansvarlige en generell plikt til å utarbeide tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre og påvise at behandlingen utføres i samsvar med forordningens bestemmelser. Artikkel 25 og 32 fastsetter en plikt til å utarbeide slike tekniske og organisatoriske tiltak. Disse bestemmelsene er mer presise, men har ikke samme rekkevidde.

Artikkel 10 gir regler om behandling av personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser eller tilknyttede sikkerhetstiltak, og fastsetter at slik behandling bare kan utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom det er tillatt i henhold til EU-lovgivning eller nasjonal rett.

Det kan reises spørsmål ved om forordningen åpner for at nasjonal rett kan gi hjemmel for å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på forordningen artikkel 10 og 24.

Artikkel 83 gir ikke nasjonalt handlingsrom til å utelate visse bestemmelser fra overtredelsesgebyr. Det følger imidlertid av artikkel 84 at medlemsstatene har adgang til å fastsette andre sanksjoner for overtredelse av bestemmelser som ikke er underlagt overtredelsesgebyr etter artikkel 83.

Uttrykket «andre sanksjoner» (departementets utheving) peker mot at nasjonal rett ikke kan hjemle overtredelsesgebyr i andre tilfeller enn de som er nevnt i artikkel

83. Artikkel 83 kan også tolkes slik at oppregningen av artikler det kan ilegges overtredelsesgebyr for, er uttømmende. På den andre siden er formålet med artikkel 84 å sikre at overtredelse av bestemmelser som medlemsstatene mener skal sanksjoneres, blir sanksjonert, og at medlemsstatene står fritt til å velge hvilken sanksjon som er passende. Dette taler for at nasjonal rett kan utvide adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr til andre artikler enn de som er nevnt i artikkel 83. Det vises i denne sammenheng til at det svenske utvalget foreslår at brudd på artikkel 10 skal kunne medføre overtredelsesgebyr, jf. SOU 2017:39 side 294.

Departementet legger til grunn at forordningen åpner for at overtredelse av også andre artikler kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr, og foreslår på denne bakgrunn at artikkel 10 og 24 kan sanksjoneres med overtredelsesgebyr og at artikkel 83 nr. 4 gis tilsvarende anvendelse, se lovutkastet § 21 første ledd. Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget.

23.3.3 Overtredelsesgebyr ved overtredelse av særlovgivningen

Som nevnt over i kapittel 18 legger departementet til grunn at Datatilsynet som hovedregel vil kunne føre tilsyn med all behandling av personopplysninger som omfattes av virkeområdet til personvernforordningen og forslaget til ny personopplysningslov. Dette innebærer at Datatilsynet også kan føre tilsyn med overholdelsen av bestemmelser i særlovgivning som spesifiserer eller utfyller forordningens generelle regler om behandlingen. Kompetansen til å ilegge overtredelsesgebyr etter forordningen artikkel 83 knytter seg likevel bare til forordningens regler. Det betyr at Datatilsynet ikke kan benytte artikkel 83 til å ilegge overtredelsesgebyr direkte for brudd på bestemmelser i særlovgivning. Unntaket er nasjonale bestemmelser gitt med grunnlag i kapittel IX, for eksempel om behandling i arbeidsforhold, som kan sanksjoneres direkte med grunnlag i artikkel 83 nr. 5 bokstav d.

Annen særlovgivning om behandling av personopplysninger enn den nevnt i artikkel 83 nr. 5 bokstav d, kan likevel som utgangspunkt ikke anses å erstatte forordningens regler, men bare å utfylle og presisere forordningen eller utgjøre et supplerende rettsgrunnlag for behandlingen der dette er påkrevd, se over i kapittel 7 (om artikkel 6) og kapittel 8 (om artikkel 9). Dette innebærer at behandlinger som er i strid med bestemmelser i særlovgivning, i mange tilfeller også vil være overtredelser av bestemmelser i forordningen. Etter en konkret vurdering vil det for eksempel kunne fastslås at det ikke foreligger behandlingsgrunnlag eller at behandlingen ikke har skjedd i samsvar med kravene i artikkel 5 nr. 1, slik disse er presisert i særlovgivningen i tilknytning til bestemmelser som utgjør supplerende behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 3. Når også forordningen er overtrådt, kan Datatilsynet ilegge overtredelsesgebyr etter artikkel 83.

Etter departementets vurdering vil det på denne bakgrunn ofte være unødvendig å gi hjemmel for overtredelsesgebyr i særlover som har bestemmelser om behandling av personopplysninger. Dersom det anses hensiktsmessig eller nødvendig at særlovgivningen skal kunne sanksjoneres direkte, er det imidlertid adgang til å fastsette i særlovgivningen at forordningen artikkel 83 skal gjelde tilsvarende for overtredelser av lovens bestemmelser.

23.3.4 Skal Datatilsynet kunne ilegge offentlige myndigheter overtredelsesgebyr?

Forordningen artikkel 83 nr. 7 overlater til nasjonal rett å fastsette regler for ileggelse av overtredelsesgebyr overfor offentlige myndigheter og organer. Personopplysningsloven har ingen særregler for ileggelse av overtredelsesgebyr overfor offentlige myndigheter eller organer og Datatilsynet har flere ganger ilagt statlige og kommunale myndigheter overtredelsesgebyr. Etter departementets syn bør gjeldende rettstilstand videreføres, se lovutkastet § 21 annet ledd.

23.3.5 Saksbehandlingsregler ved ileggelse av overtredelsesgebyr

Forordningen overlater til nasjonal rett å fastsette saksbehandlingsregler for ileggelse av overtredelsesgebyr. Etter gjeldende rett gjelder forvaltningslovens regler om enkeltvedtak med de tilpasninger som er gitt i personopplysningsloven. I og med at gebyret anses som straff etter EMK, må reglene tolkes i lys av de krav EMK stiller til saksbehandlingen i straffesaker. Det vises til Prop. 62 L (2015–2016) om endringer i forvaltningsloven mv. punkt 4.3 side 28, der det gis en nærmere beskrivelse av EMKs krav til saksbehandlingen i slike saker.

Som nevnt over ble det ved lov 27. mai 2016 nr. 15 innført et nytt kapittel IX i forvaltningsloven om administrative sanksjoner. Samtidig ble det vedtatt endringer i straffeprosessloven som regulerer forholdet når en overtredelse både kan straffes og være gjenstand for en administrativ sanksjon, og i tvangsfullbyrdelsesloven som regulerer adgang til å ta utlegg og tvangsdekning.

Dersom det fastsettes regler i særlovgivningen, vil disse gå foran. Det er imidlertid forutsatt i forarbeidene til endringsloven at det ikke bør fastsettes særregler for administrative sanksjoner som fraviker forvaltningslovens regler med mindre det foreligger særlige grunner for dette.

I forvaltningsloven §§ 44 og 46 gis det anvisning på hvilke momenter det kan legges vekt på i vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr og ved utmålingen av gebyret. Mens § 44 tredje ledd gjelder utmålingen av gebyrets størrelse mot fysiske personer, gjelder § 46 annet ledd utmåling av gebyrets størrelse når overtredelsesgebyr ilegges foretak. Begge bestemmelsene er «kan»-bestemmelser, det vil si at forvaltningsorganet ikke har plikt til å legge vekt på disse momentene. Listen er heller ikke uttømmende.

Forordningen artikkel 83 nr. 2 fastsetter en momentliste som tilsynsmyndigheten skal ta i betraktning. Tilsynsmyndigheten har altså en plikt til å vurdere disse momentene. Imidlertid er heller ikke denne listen uttømmende, slik at det er anledning til å vektlegge andre momenter enn de som er oppregnet. Momentene i forordningen artikkel 83 og forvaltningsloven §§ 44 og 46 er til dels overlappende. Forvaltningsloven angir imidlertid at det kan legges vekt på økonomisk evne og, når det gjelder foretak, om det blir ilagt andre reaksjoner overfor foretaket eller noen som har handlet på vegne av foretaket. Forordningen tillater at det også legges vekt på slike momenter, jf. artikkel 83 nr. 2 bokstav k, og departementet foreslår derfor ikke å fravike forvaltningslovens bestemmelser på dette punktet.

Personopplysningsloven § 46 tredje ledd fastsetter at oppfyllelsesfristen er fire uker etter at vedtaket om overtredelsesgebyr er endelig. I henhold til forvaltningsloven § 44 femte ledd er oppfyllelsesfristen fire uker etter at vedtaket ble truffet, riktignok slik at lengre frist kan fastsettes i vedtaket eller senere.

Spørsmålet om hvilket tidspunkt oppfyllelsesfristen skal regnes fra, er grundig vurdert i forarbeidene, se Prop. 62 L (2015–2016) punkt 13.5 side 87–88 og punkt 23.5 side 146–147. Det fastslås at EMK artikkel 6 nr. 1 og 2 i enkelte tilfeller kan gi krav på utsatt iverksettelse, men at adgangen til å begjære oppsettende virkning etter forvaltningsloven § 42, reglene om midlertidig forføyning i tvisteloven kapittel 34 og adgangen til å fremme innsigelser under tvangsfullbyrdelse etter tvangsfullbyrdelseslovens regler om tvangsinndrivelse gir den nødvendige adgangen til å utsette iverksettelsen i de tilfeller dette er nødvendig etter EMK. Samtidig påpekes det at ved sanksjoner som har et rent individual- og allmennpreventivt formål, vil den preventive effekten av sanksjonen i hovedsak bestå også om sanksjonen først iverksettes etter endelig vedtak.

Bestemmelsen om overtredelsesgebyr har et pønalt formål, og departementet er ikke kjent med at bestemmelsen slik den lyder i dag har skapt problemer for inndrivelsen av overtredelsesgebyr, eller at saker er blitt urettmessig trenert. Departementet foreslår derfor å videreføre personopplysningsloven § 46, se lovtkastet § 22 første ledd.

23.3.6 Domstolsprøving og inndrivning av overtredelsesgebyr

Tradisjonelt har domstolene begrenset prøvelsesmyndighet ved prøving av forvaltningsvedtak. Domstolene kan prøve det faktiske grunnlaget for avgjørelsen, rettsanvendelsen, saksbehandlingen og hvorvidt forvaltningens utøvelse av det frie skjønn er innenfor hjemmelsloven og myndighetsmisbrukslæren. For forvaltningsvedtak med et pønalt formål er det imidlertid lagt til grunn at domstolene skal kunne prøve alle sider av saken, jf. også personopplysningsloven § 46 tredje ledd. Det samme gjelder etter forvaltningsloven § 50. Departementet foreslår ingen endringer i domstolenes prøvelsesadgang.

Selv om domstolene kan prøve alle sider av saken, følger det ikke automatisk at domstolene kan avsi dom for hva vedtaket skal gå ut på (realitetsdom). Hovedregelen er derimot at domstolene kun avsier dom om gyldigheten av vedtaket, og at forvaltningsorganet deretter må treffe nytt vedtak i saken.

Når retten først kan prøve alle sider av saken, kan det fremstå som en unødvendig forsinkelse at Datatilsynet skal måtte treffe et nytt vedtak. Den vedtaket gjelder, vil normalt ha et ønske om at saken avgjøres så raskt som mulig. I enkelte lovbestemmelser om overtredelsesgebyr, se for eksempel akvakulturloven § 30 femte ledd annet punktum, fastsettes det at retten kan avsi dom for realitet i saken dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

Departementet foreslår at en lignende bestemmelse tas inn i personopplysningsloven, se lovtkastet § 22 annet ledd. Bestemmelsen vil gi domstolen en adgang, men ikke en plikt, til å avsi dom for realiteten i saken.

Personopplysningsloven § 47a fastsetter at overtredelsesgebyr etter loven § 46 er tvangsgrunnlag for utlegg. Ved lov 27. mai 2016 nr. 15 ble det vedtatt endringer i tvangsfullbyrdelsesloven som fastslår det samme. Bestemmelsene i tvangsfullbyrdelsesloven vil gjelde også for overtredelsesgebyr etter personopplysningsloven, og det er dermed ikke behov for særregulering.

23.3.7 Foreldelse

Verken personopplysningsloven eller forordningen har regler om foreldelse av adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr. Dette er heller ikke regulert i forvaltningslovens regler om administrative sanksjoner. I Prop. 62 L (2015–2016) kapittel 29 side 171 uttaler departementet at foreldelsesfrister er rettssikkerhetsgarantier, og viser i den sammenheng til straffelovens bestemmelser om foreldelse. Også akvakulturloven § 30 sjette ledd og konkurranseloven § 29 fjerde ledd har bestemmelser om foreldelse av adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det bør innføres en foreldelsesfrist for adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr og hvor lang denne i så tilfelle bør være.

Når det gjelder foreldelse av selve overtredelsesgebyret, følger dette de alminnelige reglene i foreldelsesloven, og det anses ikke nødvendig med egne regler om dette.

24 Administrativ inndragning

24.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven åpner ikke for administrativ inndragning i dag.

24.2 Forordningen

Forordningen har ingen bestemmelser om administrativ inndragning, men artikkel 58 nr. 6 åpner for at tilsynsmyndighetene kan få utvidet kompetanse, herunder rett til å ilegge administrative reaksjoner.

24.3 Departementets vurdering

Departementet ønsker høringsinstansenes syn på om Datatilsynet bør gis adgang til administrativ inndragning.

Som det fremgår av Prop. 62 L (2015–2016) punkt 32.4.2 side 184–186 taler gode grunner for at et forvaltningsorgan gis myndighet til administrativ inndragning når det har adgang til å ilegge overtredelsesgebyr. Det vises også til drøftelsen i NOU 2003:15 Fra bot til bedring punkt 13.7 side 228–232. Dette vil gi Datatilsynet et mer helhetlig reaksjonsregime og gjøre behovet for straffesanksjonering mindre. Forutsetningen må være at det oppstilles tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier.

En administrativ inndragning kan enten gjelde inndragning av utbytte av overtredelsen eller inndragning av gjenstand som har vært brukt ved overtredelsen, er produsert ved overtredelsen eller har vært gjenstand for overtredelsen.

Etter departementets syn er det mindre grunn til å gi Datatilsynet hjemmel for inndragning av utbytte. Det vil ofte være vanskelig å anslå hvilken økonomisk fordel en virksomhet har hatt ved overtredelse av personopplysningsloven. I tillegg vil Datatilsynet ha anledning til å ilegge overtredelsesgebyr og i den sammenheng legge vekt på hvilken økonomisk fordel virksomheten har hatt av overtredelsen.

Departementet vurderer imidlertid om Datatilsynet skal gis hjemmel til å inndra gjenstander som har vært brukt ved overtredelsen, eller er produsert ved eller har

vært gjenstand for overtredelsen, og ber om høringsinstansenes syn på dette. En slik bestemmelse vil for eksempel kunne brukes til å inndra kameraovervåkingsutstyr.

Inndragning regnes ikke som straff etter Grunnloven § 96, og det er tvil om inndragning alltid vil være straff etter EMK, da inndragning både kan ha et pønalt formål og et preventivt formål for å forhindre videre overtredelser. Departementet mener uansett at inndragning av gjenstander er såpass inngripende at dersom det innføres en hjemmel for Datatilsynet til å foreta administrativ inndragning, må det også fastsettes tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier. Et vedtak om inndragning bør derfor kunne prøves fullt ut av domstolene og bør ikke kunne tvangsfullbyrdes før vedtaket er endelig. En eventuell lovbestemmelse om administrativ inndragning av gjenstander bør bygge på straffelovens bestemmelser om inndragning.

25 Straffebestemmelser

25.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 48 fastsetter at forsettlig eller grovt uaktsomme overtredelser av angitte paragrafer i loven kan straffes med bøter eller fengsel inntil ett år.

25.2 Forordningen

Artikkel 84 overlater til nasjonal rett å fastsette straffebestemmelser.

25.3 Departementets vurdering

Departementet vil reise spørsmål om straffebestemmelsen i personopplysningsloven bør oppheves. Det samme bør da gjelde for straffebestemmelser i særlovgivningen som bygger på forordningen.

Forordningen artikkel 83, som er omtalt over, gir Datatilsynet kompetanse til å ilegge gebyr for overtredelse av forordningens materielle bestemmelser. Gebyrene Datatilsynet har anledning til å ilegge er svært mye høyere enn i dag. Departementet vises også til vurderingen over av om Datatilsynet skal få adgang til administrativ inndragning. Departementet legger til grunn at dette sanksjonsregimet vil ha den nødvendige avskrekkende effekt, og at en straffetrussel dermed ikke vil ha ytterligere allmennpreventiv eller individualpreventiv effekt. Det vises også til at det i SOU 2017:39 punkt 18.6.4 side 294–297 foreslås å oppheve straffesanksjonering av overtredelse av personvernforordningen.

Departementet viser videre til at enkelte overtredelser av personopplysningsloven også vil kunne være overtredelser av bestemmelser i straffeloven, for eksempel straffeloven § 266 om hensynsløs atferd, § 266a om alvorlig personforfølgelse, § 267 om krenkelse av privatlivets fred og §§ 209 til 211 om brudd på taushetsplikt. Det vises videre til at mange av forordningens bestemmelser er svært skjønnspregede og dermed lite egnet for straffsanksjonering.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på at brudd på personopplysningsloven ikke skal kunne medføre straff. Dersom en høringsinstans mener straffehjemmelen bør videreføres, ber departementet om innspill på hvilke overtredelser som skal være straffbare, og om en straffebestemmelse eventuelt kan gjøres mer generell og plasseres i straffeloven.

26 Tvangsmulkt

26.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 47 kan Datatilsynet fastsette en tvangsmulkt ved pålegg etter lovens § 12 (pålegg om bruk av identifikasjonsmidler), §§ 27 og 28 (pålegg om sletting eller sperring av personopplysninger) og § 46 (pålegg om at behandling av personopplysninger skal opphøre eller pålegg om vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med personopplysningsloven).

26.2 Forordningen

Forordningen har ingen bestemmelser om tvangsmulkt.

26.3 Departementets vurdering

Tvangsmulkt er ikke en administrativ sanksjon, men et fremoverrettet tiltak som har til formål å bidra til at plikter som følger av forordningen, blir etterlevet. Forordningen artikkel 84 om adgang til å fastsette andre sanksjoner gir dermed ikke hjemmel for nasjonal rett til å fastsette regler om tvangsmulkt.

Departementet legger imidlertid til grunn at nasjonale regler om tvangsmulkt kan fastsettes med hjemmel i forordningen artikkel 58 nr. 6, som åpner for at nasjonal lovgivning kan gi tilsynsmyndighetene mer omfattende myndighet enn det som fremkommer i artikkelen.

Departementet er ikke kjent med at Datatilsynet har ilagt tvangsmulkt. Derimot er det vanlig at det i vedtak om pålegg opplyses om at tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegget ikke oppfylles innen fristen. Det kan ikke ses bort fra at selve trusselen om at tvangsmulkt kan fastsettes, er medvirkende til at pålegg oppfylles raskere.

Etter departementets syn er muligheten til å ilegge tvangsmulkt et godt virkemiddel for å sikre rettidig oppfyllelse av et pålegg. Det anses som et mer målrettet tiltak enn overtredelsesgebyr for å sikre at ulovlige forhold rettes opp. Departementet foreslår derfor at Datatilsynets mulighet til å ilegge tvangsmulkt videreføres, se lovutkastet § 23.

Personopplysningsloven § 47 annet ledd fastsetter at tvangsmulkten ikke løper før klagefristen er ute, eller dersom vedtaket blir påklaget, fra tidspunktet Personvernemnda har fastsatt.

Etter departementets syn er det ikke hensiktsmessig at en klage automatisk fører til utsettelse av tidspunktet for når tvangsmulkten begynner å løpe. Dette kan oppfordre til trenering av saken. I forvaltningsloven § 51, som gir enkelte generelle regler om tvangsmulkt, er det ikke gitt spesialregler om utsatt iverksettelse eller oppsettende virkning.

Ovenfor drøfter departementet om klage på et vedtak om overtredelsesgebyr bør gis oppsettende virkning og anbefaler at klage på et slikt vedtak bør gis oppsettende virkning. I motsetning til overtredelsesgebyr har ikke tvangsmulkt et pønalt formål. Departementet foreslår derfor at de alminnelige reglene om iverksettelsestidspunkt og oppsettende virkning kommer til anvendelse. Datatilsynet eller Personvernemnda vil uansett ha anledning til å fatte vedtak om utsatt iverksettelse eller gi klagen oppsettende virkning.

27 Erstatning

27.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 49 fastsetter regler om erstatning. Det følger av første ledd at den behandlingsansvarlige skal erstatte skaden som er oppstått som følge av at personopplysninger er behandlet i strid med bestemmelser i eller i medhold av loven, med mindre det godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelser på den behandlingsansvarliges side. Tredje ledd viser til at erstatningen skal tilsvare det økonomiske tapet den skadelidte er påført som en følge av behandlingen og fastsetter at det også kan betales erstatning av ikke-økonomisk art (oppreisning).

27.2 Forordningen

Forordningen har nokså detaljerte bestemmelser om erstatningsansvar i artikkel 82. Det fastsettes her at alle som har lidd skade som følge av en overtredelse av forordningen, har krav på erstatning fra den behandlingsansvarlige eller databehandleren. Av fortalepunkt 146 fremgår det at det samme gjelder for overtredelse av delegerte rettsakter eller gjennomføringsrettsakter Kommisjonen fastsetter med hjemmel i forordningen. Artikkel 82 nr. 2 fastsetter at den behandlingsansvarlige er ansvarlig for skade som er oppstått som følge av brudd på forordningen, mens databehandlere bare er ansvarlig for brudd på regler som direkte henvender seg til databehandlere eller dersom de har opptrådt i strid med en lovlig instruks. Etter artikkel 82 nr. 3 skal en behandlingsansvarlig eller databehandler fritas for ansvar dersom det godtgjøres at vedkommende ikke er ansvarlig for hendelsen som førte til skaden. Artikkel 82 nr. 4 og 5 gir regler om solidaransvar og regressrett når flere behandlingsansvarlige eller både en behandlingsansvarlig og en databehandler er erstatningsansvarlige for samme skade.

27.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner ikke for nasjonale tilpasninger, men bestemmelsene er i all hovedsak i samsvar med gjeldende rett. Hovedregelen i personopplysningsloven § 49 første ledd om at man er ansvarlig for en skade med mindre det godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse, er også regelen i forordningen artikkel 82 nr. 3. Det er imidlertid nytt i forhold til gjeldende rett at også databehandleren kan holdes ansvarlig.

28 Behandling i journalistisk, akademisk, kunstnerisk eller litterær virksomhet

28.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 7 er lovens anvendelsesområde begrenset når det gjelder «behandling av personopplysninger utelukkende for kunstneriske, litterære eller journalistiske formål». For slik behandling gjelder bare §§ 13 til 15 (informasjonssikkerhet, internkontroll og databehandlerens rådighet over personopplysninger) og §§ 36 til 41 (kameraovervåking), samt kapittel VIII om tilsyn og sanksjoner. Bestemmelsen har til formål hindre at personopplysningsvernet i for stor grad griper inn i ytringsfriheten, og gjennomfører 95-direktivet artikkel 9.

Begrepet «journalistiske formål» er ikke begrenset til profesjonell journalistikk. Unntaket omfatter enhver behandling av personopplysninger med utelukkende journalistiske formål, og det er en konkret vurdering av hensikten med og arten av behandlingen som er avgjørende. Bestemmelsen ble endret ved lov 20. april 2012 nr. 18 med sikte på en viss innsnevring av unntaket for journalistiske formål slik dette ble praktisert, jf. Prop. 47 L (2011–2012) punkt 4 side 10 flg. Etter lovendringen er det klargjort at det verken er nødvendig eller tilstrekkelig at behandlingen representerer en opinionsdannende ytring, jf. Prop. 47 L (2011–2012) punkt 4.6 side 13.

Unntaksregelen i personopplysningsloven § 7 gjelder bare dersom personopplysningene «utelukkende» behandles for kunstneriske, litterære eller journalistiske formål. Loven kommer derfor til anvendelse på vanlig måte når behandlingen delvis har andre formål, for eksempel reklame for varer og tjenester. Datatilsynet har kompetanse til å prøve i det enkelte tilfelle om unntaksregelen kommer til anvendelse, jf. Prop. 47 L (2011–2012) punkt 4.6 side 13.

28.2 Forordningen

Etter forordningen artikkel 85 skal medlemsstatene «ved lov bringe retten til vern av personopplysninger i henhold til denne forordning i samsvar med retten til ytrings- og informasjonsfrihet, herunder behandling som finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer». Medlemsstatene skal etter artikkel 85 nr. 2 gjøre unntak så langt det er nødvendig fra kapittel II (prinsipper), kapittel III (den registrertes rettigheter), kapittel IV (behandlingsansvarlig og databehandler), kapittel V (overføring av personopplysninger til tredjestater eller internasjonale organisasjoner), kapittel VI (uavhengige tilsynsmyndigheter), kapittel VII (samarbeid og ensartet anvendelse) og kapittel IX (særlige behandlingssituasjoner). Forordningen pålegger ikke på tilsvarende måte at det gjøres unntak fra de alminnelige bestemmelsene (kapittel I), reglene om rettsmidler, ansvar og sanksjoner (kapittel VIII) reglene om delegerte rettsakter og gjennomføringsrettsakter (kapittel X) eller sluttbestemmelsene (kapittel XI).

Forordningen artikkel 85 svarer i det vesentlige til 95-direktivet artikkel 9, men det er visse ulikheter. For det første nevner forordningen – i motsetning til direktivet – også «akademiske» ytringer. Det er noe uklart hvilken rekkevidde unntaksregelen har på dette punktet. Uklarheten gjelder dels den nærmere

forståelsen av «akademiske», og dels hva som skal til for at behandling av personopplysninger kan anses å være «med henblikk på» slike ytringer. I forbindelse med det sistnevnte kan det pekes på at det må trekkes en grense mot behandling av personopplysninger i forbindelse med *forskning*, selv om resultatene av forskningen eventuelt skal publiseres, og behandlingen derfor kan sies å foranledige en akademisk ytring. At forordningen skal gjelde for forskning er slått fast i fortalepunkt 159 og 160, jf. også 156, og adgangen til å gjøre unntak fra forordningens regler for behandling av personopplysninger i forbindelse med forskning er regulert i forordningen artikkel 89, se nærmere under i kapittel 31. Ettersom det ikke skal gjøres unntak fra personopplysningsvernet i større grad enn det som er nødvendig av hensyn til ytrings- og informasjonsfriheten, jf. artikkel 85 nr. 2 og fortalepunkt 153, vil rekkevidden av unntaksregelen måtte bero på hvilke krav reglene om ytrings- og informasjonsfrihet stiller, jf. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Den nærmere rekkevidden av unntaket for akademisk ytringsfrihet må få sin avklaring gjennom praksis. Når det gjelder journalistiske formål, fremgår det av fortalepunkt 153 at begrepet skal tolkes bredt. Det er imidlertid ingen holdepunkter for at begrepet har en videre betydning i forordningen enn etter gjeldende rett. Også «kunstneriske» og «litterære» ytringer må antas å svare til 95-direktivet artikkel 9 og gjeldende personopplysningslov § 7.

For det andre fremgår det ikke av ordlyden i forordningen artikkel 85 at det bare er behandling av personopplysninger som *utelukkende* forfølger et av de nevnte formålene som skal omfattes av unntaksregelen, slik det gjør i 95-direktivet artikkel 9 og personopplysningsloven § 7. Det følger imidlertid av fortalepunkt 153 at det skal fastsettes unntak for behandling som «*utelukkende* finner sted i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer» (uthevet her). Det er derfor neppe grunn til å anta at forordningen artikkel 85 medfører noen endring på dette punktet.

28.3 Departementets vurdering

Departementet foreslår i lovutkastet § 3 å videreføre gjeldende rett slik at behandling av personopplysninger for kunstneriske, litterære og journalistiske formål er unntatt fra størsteparten av forordningens regler. Videre foreslår departementet at det gjøres tilsvarende unntak for akademiske ytringer.

Etter departementets oppfatning bør det på samme måte som etter gjeldende rett angis i loven hvilke regler det skal gjøres unntak fra av hensyn til ytrings- og informasjonsfriheten, fremfor at unntaksbestemmelsen er «åpen» og gir anvisning på en nærmere vurdering. Departementet har videre funnet at forordningen – på samme måte som 95-direktivet – ikke gjør det nødvendig å innta en generell henvisning til ytrings- og informasjonsfriheten i lovteksten. Videre er det etter departementets oppfatning verken nødvendig eller hensiktsmessig å innta den proporsjonalitetsvurderingen forordningen gir anvisning på i lovteksten. Det vises til vurderingen av de tilsvarende spørsmålene etter 95-direktivet i Prop. 47 L (2011–2012) side punkt 4.6 side 13 og Ot.prp. nr. 92 (1998–99) punkt 11.6 side 79–81.

Når det gjelder hvilke av forordningens regler som skal gjelde i de nevnte behandlingssituasjonene, foreslår departementet å videreføre reglene som i dag er gitt anvendelse etter personopplysningsloven § 7 så langt forordningen har

tilsvarende bestemmelser. Departementet går derfor inn for at forordningens regler om informasjonssikkerhet i artikkel 32 gis anvendelse som en videreføring av personopplysningsloven § 13. Videre foreslår departementet at forordningen artikkel 24 om databehandlerens ansvar for å gjennomføre tekniske og organisatoriske tiltak gis anvendelse som en videreføring av reglene om internkontroll i personopplysningsloven § 14. I forlengelsen av dette bør også forordningen artikkel 26 om ansvarsfordelingen mellom felles behandlingsansvarlige komme til anvendelse.

Etter både artikkel 24 nr. 3 og 32 nr. 3 kan tilslutning til godkjente atferdsnormer etter artikkel 40 eller godkjente sertifiseringsmekanismer etter artikkel 42 bidra til å dokumentere at kravene i bestemmelsene er oppfylt. Departementet går derfor inn for at også reglene om atferdsnormer og sertifisering i artikkel 40 til 42 gis anvendelse. Tilslutning til atferdsnormer eller sertifiseringsmekanismer er frivillig, og vil i mange tilfeller kunne lette oppfyllelsen av de kravene som stilles i artikkel 24 og 32.

Reglene i gjeldende personopplysningslov § 15 første ledd om databehandlerens rådighet over personopplysninger har sitt motstykke dels i forordningen artikkel 28 og dels i artikkel 29. Departementet foreslår at disse bestemmelsene gis anvendelse.

Etter gjeldende personopplysningslov § 7 gjelder reglene om tilsyn i samme utstrekning lovens materielle regler. Departementet foreslår å videreføre rettstilstanden på dette punktet. Det understrekes at Datatilsynet kun vil kunne føre tilsyn med overholdelsen av de reglene som er gitt anvendelse, og tilgang til opplysninger hos databehandleren vil være begrenset tilsvarende. Datatilsynet vil på samme måte som etter gjeldende rett ha kompetanse til å prøve i enkeltsaker om unntaksregelen kommer til anvendelse.

Reglene om sanksjoner er ikke omfattet av de pålagte unntakene i artikkel 85 nr. 2. Sanksjonsreglene, jf. forordningen kapittel VIII, vil derfor gjelde ved brudd på de materielle reglene som gis anvendelse ved behandling i journalistisk øyemed eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer.

29 Offentlighet og innsyn

29.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven § 6 første ledd slår fast at loven ikke begrenser innsynsrett etter offentleglova, forvaltningsloven eller annen lovbestemt rett til innsyn i personopplysninger. Så langt annen lovgivning gir innsynsrett i personopplysninger, er det dermed etter gjeldende rett ikke nødvendig å ta stilling til om personopplysningslovens vilkår for behandling av personopplysningene er oppfylt.

Den praktiske betydningen av bestemmelsen er begrenset, ettersom utlevering av opplysninger på bakgrunn av en lovfestet adgang til dette uavhengig av § 6 første ledd vil være i tråd med lovens generelle vilkår for behandling, jf. personopplysningsloven § 8 første ledd andre alternativ og § 9 første ledd bokstav b. Bestemmelsen ble innført «for helt å avskjære mulig tvil om forholdet til offentlighets- og forvaltningsloven eller annen lovgivning som gir rett til innsyn», se Ot.prp. nr. 92 (1998–99) punkt 12.5 side 85.

Etter personopplysningsloven § 6 annet ledd har den behandlingsansvarlige plikt til å veilede den som ber om innsyn etter personopplysningsloven om annen lovbestemt innsynsrett som gir tilgang til flere opplysninger enn det personopplysningsloven gir.

29.2 Forordningen

I forordningen er det, i motsetning til i direktivet, uttrykkelig regulert hvordan reglene om personopplysningsvern forholder seg til nasjonale regler om innsyn i offentlige dokumenter. Etter forordningen artikkel 86 kan personopplysninger utleveres etter nasjonale regler om allmennoffentlighet, og det er tilstrekkelig at utleveringen er «i samsvar med» de nasjonale reglene. Ettersom artikkel 86 ikke stiller andre krav til utleveringen av personopplysningene enn at den er «i samsvar med» reglene om allmennoffentlighet, går forordningen på dette punktet noe lenger i retning av offentlighet enn unntaksregelen i dagens lov. Mens unntaksregelen i personopplysningsloven § 6 første ledd kun gjelder ved innsynsrett etter offentleglova, omfatter unntaket i forordningen artikkel 86 også de tilfellene der offentleglova bare gir adgang, og ikke plikt, til å gi innsyn, jf. offentleglova § 11 om meroffentlighet.

Forholdet til reglene om partsinnsyn i forvaltningssaker og andre nasjonale innsynsregler er derimot ikke uttrykkelig regulert i forordningen. Når innsynsretten er lovfestet, vil det imidlertid foreligge behandlingsgrunnlag etter forordningens alminnelige regler, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, jf. nr. 3 og artikkel 9 nr. 2 bokstav g.

29.3 Departementets vurdering

Når forordningen artikkel 86 avklarer forholdet til offentleglova, og forordningen vedtas som norsk lov, anser departementet det som overflødig å lovfeste en ytterligere presisering av at forordningen ikke er til hinder for innsyn etter offentleglova. Departementet foreslår derfor ingen lovregulering av forholdet til offentleglova tilsvarende gjeldende personopplysningslov § 6 første ledd. Departementet understreker at dette ikke medfører noen innskrenkning av innsynsretten etter offentleglova sammenlignet med dagens regler.

Også når det gjelder forholdet til innsynsrett etter forvaltningsloven og annen lov, anser departementet det som unødvendig å videreføre særreguleringen i gjeldende personopplysningslov § 6. Lovfestet innsynsrett gir behandlingsgrunnlag etter forordningens alminnelige regler, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, jf. nr. 3 og artikkel 9 nr. 2 bokstav g, og en slik lovbestemmelse blir dermed uten praktisk betydning. Innsyn etter annen lov kan også i en viss utstrekning omfattes av forordningen artikkel 86, for eksempel miljøinformasjonslovens regler om rett til miljøinformasjon hos offentlige organer. Når utøvelse av lovhjemlet innsynsrett er en tillatt behandling av personopplysninger etter forordningens alminnelige regler, er det etter departementets oppfatning ikke grunn til å lovfeste noen ytterligere presisering av dette. Departementet er dessuten av den oppfatning at det vil gi best samsvar med forordningens system å anse slik behandling som omfattet av forordningen, men tillatt, fremfor å anse behandlingen som unntatt fra forordningens regler. Dette representerer formelt sett en endring i gjeldende rettsstilstand. Endringen er imidlertid ikke ment å ha noen realitetsbetydning for rekkevidden av innsynsretten etter forvaltningsloven eller annen lov.

Departementet foreslår på denne bakgrunn ingen regulering av forholdet til annen lovbestemt innsynsrett.

30 Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler

30.1 Gjeldende rett

Etter personopplysningsloven § 12 første ledd kan fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler bare benyttes når det foreligger «saklig behov for sikker identifisering og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering». Uttrykket «andre entydige identifikasjonsmidler» omfatter andre nasjonale identifikasjonsnumre enn fødselsnummer, samt fingeravtrykk og andre biometriske data. Bestemmelsen gjennomfører 95-direktivet artikkel 8 nr. 7.

Etter annet ledd kan Datatilsynet pålegge en behandlingsansvarlig å benytte fødselsnummer eller annet entydig identifikasjonsmiddel hvis det er nødvendig for å sikre at personopplysninger har «tilstrekkelig kvalitet», jf. annet ledd. Tredje ledd gir hjemmel til å fastsette ytterligere bestemmelser om bruk av fødselsnummer i forskrift. Forskriftshjemmelen i loven § 12 siste ledd er benyttet, og etter personopplysningsforskriften § 10-2 skal postsendinger som inneholder fødselsnummer være utformet slik at nummeret ikke er tilgjengelig for andre enn adressaten. Tilsvarende gjelder sendinger som formidles ved hjelp av telekommunikasjon. Dette er tolket slik at det ikke er adgang til å sende fødselsnummer i vanlig, usikret e-post, eller i annen ukryptert internettkommunikasjon.

Fødselsnummer er ikke en sensitiv personopplysning etter personopplysningsloven § 2 nr. 8, og er heller ikke en taushetsbelagt opplysning etter forvaltningsloven § 13. Heller ikke etter folkeregisterloven § 13 er fødselsnummer taushetsbelagt, jf. første ledd annet punktum. Det er likevel et vilkår for å utlevere fødselsnummer til private at opplysningene er nødvendige for å ivareta lovmessige formål, jf. annet ledd første punktum.

30.2 Forordningen

Etter forordningen artikkel 87 «kan» medlemsstatene fastsette «nærmere særlige vilkår for behandling av et nasjonalt identifikasjonsnummer eller andre generelle identifikatorer». Nummeret eller identifikatoren skal i så fall bare brukes sammen med «nødvendige garantier for den registrertes rettigheter og friheter» i henhold til forordningen.

Bestemmelsen åpner for at det i nasjonal rett kan fastsettes nærmere vilkår for bruk av fødselsnummer og andre identifikasjonsnumre. Det er etter departementets syn noe uklart hva som regnes som «andre generelle identifikatorer», særlig om dette omfatter biometriske identifikasjonsmidler. Etter forordningen artikkel 9 nr. 1 regnes imidlertid «biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person» som sensitive personopplysninger, og etter artikkel 9 nr. 4 kan det i nasjonal rett fastsettes eller opprettholdes nærmere vilkår for behandling av slike opplysninger. Forordningen åpner dermed for nasjonal regulering av både bruk av fødselsnummer og andre identifikasjonsnumre og biometriske opplysninger.

30.3 Departementets vurdering

30.3.1 Fødselsnummer og andre identifikasjonsnumre

Departementet foreslår å videreføre gjeldende rett om vilkårene for behandling av fødselsnummer og andre nasjonale identifikasjonsnumre, for eksempel D-nummer eller andre identifikasjonsnumre som tildeles utenlandske borgere. Det foreslås at det med grunnlag i forordningen artikkel 87 fastsettes en regel om at fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler bare kan benyttes når det foreligger saklig behov for sikker identifisering og bruken av identifikasjonsnummer er nødvendig for å oppnå slik identifisering, se lovutkastet § 9.

Departementet er i imidlertid i tvil om hvorvidt det er behov for å videreføre bestemmelsen i forskriften § 10-2 om forsendelser som inneholder fødselsnummer eller annet identifikasjonsnummer, eller om hensynene bak denne bestemmelsen blir tilstrekkelig ivaretatt gjennom forordningens alminnelige regler. Når det gjelder postforsendelser, kan det vises forordningens krav om at personopplysninger skal behandles på en måte som sikrer tilfredsstillende sikkerhet for at opplysninger ikke kommer på avveie, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav f og 32, og at det ikke skal behandles opplysninger i større utstrekning enn det som er nødvendig for formålet, jf. artikkel 5 nr. 1 bokstav c. Disse reglene gjør det etter departementets syn klart at det ikke er adgang til å la et fødselsnummer fremgå utenpå en postforsendelse eller i mottagerfeltet i en vinduskonvolutt, på samme måte som andre personopplysninger som ikke er nødvendige for at forsendelsen skal nå frem til adressaten. Også når det gjelder elektronisk kommunikasjon, kan det etter departementets oppfatning spørres om de alminnelige reglene om informasjonssikkerhet vil være tilstrekkelige for å sørge for at fødselsnumre ikke gjøres tilgjengelige for uvedkommende tredjeparter gjennom usikret kommunikasjon.

Det bes om høringsinstansenes syn på om det er behov for å videreføre forskriften § 10-12 om forsendelser som inneholder fødselsnummer eller andre identifikasjonsnumre. Det bes videre om høringsinstansenes syn på om det i tilfelle vil være hensiktsmessig å angi mer spesifikt i lovteksten hvilke krav som stilles til elektronisk kommunikasjon, for eksempel at kommunikasjonen må være kryptert.

30.3.2 Andre entydige identifikasjonsmidler enn identifikasjonsnumre. Biometriske opplysninger.

Personopplysningsloven § 12 omfatter også andre entydige identifikasjonsmidler enn nasjonale identifikasjonsnumre. Dette dreier seg i hovedsak om biometriske opplysninger. I motsetning til etter gjeldende rett regnes behandling av biometriske opplysninger med det formål å entydig identifisere en fysisk person som behandling av sensitive personopplysninger etter forordningen artikkel 9 nr. 1. Bruken av biometriske opplysninger til identifikasjonsformål er dermed i utgangspunktet forbudt, og kan bare skje i den utstrekning en av unntaksbestemmelsene i artikkel 9 nr. 2 åpner for dette, eventuelt i kombinasjon med nasjonal rett der dette er påkrevet etter artikkel 9 nr. 2. Artikkel 9 nr. 4 åpner for at det kan fastsettes ytterligere vilkår i nasjonal rett for behandling av biometriske opplysninger.

Mens begrensningene i § 12 første ledd i gjeldende lov gjelder uavhengig av om den registrerte samtykker til behandlingen, vil det med grunnlag i forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a være adgang til å behandle biometriske opplysninger til identifikasjonsformål i alle tilfeller der den registrerte samtykker til dette. Dersom det ikke fastsettes regler i nasjonal rett på grunn av artikkel 9 nr. 4, vil det derfor etter departementets vurdering skje en betydelig utvidelse av adgangen til å behandle biometriske opplysninger til identifikasjonsformål. En slik betydelig utvidelse er etter departementets syn ikke ønskelig uten en nærmere utredning. Det foreslås derfor at gjeldende rett etter § 12 første ledd inntil videre opprettholdes, slik at biometrisk identifisering fremdeles vil være betinget av saklig behov for sikker identifisering og at metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering, se lovutkastet § 9.

Det bes om høringsinstansenes syn på om vilkårene for slik behandling bør fastsettes i nasjonale særregler eller om forordningens alminnelige regler for behandling av sensitive opplysninger alene bør gjelde.

30.3.3 Datatilsynets kompetanse til å pålegge bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler. Forskriftshjemmel.

Personopplysningsloven § 12 annet ledd gir Datatilsynet kompetanse til å pålegge bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler for å «sikre at personopplysningene har tilstrekkelig kvalitet». Departementet foreslår at denne bestemmelsen ikke videreføres. Dersom Datatilsynet i enkeltsaker mener at det er nødvendig at det benyttes entydige identifikasjonsmidler for å overholde forordningens krav, kan Datatilsynet gi veiledning om dette eller pålegg med grunnlag i forordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav d. Etter departementets syn er denne bestemmelsen derfor overflødig.

Departementet foreslår derimot at adgangen til å gi forskrifter om bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler videreføres, se lovutkastet § 9 andre ledd.

31 Særregler ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål

31.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven og personopplysningsforskriften har visse særregler for behandling av personopplysninger for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål. Særreglene gjelder dels de grunnleggende vilkårene for å behandle personopplysninger og dels den registrertes rettigheter.

Etter personopplysningsloven § 9 første ledd bokstav h kan sensitive personopplysninger behandles når det er «nødvendig for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål, og samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempene den kan medføre for den enkelte». Behandling i forbindelse med forskningsprosjekter er også som hovedregel unntatt fra konsesjonsplikt dersom prosjektet er tilrådd av personvernombud, jf. personopplysningsforskriften § 7-27 første ledd. Videre følger det av § 11 annet ledd at historiske, statistiske eller vitenskapelige formål ikke anses uforenlige med det opprinnelige formålet

med innsamlingen av opplysningene dersom samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempen den kan medføre for den enkelte. I forlengelsen av personopplysningsloven § 11 annet ledd gjør personopplysningsloven § 28 annet ledd unntak fra sletteplikten for opplysninger som lagres for slike formål, når samfunnets interesse i lagringen av dem klart overstiger ulempen for den enkelte, jf. første punktum. Opplysningene skal imidlertid oppbevares på en måte som ikke gjør det mulig å identifisere den registrerte lenger enn nødvendig, jf. annet punktum.

I personopplysningsloven § 28 første ledd annet punktum er det presisert at forbudet mot lagring av unødvendige personopplysninger ikke gjelder opplysninger som skal «oppbevares i henhold til arkivloven eller annen lovgivning». Retten til sletting av sterkt belastede opplysninger, jf. personopplysningsloven § 28 tredje ledd, kan imidlertid etter vedtak fra Datatilsynet gå foran arkivlovas regler om kassasjon og råderett over arkiv, jf. personopplysningsloven § 28 fjerde ledd. Også etter krav om retting av mangelfulle personopplysninger kan Datatilsynet på nærmere vilkår bestemme at opplysningene skal slettes, og vedtaket går foran arkivlovas regler, jf. personopplysningsloven § 27 tredje ledd siste punktum.

Etter personopplysningsloven § 18 siste ledd gjelder ikke den registrertes innsynsrett dersom personopplysningene «behandles utelukkende for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte». Også personopplysningsloven § 20 annet ledd bokstav b, som gjør unntak fra informasjonsplikten når varsling er «umulig eller uforholdsmessig vanskelig», er av betydning i denne forbindelse.

31.2 Forordningen

I forordningen er behandling for arkiv, forskning og statistikk bare i liten grad særregulert. Det finnes imidlertid noen særregler og unntak, og det er i tillegg en viss adgang til å fastsette nasjonale regler om dette. En sentral bestemmelse i denne forbindelse er artikkel 89, som gir nærmere regler om «garantier og unntak» ved behandling av personopplysninger for «arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål». Bestemmelsen har ingen parallell i nåværende lov eller i 95-direktivet. Etter artikkel 89 nr. 1 skal behandling med disse formålene omfattes av «nødvendige garantier» i samsvar med forordningen, herunder tekniske og organisatoriske tiltak for å sikre dataminimering, samt pseudonymisering og anonymisering dersom formålene med behandlingen kan oppnås med slike tiltak. I artikkel 89 nr. 2 og 3 åpnes det for at det i unionsretten i nasjonal rett fastsettes unntak fra visse av forordningens regler om den registrertes rettigheter. Bestemmelsen skiller mellom behandling for forskning og statistikk på den ene side og behandling for arkivformål i allmennhetens interesse på den andre.

Unntak for behandling for forskning og statistikk reguleres av artikkel 89 nr. 2. Bestemmelsen åpner for at det i nasjonal rett gjøres unntak fra artikkel 15 (rett til innsyn), 16 (rett til korrigeringsrett), 18 (rett til begrensning av behandling) og 21 (innsigelsesrett). Unntakene må fastsettes med forbehold for kravene i artikkel 89 nr. 1, og kan gjelde i den grad rettighetene trolig «vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen» av formålene med behandlingen, og slike unntak er «nødvendig» for å oppfylle formålet.

Artikkel 89 nr. 3 åpner for unntak i nasjonal rett for behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, på samme vilkår som i nr. 2. Det kan gjøres unntak fra de samme bestemmelsene som etter nr. 2, og i tillegg fra artikkel 19 (underretningsplikt for korrigerende, sletting og begrensning av behandling) og 20 (rett til dataportabilitet).

Artikkel 89 nr. 4 regulerer tilfellene der behandlingen har andre formål i tillegg til arkiv, forskning og statistikk. I slike tilfeller kommer unntakene bare til anvendelse på behandlingen for arkiv, forskning og statistikk.

Ved siden av artikkel 89 har forordningen enkelte spredte unntak eller særregler for arkiv, forskning og statistikk. I artikkel 5 nr. 1 bokstav b er det presisert at viderebehandling av personopplysninger for disse formålene i samsvar med artikkel 89 nr. 1 ikke skal anses som uforenlige med de opprinnelige formålene med innsamlingen av opplysninger. Tilsvarende er det presisert i artikkel 5 nr. 1 bokstav e om prinsippet om lagringsbegrensning at opplysninger kan lagres for arkiv, forskning og statistikk i samsvar med artikkel 89 nr. 1 dersom det gjennomføres egnede tekniske og organisatoriske tiltak. Bestemmelsene innebærer i det vesentlige en videreføring av gjeldende rett etter §§ 11 annet ledd og 28 annet ledd i dagens lov.

Videre gir artikkel 9 nr. 2 bokstav j adgang til å behandle sensitive personopplysninger når dette er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse eller for forskning og statistikk i samsvar med artikkel 89 nr. 1 og behandlingen har grunnlag i unionsretten eller i nasjonal rett. Når det i nasjonal rett gis grunnlag for behandling av sensitive opplysninger for disse formålene, skal det sikres «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser». Se nærmere over i punkt 8.3 om artikkel 9 og kravene til det nasjonale hjemmelsgrunnlaget.

Endelig er det ved behandling av personopplysninger for arkiv, forskning og statistikk gjort unntak fra visse av den registrertes rettigheter. Etter artikkel 14 nr. 5 bokstav b gjelder ikke informasjonsplikten i bestemmelsen dersom det vil være umulig eller kreve en uforholdsmessig innsats å gi informasjon, og behandling for arkiv, forskning og statistikk er særskilt nevnt. Bestemmelsen viderefører på dette punktet dagens § 20 annet ledd bokstav b, men arkiv, forskning og statistikk er ikke særskilt nevnt i dagens lov. Artikkel 14 nr. 5 bokstav b gjør videre unntak for informasjonsplikten når informasjonen vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen av formålene med behandling for arkiv, forskning og statistikk i samsvar med artikkel 89 nr. 1. Dette unntaket er nytt sammenlignet med gjeldende lov.

Artikkel 17 nr. 3 bokstav d gjør på samme vilkår som i artikkel 14 nr. 5 bokstav b unntak fra retten til sletting. Den registrerte har altså ikke krav på sletting dersom dette vil umuliggjøre eller i alvorlig grad hindre oppfyllelsen av formålene med behandling for arkiv, forskning og statistikk i samsvar med artikkel 89 nr. 1. Det kan videre nevnes at den registrerte heller ikke har rett til sletting dersom behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse etter unionsretten eller nasjonal rett eller for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. artikkel 17 nr. 3 bokstav b. Dette innebærer at arkivlovas regler om kassasjon og innskrenket råderett på samme måte som i dag vil gå foran retten til sletting, jf. § 28 første ledd i dagens lov. I motsetning til gjeldende lov gir forordningen ingen

kompetanse for Datatilsynet til å fatte vedtak om sletting som går foran arkivlovgivningen, sml. gjeldende § 27 tredje ledd og § 28 fjerde ledd.

Etter artikkel 21 nr. 6 er innsigelsesretten begrenset ved behandling for vitenskapelige og historiske forskningsformål og statistikk. Ved slik behandling gjelder ikke retten til å protestere så lenge behandlingen er i allmennhetens interesse.

Regelen i gjeldende lov § 18 siste ledd om at den registrertes innsynsrett ikke gjelder når personopplysningene behandles utelukkende for historiske, statistiske eller vitenskapelige formål og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte, har ingen parallell i forordningen.

31.3 Departementets vurdering

Forordningen åpner på noen områder for nasjonale regler om behandling av personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål. For det første overlater forordningen til nasjonal rett å gi regler som åpner for behandling av sensitive opplysninger til disse formålene, og det skal i den forbindelse fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og interesser, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav j. Denne bestemmelsen er omtalt over i kapittel 8 og omtales ikke nærmere her. Forordningen åpner trolig også for at det fastsettes nasjonale regler om forskning som kan danne et behandlingsgrunnlag etter artikkel 6, dersom dette anses som nødvendig, se nærmere omtale av dette under punkt 7.1.3. Videre kan det i en viss utstrekning gjøres unntak fra den registrertes rettigheter. Spørsmålet i det følgende er om det i tillegg til de begrensningene som er drøftet i punkt 12.3 over bør fastsettes ytterligere unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling for arkiv-, forsknings- og statistikkformål.

Departementet foreslår å benytte adgangen i artikkel 89 nr. 2 og 3 til å fastsette nasjonale regler som gjør unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling for arkivformål i allmennhetens interesse, forskningsformål og statistiske formål, se lovutkastet § 14. For behandling for forskningsformål og statistiske formål foreslår departementet at det i tråd med artikkel 89 nr. 2 gjøres unntak fra artikkel 15 (rett til innsyn), 16 (rett til korrigerings), 18 (rett til begrensning av behandling) og 21 (innsigelsesrett). For behandling for arkivformål i allmennhetens interesse foreslår departementet at det i tillegg gjøres unntak fra artikkel 19 (underrettningsplikt for korrigerings, sletting og begrensning av behandling) og 20 (rett til dataportabilitet), i tråd med artikkel 89 nr. 3. Etter departementets syn bør vilkårene i den nasjonale unntaksregelen ligge tett opp til vilkårene i artikkel 89, slik at det gjøres unntak i den utstrekning rettighetene vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre oppfyllelsen av formålene med behandlingen. Dette vil også være tilsvarende vilkår som allerede følger direkte av forordningen artikkel 14 nr. 5 bokstav b og 17 nr. 3 bokstav d om unntak fra henholdsvis retten til informasjon og retten til sletting.

Det bes om høringsinstansenes syn på behovet for en unntaksbestemmelser som bygger på artikkel 89 nr. 2 og 3, og om slike bestemmelser i så fall bør utformes mer kasuistisk.

Forordningens regler om den registrertes innsynsrett har ingen unntaksbestemmelse tilsvarende gjeldende lov § 18 siste ledd, som gjør unntak fra den registrertes innsynsrett når personopplysningene behandles utelukkende for

historiske, statistiske eller vitenskapelige formål og behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte. Et unntak fra forordningen artikkel 15 med grunnlag i artikkel 89 nr. 2 og 3 vil ikke omfatte alle innsynsbegjæringer som i dag omfattes av § 18 siste ledd. Det synes imidlertid ikke å være holdepunkter for at artikkel 89 nr. 2 og 3 utgjør en uttømmende regulering av adgangen til å fastsette unntak i nasjonal rett fra den registrertes rettigheter ved behandling for arkiv, forskning og statistikk. Det fremgår av fortalepunkt 156 at det i nasjonal rett kan fastsettes «spesifikasjoner og unntak med hensyn til informasjonskravene og retten til korrigerende, sletting, til å bli glemt, til begrensning av behandling, til dataportabilitet og til å protestere i forbindelse med behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål». Her åpnes det for å fastsette unntak også fra de rettighetene som ikke er listet opp i artikkel 89 nr. 2 og 3. Departementet legger derfor til grunn at artikkel 89 bare supplerer den alminnelige adgangen til å fastsette unntak fra den registrertes rettigheter etter artikkel 23. Departementet foreslår derfor å videreføre unntaksregelen i § 18 siste ledd i gjeldende lov med grunnlag i forordningen artikkel 23, se lovutkastet § 14 tredje ledd. Innsynsrett ved behandling for arkivformål, forskningsformål og statistiske formål vil kunne medføre en betydelig arbeidsbyrde, som kan være uforholdsmessig dersom behandlingen verken får rettsvirkninger eller direkte faktiske virkninger for den registrerte. Både arkiv, forskning og statistikk har vesentlig betydning for samfunnet, og departementet legger derfor til grunn at hensynet til å sikre gode rammevilkår for slik virksomhet må anses som et viktig mål av generell samfunnsinteresse i tråd med artikkel 23 nr. 1 bokstav e. Som følge av kravet om proporsjonalitet i artikkel 23 nr. 1 foreslår departementet imidlertid at det bare bør være et tilleggsvilkår at det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

32 Behandling av barns personopplysninger

32.1 Gjeldende rett

Utgangspunktet etter gjeldende rett er at barn og voksne har samme rettigheter etter personopplysningsloven. Gjennom personopplysningsloven § 11 tredje ledd er barns personopplysninger likevel gitt et særlig vern. Det er der bestemt at opplysningene ikke skal behandles på en måte som er uforsvarlig av hensyn til barnets beste. Med barn menes personer under 18 år, jf. spesialmerkningene til § 11 i Prop. 47 L (2011–2012) side 41. Før vedtakelsen av denne bestemmelsen inneholdt personopplysningsloven ingen egne bestemmelser om behandling av barns personopplysninger. Bestemmelsen ble vedtatt for å styrke mindreåriges rettsstilling ved behandling av personopplysninger og innebærer både et forbud og en forpliktelse til å ta ekstra hensyn ved håndtering av personopplysninger som gjelder barn. Departementet er ikke kjent med rettspraksis hvor bestemmelsen har kommet til anvendelse.

Departementet bemerker at behandling av barns personopplysninger reiser særlige problemstillinger ikke bare i forholdet til den behandlingsansvarlige, men også i forholdet til barnets foreldre (som i seg selv kan være en behandlingsansvarlig). Et eget spørsmål i denne forbindelse er barns adgang til selv å samtykke til behandling av egne personopplysninger. For en nærmere omtale av gjeldende rett for så vidt gjelder behandling av barns personopplysninger, viser departementet til

behandlingen i Prop. 47 L (2011–2012) kapittel 5 side 14–18 om mindreåriges personvern.

32.2 Forordningen

32.2.1 Generelle regler om behandling av barns personopplysninger

Forordningen inneholder enkelte spredte artikler og fortalepunkter om behandling av barns personopplysninger, men gir ingen samlet enhetlig regulering av temaet. Forordningen inneholder heller ingen definisjon av hvem som skal regnes som barn i forordningens forstand.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav f fastsetter at det skal tas særlig hensyn til om den registrerte er et barn ved fastleggelsen av om vilkårene i dette behandlingsgrunnlaget er oppfylt. Artikkel 8 er en egen bestemmelse om barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester som omtales nærmere under i punkt 32.2.2. I artikkel 12 er det fastsatt at den behandlingsansvarlige skal treffe egnede tiltak for å fremlegge for den registrerte informasjon og kommunikasjon om behandlingen på en kortfattet, åpen, forståelig og lett tilgjengelig måte og på et klart og enkelt språk, især når det gjelder opplysninger som spesifikt er rettet mot et barn. Artikkel 40 fastslår at sammenslutninger og andre organer som representerer kategorier av behandlingsansvarlige eller databehandlere kan utarbeide atferdsnormer om informasjonen som gis til barn, og vern av barn, samt måten samtykke fra de personer som har foreldreansvar for barn, innhentes på. Artikkel 57 nr. 1 bokstav b fastslår at Datatilsynet i sitt arbeid skal vie særlig oppmerksomhet til aktiviteter rettet spesielt mot barn.

Behandling av barns personopplysninger er også vist til en rekke steder i fortalen. Fortalepunkt 38 fastslår at barns personopplysninger på generelt grunnlag fortjener et særlig vern, ettersom barn kan være mindre bevisst på aktuelle risikoer, konsekvenser og garantier samt på de rettigheter de har når det gjelder behandling av personopplysninger. Videre bestemmer fortalepunkt 38 at et slikt særlig vern særlig bør få anvendelse på bruk av barns personopplysninger for markedsføringsformål eller for å opprette personlighets- eller brukerprofiler samt på innsamling av personopplysninger om barn når de bruker tjenester som tilbys direkte til barn. I samme fortalepunkt gis det uttrykk for at samtykke fra den som har foreldreansvaret ikke bør være nødvendig i forbindelse med forebyggings- eller rådgivningstjenester som tilbys direkte til barn. Fortalepunkt 58 slår fast at all informasjon og kommunikasjon, dersom behandlingen gjelder barn, bør være formulert på et klart og enkelt språk som barnet lett kan forstå, jf. artikkel 12. Fortalepunkt 65 slår fast at retten til å få slettet sine personopplysninger (på nærmere bestemte vilkår) er særlig relevant når den registrerte har gitt sitt samtykke som barn og ikke har fullstendig kjennskap til risikoene forbundet med behandlingen, og senere ønsker å fjerne slike personopplysninger, særlig på internett. Fortalepunkt 71 gir uttrykk for at barn ikke bør være gjenstand for automatiserte avgjørelser, jf. artikkel 22. Videre er barn omtalt som en sårbar gruppe av registrerte i fortalepunkt 75.

32.2.2 Særlig om barns samtykke ved informasjonssamfunnstjenester

Forordningen artikkel 8 nr. 1 bestemmer at barn må være minst 16 år for at samtykke skal kunne utgjøre behandlingsgrunnlag ved tilbud av informasjonssamfunnstjenester direkte til et barn. Dersom barnet er under 16 år, er

behandlingen lovlig bare dersom og i den utstrekning samtykke er gitt eller godkjent av den som har foreldreansvar for barnet. Etter artikkel 8 nr. 1 kan medlemslandene ved lov likevel fastsette en lavere aldersgrense enn 16 år, forutsatt at den ikke er lavere enn 13 år.

Begrepet informasjonssamfunnstjenester er definert i forordningen artikkel 4 nr. 25 som en tjeneste som definert i artikkel 1 nr. 1 bokstav b i europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2015/1535. Direktivet foreligger ikke i norsk oversettelse, men i den engelske språkversjonen lyder definisjonen som følger: «‘service’ means any Information Society service, that is to say, any service normally provided for remuneration, at a distance, by electronic means and at the individual request of a recipient of services.» I den norske oversettelsen av e-handelsdirektivet 2001/31/EF heter det blant annet at definisjonen av informasjonssamfunnstjenester «omfatter enhver tjeneste som ytes, vanligvis mot vederlag, over avstand ved bruk av elektronisk utstyr for behandling (herunder digital komprimering) og lagring av data, på individuell anmodning fra en tjenestemottaker» (fortalepunkt 17).¹⁴

Definisjonen er ytterligere utypet i fortepunkt 18, hvor det blant annet heter: «Informasjonssamfunnstjenester er ikke begrenset utelukkende til tjenester som fører til direktekoplet kontraktsinngåelse, men i den grad de utgjør en form for økonomisk virksomhet omfatter de også tjenester der vederlaget ikke ytes av dem som mottar dem, for eksempel tjenester som går ut på å tilby direktekoplet informasjon eller direktekoplete kommersielle meddelelser, eller som leverer verktøy for søking etter, tilgang til og gjenfinning av data.»

Departementet legger på denne bakgrunn til grunn at definisjonen blant annet vil omfatte sosiale medier.

Artikkel 8 nr. 2 bestemmer at den behandlingsansvarlige skal treffe rimelige tiltak for å kontrollere at samtykke er gitt eller godkjent av den som har foreldreansvar for barnet, idet det tas hensyn til tilgjengelig teknologi.

Det er presisert i artikkel 8 nr. 3 at artikkel 8 nr. 1 ikke påvirker medlemsstatenes alminnelige avtalerett, for eksempel reglene for gyldigheten, utformingen eller virkningen av en avtale som gjelder et barn.

32.3 Departementets vurdering

32.3.1 Generelle regler om behandling av barns personopplysninger

Forordningen gir ingen definisjon av hvem som skal regnes som barn i forordningens forstand, med unntak av artikkel 8 som kommenteres nærmere under i punkt 32.3.2. Kommisjonens opprinnelige forslag til ny personvernforordning definerte barn som personer under 18 år, se Kommisjonens forslag til artikkel 4 nr. 18, men definisjonen gjenfinnes ikke i den vedtatte forordningen. Departementet antar at en person ikke lenger er et barn i forordningens forstand når vedkommende har fylt 18 år. Dette er i overensstemmelse med utgangspunktet i FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989 artikkel 1 som gjelder som norsk rett, jf. menneskerettsloven § 3.

¹⁴ <http://www.efta.int/sites/default/files/documents/legal-texts/eea/other-legal-documents/translated-acts/norwegian/n32000L0031.pdf>

Forordningen utpeker barn som en særskilt sårbar gruppe som fortjener et særskilt vern, jf. fortalepunkt 38. Videre inneholder forordningen enkelte spredte artikler og fortalepunkter der barn er nevnt særskilt, se gjennomgåelsen over i punkt 32.2.1. Med unntak av artikkel 8 som behandles nærmere under i punkt 32.3.2 kan departementet ikke se at forordningen åpner for å fastsette nasjonale regler om behandling av barns personopplysninger med et helt generelt virkeområde.

Etter departementets vurdering åpner forordningen dermed ikke for å videreføre den någjeldende bestemmelsen i personopplysningsloven § 11 tredje ledd. Departementet understreker at selv om bestemmelsen i § 11 tredje ledd ikke videreføres, må behandling av barns personopplysninger fremdeles skje i samsvar med forordningens generelle bestemmelser. Departementet bemerker i denne sammenheng at det ved vurderingen av om artikkel 6 nr. 1 bokstav f gir behandlingsgrunnlag, særlig skal tas hensyn til om den registrerte er et barn.

Særlige spørsmål oppstår der behandlingen av barns personopplysninger skjer på grunnlag av samtykke, og samtykket er avgitt av foreldrene på barnets vegne. Foreldrene publiserer for eksempel opplysninger om barnet på internett basert på et samtykke foreldrene selv har avgitt på barnets vegne. Den någjeldende bestemmelsen i personopplysningsloven § 11 tredje ledd gjelder også i denne situasjonen, og gir Datatilsynet kompetanse til å pålegge sletting ved klare tilfeller av overtramp og misbruk av barns personopplysninger, for eksempel der foreldre publiserer opplysninger om barnet som gjelder en pågående barnefordelingssak eller barnevernssak, jf. Prop. 47 L (2011-2012) punkt 5.6 side 17–18.

Forordningen gir ikke Datatilsynet en klar hjemmel til å gripe inn i disse tilfellene, slik personopplysningsloven § 11 tredje ledd gjør i dag. Hvorvidt Datatilsynet etter forordningen vil kunne gripe inn i en sak der foreldre på en uforsvarlig måte behandler barns opplysninger, må etter departementets syn vurderes konkret i det enkelte tilfellet.

Personopplysningsregelverket suppleres på dette punkt av de alminnelige reglene i blant annet barneloven. I henhold til barneloven § 31 først ledd skal foreldrene etter hvert som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt, høre hva barnet har å si før de tar avgjørelse om personlige forhold for barnet. I henhold til barneloven § 31 annet ledd skal barn som er fylt syv og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, få informasjon og mulighet til å si sin mening før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold. Barnets mening skal bli vektlagt etter alder og modning, og når barnet er fylt 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener. Forordningen medfører etter departementets vurdering ingen endringer i disse reglene.

32.3.2 Særlig om barns samtykke ved informasjonssamfunnstjenester

Som nevnt over i punkt 32.2.2 åpner forordningen artikkel 8 for at medlemslandene ved lov fastsetter aldersgrensen for når et barns samtykke (uten foreldrenes samtykke) skal kunne utgjøre behandlingsgrunnlag ved tilbud av informasjonssamfunnstjenester direkte til et barn. Grensen kan ikke være lavere enn 13 år.

Departementet mener det i norsk rett bør fastsettes at aldersgrensen etter artikkel 8 nr. 1 skal være 13 år. Departementet foreslår å fastsette aldersgrensen ved lov, se lovtkastet § 8.

Etter departementets vurdering ivaretar en aldersgrense på 13 år i størst grad hensynet til barnets selvbestemmelsesrett. Spørsmålet om hvilken aldersgrense som burde gjelde for barns samtykke ved informasjonssamfunnstjenester ble kommentert av flere høringsinstanser under høringen av Kommisjonens forslag til forordning i 2012. Datatilsynet uttalte at forslaget om at barn under 13 år ikke kan samtykke til nettsamfunn uten foreldre eller verges samtykke er i tråd med gjeldende praksis i Datatilsynet. Forbrukerrådet uttalte at terskelen på 13 år i utgangspunktet anses som hensiktsmessig. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ga uttrykk for at det kunne stilles spørsmål ved om aldersgrensen er for lav. Forbrukerombudet uttalte at en aldersgrense på 13 år er for lavt med tanke på at man da forutsetter at et barn fra 13 år skal kunne forstå fullt ut hva det vil innebære å gi samtykke til innhenting og behandling av personopplysninger. Barneombudet uttalte i relasjon til artikkel 8 at det ikke er hensiktsmessig at barn går direkte fra ikke å ha samtykkekompetanse til å ha samtykkekompetanse uten en form for gradvis opptrapping eller utvikling. Medietilsynet ga uttrykk for at det er viktig å fremme god informasjon og veiledning til foreldre til alle mindreårige under 18 år, og ikke fravike grunnprinsippet om foreldresamtykke ved inngåelse av avtaler ved opprettelse av brukerprofiler i kommersielle informasjonstjenester.

Artikkel 8 nr. 1 henviser kun til artikkel 6 nr. 1, og ikke til artikkel 9 som inneholder nærmere regler om samtykke til behandling av sensitive personopplysninger. Det oppstår derfor spørsmål om aldersgrensen i artikkel 8 og adgangen til å fastsette en lavere aldersgrense i nasjonal rett også gjelder for samtykke til behandling av *sensitive* personopplysninger, jf. forordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a. Departementet kan ikke se at forordningen positivt regulerer spørsmålet og legger som følge av dette til grunn at bestemmelsene i artikkel 8 må forstås slik at den ikke gjelder samtykke til behandling av sensitive personopplysninger, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav a.

33 Kredittopplysningsvirksomhet

Kredittopplysningsvirksomhet er virksomhet som består i å belyse enkeltpersoner og virksomheters betalingsevne og -vilje. I gjeldende rett finnes det rettslige grunnlaget for å fastsette nærmere bestemmelser om behandling av personopplysninger i kredittopplysningsvirksomhet i personopplysningsloven § 3 fjerde ledd annet punktum. I medhold av denne bestemmelsen er kredittopplysningsvirksomhet i dag regulert i personopplysningsforskriften kapittel 4 og konsesjoner fra Datatilsynet med hjemmel i personopplysningsloven §§ 34 og 35, jf. personopplysningsforskriften § 4-5.

Forordningen inneholder ingen særskilte bestemmelser om kredittopplysningsvirksomhet. Forordningens generelle bestemmelser gjelder imidlertid også for behandling av personopplysninger i kredittopplysningsvirksomhet. Etter departementets foreløpige syn vil det trolig også under forordningen være et behov for en mer detaljert regulering av kredittopplysningsvirksomhet. En slik regulering kan tas inn i lov eller forskrift, i den grad forordningen åpner for dette. Det kan også tenkes at nærmere regler fastsettes i atferdsnormer, se nærmere om dette under punkt 13.9. Da regulering av kredittopplysningsvirksomhet reiser en rekke særlige spørsmål, utover generelle spørsmål om behandling av personopplysninger, vil departementet komme tilbake til spørsmålet om hvordan kredittopplysningsvirksomhet bør reguleres.

34 Kameraovervåking

34.1 Gjeldende rett

Personopplysningsloven kapittel VII og personopplysningsforskriften kapittel 8 inneholder særlige bestemmelser om kameraovervåking. Disse bestemmelsene utfyller personopplysningslovens og forskriftens alminnelige regler. 95-direktivet har ikke egne bestemmelser om kameraovervåking.

Kameraovervåking er i personopplysningsloven § 36 første ledd første punktum definert som «vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert». Etter annet punktum anses overvåking både «med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale» som kameraovervåking. Det følger av definisjonen at kameraovervåkingsreglene kun gjelder kameraer som er fastmonterte. Bruk av for eksempel droner, mobile og håndholdte kameraer faller dermed utenfor reglene. Kameraer som er fastmontert på noe som beveger seg, for eksempel en bil, faller også utenfor reglene. Behandling av personopplysninger med slike midler vil likevel måtte følge personopplysningslovens alminnelige regler.

Etter personopplysningsloven § 36 første ledd tredje punktum er bruk av kamerautstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning – såkalte «dummy-kameraer» – også ansett som kameraovervåking etter loven. Dette innebærer at bruk av slike kameraer ikke kan finne sted uten at vilkårene for bruk av ekte kameraløsning være oppfylt. Hvis det ved bruk av slikt kamerautstyr reelt sett ikke skjer noen behandling av personopplysninger, herunder bilde- eller lydopptak, så vil de av personopplysningslovens regler som alene retter seg mot selve behandlingen ikke komme til anvendelse, jf. spesialmerknadene til § 36 i Prop. 47 L (2011–2012).

Personopplysningsloven § 37 oppstiller en del generelle regler om kameraovervåking. Det følger av denne bestemmelsen at personopplysningsloven gjelder i sin helhet for all type kameraovervåking, men med de presiseringer som følger av kapittel VII i loven. Bestemmelsen angir også nærmere hva som menes med berettiget interesse etter behandlingsgrunnlaget i loven § 8 bokstav f og når kameraovervåkingen skal anses som behandling av sensitive personopplysninger. Bestemmelsen slår videre fast at kameraovervåking som må antas å ha vesentlig betydning for forebygging og oppklaring av straffbare handlinger, er tillatt selv om vilkårene i § 9 første ledd bokstav a til h (behandlingsgrunnlag for sensitive personopplysninger) ikke er oppfylt, og at det i slike tilfeller heller ikke gjelder konsesjonsplikt etter § 33.

Loven §§ 38 og 38a oppstiller tilleggsvilkår ved overvåking av steder der en begrenset krets personer ferdes jevnlig og steder som er tilgjengelig for allmenheten, slik som strender og parker. I § 39 er det fastsatt tilleggsvilkår for utlevering av opptak gjort ved kameraovervåking, mens det i § 40 er fastsatt at det ved kameraovervåking på offentlig sted mv. skal varsles ved skilting eller liknende om at overvåking finner sted.

I personopplysningsforskriften § 8-3 er det gitt særregler for politiets bruk av opptak og unntak fra den registrertes rett til innsyn i opplysninger som politiet er i besittelse av. Forskriften § 8-4 setter spesifikke tidsfrister for sletting av opptak.

Opptak skal som hovedregel slettes så snart det ikke lenger er behov for oppbevaring, men senest syv dager etter at opptakene er gjort, jf. 8-4 annet ledd. Fra dette gjelder unntak der det må antas at politiet vil få behov for opptakene, hvor fristen forlenges til 30 dager. Videre kan opptak gjort i post- og banklokaler oppbevares i inntil 3 måneder, jf. § 8-4 tredje ledd. Med hjemmel i personopplysningsforskriften § 8-4 sjette kan Datatilsynet gjøre unntak fra slettebestemmelsene i § 8-4 annet og tredje ledd dersom det foreligger et særlig behov for oppbevaring i lengre tid.

34.2 Forordningen

Forordningen inneholder ikke særlige bestemmelser om kameraovervåking. Behandling av personopplysninger som skjer ved kameraovervåking følger dermed forordningens alminnelige regler.

Fortalen inneholder kun én merknad som gir direkte anvisning på hvordan forordningens alminnelige regler skal tolkes i relasjon til kameraovervåking. I fortalepunkt 91 heter det at vilkårene for å ha plikt til å gjennomføre vurdering av personvernkonsekvenser vil være oppfylt «ved overvåking i stor skala av offentlig tilgjengelige steder, særlig ved bruk av optoelektronisk utstyr».

Som ved annen behandling av personopplysninger faller behandling til rent personlige formål utenfor, jf. artikkel 2 nr. 2 bokstav c. Kameraovervåking av eksempelvis privat hus og hage vil dermed falle utenfor forordningens virkeområde.

34.3 Departementets vurdering

34.3.1 I hvilken utstrekning åpner forordningen for nasjonale særregler om kameraovervåking?

Personopplysningsloven og -forskriften inneholder i dag detaljerte bestemmelser om kameraovervåking, mens forordningen ikke inneholder noen tilsvarende bestemmelser.

Som nevnt over i punkt 7.2 åpner forordningen artikkel 6 nr. 2 og 3 for å fastsette nasjonale utfyllende regler der behandlingen bygger på artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller e. På dette grunnlag vil det eksempelvis kunne fastsettes nærmere regler om kameraovervåking som utføres av offentlige myndigheter. Artikkel 6 nr. 2 og 3 åpner i en viss utstrekning også for å regulere private aktørers behandling av personopplysninger, men kun i den utstrekning behandlingen er nødvendig for slike formål som er angitt i artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e. Etter departementets vurdering åpner artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e ikke for å fastsette nasjonale bestemmelser om kameraovervåking med et helt generelt anvendelsesområde, slik som de gjeldende generelle kameraovervåkingsreglene i personopplysningsloven og forskriften. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre disse bestemmelsene.

Departementet ber likevel om høringsinstansens syn på om det bør fastsettes nærmere regler om kameraovervåking innenfor handlingsrommet i artikkel 6 trekker opp. Departementet ber særlig om høringsinstansenes syn på om det bør fastsettes forbud mot kameraovervåking i undervisningstiden på skoler og barnehager i den utstrekning forordningen åpner for dette. Departementet viser til

at det ble fremmet forslag om et slikt forbud i Dokument 8:113 S (2015–2016). Forslaget ble ikke vedtatt, men departementet varslet i forbindelse med stortingsbehandlingen at det ville tas til nærmere vurdering i forbindelse med gjennomføring av personvernforordningen.

Videre ber departementet om høringsinstansenes syn på om det er behov for regler som tillater, dvs. opphever forbudet mot behandling av sensitive personopplysninger i artikkel 9 nr. 1 ved kameraovervåkning. Et slikt behov vil gjøre seg gjeldende i den utstrekning kameraovervåkning anses å utgjøre behandling av sensitive personopplysninger. I gjeldende personopplysningslov § 37 fjerde ledd er det bestemt at kameraovervåking kun skal anses som behandling av sensitive personopplysninger der slike utgjør en vesentlig del av opplysningene som overvåkingen omfatter. Bestemmelsen ble innført for å avklare når kameraovervåking skal anses som behandling av sensitive personopplysninger, se nærmere i Prop.47 L (2011–2012) punkt 7.4.5. Forordningen åpner etter departementets vurdering ikke for å videreføre en slik bestemmelse i nasjonal rett, men departementet kan ikke utelukke at en tolkning av forordningens artikkel 6 og 9 vil lede til samme eller tilnærmet samme resultat. Departementet viser i den forbindelse til at det i den svenske utredningen om kameraovervåking og forholdet til forordningen er lagt til grunn at forbudet i artikkel 9 nr. 1 bare vil gjelde i tilfeller hvor kameraovervåkingen skjer kun på grunn av de registrertes rasemessige eller etnisk opprinnelse m.v., se SOU 2017:55 punkt 7.1.1 side 120.

Forordningen artikkel 88 åpner for at medlemsstatene ved lov kan fastsette nærmere regler for behandling av personopplysninger i forbindelse med *ansettelsesforhold*. Med grunnlag i denne bestemmelsen vil det i norsk rett kunne gis nasjonale regler om kameraovervåking på arbeidsplasser. Departementet foreslår at det gis slike nasjonale bestemmelser, se punkt 34.3.2 under.

Departementet foreslår også å videreføre en bestemmelse som gjør bruk av såkalte «dummy-kameraer» betinget av at det foreligger behandlingsgrunnlag etter forordningen artikkel 6 nr. 1, se punkt 34.3.3 under.

Departementets forslag til bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass og bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr er i høringsutkastet her inntatt i et separat lovutkast og ikke som en del av forslaget til ny personopplysningslov. Bakgrunnen for dette er at den nærmere plasseringen av disse reglene vurderes.

34.3.2 Kameraovervåking på arbeidsplasser hvor arbeidstakere ferdes jevnlig

Forordningen artikkel 88 åpner som omtalt over for å fastsette nasjonale regler om behandling av personopplysninger i forbindelse med ansettelsesforhold. Etter departementets vurdering bør dette benyttes til å gi nasjonale regler om kameraovervåking i ansettelsesforhold. Kameraovervåking på arbeidsplasser vil gjerne finne sted i lokaler hvor arbeidstakere regelmessig ferdes eller oppholder seg store deler av arbeidsdagen. Å være gjenstand for kontinuerlig overvåking utgjør i seg selv et inngrep i den enkelte ansattes privatliv og integritet, og det vil for den enkelte i praksis være umulig å unnsnippe overvåkingen. Departementets forslag til regler om kameraovervåking på arbeidsplasser er inntatt i lovutkastet kapittel 1 §§ 1 til 6. De foreslåtte bestemmelsene er ingen uttømmende regulering av kameraovervåking på arbeidsplass, men gjelder i tillegg til forordningens generelle regler om behandlingen.

Den gjeldende definisjonen av kameraovervåking i personopplysningsloven § 36 foreslås videreført, se lovutkastet § 1 annet ledd.

Gjeldende personopplysningslov § 38 oppstiller nærmere vilkår for at kameraovervåking kan finne sted på steder hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig, typisk på arbeidsplasser. Etter denne bestemmelsen er kameraovervåking på slike steder bare tillatt dersom det ut fra virksomheten er behov for å forebygge at farlige situasjoner oppstår og ivareta hensynet til ansattes eller andres sikkerhet eller det for øvrig er et særskilt behov for overvåkingen. Departementet foreslår å videreføre denne bestemmelsen for arbeidsplasser, se lovutkastet § 2.

Departementet mener det bør gis en bestemmelse om varslingsplikt, se lovutkastet § 3. Bestemmelsen viderefører gjeldende personopplysningslov § 40 og fastsetter at det ved skilting eller på annen måte skal gjøres tydelig at stedet blir overvåket, at overvåkingen eventuelt inkluderer lydopptak og hvem som er behandlingsansvarlig.

Videre mener departementet at det bør gis en bestemmelse om utlevering av opptak gjort ved kameraovervåking, se lovutkastet § 4. Bestemmelsen er en videreføring av bestemmelsen i gjeldende personopplysningslov § 39.

Etter departementets vurdering bør det også gis en bestemmelse som fastsetter konkrete slettefrister for opptak gjort ved kameraovervåking, se lovutkastet § 5. Bestemmelsen er en videreføring av gjeldende personopplysningsforskrift § 8-4 med enkelte innholdsmessige endringer. Første ledd viderefører hovedregelen om at opptak skal slettes senest syv dager etter at opptaket er gjort. Etter annet punktum kan opptaket likevel lagres inntil 30 dager dersom det er sannsynlig at opptaket vil bli utlevert til politiet i forbindelse med etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker.

Annet ledd gjelder opptak gjort på utsalgssteder som benytter betalingskort eller i post- eller banklokaler og fastsetter at slike opptak skal slettes senest innen tre måneder. Dette innebærer en utvidet lagringsadgang i forhold til første ledd. For så vidt gjelder utsalgssteder annet enn post- og banklokaler, er dette en utvidelse i forhold til gjeldende rett, hvor lagringen følger hovedregelen om syv dager. Bakgrunnen for at departementet foreslår å utvide slettefristen for disse tilfellene, er at det gjerne tar lenger tid enn én uke før misbruk av identifikasjon og kredittkort oppdages, med den følge at kameraopptakene på oppdagelses-tidspunktet vil kunne være slettet.

Tredje ledd er en videreføring av gjeldende rett og bestemmer at sletteplikten etter første og annet ledd ikke gjelder for opptak som politiet er i besittelse av, for opptak som kan være av betydning for rikets eller dets alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, eller hvor den som er avbildet samtykker i at opptakene oppbevares lenger.

Fjerde ledd viderefører gjeldende rett og bestemmer at dersom det foreligger et særlig behov for oppbevaring i lengre tid enn i første og annet ledd, kan Datatilsynet gjøre unntak fra disse bestemmelsene.

Departementet foreslår å videreføre en forskriftshjemmel hvorefter Kongen kan gi nærmere bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass, se lovutkastet § 6.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget til bestemmelser om kameraovervåking av arbeidsplasser.

34.3.3 Bruk av uekte overvåkingskameraer

Etter departementets vurdering faller bruk av uekte kamerautstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning – såkalte «dummy-kameraer» – utenfor forordningens virkeområde, jf. at det ved bruk av slike kameraer ikke finner sted en reell behandling av personopplysninger. På dette området kan det derfor utformes nasjonale regler uhindret av forordningen. Selv om det ved bruk av «dummy-kameraene» ikke finner sted en reell behandling av personopplysninger kan inngrepet i personvernet oppleves som stort. Følelsen av å bli overvåket er i seg selv integritetskretnende og dermed egnet til å medføre endringer i adferd.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på forslaget til bestemmelsen om uekte overvåkingskameraer, se utkast til bestemmelser om kameraovervåking kapittel 2 § 7.

34.3.4 Retten til informasjon ved kameraovervåking

Det er noe uklart hvordan forordningens regler om rett til informasjon, jf. artikkel 12, 13 og 14, skal tolkes og anvendes ved kameraovervåking, herunder hvordan informasjonen skal gis. Departementet antar at informasjonsforpliktelsene i alle fall delvis kan oppfylles ved hjelp av skilting eller lignende. Det legges til grunn at disse spørsmålene vil måtte få sin avklaring gjennom praksis.

35 Arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv.

35.1.1 Gjeldende rett

Personopplysningsforskriften kapittel 9 inneholder bestemmelser som fastsetter vilkår og fremgangsmåte for arbeidsgivers innsyn i e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale samt regler om sletting av slikt materiale ved arbeidsforholdets opphør. Bestemmelsene har ingen parallell i 95-direktivet.

35.1.2 Forordningen

Forordningen inneholder ikke særskilte bestemmelser som tilsvarer bestemmelsene i personopplysningsforskriften kapittel 9. Arbeidsgivers innsynsrett i arbeidstakers e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale vil derfor være underlagt forordningens alminnelige regler.

35.1.3 Departementets vurdering

Personopplysningsforskriften inneholder i dag detaljerte bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv., mens forordningen ikke inneholder noen tilsvarende bestemmelser.

Etter departementets vurdering åpner forordningen artikkel 88 for at de gjeldende norske reglene i hovedsak kan videreføres. Etter artikkel 88 kan medlemslandene ved lov fastsette nærmere regler om behandling av arbeidstakers personopplysninger i forbindelse med ansettelsesforhold. Departementet foreslår at de gjeldende reglene i personopplysningsforskriften kapittel 9 bør videreføres i norsk rett, men med visse innholdsmessige endringer som fremgår under.

Etter departementets syn taler flere gode grunner for å videreføre de norske bestemmelsene om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv. Bestemmelsene skaper

forutberegnelighet for både arbeidstaker og arbeidsgiver med hensyn til når, og eventuelt hvordan, arbeidsgiver kan foreta innsyn. Før innføringen av bestemmelsene i 2009 var arbeidsgivers innsynsrett i arbeidstakers e-postkasse mv. fullt ut regulert av de generelle bestemmelsene i personopplysningsloven. Det var uklart hvor grensen for lovlig innsyn i arbeidstakers e-postkasse gikk, og Datatilsynet hadde i løpet av relativt kort tid en rekke saker om temaet til behandling. Alternativet til å videreføre bestemmelsene i personopplysningsforskriften kapittel 9 ville være å la arbeidsgivers innsynsrett reguleres av de generelle bestemmelsene i forordningen. Departementet mener dette ville gi mindre grad av forutberegnelighet for de involverte.

Departementets forslag til nasjonale regler. er inntatt i et separat utkast til bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse m.v. Grunnen til dette er at den nærmere plasseringen av reglene vurderes.

Departementet foreslår at personopplysningsforskriften § 9-1 femte ledd ikke videreføres, da departementet ikke kan se at artikkel 88 åpner for nasjonal særregulering av universiteters og høyskolars innsyn i studenters e-postkasse eller for organisasjoners og foreningers innsyn i frivilliges og tillitsvalgtes e-postkasse.

Forslaget til § 1 *første ledd* regulerer kapittelets virkeområde. Bestemmelsen er ment å videreføre personopplysningsforskriften § 9-1 første og annet ledd, men er justert for å gjøre bestemmelsen enklere tilgjengelig. Forslaget til § 1 *første ledd bokstav c* er nytt. Bestemmelsen er, sammen med § 2 syvende ledd, ment å erstatte personopplysningsforskriften § 9-2 annet ledd, som må oppdateres i lys av at forskriften § 7-11 ikke videreføres. Bestemmelsen innebærer at innsyn i aktivitetslogg vil måtte følge reglene om innsyn i arbeidstakers e-postkasse mv. Forslaget til § 1 *annet ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-1 annet ledd tredje punktum. Ordlyden «som arbeidstaker har slettet fra områdene» foreslås ikke videreført. Departementet ser ikke noen grunn til at det må være krav om at arbeidstaker har slettet opplysningene. Forslaget til § 1 *tredje ledd* viderefører forskriften § 9-1 tredje ledd.

Forslaget til § 2 *første ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-2 første ledd om vilkårene for innsyn.

Forslaget til § 3 *første ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-3 første ledd første og annet punktum. *Annet ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-3 første ledd tredje punktum. *Tredje ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-3 annet ledd. Departementet foreslår å legge til «eller uten at arbeidstaker var tilstede» i bestemmelsens første punktum. Arbeidstaker bør ha krav på samme type informasjon selv om vedkommende har valgt ikke å være til stede under gjennomføringen av innsynet eller ikke hadde anledning til det, for eksempel på grunn av sykdom. *Fjerde og femte ledd* er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-3 tredje og fjerde ledd. *Sjette ledd* er ment å videreføre personopplysningsforskriften § 9-3 femte ledd, men bestemmelsen er omformulert for å få klarere frem at innsyn bare kan skje i den utstrekning det er nødvendig for formålet med innsynet. *Syvende ledd* er nytt. Bestemmelsen innebærer at det ikke er påkrevd å følge prosedyrereglene ved innsyn i aktivitetslogger dersom formålet med innsynet er å administrere virksomhetens datanettverk eller avdekke sikkerhetsbrudd i nettverket, og innsynet ikke er rettet mot én eller flere konkrete ansatte.

Forslaget til § 4 er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-4 første punktum. Departementet foreslår at bestemmelsen deles opp i to ledd for å tydeliggjøre at tidsfristen «rimelig tid» kun knytter seg til slettingen av *innholdet* i e-postkassen mv. E-postkassen mv. skal i tråd med gjeldende praksis fra Datatilsynet avsluttes straks arbeidsforholdet opphører. Det er etter departementets syn ikke nødvendig å fastsette at også den alminnelige sletteplikten etter forordningen artikkel 17 gjelder.

Forslaget til § 5 er en videreføring av personopplysningsforskriften § 9-1 tredje ledd. Ordlyden omfatter også situasjoner der behandlingen skjer ved hjelp av en databehandler. Det er derfor etter departementets syn unødvendig å videreføre personopplysningsforskriften § 9-1 fjerde ledd om at reglene gjelder tilsvarende der behandlingen skjer ved hjelp av databehandler.

Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på utkastet til bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse mv. Departementet ber særlig om høringsinstansenes synspunkter på at bestemmelsene også gjelder for innsyn i aktivitetslogg, jf. forslaget til § 1 første ledd bokstav c og § 3 syvende ledd.

36 Tilpasninger i særlovgivningen som følge av forordningen

Lov- og forskriftsbestemmelser om behandling av personopplysninger finnes også i særlovgivningen. Gjennomføring av personvernforordningen gjør det nødvendig med en rekke tilpasninger i slike bestemmelser. Som følge av at forordningen på mange punkter i det vesentlige viderefører gjeldende rett, og særlig de grunnleggende reglene og prinsippene for behandling, er det imidlertid mange bestemmelser som etter departementets syn kan videreføres uendret.

Bestemmelsene om behandling av personopplysninger i særlovgivningen faller i flere ulike kategorier. En første kategori er bestemmelser som av pedagogiske grunner *henviser til og/eller gjengir reglene* i gjeldende personopplysningslov. I slike bestemmelser er det bare nødvendig med tekniske tilpasninger. *Henvisninger* til personopplysningsloven av 2000 må endres slik at det henvises til de relevante artiklene i forordningen eller eventuelle nasjonale lovbestemmelser i den nye personopplysningsloven. Også bestemmelser i særlovgivningen som *gjengir* bestemmelser i personopplysningsloven av 2000, enten ordrett eller i omskrevet form, må endres for å tilpasses forordningen eller eventuelle nye nasjonale lovbestemmelser i den nye personopplysningsloven. Forordningens fortelepunkt 8 åpner for at det i tilknytning til nasjonale bestemmelser som presiserer eller begrenser forordningens regler, kan innarbeides «elementer fra» forordningen når det er nødvendig for sammenhengen eller av pedagogiske grunner. Ettersom forordninger skal gjennomføres «som sådan» i nasjonal rett, jf. EØS-avtalen artikkel 7 (a), legger departementet imidlertid til grunn at det ikke er anledning til å gjengi forordningens generelle regler i omskrevet form i særlovgivningen. Bestemmelser i særlovgivningen som gjengir regler i gjeldende lov som blir avløst av forordningen, for eksempel reglene om samtykke eller internkontroll, må dermed endres slik at det er ordlyden i forordningen som gjengis ordrett, eller oppheves og eventuelt erstattes med henvisninger til de aktuelle bestemmelsene i forordningen. Etter departementets syn bør bestemmelsene fortrinnsvis oppheves eller erstattes med henvisninger.

Andre bestemmelser i særlovgivningen er regler som gir *lovgrunnlag for behandling* av personopplysninger på et bestemt område. Slike bestemmelser kan

angi når og hvordan opplysninger kan behandles, hvilke typer opplysninger som kan behandles og for hvilke formål, hvem opplysningene kan utleveres til eller lagringstid mv. Så langt slike bestemmelser bare gir lovgrunnlag for behandling og i den forbindelse eventuelle presiserende regler for hvordan behandlingen skal foregå, vil bestemmelsene i de fleste tilfeller kunne videreføres uendret, jf. forordningen artikkel 6 nr. 2 og 3, som åpner for at lovbestemte rettsgrunnlag for behandling kan inneholde nærmere bestemmelser om vilkårene for behandling og bestemmelser som i den forbindelse tilpasser og spesifiserer anvendelsen av reglene i forordningen. Se punkt 7.2 over om hvilke nasjonale regler som kan fastsettes med grunnlag i artikkel 6 nr. 2 og 3. Bestemmelser som går utover det som kan anses som presiseringer og tilpasninger etter artikkel 6 nr. 2 og 3, må anses som unntak og særreguleringer som tilhører neste kategori, jf. nedenfor.

Dersom bestemmelsene åpner for behandling av *sensitive personopplysninger*, må det i tillegg vurderes om det i tilstrekkelig grad er fastsatt nødvendige garantier eller egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes rettigheter og interesser der dette er påkrevd, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav b, g, i og j og punkt 8.3 over.

Den siste kategorien av bestemmelser i særlovgivningen er de som eventuelt gjør *unntak fra* en eller flere av personopplysningslovens alminnelige regler på et bestemt område. Mange av bestemmelsene i denne kategorien gjør unntak fra personopplysningslovens regler om konsesjonsplikt for nærmere bestemte behandlinger, se for eksempel luftfartsloven § 12-14 og åndsverkloven § 56a. Så langt konsesjonsordningen ikke videreføres med forordningen, kan disse unntaksbestemmelsene oppheves. Dette gjelder også bestemmelsen i helseforskningsloven § 33 første ledd annet punktum om at forhåndsgodkjenning fra den regionale komiteen for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk trer i stedet for konsesjon etter personopplysningsloven.

Bestemmelser som må anses som unntak fra regler som videreføres i forordningen, for eksempel om den registrertes rettigheter eller internkontroll, må det vurderes nærmere om forordningen åpner for å opprettholde. Departementet understreker at forordningen som et utgangspunkt er totalharmoniserende innenfor sitt virkeområde, slik at det verken kan fastsettes lempeligere eller strengere nasjonale regler uten at det kan påvises et grunnlag for dette i forordningen. Slike grunnlag finnes for eksempel i artikkel 23 om den registrertes rettigheter og artikkel 88 om behandling i forbindelse med ansettelsesforhold. Når forordningen gjennomføres, vil den innenfor sitt virkeområde gå foran motstridende bestemmelser i særlovgivningen, jf. EØS-loven § 2. Se også bestemmelsen i lovutkastet § 5.

Utenfor forordningens og EØS-avtalens virkeområde står Norge derimot fritt til å gi avvikende regler. Selv om forordningen gis generell anvendelse etter en nasjonal lovbestemmelse, det vil si anvendelse også utenfor EØS-avtalens virkeområde, vil forordningen ikke ha noen forrang etter EØS-loven § 2 utenfor EØS-avtalens virkeområde.

Det bes om høringsinstansenes syn på om det er bestemmelser i særlovgivningen som må anses som unntak eller særreguleringer som forordningen ikke åpner for å videreføre.

I tillegg til at det er nødvendig å tilpasse eksisterende bestemmelser i særlovgivningen, kan det bli behov for å innføre nye bestemmelser for å sikre tilstrekkelig behandlingsgrunnlag etter artikkel 6. Departementet viser til punkt

7.1.3, der det bes om høringsinstansenes syn på om det er behov for å innføre nye bestemmelser i særlovgivningen for å sikre tilstrekkelig behandlingsgrunnlag for behandling som i dag baserer seg på personopplysningsloven § 8 bokstav d og e, jf. forordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Det vises også til punkt 8.3.1, der det bes om høringsinstansenes syn om det må vedtas nye lovbestemmelser som åpner for behandling av sensitive personopplysninger, og om eksisterende regler i særlovgivningen om behandling av sensitive personopplysninger i tilstrekkelig grad sikrer nødvendige garantier eller egnede og særlige tiltak der dette er påkrevd, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav b, g, i og j.

37 Annet pågående lovgivningsarbeid

På noen områder er ny særlovgivning under utarbeidelse. Departementet er i ferd med å utarbeide bestemmelser i utlendingsloven og utlendingsforskriften, som vil gi et klart behandlingsgrunnlag for behandling av personopplysninger i utlendingsforvaltningen. Personopplysninger på utlendingsfeltet behandles som ledd i utøvelse av offentlig myndighet, og disse oppgavene er i all hovedsak lovpålagte. Etter forordningen vil behandlingsgrunnlaget derfor følge av artikkel 6 nr. 1 bokstav c og e, med tilhørende lov- og forskriftshjemler i nasjonal rett, jf. artikkel 6 nr. 3. Departementet er i ferd med å utarbeide bestemmelser i utlendingsloven og forskriften som vil gi et klart behandlingsgrunnlag for behandling av personopplysninger i utlendingsforvaltningen. Det vil også gis mer utfyllende regler for behandlingen, slik artikkel 6 nr. 2 og 3 åpner for. Det tas sikte på at regelverket sendes på høring høsten 2017, og at lov- og forskriftsendringene trer i kraft samtidig som forordningen. Departementet er også i ferd med å utarbeide bestemmelser om behandling av personopplysninger på integreringsfeltet. Det tas sikte på at forslagene sendes på høring i løpet av sommeren.

Departementet er videre i gang med en revisjon av bestemmelsene om behandling av personopplysninger i straffegjennomføringsloven. Som nevnt i kapittel 4.3.2 omfattes ikke behandling av personopplysninger ved straffegjennomføring og varetekt av forordningens saklige virkeområde, og det er foreslått at slik behandling av personopplysninger unntas fra lovens virkeområde. Dersom de reviderte bestemmelsene om behandling av personopplysninger vedtas og settes i kraft senere enn den nye personopplysningsloven, vil departementet foreslå en overgangsbestemmelse som sikrer at den gjeldende personopplysningsloven fortsetter å gjelde for behandling av personopplysninger i forbindelse med straffegjennomføring og varetekt inntil de nye lovbestemmelsene er vedtatt og satt i kraft.

Som nevnt i kapittel 4.3.6 er Forsvarsdepartementet i ferd med å revidere etterretningstjenesteloven, herunder utarbeide regler om behandling av personopplysninger i etterretningstjenestens virksomhet. Etterretningstjenestens virksomhet faller utenfor forordningens saklige virkeområde, og det foreligger særlige hensyn som tilsier at Etterretningstjenestens virksomhet reguleres i særlov i stedet for av forordningens bestemmelser. Det foreslås derfor at Etterretningstjenestens behandling av personopplysninger unntas fra lovens virkeområde. Også her vil man sørge for overgangsregler som lar den gjeldende personopplysningsloven gjelde inntil den reviderte etterretningstjenesteloven er vedtatt og satt i kraft.

38 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forordningen vil, som følge av endrede forpliktelser, medføre enkelte nye administrative byrder og økte økonomiske kostnader for norsk næringsliv og for norske offentlige aktører som behandler personopplysninger. Samtidig vil forordningen medføre administrative forenklinger og sparte kostnader, eksempelvis ved at dagens melde- og konsesjonspliktsystem ikke videreføres. Videre er en intensjon med forordningen at det skal bli enklere for norske næringslivsaktører å operere internasjonalt i EU/EØS med et harmonisert europeisk regelsett og muligheten til å forholde seg til én tilsynsmyndighet gjennom ettstedsmekanismen. I hvilken grad målet om et harmonisert regelverk faktisk nås, vil likevel først vise seg etter at forordningen og de nasjonale gjennomføringsregelverkene har virket en viss periode.

Forordningen viderefører i betydelig utstrekning det gjeldende personopplysningsregelverket. Selv der pliktene endres i noe grad, antar departementet at dette ikke vil medføre betydelige økonomiske eller administrative konsekvenser. Samtidig oppstiller forordningen enkelte nye plikter som vil kunne medføre administrative konsekvenser og økonomiske kostnader. Departementet nevner i denne forbindelse forordningen artikkel 37, som pålegger behandlingsansvarlige og databehandlere plikt til å utpeke personvernrådgiver i alle tilfeller hvor en offentlig myndighet eller et offentlig organ forestår behandlingen. Private aktører er også pålagt å utpeke personvernrådgiver dersom de nærmere vilkårene for dette i artikkel 37 er oppfylt, se punkt 14.2 for en nærmere redegjørelse av forordningens regler om plikten til å utpeke personvernrådgiver. Antallet personvernrådgivere som må utpekes, er betydelig. For aktører som ikke allerede har personvernrådgiver, men som er pålagt å ha dette etter forordningen, vil dette utgjøre en ny økonomisk og administrativ kostnad. Departementet legger til grunn at kostnaden for de offentlige aktørene vil kunne dekkes innenfor gjeldende budsjettammer. Kostnadene vil kunne begrenses noe, både for private og offentlige aktører, ved at forordningen åpner for at flere aktører kan ha felles personvernrådgiver.

Forordningen legger opp til endringer i Datatilsynets oppgaver. På den ene side vil bortfall av konsesjons- og meldeplikt frigjøre ressurser for Datatilsynet. På den andre siden vil andre kontroll- og rådgivningsoppgaver øke. Departementene vil utrede de økonomiske og administrative konsekvensene for Datatilsynet nærmere. Det at Datatilsynet får anledning til å ilegge vesentlige høyere overtredelsesgebyrer, se nærmere om dette i kapittel 23, vil videre kunne få konsekvenser for både offentlige og private virksomheter. De nærmere konsekvensene av dette beror imidlertid på hvilken praksis Datatilsynet vil legge opp til på dette området.

Departementet ber om høringsinstansenes innspill på økonomiske og administrative konsekvenser som følge av forslagene i høringsnotatet her.

Utkast til lov om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)

Kapittel 1. Gjennomføring av personvernforordningen

§ 1 Gjennomføring av personvernforordningen

EØS-avtalen vedlegg [...] (forordning (EU) 2016/679 av 27. april 2016 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning)) gjelder som lov med de tilpasninger som følger av vedlegg [...] til EØS-avtalen og EØS-avtalen for øvrig.

Når det i loven her vises til personvernforordningen, menes generell personvernforordning slik den er gjennomført i første ledd.

Kapittel 2. Lovens saklige og geografiske virkeområde

§ 2 Saklig virkeområde

Når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, gjelder bestemmelsene i personvernforordningen og loven her tilsvarende utenfor EØS-avtalens virkeområde, med unntak av personvernforordningen kapittel VII.

Loven gjelder ikke for saker som behandles eller avgjøres i medhold av rettspleielovene (domstolloven, straffeprosessloven, tvisteloven og tvangsfullbyrdelsesloven mv.). Loven gjelder heller ikke for saker som behandles etter politiregisterloven eller lov om behandling av personopplysninger i kriminalomsorgen.

Kongen kan gi forskrift om at loven eller deler av den ikke skal gjelde for bestemte institusjoner og saksområder.

§ 3 Forholdet til ytringsfriheten

For behandling av personopplysninger utelukkende for journalistiske formål eller med henblikk på akademiske, kunstneriske eller litterære ytringer gjelder bare bestemmelsene i personvernforordningen artikkel 24, 26, 28, 29, 40 og 42, jf. personvernforordningen kapittel VI og VIII og kapittel 6 og 7 i loven her.

§ 4 Geografisk virkeområde

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler om behandling av personopplysninger for disse områdene.

§ 5 Forholdet til andre lover

Loven gjelder når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov. Bestemmelsene i personvernforordningen skal likevel i tilfelle konflikt gå foran andre bestemmelser som regulerer samme forhold, jf. EØS-loven § 2.

Kapittel 3. Utfyllende regler om behandling av personopplysninger

§ 6 Behandling av sensitive personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål

Forbudet i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 gjelder ikke i den utstrekning behandlingen er nødvendig for arkivformål i allmennhetens interesse,

for vitenskapelige eller historiske forskningsformål eller for statistiske formål dersom det er fastsatt i lov eller i medhold av lov at det er adgang til slik behandling, eller dersom

- a) innhenting av samtykke etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a er umulig eller uforholdsmessig vanskelig
- b) samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempene for den enkelte
- c) den behandlingssansvarlige setter i verk egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser og
- d) den behandlingsansvarlige har utpekt personvernrådgiver og personvernrådgiveren har tilrådd behandlingen

Første ledd bokstav d gjelder tilsvarende når opplysninger som omtalt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1, behandles for vitenskapelige eller historiske forskningsformål på grunnlag av den registrertes samtykke etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav a.

§ 7 Behandling av sensitive personopplysninger som er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser

Datatilsynet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra forbudet i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 for en eller flere spesifikke behandlinger når behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser. Datatilsynet skal fastsette vilkår for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

Kongen kan gi forskrift om unntak fra forbudet i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 når det er nødvendig av hensyn til viktige samfunnsinteresser. Det skal i forskriften fastsettes egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser.

§ 8 Barns samtykke i forbindelse med informasjonssamfunnstjenester

Aldersgrensen etter personvernforordningen artikkel 8 er 13 år.

§ 9 Bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler

Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler kan bare nyttes i behandlingen når det er saklig behov for sikker identifisering og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om bruk av fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler.

§ 10 Overføring av personopplysninger til utlandet

Kommisjonens beslutninger etter personvernforordningen artikkel 45 gjelder også for Norge i samsvar med EØS-komiteens beslutning nr. [...], med mindre reservasjonsadgangen er benyttet.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om overføring av personopplysninger til utlandet.

§ 11 Forhåndsdrøftinger og forhåndsgodkjenning

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om når behandlingsansvarlige skal rådføre seg med Datatilsynet og at det skal innhentes forhåndsgodkjenning fra Datatilsynet.

§ 12 *Unntak fra formålsbegrensningen ved lovpålagte tilsynsoppgaver*

Formålsbegrensningen i artikkel 5 nr. 1 bokstav b og artikkel 6 nr. 4 er ikke til hinder for at offentlige myndigheter som har til oppgave å håndheve lovgivningen om arbeidsmiljø, trygd, skatter og avgifter, utveksler informasjon så langt dette er nødvendig for å utføre lovpålagte tilsynsoppgaver.

Kapittel 4. Den registrertes rettigheter

§ 13 *Unntak fra retten til informasjon og innsyn og plikten til underretning om brudd på personopplysningsikkerheten*

Retten til informasjon og innsyn etter personvernforordningen artikkel 13, 14 og 15 omfatter ikke opplysninger som

- a) er av betydning for Norges utenrikspolitiske interesser eller nasjonale forsvars- og sikkerhetsinteresser, når slike opplysninger kan unntas etter offentleglova §§ 20 og 21
- b) det er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til forebygging, etterforskning, avsløring og rettslig forfølgning av straffbare handlinger
- c) det må anses utilrådelig at den registrerte får kjennskap til av hensyn til vedkommendes helse eller forholdet til personer som står vedkommende nær
- d) i lov eller i medhold av lov er underlagt taushetsplikt
- e) det vil være i strid med åpenbare og grunnleggende private eller offentlige interesser å informere om, herunder hensynet til den registrerte selv

Opplysninger som nevnt i første ledd bokstav c kan på anmodning likevel gjøres kjent for en representant for den registrerte når ikke særlige grunner taler mot det.

Den som nekter å gi innsyn i medhold av første ledd, må begrunne dette skriftlig og gi presis henvisning til unntakshjemmelen.

Plikten til å underrette den registrerte om brudd på personopplysningsikkerheten etter personvernforordningen artikkel 34 gjelder ikke i den utstrekning slik underretning vil røpe opplysninger som nevnt i første ledd bokstav a, b og d.

Kongen kan gi forskrift om andre unntak fra og nærmere vilkår for informasjonsplikt og innsynsrett og underretning om brudd på personopplysningsikkerheten.

§ 14 *Unntak fra den registrertes rettigheter ved behandling av personopplysninger for arkivformål i allmennhetens interesse, vitenskapelige eller historiske forskningsformål og statistiske formål*

Personvernforordningen artikkel 15, 16, 18, 19, 20 og 21 gjelder ikke for behandling av personopplysninger utelukkende for arkivformål i allmennhetens interesse så langt rettighetene vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre at målene med behandlingen nås.

Personvernforordningen artikkel 15, 16, 18 og 21 gjelder ikke for behandling av personopplysninger utelukkende for vitenskapelige eller historiske forskningsformål eller statistiske formål så langt rettighetene vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad vil hindre at formålene med behandlingen nås.

Retten til innsyn etter personvernforordningen artikkel 15 gjelder ikke for behandling som utføres utelukkende for arkivformål i allmennhetens interesse, for formål knyttet til vitenskapelig eller historisk forskning eller for statistiske formål når behandlingen ikke får noen direkte betydning for den registrerte og det vil kreve uforholdsmessig stor innsats å gi innsyn.

Kapittel 5. Personvernrådgiver

§ 15 Personvernrådgiverens taushetsplikt

Personvernrådgivere plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det de i forbindelse med utførelsen av sine oppgaver får vite om

- a) noens personlige forhold
- b) tekniske innretninger, produksjonsmetoder, forretningsmessige analyser og beregninger og forretningshemmeligheter ellers når opplysningene er av en slik art at andre kan utnytte dem i sin egen næringsvirksomhet
- c) sikkerhetstiltak etter personvernforordningen artikkel 32 eller
- d) enkeltpersoners varsling om overtredelser av loven her

Taushetsplikten gjelder ikke dersom personvernrådgiveren får samtykke fra den opplysningene gjelder til å legge dem frem, eller dette er nødvendig for gjennomføring av personvernrådgiverens lovpålagte oppgaver.

Taushetsplikten gjelder også etter at personvernrådgiveren har avsluttet tjenesten eller arbeidet. Opplysninger som nevnt i denne paragraf kan heller ikke utnyttes i egen virksomhet eller i tjeneste eller arbeid for andre.

§ 16 Plikt til å utpeke personvernrådgiver

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om plikt til å utpeke personvernrådgiver.

Kapittel 6. Tilsyn og klage

§ 17 Datatilsynet

Datatilsynet er tilsynsmyndighet etter forordningen artikkel 51 og er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Datatilsynet kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig. Kongen og departementet kan ikke omgjøre Datatilsynets vedtak.

Datatilsynet ledes av en direktør som utnevnes av Kongen. Kongen kan bestemme at direktøren ansettes på åremål.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om dekning av Datatilsynets utgifter ved kontroll.

§ 18 Personvernemnda

Personvernemnda er et uavhengig forvaltningsorgan administrativt underordnet Kongen og departementet. Nemnda kan ikke instrueres om behandlingen av enkeltsaker eller om den faglige virksomheten for øvrig. Kongen og departementet kan ikke omgjøre nemndas vedtak.

Personvernemnda avgjør klager over Datatilsynets vedtak med mindre annet er særskilt fastsatt. Datatilsynets vedtak etter personvernforordningen artikkel 60 til 66 kan ikke påklages til Personvernemnda.

Personvernemnda har syv medlemmer som oppnevnes av Kongen for fire år med adgang til gjenoppnevning for ytterligere fire år. Lederen og nestlederen skal ha juridisk embetseksamen eller mastergrad i rettsvitenskap. Nemndas medlemmer skal ha personlige varamedlemmer, som også oppnevnes av Kongen.

Personvernemnda kan bestemme at lederen eller nestlederen sammen med to andre nemndsmedlemmer kan avgjøre klager som må avgjøres uten opphold.

Personvernemnda orienterer årlig Kongen om sin virksomhet.

Søksmål om gyldigheten av Personvernemndas vedtak rettes mot staten ved Personvernemnda.

Kongen kan gi forskrift om Personvernemndas organisering og saksbehandling.

§ 19 Tilgang til opplysninger

Datatilsynets undersøkelsesmyndighet etter personvernforordningen artikkel 58 nr. 1 gjelder uten hinder av taushetsplikt.

Personvernforordningen artikkel 58 nr. 1 bokstav a og e gjelder tilsvarende for Personvernemnda og uten hinder av taushetsplikt.

Behandling av personopplysninger som er nødvendig av hensynet til rikets eller alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser, er unntatt fra personvernforordningen artikkel 58 nr. 1.

§ 20 Taushetsplikt

For ansatte i Datatilsynet, medlemmer av Personvernemnda og andre som utfører tjeneste eller arbeid for Datatilsynet og Personvernemnda, gjelder bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 flg. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om sikkerhetstiltak etter personvernforordningen artikkel 32 og enkeltpersoners varsling om overtredelser av loven her.

Datatilsynet og Personvernemnda kan uten hinder av taushetsplikten etter første ledd gi opplysninger til utenlandske tilsynsmyndigheter når det er nødvendig for å treffe vedtak som ledd i tilsynsvirksomheten.

Kapittel 7. Sanksjoner og tvangsmulkt

§ 21 Overtredelsesgebyr

Personvernforordningen artikkel 83 nr. 4 gjelder tilsvarende for overtredelser av artikkel 10 og artikkel 24.

Datatilsynet kan ilegge offentlige myndigheter og organer overtredelsesgebyr.

§ 22 Oppfyllelsesfrist og domstolsprøving i saker om overtredelsesgebyr

Oppfyllelsesfristen for overtredelsesgebyr er fire uker fra vedtaket er endelig.

Retten kan prøve alle sider av saker om overtredelsesgebyr og avsi dom for realiteten i saken dersom den finner det hensiktsmessig og forsvarlig.

§ 23 Tvangsmulkt

Ved pålegg etter denne lov kan Datatilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfylning av pålegget, inntil pålegget er oppfylt.

Kapittel 8. Ikraftsetting og opphevelse av personopplysningsloven 2000

§ 24 *Ikraftsetting mv.*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Med virkning fra den tid loven trer i kraft, oppheves lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger.

Utkast til bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass og bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr

Kapittel 1. Kameraovervåking på arbeidsplass

§ 1 Virkeområde

Kapittelet her gjelder for kameraovervåking på arbeidsplass.

Med kameraovervåking menes vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert. Som kameraovervåking anses både overvåking med og uten mulighet for opptak av lyd- og bildemateriale. Det samme gjelder utstyr som lett kan forveksles med en ekte kameraløsning.

§ 2 Kameraovervåking av sted på arbeidsplass hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig

Kameraovervåking av sted på arbeidsplass hvor en begrenset krets av personer ferdes jevnlig, er bare tillatt dersom det ut fra virksomheten er behov for å forebygge at farlige situasjoner oppstår og ivareta hensynet til ansattes eller andres sikkerhet eller det for øvrig er et særskilt behov for overvåkingen.

§ 3 Varsel om at overvåking finner sted

Ved kameraovervåking etter kapittelet her skal det ved skilting eller på annen måte gjøres tydelig at stedet blir overvåket, at overvåkingen eventuelt inkluderer lydopptak og hvem som er behandlingsansvarlig.

§ 4 Utlevering av opptak gjort ved kameraovervåking

Personopplysninger som er innsamlet ved kameraovervåking etter kapittelet her, kan bare utleveres til andre enn den behandlingsansvarlige dersom

- a) den som er avbildet, samtykker
- b) utleveringen skjer til politiet ved etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker, og lovbestemt taushetsplikt ikke er til hinder for utleveringen eller
- c) det ellers følger av lov at utlevering kan skje

§ 5 Sletting av opptak gjort ved kameraovervåking

Opptak skal slettes senest én uke etter at opptakene er gjort. Hvis det er sannsynlig at opptaket vil bli utlevert til politiet i forbindelse med etterforskning av straffbare handlinger eller ulykker, kan opptakene oppbevares inntil 30 dager.

Opptak gjort på utsalgsteder som benytter betalingskort, eller i post- eller banklokaler, skal slettes senest tre måneder etter at opptakene er gjort.

Sletteplikten etter første og annet ledd gjelder ikke

- a) for opptak som politiet er i besittelse av
- b) for opptak som kan være av betydning for rikets eller dets alliertes sikkerhet, forholdet til fremmede makter og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser eller
- c) hvor den som er avbildet, samtykker i at opptakene oppbevares lenger

Dersom det foreligger et særlig behov for oppbevaring i lengre tid enn i første og annet ledd, kan Datatilsynet gjøre unntak fra disse bestemmelsene.

§ 6 Forskrifter

Kongen kan ved forskrift gi nærmere bestemmelser om kameraovervåking på arbeidsplass.

Kapittel 2. Bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr

§ 7 Bruk av uekte kameraovervåkingsutstyr

Utstyr som lett kan forveksles med et ekte fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkingskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert, kan kun benyttes der bruken oppfyller et av vilkårene i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1.

Utkast til bestemmelser om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse m.v.

§ 1 Virkeområde

Kapittelet her gjelder arbeidsgivers rett til innsyn i opplysninger lagret i

a) e-postkasse som arbeidsgiver har stilt til arbeidstakers disposisjon til bruk i arbeidet

b) arbeidstakers personlige områder i virksomhetens datanettverk eller annet elektronisk utstyr som arbeidsgiver har stilt til arbeidstakers disposisjon til bruk i arbeidet og

c) aktivitetslogger i virksomhetens datanettverk

Bestemmelsene gjelder tilsvarende for innsyn i opplysninger nevnt i første ledd som finnes på sikkerhetskopier eller tilsvarende.

Kapittelet her gjelder nåværende og tidligere arbeidstakere, samt andre som utfører eller har utført arbeid for arbeidsgiver.

§ 2 Vilkår for innsyn

Arbeidsgiver har bare rett til innsyn i opplysninger nevnt i § 1 første ledd

a) når det er nødvendig for å ivareta den daglige driften eller andre berettigede interesser ved virksomheten eller

b) ved begrunnet mistanke om at arbeidstakers bruk av e-postkasse eller annet elektronisk utstyr medfører grovt brudd på de plikter som følger av arbeidsforholdet eller kan gi grunnlag for oppsigelse eller avskjed

§ 3 Prosedyrer ved innsyn

Arbeidstaker skal så langt som mulig varsles og få anledning til å uttale seg før arbeidsgiver gjennomfører innsyn. I varselet skal arbeidsgiver begrunne hvorfor vilkårene for innsyn anses å være oppfylt og orientere om arbeidstakers rettigheter etter denne bestemmelsen.

Arbeidstaker skal så langt som mulig gis anledning til å være til stede under gjennomføringen av innsyn og har rett til å la seg bistå av tillitsvalgt eller annen representant.

Er innsyn foretatt uten forutgående varsel eller uten at arbeidstaker var til stede, skal arbeidstaker gis skriftlig underretning om dette så snart innsyn er gjennomført. Underretningen skal, i tillegg til opplysningene nevnt i første ledd annet punktum, inneholde opplysninger om hvilken metode for innsyn som ble benyttet, hvilke e-poster eller andre dokumenter som ble åpnet samt resultatet av innsynet.

Unntakene fra rett til informasjon i personopplysningsloven § 13 gjelder tilsvarende.

Innsyn må gjennomføres på en slik måte at opplysningene så langt som mulig ikke endres og at frembrakte opplysninger kan etterprøves.

Åpnede e-poster, dokumenter eller tilsvarende som det viser seg at ikke er nødvendige eller relevante for formålet med innsynet, skal straks lukkes. Eventuelle kopier skal slettes.

Bestemmelsen gjelder ikke ved innsyn i aktivitetslogger når formålet med innsynet er å administrere virksomhetens datanettverk eller å avdekke eller oppklare sikkerhetsbrudd i nettverket, og innsynet ikke er rettet mot én eller flere konkrete ansatte.

§ 4 *Sletting av opplysninger ved opphør av arbeidsforholdet*

Arbeidstakers e-postkasse skal avsluttes ved arbeidsforholdets opphør.

Opplysninger nevnt i § 1 første ledd bokstav a og b som ikke er nødvendig for den daglige driften av virksomheten, skal slettes innen rimelig tid etter arbeidsforholdets opphør.

§ 5 *Adgang til å fravike bestemmelsene*

Det er ikke adgang til å fastsette instruks eller inngå avtale som fraviker bestemmelsene i kapitlet her til ugunst for arbeidstaker.